Farinacius *conſilior.lib. 1. conſil. 5. num. 53.* Omnes ſimul imponere poſſe (in Baratatia & Concuſione loquens) negat. Rationem reddit: *Quia licèt vna lex non tollat aliam quoad originem,& omnibus delinquens teneatur: tollit tamen quoad executionem,*cum Bartholo *in d.l.Senatus, in princip.* & Boſſio *in practic.tit. de offic.corrupt.num.7.prope finem, verſ. Non quieſcit tamen animus, & num. 8. 9.& 10.*Sic etiam(cum Caballo *reſolut. criminal.caſu 2. num.7. & 8.*& aliis) Giurba *dict. conſil. 25. num. 20. & conſil. 26. num. 2.*veriorem ſententiam dicens,mitiorem tunc à Iudice pœnam imponendam. In puncto nihilominus iuris;caſuque præcipue noſtro, verior videtur oppoſita,ex *d.cap.fin.de re iudic. lib. 6.* cui non integre præſtita ſatisfacit reſponſio. Cum & ſaluas in eo cæteras pœnas relinquat,& dignum eſſe dicat:*vt qui in tot præſumit offendere, pœna multiplici caſtigetur.*

14 Non tam nos deterreant pœnæ,† quæcumque illæ ſint,quàm Iuſtitiæ decor, Rectique pelliciat amor.Lex Iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis,& non ſubditis,impiis,& peccatoribus,vt Apoſtolus ait 2.*ad Timoth.v.9.* Quia (vt *in c.Duæ ſunt,19.quæſt.2.*Vrbanus Pontifex:)*Propter transgreſſiones eſt tradita,* ex Paulo ad Galat.cap.3.v.19.*Propter transgreſſiones poſita eſt.*Iura inuenta metu iniuſti,fateare neceſſe eſt:

Tempora ſi faſtuſque velis euoluere mundi.

vt Horatius prodit *lib.1.ſermon.ſatyr.* 3.Iuſtum,perfectumque expetimus Iudicem, fierique optamus. Quid huic cum pœnarum timore?

Legem tuendo,proiicis metum feras.
Nam legis extra eſt pallidum cuſtos metum.

vt & carminibus mandauit D.Gregorius Nazianzenus *in ſententiis diſtichis iambicis conſtantibus,verſ.26.* Sibi ipſi(iuxta Apoſtolum *ad Roman.2.*) lex factus. *Ille autem ſibi lex eſt,qui facit ſponte quæ legis ſunt, & in corde ſuo ſcriptum opus legis oſtendit*, vt cum Paulo ipſo Ambroſius *de fuga ſæculi cap.3.*

Leges enim,& *Principes non ſunt timori boni operis,ſed mali.Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac,& habebis laudem ex illa.Si autem malum feceris, time.* iuxta Apoſtolum eundem *ad Roman. 13. v. 3. & 4.* Ad minus ergo vt non faciamus malum, tot ſaltem imminentes pœnæ cohibeant auſum.Et

Expectata diu tandem prouincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna, modumque
Pone & Auaritiæ, miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides Regum vacuis exhauſta medullis.
Reſpice quid moneant leges, quid Curia mandet,
Præmia quanta bonos maneant,quam fulmine iuſto
Et Capito,& tutor ruerint, damnante Senatu,
Piratæ Cilicum.

vt Iuuenalis manet *Satyra 8.* & Iſaias *cap. 33. in principio* minatur: *Væ qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis? Cum conſummaueris deprædationem deprædaberis.*Caue vt ratio dictat,& vt iuramentum† illibatum ſerues, 15 quod in id præſtari leges iubent *in auth.Iuſiurandum quod præſtatur ab iis qui adminiſtrationem accipiunt, §. Iuro quoque, coll. 2. in auth.vt Iudices ſine quoquo ſuffragio, §.ſcriptum exemplar,el 2. collatione eadem, in l. 6. tit. 4. part. 3. verſ. La ſexta, in l. fin. tit. 3. lib.2. ordinam.verſ. Que Iuren todos,in l.6.& 30. tit.15.eodem libro,verſ.Que Iuren de hazer bien,verſ.Que no reciban dadibas, & verſ. Que Iuren todos,in l.6.tit. 5. lib.2.nouæ Regiæ collectionis,verſ. Otroſi que los pleitos que ante nos vinieren, & verſ. Otroſi que no receuiremos don, & in l. 1. tit. 6. lib. 3. eiuſdem Regiæ collectionis.* A quarum periurio, aliarumque ſimilium inferius referendarum, an aliquid etiam paruum recipiens Iudex iure valeat excuſari, ſequentes Annotationes monſtrabunt.

VTRVM A CONSANguineis poſſit Iudex dona recipere?

SVMMARIVM.

1 *A generali prohibitione, legeque Iudicibus dicta,ne recipiant in officio munera, excipiuntur cognati. Qua ratione? Et ad quem vſque gradum?* & num.19. *Et an etiam nouiori iure?* num. 26. & ſeqq.

2 *An eodem æque gradu quo conſanguinei, contineantur Affines?* & numer.ſeqq.

*Sobrini ſunt ſanguine iuncti, ſiue ex parte patris,ſiue matris,*ibi.

Cognatorum nomine an contineantur Affines? Quotuplexque Cognatio ſit? ibi & num.8.

2 *Superfluitatem Ius abhorret, nec verbum etiam minimum, aut ſyllabam vnam ſine virtute aliquid operandi eſſe patitur.*

4 *Etiam in materia ſtricta,& odioſa.*

5 *Impropriari potius verba debent, quam vt ſint ſuperflua.*

6 *Lex in idem ſancita non multiplicat, ſed qualibet ſua via it.*

7 *Duplex* legis 1.§.vnic.D.ad legem Iuliam repetundar.*lectura deſignatur.*

9 *Affines,vt Conſanguinei, recuſari poſſunt. Et ad quem vſque gradum? remiſſiuè.*

10 *Affines contra Affines teſtimonium dicere non coguntur. Et ad quem vſque gradum?*

11 *Nec pro Affinibus admittuntur; aut integram faciunt fidem.*

12 *Contra Affines procuratores eſſe non coguntur,vt contra Conſanguineos patrocinium ſuſcipere Conſanguinei non coguntur.*

13 *Coniuncti*

12 *Coniuncti & Affines pro Coniuncto & Affine ad quartum vſque gradum in iudicio admittuntur.*

14 *Poſtulat pro Affine Affinis, & mortem Affinis, vt conſanguineus Conſanguinei accuſat.*

15 *Idem ex Affinitate legitima gradus, qui ex Conſanguinitate, ad matrimonium impedimento eſt: in qua antiqua Sacrorum Canonum diſpoſitionem Sacrum Concilium Tridentinum non immutauit, etiam ſi quoad illegitimam immutarit.*

16 *Idem Affinitatis gradus, qui Conſanguinitatis exiſtit, & ex Conſanguinitate Affinitatis gradus menſuratur.*

17 *Præter ſucceſſionis caſum (ad quam non vocantur Affines) in plerïſque Affinitas conuenit cum Conſanguinitate. Quidque ob hoc circa orphanorum propinquorum educationem charondas ſtatuerit?* & num. ſeq

Coniunctis ad ſucceſſionem vocatis, veniunt Affines. ibi.

18 *An in caſu quæſtionis iſtius, legiſque primæ,* §. vnic. D. ad leg. Iuliam repetundar. *ſit eadem, vel maior etiam ratio excipiendi Affines, quam conſanguineos.*

19 *Cognatis, & Affinibus delinquentium receptatoribus, an, quare, & qualiter ignoſcantur?*

20 *Donatio à Conſanguineis, vel Affinibus Epiſcopo facta, intuitu perſonæ; non Eccleſiæ facta videtur.* & num. 24. *vbi ampliatur.*

Intellectus textus in cap. Requiſiſti, 15. de teſtament. *ibid.*

21 *Vbi eadem eſt ratio, idem eſt ius, non per extenſionem, ſed per comprehenſionem.*

22 *An Conſanguineis, conſanguinitatis ratione, in infinitum (hoc eſt, quotquot munera dederint) accipere Iudicibus liceat? contemniturque Boërius limitem ponens.*

23 *Nil recipere Iudici à Conſanguineo licet officij prætextu, non ſanguinis datum.*

24 *In dubio an contemplatione potius ſanguinis, quam officij cenſeatur donatum. Bobadillæque ſententia expenditur, refelliturque.*

Donatio quando præſumatur, & ſi ſui natura præſumi non ſoleat, vbi alia coniectura ſumi poteſt? ibi.

Conſanguinitatis quamplures effectus, præter relatos: alij & per remiſſionem, & nominatim expreſſi. ibi.

25 *A Conſanguineo recipere Iudici licet, etiam in eius territorio commorante. Aduerſus Bobadillam inaduertenter pariter locutum.*

26 *Lex generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda: neque diſtinguendum eſt vbi ipſa non diſtinguit. Quæque totum dicit, nihil extendit: præſertim in vniuerſali negatiua, quæ magis negat, quam affirmatiua affirmat.*

Gabr. de Velaſc.

27 *Iuramentum debet in ſpecifica forma ſeruari, & adimpleri.*

28 *Lex vna generaliter, & indiſtincte loquens ſeu affirmatiuè, ſeu negatiuè loquatur, per aliam diſtincte loquentem intelligitur, & limitatur, vnaque aliam ſupplet, etiam ſi abrogata ſit.*

Correctio nullatenus inducenda eſt, ſed modis omnibus vitanda. ibi.

29 *Lex non ſolum ex altera recipit intellectum, ſed ex ſola particulari ratione.*

30 *Iuramentum ſimpliciter generaliterque prolatum, ſecundum ius, illiuſque reſtrictionem, ſeu limitationem interpretandum, & intelligendum eſt, ſecundumque naturam actus cui apponitur.*

Verba, ſeu diſpoſitio qualibet ſecundum ſubiectam materiam intelliguntur, & ad eam (quantumuis diſpoſitio generalis ſit) reducitur, reſtringiturque. ibi.

31 *Non amarè, aut acerbè iuramentum, eiuſque obligatio accipi debet. Neque cenſendum immodice quem ſe obligare velle.*

32 *Iuramentum generaliter præſtitum reſtringendum eſt quantum fieri poteſt, vt minus obliget iurantem.*

Vbi de obligatione contrahenda agitur, ſtricta interpretatio facienda eſt. ibi.

33 *Si generaliter iurans, in omnem caſum ſe obligare intendit, ſicque præcogitans, ea mente iurauit: in omni quidem caſu iuramento aſtringitur.*

ANNOTATIO III.

RECIPIENDI munera prohibitionem, quam Iudicibus *in l. 1. D. ad leg. Iuliam repetundarum* Marcellus nunciarat: hac ibidem exceptione † temperat ipſe: *Excipit lex* 1
à quibus licet accipere: A ſobrinis propioreve gradu, Cognatis ſuis, vxoreve. In cuius explicatione Accurſius hæc: *A ſobrinis qui ſunt in ſexto gradu, vt inſtit. de gradib. §. Sexto, & ab omnibus proximioribus, vt ſubiicit: Nam ratio ſanguinis tollit ſuſpicionem, vt argum. ſupr. de receptatorib. l. 2. & in auth. de Eccleſiaſ. tit. §. Interdum, col. 9.* Accurſium, eius præfatum intellectum, rationemque approbant Albericus *ibidem, in princip. & in l. Lex Iulia, num. 1. D. eodem tit.* Cynus *in l. 1. num. 4. verſ. Et tunc, aut ratione conſanguinitatis. C. eodem tit. & ibidem* Angel. *poſt medium, verſ. Sed ex alia cauſa,* Pariſ. de Puteo *in tractat. ſyndic. verbo Corrupti; num. 3.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. caſu 517. num. 4.* Tiber. Decian. *tractat. crimin. lib. 8. cap. 40. num. 1.* Xamar. *de offic. Iudic. & aduocat. p. 1. quæſt. 20. num. 9.* Proſper. Farinac *quæſt. 111. num. 245. & 246.* Ioſeph Maſcard. *de probationib. concluſ. 164. num. 12. & 13.* Auendan. *de exequend. mand. Reg. 1. p. cap. 2. num. 6. & verſ. Limitanda tamen,* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. 1. p. cap. 189. numer. 35. & 36.*

Eoque ſexto conſanguinitatis gradu Affines † inſimul contineri, venit omnino dicendum. Poſtquam ſiquidem dicta 2 lex ſobrinos excepit, à quibus licet accipere (& ſic eos qui per ſanguinem, tam ex virili, quam fœmineo ſexu, coniuncti ſunt, vt *eo verbo Sobrinus* Duarenus, & Briſonius docent) cognatos pariter adiunxit, eorumque vxores. Quo nomine excepit Affines. Namque *Affinitas en latin, tanto quiere decir en romanie, tomo Canadez*, hoc eſt *Cognatio* vt Regia *lex* profert 5. *tit.* 6. *part.* 5. Quadruplex enim Cognatio eſt. Prima, Conſanguinitatis, ſecunda Affinitatis, tertia ſpiritualis, quarta Legalis. De duabus vltimis ſunt integri in iure tituli *de Cognatione ſpirituali*, & *de Cognatione legali*. De prioribus duabus ſunt textus *in cap. primo, 35. quæſtion.* 1. & alij latius *infra num.* 8. referendi. In vtraque autem priori intelligenda lex noſtra peræque. Tum & ex vxorum expreſſione in ea facta: tum vt à ſuperfluitatis vitio 3 † libera ſit, quod adeo ius abhorret, *l. Sed etſi, lege 28. paragrapho Hoc ſenat. conſul. D. de petit. hæredit. paragrapho Quæ autem, inſtit. de bonor. poſſeſſ. l. 3. in princ. D. de iure iuran. l. 1. ad finem, D. ad municip. l. Hæc ſtipulatio, 14. paragrapho Diuus, D. vt legat. nomin. cautat. l. Qui bis idem, 18. D. de verbor. obligat. l. fin. paragrapho In refutatoriis, C. de appellation. c. Solitæ, 6. de maior. & obed.* vbi notat Gloſſa *verbo Tanquam*. Neque verbum quidem duplicatum, ſuperfluum, aut ſine virtute aliquid operandi eſſe patitur, *l. 1. & 2. D. de eo quod met. cauſ. l. Si quando, 109. D. delegat. 1. l. fin. D. ne quid in loco public. cap. Si Papa, 10. de priuileg. lib. 6. cap. Si à Iudice, 10. de appell. cap. 4. dict. 19.* cum adductis à Nobis *in Axiomatibus iuris, lit. L. num. 14. & lit. V. num. 31.* Nec etiam minimum, Bald. *in Rubric. C. de contrah. empt. numer. 16.* Marſil. *in Rubric. de fideiuſſorib. numer. 64.* Bertazol. *in l. ſi quis maior, num 246. C. de tranſaction.* Franciſc. Becci. *conſil. 21 num. 25.* Guttierrez *practic. quæſt. lib. 3. quæſt. 10. num. 3.* Imo nec ſyllabam vnam. Ioſeph. Ramon *conſil. 38. num. 66.* etiam in materia ſtricta, 4 † & odioſa Franc. Becci. *d. conſil. 21. num. 25.* Cardin. Franciſ. Mantic. *de tacit. & ambig. conuention. lib. 2. tit. 12. num. 10.* Sigiſmund. Scacc. *de commerc. §. 7. gloſſa 3. num. 19.* Proſper Farinac. *deciſ. 352. num. 2. tom. 1. p. 1.* Impropriarique potius verba debent, 5 † quam vt ſint ſuperflua, *l. ſi tam anguſti, 13. & ibi* Angel. *D. de ſeruitut. l. ſi tibi, vigeſima D. de reb. credit. cap. ſi ſententia, 11. de ſentent. excommunic. lib. 6.* notamuſque *in Axiomatib. iuris, d. lit. V. num. 34.*

Maxima autem ſuperfluitas eſſet, ſi Conſanguineos ad ſextum vſque gradum d. lex prima excipiens, eoſdem iterum Conſanguineos illico exciperet. Idque accideret, ſi Cognatorum nomen ad Affines non referretur. Quod minus de lege 6 † præſumendum eſt, quæ nec alterius diſpoſitionem duplicat, nec ſanctionem eandem multiplicat, *l. 1. §. Dixerit aliquis, D. de publican. & veſtig.* Vtque Seneca *de benefic. lib. 6. cap. 6.* ait: *Lex legi non miſcetur, vtraque ſua vi ait.* Fortiuſque vna & eadem, cuius diſcreta verba diſcretum & ſeparatum ſenſum, & effectum habeant, iuxta prædicta, neceſſum eſt.

Hæc quidem ſi legem noſtram qua ſectione, 7 † ſeu punctuatione ſcripſimus, legamus, quaque ſcribitur in Codice noſtro, poſt verba illa: *Proprioreve gradu*, virgula, ſeu comate appoſito: tunc enim neceſſarius is videtur ſenſus, ad Affineſque cætera pertinere. Si vero coniunctim duo ſequentia legamus verba, vt in alio vidimus Codice, nempe: *Proprioreve gradu Cognatis ſuis*, ceſſetque ex eo ſuperfluitatis inconueniens: adhuc ex capitibus aliis, Cognatorum exceptione intra eorundem ipſorum gradum, Affines contenti manebunt. Qui veluti 8 † *Cognatorum* numerum intrant, quique pro Cognatis frequenter vſurpantur in iure *in l. ius familiarium, 8. C. de religioſ. & ſumpt. funer. in l. ſi mulier, 6. D. de donation. inter vir. & vxor. in l. ſi vero, 5. §. Hæc autem actio, D. de his qui deiecer. vel effuder. in cap. 1. de ſponſal. lib. 6. in d. cap. 1. 35. quæſt. 3. in cap. 2. 35. quæſt. 8. & in d. l. 5. tit. 6. part. 5.* Notatque poſt antiquiores à ſe relatos Petrus Plaza *in epit. delictor. lib. 1. cap. 40. num. 1.* ex Cicerone, Plinio, & aliis latinitatis Parentibus id ipſum comprobans. In punctoque noſtro ſunt præterea optimi textus *in l. lex Cornelia, 5. D. de iniur. & in l. Qui cum vno, 4. §. fin. D. de re militar.* in illa ſic Vlpianus: *Quæ lege cauetur vt non iudicet ei qui agit, gener, ſocer, vitricus, priuignus, ſobrinusve eorum, qui in ea Cognatione, Affinitateve attinget.* In hac ex diuturna abſentia militiæ deſertorem excuſandum, dandamque veniam valetudini, aut affectioni Parentum, & Affinium, ſic Arrianus inquit: *Examinantur autem ſemper cauſæ emanſionis: ideſt, cur, & vbi fuerit, & quid egerit: & datur venia valetudini, affectioni Parentum, & Affinium.*

Ex hac propterea commixtione, & æqualitate, 9 † Affines vt conſanguineos recuſari poſſe, indiſtincte profitentur Gloſſa *in c. 2. vt lite non conſtet, verbo ſubeſſe*, Speculator *in tit. de Iudice delegat. §. ſupereſt videre, num. 8. verſ. Item ſi ſit conſanguineus, vel Affinis*, Hoſtienſ. *in ſumm. de recuſ. Iudic. delegat. §. Quæ ſunt iuſtæ cauſæ, num. 3. verſ. Nona, ſi ſit Conſanguineus, vel Affinis*, Lanfranc. de Orian. *in repetition. cap. Quoniam contra, de probationib. rubri. de recuſ. num. 123. verſ. Prima, ſi Iudex fuerit Affinis*, Farinac. (cum magna ſequacium turba) *fragmentor. crimin. 2. p. lit. I. num. 387.* Carol. de Graſ. (alios quoque referens) *de exceptionib. exception. 24. num. 34. & ſeqq.* Stephan. Bertrand. *conſil. nonageſimotertio, volum. 3. part poſteriori, num. 1.* Ioan. Petr. Fontanel. *deciſ. Cathal. 11. num. 3. 4. & 5.* etſi ad quem vſque gradum in vtriſque recuſatio liceat, non ita ſit compertum; aliquaque ſit inter relatos diſſentio, vt apud eos videre eſt , præcipuè Fontanellam *num. 6. & ſeqq.* non neceſſaria ad propoſitum noſtrum , iſta diſputatione omiſſa. Cui præterea dicenda inferius lucem præſtabunt.

10 Similiter *in l.4. D.de teſtib.*† Canonizata, *in cap.Si teſtes,§.Item,lege 4. 3. quæſt.4.* Paulus inquiens : *Lege Iulia publicorum iudiciorum cauetur , ne alicui inuito denuncietur vt teſtimonium dicat aduerſus ſocerum , ſobrinum,ſobrinam , ſobrino ſobrinave natum,eoſve qui in priore gradu ſunt* : quos ibi prætermiſit Affines,Conſanguineorum numeratione contentos reputans: ſic *in l.Iuris conſultus,*10. *in princ.verſ.Præterea, D. de gradib. Affinit.* idem ipſe includit , priuſquè nominauit : *Præterea lege publicorum iudiciorum contra Affines , & Cognatos teſtimonium dicere non coguntur.* Ad quem vſque gradum adhuc diſputant Doctores,poſtquè antiquiores , Maſcard.*de probationib.concluſ.68.num* 13.*&* 14. Carol.de Graſ.*d.exceptione* 24.*num.*37. Farinac.*quæſt.* 54. *num.* 19. *& ſeqq.* Apud nos eſt lex 11.*tit.*16.*part.*3. quartum gradum deſignans. Quam Gregor. Lopez *verb. El quarto grado* , ad iuris Canonici computationem reducit,intelligiquè poſſe,rectè putat.Quippe qui ad deſignationem,ſeu numerationem à Paulo factam *in d. l. Lege Iulia* perveniſſe videatur.

11 E conuerſo † æquè teſtis Affinis,vel Conſanguineus pro Affine , vel Conſanguineo non admittitur, vel non integram fidem facit,*cap.Abſens,*18.3.*quæſt.*9. ſimpliciter proferens:*Nec Affinis teſtis admittitur.*Cuius rei late proſequitur materiam Farinac. *d. quæſt.* 34.*à num.*1 *cum ſeqq.*

12 Vt item contra Conſanguineos , † fratrem,vel filios fratrum patrocinium conſanguineum præſtare non cogi , dixit textus *in l.Humanitatis,*33.*C.de excuſationib.tutorum:* ſic Affines contra Affines procuratores eſſe non compelli , indiſtinctè dixit textus *in l.Aut affinitate,*22.*D.de procuratorib.*

13 Vt abſque mandato † Coniunctus pro Coniuncto admittatur,non vltimum tenent Affines locum,ſed (ſi ordinem litteræ attendamus) poſt fratres , Affines poſuit Vlpianus *in l.Sed & hæ perſonæ,*35.*D. de procuratorib.* inquiens *Sed & hæ perſonæ procuratorum debebunt defendere, quibus ſine mandato agere licet, vtputa liberi,licet ſint in poteſtate: item parentes,fratres,Affines.* Quod ad quartum vſque gradum in vtriſque extendi (cum Abbate,Felino , Alexandro , & aliis) tradit Vgolinus *de procuratorib.* 2. *parte cap.*1.*numero* 10.

14 Poſtulat † pro Affine Affinis , *l.*1.*in fine, D. de poſtulando.* Affiniſquè mortem , vt Conſanguineus Conſanguinei , accuſat, veluti (poſt Baldum,Abbatem , Felinum,Crauetam , & alios , quos refert) tradit Farinac. *quæſt.*13.*num.*13. & plene comprobat Plaza *in Epitom.delictor.d. lib.* 1. *cap.* 40. *num.* 1. *&* 2.

15 Ad matrimonium † idem ex Affinitate
gradus,qui ex Conſanguinitate impedimen-
to eſt,nempe quartus, *cap. Non debet* , 8. *de*
conſanguinit.& affinit.l. 4.verſ. La ſecunda ,
tit. 1. part. 4. In Affinitate ſaltem legitima ;
circa quam illæſam dicti capitis diſpoſitio-
nem Sacrum Concilium Tridentinum reli-
quit,etſi circa illegitimam , & ex illicita co-
pula ortam,mutauerit, ad ſecundumquè in-
cluſiuè reſtrinxerit gradum *ſeſſione* 14. *de re-*
*format.matrim.cap.*4.vt,cum plurimis à ſe ci-
tatis,obſeruat Auguſtin. Barboſ. *de Offic. &*
poteſt. Epiſc. allegat. 51. *num.* 164. cumque
multis aliis Sanctarel.*variar.reſolution.quæſt.*
57.*num.* 1. Idem enim † Affinitatis eſt gra- 16
dus;qui Conſanguinitatis exiſtit,deſignato-
que Conſanguinitatis gradu , deſignatus
Affinitatis extat,Gloſſa *in d.cap.Non debet* ,
verbo In ſecundo,Gloſſa *in l.Non facile*, 4. §.
Affines,verb.Nulli ſunt,D.de gradib. Affinit.
Petrus Plaza *d. cap.* 40. *num.* 1. Sanchez *de*
*Matrim.lib.*7. *diſputatione* 64. *num.* 3. Valer.
Reginal.2.*p.ſumm.lib.*31.*num.*144.Baſil.Pont.
*de impediment.matrim.cap.*38. §.2. *verſ. Com-*
putantur.

Præter vnum itaque ſucceſſionis caſum † 17
(ad quam non vocantur Affines,*l. Affinita-*
tis,7.C. commun. de ſucceſ.) in cœteris cum
Agnatis , Conſanguineisve conueniunt. Ad
hancque etiam Coniunctis vocatis, veniunt
quoque Affines , vt quam multis relatis,tra-
dunt Bertazol.*clauſul.7.gloſſa* 12.*num.*5.*verſ.*
Secus,& Vincent. Fuſar. *de ſubſtit.quæſt.*369.
*num.*3.Ineſtque,per conſequens, vtriſque † 18
exceptionis legis noſtræ primæ ratio.Ni ma-
iorem in Affinibus ineſſe dicamus;Interquos
veluti valentior ſolet eſſe amor,vt cum mul-
tis profitentur Farinac.*d.2.p.fragmentor.cri-*
minal.verbo Iudex,num. 837. & Ioan. Petrus
Fontanel.*d.deciſ.*11.*num.*5.Cuius rei eſſe ra-
tio poteſt:quod illos fors obtulit:hos conci-
liauit electio , ſtricto Affinitatis vinculo ro-
borata , que ex coniugum amore valido in
Affines deſcendit, effluit. Vtraque forſam de
cauſa ſapientiſſimus legum lator Charon-
das eam inter ſuas ſanciuit:*Orphanorum for-*
tunas,& bona hæreditaria eorum tutelæ,admi-
niſtrationiquè permitti debere , *quibus ex pa-*
terno genere proxima ſibi cognatio duceretur :
Orphanos illos educandi curam tradi maternis
Affinibus. Quam *Bibliotheca lib.* 12. & pro-
dit , & exponit inſimul Diodorus Siculus :
quod affectum non inferiorem cognatis
Affines habeant , ſublata ſucceſſionis ſpe ,
malitiæque ob id irritamento ſopito.

Et quamuis neminem vſque adhuc ſen-
tentiam deductam in ſpecie tradentem , ſic-
que explicantem, repererim : attamen & Ac-
curſius,& eius communiter aſſeclæ , *numero*
primo relati , eidem ſe ſubſcribunt. Dum
enim Accurſius dictæ legis primæ exceptio-
nis , in Conſanguineis rationem præſtat
(quod nempe ratio ſanguinis † ſuſpitionem 19
tollat) confirmat eam,*lege ſecunda, D. de re-*
ceptator. quæ in Affinibus loquitur nomina-
tim , & eos pariter ac Cognatos delinquen-
tium receptatores excuſat, & ad pœnæ tem-
peramentum æquat. *Eos apud quos Affinis* ,
vel Cognatus latro conſeruatus eſt (in ea Pau-
lus inquit) *neque abſoluendos* , *neque ſeuere*
admodum puniendos &c. Hi enim non tam

fouere delictum, quam naturali indulgere videntur amori. Quod ſi in his, quæ ſua natura mala ſunt, vt conſeruatio latronum, malignam Affinitas ſuſpicionem auertit, in meliuſquè ad pœnæ temperamentum, præſumptionem inducit: quanto magis in his, quæ ſua natura mala non ſunt, ſed licita, & honeſta (vt *hac eadem Rubrica Annot.* 12. *num.* 16. notamus) in totum ſuſpicionem auertet, & beneuolam ſolum actionem dati receptiquè gratuiti muneris, non extraneo alio vitio infectam (vt ſupponimus) introducet?

20 Accedit his textus in eoque notata, *in cap. Requiſiſti*, 15. *de teſtament.* † decernens, donationem à Conſanguineo Epiſcopo factam, intuitu, & contemplatione perſonæ, non Eccleſiæ factam videri. Per quem Thom. Sanchez *conſilior. moral. lib.* 3. *cap. vnico*, *dubio* 1. *num* 20. (legis noſtræ primæ mentione nulla facta) & recipiendi à Conſanguineis munera facultatem Iudicibus adſtruit, & ſiniſtram remouet ſuſpicionem. Eiuſquè in id textus deciſionem æquè Affines continere, eandemquè naturam, & conditionem ſortiri ab Affine Epiſcopo factam donationem, affirmat cum Petro de Petrus, & Couar. relatis ab ipſo, Auguſtin. Barboſ. *in collect. ad eundem textum, num.* 4. *verſ. Deinde intellige de Affine*, recentioris impreſſionis Lugduni anni 1636.

21 Ex quibus omnibus, † quoquo modo dictæ legis primæ verba lecturæve ſumantur, ex eis, mentequè, aut ratione illius (quæ vbi eſt eadem, idem adeſt ius, non per extenſionem quidem, ſed per comprehenſionem, *l. Illud*, 16. *C. de Sacroſ. Eccleſ. l. His ſolis*, 7. *verſ. De cæteris, C. de reuoc. donation. l. Item veniunt*, 21. §. *Ait ſenatus, D. de petition. hæredit.* cum aliis congeſtis à Nobis *in Axiomatib. iuris lit. R. num.* 16.) Conſanguineorum exceptione Affines contineri, palam eſt, cæteraquè ad rem hanc ſpeſtantia in Conſanguineis dicenda, æquè ad Affines pertinere.

22 Hæc autem à Conſanguineis munera recipiendi Iudicibus conceſſa facultas † limitem non recipit, ſed in infinitum ſe protendit, vt loquela vtar Marcelli *in d. l. Lex Iulia*, 7. *D. ad leg. Iul. repetundar.* dicentis: *Apparet autem quod lex ab exceptis quidem in infinitum capere permittit.* A quo & loquendi modum, & concluſionem mutuatus Accurſius eſt *in d. l.* 1. *verb. A ſobrinis* & cum eo pleriquè ex ſupra citatis, & Farinac. *d. quæſt.* 111. *num.* 247. exploſa, & merito, quorundam ſententia, de quibus mentionem facit *in eadem l.* 1. *verb. A ſobrinis*, & Boëri. *deciſ.* 153. *num.* 27. ad centum aureos in anno eam reſtringente ineptè, aduerſus non modo expreſſam Marcelli relatam deciſionem, ſed rationem metipſam manifeſtam. Cum enim inter Conſanguineos prohibitionis cauſa eſſet (nigræ ſcilicet ſuſpicionis) honeſtamquè recipiendi neceſſitudo introducat: cur quos natura ſerente, charitas, & amor, conſanguinitatis nexu alligatus, largitatis fructus produxit; nequitia, illiuſve ſuſpicio (quæ longe à iure exulat, & in hoc maximè caſu) ſteriles, aut minus vberes reddat, ſe nihil malitia in datione vſurpet, nil in receptione turpitudo vindicet, ſed totum Conſanguinitatis dilectio, & ſynceritatis honeſtas condecoret?

23 Alia cauſa erit, † ſi puritas hæc in dante, aut recipiente deficiat, & Conſanguinitatis prætextu iuſti amoris candor iniuſtitiæ fæditate nigreſcat, & ſanguinis iure, vinculoquè laxato, officij intuitu, quid recipiat à Conſanguineo Iudex. Repetundarum enim crimen, ac ſi ab alio acciperet, tunc committeret, ſimiliterquè puniretur, vt docent Gloſſa *in d. l.* 1. §. *A ſobrinis, verſ. Et dic, D. ad leg. Iul. repetundar.* & *ibidem.* Albericus *verſ. Et non ratione officij, & in l. Eadem lege*, §. *Iulia, in fine, verſ. Et ſic non ratione officij, & in d. l. Lex Iulia, num.* 1. *D. eod. tit.* Cynus *in l.* 1. *num.* 4. *verſ. Aut ratione officij, & ibi etiam* Angelus *C. eodem tit.* Tiber. Decianus *d. lib.* 8. *cap.* 40. *num.* 1. & 8. Farinac. *d. quæſt.* 111. *num.* 149. Auend. *d. cap.* 2. *num.* 6. *verſ. Limitanda*, Bobadilla *in Politic. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 70.

24 In dubio autem † contemplatione potius ſanguinis, & meritorum, quam officij donatum, non modo relata iura (quæ licitas huiuſmodi donationes & acceptiones pronuntiant, quæque ſiniſtram in eis præſumptionem auertunt, adducta per Gloſſam *in d. verb. A ſobrinis*) probant; ſed manifeſte oſtendunt vt & excluſiua delicti coniectura ſumatur, & naturali magis, quam accidentali; & adulterinæ cauſæ tribuatur, iuxta vulgares iuris regulas, de quibus Nos *in Axiomatib. & locis commun. iuris, lit. D. num.* 55. & *lit. C. num.* 52. memoratasquè *ſupra proximè num.* 22. rationes. Tametſi, nullo iuris iactato fundamento, contraquè præfata, in dubio, officij intuitu, & inter Conſanguineos, datum, acceptumquè videri, dicat Bobadilla *citato proxime loco.* Cuius aut timorem, aut auſum non mirari non poſſum. Eſto enim quod in Iudicibus aliis Conſanguinitatis, aut Affinitatis vinculis non alligatis concuſſio potius quam ſpontanea præſumatur donatio (vt affirmat Gloſſa *in l. vnica*, *C. de ſalgamo hoſpitib. non præſtando, lib.* 12. per textum ibi *in l. Deuotum*, 5. *in fine*, *C. de metatis & epidematic. in l. fin.* §. *Vt autem*, *C. de re militar. eodem libro, in l.* 2. *C. Ne ruſticani ad vllum obſequium deuocentur, lib.* 11. *in l. vnica C. ne operæ à collatorib. exigantur, lib.* 10. *in l.* 1. & 3. *C. de eroga. milit. annon. lib.* 12. *in l. vnica, C. de raptu virgin. & in l. Solent*, 6. *D. de offic. Proconſul.* Quarum etſi quædam in id non multum adſtringant; quædam in ſuo quoquo ſpeciali caſu loquantur: at probant manifeſte aliæ, & vera, firmaquè regulariter concluſio eſt, in facto contra iuris prohibitionem, hanc ſecum malignam merito præſumptionem trahente, vt cum multis, tradit Auguſtin. Barboſ. *in collect. ad cap. Non ſane*, 14. *quæſt.* 5. *n.* 7. niſi aliæ, quæ eius malignitatem temperent, adſint; de quibus Annotationibus ſequentibus agendum:) In Conſanguineis, ſeu Affinibus totum prorſus oppoſitum, cum inter eos & donationem fieri lex permittat, & receptionem licitam honeſtamquè reddat. Quod nullatenus ipſa quoque lex (cum

rationabilis eſſe debeat)efficere poſſet, ſi malitiæ, ſeu iniquitatis ſuſpicione talis donatio & receptio laboraret, cum non debeat eſſe vinculum iniquitatis, aut illi viam aperire, iuxta late notata à Nobis *in Axiomatib. iuris,lit.L.num.42.& ſeqq.vſque ad num.* 47. Sed quia donationem receptionemquè, ſummo quidem iure, licitam iudicauit, permiſit; ex honeſta & naturali ratione factam ſenſit, quam ſecum ex natura ipſa ſanguinis coniunctio trahit: ob quam ſpecialia multa in iure aduerſuſquè illius ſtrictas regulas reperiuntur conceſſa, *in l.1.D.de in ius voc.in l.2. §.Prætor ait, D. qui ſatiſd. cog. in l. Qui cum vno,4.§.fin.in l.Milites agrum,13.§. Deſertorem, D.de re milit.in cap.Sciant cuncti,* 22. *de elect.lib.6.in cap. Quicumque*, 11.*de ſentent. excommunic.eodem lib.& ibi:* Barboſ. *num.* 3. ab eoque citati, cæteriſquè iuribus vſque nunc memoratis. Plurimos etiam Conſanguinitatis, ſeu Affinitatis effectus tradunt Gloſſa *in Clement. Grauis,*2. *de ſentent. excommunic. verb. Quomodolibet*, ibique à Barboſa congeſti *num.*6. Romanus *in l. Edicto,num.*9. *D. in ius vocati vt eant*, Camil. Gallin.*de verborum ſignificat. lib.* 10. *cap.* 23. *per tot.* Petrus Surdus *conſ.*22.*num.*20. Inter quos non infimum locum tenet noſter, de quo ſermonem vſque nunc protrahimus, vtque donationis præſumptionem inducat, vt docet Gloſſa prima *in l. Quæ dotis,*34. *D. ſolut.matrim.* & cum multis Maſcard. *de probationib. concluſ.* 554.*num.*40.*&* 43.Surd.*d.conſ.*22.*num.*20.*& conſ.*534.*num.*12.Menoch. *de arbitrar. iudic. lib.*2.*cent.* 1. *num.* 9. etſi *ſequentibus* modum ponat, Iacob. Mandel. Albenſ.*conſ.*1.*num.*2. *&* 8. vbi quod propter conſanguinitatem præſumitur donatio, etiam ſi alia cauſa quam donationis poſſit cogitari, ſi non fuit expreſſa, *& conſil.*12.*num.*7. Limitationem per hoc aſſignantes concluſioni communi, quod non præſumatur donatio, Quam & plene comprobauimus *de priuil.pauper.*1.*p.quæſt.*21.*n.* 2.*& ſeqq.& in Axiomat.iuris,lit.D.num.*214. *& ſeqq.* Præmaximequè limitatio procedet, vt delicti excludatur præſumptio, vt cum Alciat.Fortun. & aliis, obſeruant Menoch. *de præſumpt.lib.*5.*præſumpt.*2.*num.*23.Farinac.4. *p.conſil.*60.*& ibi addit lit.G.* Idque fortius vbi non tam de donatione dubitatur, vt hic, quam cuius contemplatione facta cenſenda ſit. Quo in caſu ſublataquè donandi, recipiendiquè prohibitione cuilibet benemerito donatum, non contemplatione officij, ſed perſonæ, & vt cuilibet alteri donatum cenſeri; extra quæſtionem putat Baldus *conſil.* 378 *Præmiſſis verbis,num.*2.*in fine,lib.*2.cum eo, multiſquè aliis, Tiraquel. *in l.ſi vnquam, verbo Donatione largitus, num.*54.plene Menoch.*de præſumpt.lib.*3.*præſumpt.*27. *per tot. præcipuè num* 7. Sicque donatum recipientem ſuum efficere, neque tanquam contemplatione officij datum aut acceptum reſtituere debere, dixere Gloſſæ *in l. Qui proprio nomine,*46.*§.Procurator,verbo Nomine, D.de procuratorib.& in l.Si vero,*65.*§.Itē quidquid. verbo Quaſi ad patronum.D.ſolut.matrim.*qui & pro hac ſententia eſt optimus textus.

Quod ſi officiali bene merito donatum, non officij contemplatione, ſed vt cuilibet priuato donatum cenſetur: quanto magis Conſanguineo, ſeu Affini, coniunctionis, & non officij contemplatione intelligetur donatum? Ad præſumptionem etenim donationis inducendam, & ad illius contemplationem, diſcernendamve cauſam, potentior etiam meritis, eſt iſta coniunctio ſanguinis. Quæ veluti facit, vt ipſa, meritiſquè ſimul in donatario concurrentibus; non ex meritis, ſed ex coniunctionis affectu donatio facta videatur, vt per textum *in l. Tutor petitus,* 31. *§. Quæ tutoribus, D.de excuſationib.tutor.* docet Romanus *in d.l. Edicto, D. in ius vocati vt eant,num.9.col.1.ad finem.* Eſtque adeo efficax, vt cauſæ quoque piæ, ipſiuſque Eccleſiæ fauorem (qui tantus eſt, vt *de priuileg. miſerabil.perſonar.*3.*p.quæſt.* 8. ſumus proſequuti) in hoc ſuperet, donatumquè à Conſanguineo, vel Affine Eccleſiæ Prælato, non Eccleſiæ contemplatione, ſed Prælati ipſius cenſeatur donatum, vt & diximus *ſupra num.* 20.& tradunt, præter ibi relatos, Alciat. *de præſumpt.regula* 1.*præſumpt.*28. *num.* 1. Maſcard.*de probationib.concluſ.*559.*num.*5. Quodque magis eſt, etiam ſi nomine Dignitatis donatio fiat, vt (cum multis etiamque in donatione amico ſolum facta loquentibus) tradit Carol. de Graſ.*de effectib.amicitiæ,num.* 109.*&* 110.

Cum ergo huic aſſertioni, relatiſque doctrinis prohibitio (quæ alias obſtaret) impedimento eſſe non poſſit, cum nulla extet, expreſſa potius à Lege, & ratione facultas à Conſanguineis dona recipiendi: & vbi prohibitio non adeſt, neceſſitudinis, & ſanguinis vis cæteras in hoc præſumptiones aut vincat, aut tollat, vt oſtendimus: adduci non poſſum vt credam, in mentem viri alioquin eruditi, veniſſe, vt diceret: in dubio donationem à Conſanguineo Iudici factam, contemplatione officij factam videri: propenſiorquè ero vt exiſtimem, comprehendere noluiſſe Conſanguineos, ſeu affines, contra expreſſam iuris determinationem, ſed in cæteris regulariter loquutum, tametſi numeri ſeries, & orationum compago coniunctos includant. Ipſius enim ob metum excuſatio (quem non ſemel hac in theſi, hocquè eodem numero, vt ſequenti videbimus, opinionibus ſuis indicauit) Iudici, ac viro probo omnino inverecunda, & ſibi, & aliis periculoſa. Securitatem conſcientia præſtat, non externis adminiculis eget, ſui teſtimonio contenta eſt. Sine timore proferenda veritas. Ego *nihil opinionis cauſa, omnia conſcientiæ faciam*, cum Seneca *de vita Beata, cap.* 20. Nam *quilibet noſtrum debuiſſet aduerſus opiniones malignas ſatis fiduciæ habere in bona conſcientia,* monitore ipſo *de Clement.lib.* 1. *cap.* 15. *Quæ* (vt ipſe idem de benefic. libro 4. capite 21.) *etiam obruta delectat, quæ contioni aut famæ reclamat, & in ſe omnia reponit, & cum ingentem ex altera parte turbam contra ſentientium aſpexit, non numerat ſuffragia; ſed vna ſententia vincit. Si vero bonam fidem perfidiæ ſuppliciis affici videt, non deſcen-*

dit

vlit è faſtigio, ſed ſupra pœnam ſuam conſiſtit.

Conſcia mens recti, famæ mendacia videt. *Quia non præiudicat contumelia bonæ conſcientiæ*, Diuo Ambroſio teſte *de interpellatione Iob. lib. 2. cap. 5.* nec item *eget defenſione verborum, quæ ſuo nixa eſt teſtimonio, ipſa ſui Iudex*, ipſiuſmet Ambroſij *in expoſit. Pſalmi 38. verſ. Obmutui, & humiliatus ſum. Erit quidem virtus contenta candore conſcientiæ, vbi ſequi non poterit odor famæ*, Bernardi *ſuper Cantic. ſerm. 71. col. 2. ad med.*

Non claudimus ob prædicta rationabili ſuſpicioni locum, ſi tam vrgens ſit, vt facilem congruumquè præbeat aditum: vt ſi ſupra modum donatio ſit, dantis, loci, temporiſquè etiam qualitate attenta, ſi dantis, aut etiam recipientis non probata ſit vita, aliæve ſimiliter aſtringentes occurrant, quæ & inquiſitioni cauſam præbeant, & probationem, ſi quæ fuerit, officij, iuſtitiæquè contemplatione fuiſſe donatum, adiuuent.

Eodem pariter greſſu, *eodemque numero 70.*
25 ipſemet Bobadilla relapſus eſt, † Marcelli regulam in dicta lege noſtra prima à Conſanguineis munera recipiendi facultatem concedentem, intelligens cum extra Iudicum territorium degunt, neque litem habent, tuncquè licitam receptionem dicit, aliter conſequenter negat. Quod, vt magis mireris, quaſi in dubium, nec Iuris, nec Doctorum auctoritate confirmat, cum oppoſitum videatur in dubium. Ab alterius enim ditionis hominibus litem non habentibus, neque Iuſtitiæ, aut officij ratione donantibus, etiam ſi nullo conſanguinitatis nexu iungantur, dona recipere, nequaquam Iudicibus Iura prohibent, ſed concedunt, vt *hac ipſa Rubrica, Annot. 9.* conſtabit. Conſanguinitatis ideo qualitatem, ſiniſtram auertentem ſuſpicionē, adeoquè, vt diximus, in his operantem, Marcelliquè exceptionem, etiam in proprij territorij ciue, locum habere, prædictumquè ſortiri effectum, neceſſario dicendum ſequitur, vt aliquid ſpeciale Conſanguinitas operetur. Si enim id non efficeret; nil equidem hoc in caſu, vt expendimus, operaretur, inaniſquè remaneret *dictæ legis primæ ad leg. Iul. repetundar.* diſpoſitio, & ex ea indubitata concluſio, communiſquè Doctorum ſententia *ſupra n. 1.* relata. Quod quantum ius abhorreat, quantum à naturali ratione diſtet, nemo eſt qui non videat, demonſtrantquè notata *ſupra num. 3. 4. & 5. proximequè numero præ-*
26 *cedenti* latè deducta.

Hoc vnum ſupereſt Bobadillæ opinioni præſidium, dictæ legis primæ per nouiores correctio: qua extante, (veluti coniunctionis naturalis hac in parte à legibus affectu ſublato ad extraneorumquè menſuram, normamquè Conſanguineis pariter reuocatis) illius procederet opinio: dictæ verò legis deciſione ſtante (vt ſupponit ipſe) illius opinio corruat, neceſſum, vt diximus, eſt. Correctionem perſuadere recentiora iura videntur, quæ generaliter à perſona qualibet munus quodlibet Iudices recipere vetant, idque ante officij adminiſtrationem iurare præcipiunt, *in auth. iusiurand. quod præſt. ab iis, & §. Iuro quoque, auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffragio, §. Scriptum eſt exemplar, coll. 2.* & Regia *præcedenti Annotatione* relata. Lexque generaliter loquens generaliter intelligi debet; neque diſtinguendum eſt vbi lex non diſtinguit, vt vulgaria iuris Axiomata habent, de quibus *in noſtris lit. L, num. 50. & ſeq. & num. 55. & lit O, num. 17.* Præcipuè in vniuerſali negatiua, de qua agimus, quæ plus negat, quam affirmatiua affirmat, & nullum caſum non comprehenſum relinquit, vt ibi pariter adnotamus *lit. N. num. 30.*

Tum quia cum iuramenti formula à præfatis legibus Iudicibus præſcripta, ſit de non recipiendo quidquam à perſona qualibet: 27
debet: † in ſpecifica forma adimpleri, *cap. Ad noſtram, 1. in ord. 7. de iure iuran.* cum plurimis adductis *in Axiomatibus noſtris, lit. I. num. 152.* vt in ſpecie, præſentiſquè inſpectionis terminis, obſeruat Auendan. *de exequen. mandat. Reg. p. 1. c. 2. n. 4. v. Et iuramentū.*

Sed illæſa nihilominus dictæ legis primæ diſpoſitio, ex eaque tradita concluſio manet; & facilem contraria ſolutionem admittunt.
Primum, † quia lex poſterior generaliter, & 28
indiſtincte loquens (ſeu affirmatiuè, ſeu negatiue loquatur) per ſpecialem antiquiorem intelligitur, & limitatur, niſi verbis expreſſis illi deroget, aut contradicat, *l. Sciendum, 15. D. qui ſatiſd. cog. & ibi Gloſſa verbo Non compelli, l. Quamuis, 11. D. de in ius voc. l. Filius famil. 38. iuncta lege 1. D. ad S.C. Maced. l. Iuris gentium, 7. §. Si paciſcar, D. de pact. iuncta lege Tranſigere, 18. C. de tranſaction. & ibi Gloſſa verbo Prohibitum, auth. Offeratur, C. de litis conteſt.* vbi notat Baldus *num. 12.* & vna aliam ſupplet, *l. Non eſt nouum, 25. cum duabus ſeqq. D. de legib. l. 2. C. de bonis quæ liber.* Ad hancque intelligentiam, & reſtrictionem ex alterius legis diſpoſitione neceſſario aſtringimur, vt dicunt Iaſ. *in l. Triticum, num. 6. D. de verbor. obligation. & in d. l. Sciendum, num. 4.* poſt Bart. *ibidem, num. 1.* poſtque multos alios, P. Thomas Sanchez *de Matrim. lib. 2. diſput. 24. num. 6.* Oſaſc. *deciſ. 30. num. 18.* Mari. Giurb. *in conſuetudin. ſenat. Meſſanenſ. cap. 1. gloſ. 1. num. 9. p. 1.* præter alios citatos à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit. L, num. 53. & ſeqq.* Quam doctrinam adeo veram *vbi proximè* Sanchez profitetur, *vt procedat, licèt in lege noua ſit clauſula* Non obſtante, *debet enim intelligi, lege contraria, quæ non poſſit cum hac ſuſtineri per aliquam limitationem, vel diſtinctionem, vt auth. de ſucceſſ. ab inteſt. circa princ. & docet ibi Gloſſa verbo Vacantibus, Barth. ſuper Extrauag. Ad reprimendum, §. Non obſtantibus, num. 6. & d. l. Sciendum, num. 2. vbi Iaſ. num. 4. & idem Iaſ. l. 1. num. 9. D. ſolut. matrim. Imò* (vt Sanchez ipſe proſequitur ibi) *licet anteriores leges abrogatæ ſint, ſunt iuxta illas, recentiores explicandæ, l. Non eſt nouum, D. de legib. & ita docet cum Bart. Ludouicus Gomez. regul. de triennali, quæſt. 61. verſ. Tertius intellectus, Burg. de Paz in l. 1. Tauri, num. 570.* recentius D. Ioannes à Solorzan. *de Indiar. gubernat. lib. 2. cap. 6. num. 62.* aliis relatis, & *num. 83.* Nos *in Axiomat. iuris, lit. A num. 178.* Neque aliquo modo, cum

vitari correctio poteſt, facienda eſt; *l. 1. D. de inoffic. dot.*cum cæteris,de quibus *in Axiomatibus noſtris,lit.C num.* 219. Maxime cum lex antiqua ſpecialem caſum deſignat (vt noſtra efficit) cui nullatenus recentior lex generaliter loquens derogare velle intelligitur,vt,cum Antonio Gabriele, Azeuedo, & aliis,tradit *vbi proximè* Sanchez.

29 Quinimo ad reſtrictionem † recentioris legis generaliter loquentis non deſideratur lex diſtincte loquens,ſpecialemve caſum excipiens,ſed ſola particularis ratio ſufficit, ex eaque lex generalis iure reſtringitur, & limitatur,*l.Cum pater,79.§. Dulciſſimis, D. de legat.2.l.Si de certare,31.C. de tranſact.* docent Sanchez *repetito loco*, & alij relati à Nobis *dictis Axiomat.iuris,lit.L, n. 62.& 63.* Sed vtrumque in caſu noſtro adeſt, & lex excipiens, & ratio diſcriminans,ſuſpitionemque amouens.

30 Ad ſecundum:† eſto quod iuramentum Iudicibus præſtari iuſſum,præfatam argumento contrario abſolutam formulam contineret, quam non continet,ſed officij ratione, Iuſtitiæquè reſpectu,contemplatione & intuitu,vt ex dictorum ibi iurium, & *Annotatione præcedenti,n.*15. ſerie deduci poteſt:adhuc iuramentum ſimpliciter,generaliterquè prolatũ, ſecundum ius,illiuſque reſtrictionem, ſeu limitationem interpretandum, & intelligendum eſt,vt tradunt Abbas *in c. Veniens, n.4. de iureiur.*Seraphin.*de iurament.priuileg.47. n.79.*Leſſius *de inſtit.& iure,lib.2.c.42.dub.4. n.42.*vbi quod quando promiſſio habet aliquam tacitam conditionem,vel reſtrictionẽ, iuris diſpoſitione,iuramentum illi promiſſioni appoſitum,eandem cenſetur reſtrictionem habere. Allegat etiam Couarruuiam *in cap. Quamuis pact.2.p.§.4.in princip.*id quod ſæpè repetit,& communem dicit. Neque aliter intelligitur,qui iuramentum præſtat,iurare. Ita Sanchez *in præcept. Decalog.1.p.lib.2.c.* 28.*n.*16.& 17.Verbaquè & diſpoſitio quælibet ſecundum ſubiectam materiam intelliguntur, & ad eam, quantumuis generalis diſpoſitio ſit,reducuntur,reſtringunturquè,*l.Fluminum, 24.§.Hæc ſtipulatio,l.Damni infecti,43.D. de damn.infect.l.Cum manu ſata,80.in fine,D.de contrahend.empt.l.Si ſtipulatus,4.§.Verum,D. de vſur.* Et quantumuis generaliter præſtitum iuramentum ſit,actus naturam, iuriſque determinationem reſpicit & ſecundum eam intelligitur præſtitum,ſequiturquè naturã actus cui apponitur,*l.fin.*(communiter in id à Doctoribus allegata)*C.de non num.pecun.*Vbi qui quantitatem accepiſſe, eamque ſe reſtituturum iurauit, nequaquam exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere prohibetur.Cui concors eſt *lex* 27.*v.Otroſi decimos,tit.*11.*p.*3.quæ ad iuramenti obſeruantiam,præſumptam iurantis conſiderat mentem, contractus naturæ,iurique conformem.In idem *l.fin. D. qui ſatiſd. cog. l. Sed etſi poſſeſſori, 39.§.Item ſi iurauero, D.de iureiuran. l. fin. D.de liber. cauſ.l.Si libertus ita iurauerit,30.D.de operib. libertor.*conſonat *lex* 24.*v.Emproſi,tit.4 p.3. cap.Quemadmodum,25.c.Petitio,31.de iureiuran.cap. Ex parte, 13.de Cleric.non reſident.* Concluſionem præfiniunt,materiamquè late proſequuntur Tiraquel.*in præfat.legis Si vnquam,C.de reuocand.donationib.*Couarr.*in Rubr.de teſtament.par. 2.n.29.*Gutierrez *de iurament.confirmat.p.1.c.37.n.13.& ſeqq.*Seraphin. *de priuileg.iuramen.priuileg.39.n.7.*Leſſius *de inſtit.& iure,lib. 2.c.17. dub.7.n.52.*Sanchez *de matrim.lib.6.diſp.11.n.3.*& multi alij,quos recenſemus *in Axiomatibus iuris,lit.I.n.*148.

Ex quibus reſolutio manet:generalem iu-
ratam promiſſionem, nil à quoquam mune-
ris recipiendi; Conſanguineos à lege nomi-
natim exceptos,eo quo diximus modo, non
comprehendere. Quod inſuper confirmatur
ex eo, † quod non amare aut acerbè iura- 31
mentum eiuſque obligatio accipienda ſit, vt
inquit Gloſſa *in d.cap. Ex parte,13.de Cleric.*
non reſident. verbo Periurium. Neque immo-
dice quem ſe obligare velle cenſendum, vt
in ſpecie Celſus decidit *in d. l. Si libertus iu-*
rauerit. Iuramentumquè generaliter præſti-
tum † reſtringendum eſſe quantum fieri po- 32
teſt,vt minus obliget iurantem, dixit (cum
Abbate *in cap. Cum cleric.in fine, de verbor.*
ſignificat.) Sanchez *de Matrim.lib.1 diſp.9.*
num.11.& repetit *in præcept.Decalogi,1.p.lib.*
3. cap. 17. num. 9. Vbi enim de obligatione
contrahenda agitur, ſtrictam faciendam in-
terpretationem, docet textus *in l. Quidquid*
aſtringendæ, D.de verbor.obligat. & in cap.1.
de iure iuran.lib.6.

33 Hæc quidem † niſi iurans aliud intendat, ſeque in omnem caſum abſque exceptione obligare velit & hoc præcogitans, ea mente iurarit:tunc enim in omni caſu teneri, iuramentoquè aſtringi, indubium eſt, notatquè Leſſius *dicto lib. 2.c.17.dubit.7.n.52.c.18.dubit.10.n.73.& cap.42.dubit.4.n.22.*Qua de re Nobis etiam inferius agendum.

VTRVM AB AMICIS DOna recipere Iudicibus liceat?

SVMMARIVM.

1 *Pars affirmatiua argumentis roboratur.* & numeris ſeqq.vſque ad numerum 8.Ex numero 9. cum ſeqq. *contraria ſuſtinetur,modo ibi intellecta.*

*Amicitia non vulgaris conſanguinitatis vices ſuſtinet, imò ſæpè potentior Conſanguinitate eſt.*ibi.

2 *Lege Iulia repetundarum non donatio quælibet,ſed ſordida prohibita eſt.*

3 Sordes *auaritiam, lucrum damnabile, & illiberabile ſignificant. Damnatioquè* Sordium, *pecunia Iudicem corruptum manifeſtat. Et an ſemper id, vel quod aliud ſignificent?*& num.19.

4 *Valde inhumanum eſt à nemine accipere.*

5 *Donatio,ſeu receptio munerum, ſuo genere, ex natura rei,vel ex ſuo obiecto mala non eſt,niſi ex circumſtantiis fiat. Et quando fiat?*num.10.

6 *Senſus legis* Lex Iulia, 7.§.1. D.ad legem Iuliam repetundarum,*& num.*21.

7 *Reſtrictio Doctorum ad centum aureos in anno, quos recipere Iudicem ab amicis poſſe dicunt; an iure ſubſiſtat?*

8 *Iuramentum qualiter præſtitum intelligendum ſit remiſſiue,* & num. 21. in fine.

10 *Regula ſtandum, & inhærendum eſt, dum de exceptione non conſtat.*

11 *Caſus exceptus firmat regulam in contrarium. Et an quoſuis alios quam in exceptione contentos, etiam ex ſimilitudine rationis, excludat exceptio?*

12 *Vt extenſio de ſimilibus, ſeu æquiparatis ad ſimilia, ſeu æquiparata fiat; omnimoda ſimilitudo deſideretur, imò & rationis identitas.*

13 *Inter Conſanguinitatem & Amicitiam diſſimilitudo adeſt: & in quibus verſetur?* & num. ſeq.

Cauſa naturalis longe potentiores effectus quam accidentalis producit, fortius, & valentius aſtringit. ibi.

Lex an velit Iudices ab amicitiis relegatos? ibid.

14 *Diſpoſitio loquens in caſu vero an ad fictum extendatur?*

15 *Extenſio fieri debet cum eiſdem qualitatibus.*

16 *In publicum fauorem prohibitio manauit ne munera Iudices recipiant. Eſtque exorbitans à iure, & odioſa indefinita & generalis acceptionis permiſſio.*

In odioſis, exorbitantibus, & correctoriis, etiam ex identitatis ratione non fit extenſio. ibid.

17 *Via fraudibus modis omnibus præcludenda eſt.*

18 *Poſt nouiora iura Codicis, Authenticorum, & Regni, an eſculenta recipi à Iudicibus poſſint?*

19 *Argumentis contrariis ſatisfit.* & n. ſeqq.

21 Gloſſa in L. 1. D. ad legem Iuliam repetundarum, verbo A ſobrinis *an id dicat, ad quod frequenter à Doctoribus allegatur? Quidque ipſa proferat?*

ANNOTATIO IV.

QVIBVS rationibus à Conſanguineis *præcedenti Annotatione* dona recipere Iudicem poſſe diximus: 1 † eiſdem ab amicis poſſe, dicendum quoque videtur; cum Conſanguinitatis vices Amicitia, non vulgaris ſaltem, teneat, iiſdem regulis metiatur, imo ſit ſæpè potentior, & Conſanguinitatem ſuperet. Qua in re probanda, non immorandum nobis eſt, quam veluti comprobauimus, & ornavimus affatim *in Axiomatib. & locis communibus iuris, lit. A. n. 246. & ſeqq. & in repetitione legis Miles ad ſororem, 77. D. de legat. 2. verbo Ad ſororem, num. 32.*

2 Secundo, † quia lege Iulia repetundarum non donatio quælibet, ſed *Sordida* prohibita eſt Venulei ſententia *in l. Eadem lege, 6. §. Lege Iulia, D. ad legem Iuliam repetundar,* vbi legis Iuliæ repetundarum ſanctionem explicans, in eaque contenta manifeſtans; hoc præcipuum deſignat: *vt urbani Magiſtratus ab omni* Sorde *abſtineant.* Sordes autem 3 † lucrum damnabile demonſtrant, & pretio indicant Iudicem corruptum, *l. 3. §. Tametſi neminem, verſ. Finge enim, & l. Sed etſi in ſeruum, 9. §. Sicut & alij, D. de recept. arbitr. l. 3. C. eodem tit. l. ſi filiusfami. 15. §. fin. D. de iudic. l. Sed etſi per Prætorem, 26. §. Item per Magiſtrum, D. ex quib. cauſ. maiores, l. Si per imprudentiam, 51. D. de euictionib. l. 3. §. Nunc videndum, & ibi Gloſſa verbo Aut quod ſordide, D. de ſuſpect. tutor. cap. 1. & ibi Gloſſa, verbo Vel per ſordes, de ſent. & re iudic. lib. 6.* Comprobatque illud Oſee cap. 5. v. 11. *Calumniam patiens eſt Ephraim, fractus iudicio: quoniam cœpit abire poſt ſordes.* Damnatumquè *Sordium,* pecunia corruptum, & repetundarum damnatum ſignificari, eſt apud Plinium Iuniorem, *lib. 2. epiſtolar. epiſt. 11. Arriano ſuo,* Quintilianum *Oratoriar. inſtit. lib. 4. cap. 1. & 6.* & Ciceronem *lib. 2. de offic.* dicentem: *Male agitur, &* Sordide, *cum quod innocentia, vel virtute offici debet, id tentatur pecunia.* Per *Sordeſquè* Auaritiam denotari, & pretium, quod per eam illiberaliter quæritur; obſeruat Martinus Nauarrus *in extrauag. Ab ipſo, de datis & promiſſis pro Iuſtitia, vel gratia obtinend. notab. 3. n. 4. verſ. Secundo.* Cui & Horatium adiungere ineptum non erit, *Sermon. ſatyr. 6.* ſic & ſe excuſantem, & accuſantem alios:

> *Si neque auaritiam, neque ſordes, ac mala luſtra*
> *Obiiciet vere quiſquam mihi.*

Datum autem, receptumque ab amico 4 † non quidem officij, ſed beneuolentiæ ratione, nullatenus continet ſordes, auaritiam, lucrum illiberabile, ſeu improbatum legibus, ſed conforme beneuolæ actionis naturæ, & quia *valde inhumanum eſt à nemine accipere,* vt in huiuſce inſpectionis terminis Vlpianus inquit *in l. Solent, 6. § Non vero, D. de offic. Proconſul.* Quod ſi ab aliquo munus accipere Iudici fas eſt, à quo potius quam ab amico, & ſe altero?

Tertio, 5 † quia datio ſeu receptio munerum, ſuo genere, ſeu ex ſuo obiecto non eſt mala, niſi ex circunſtantiis fiat, vt in hac ſpecie docent Nauarrus *dicto notabili 3. n. 5. v. Ad quintum,* Molina *de Iuſt. & iur. tom. 1. tract. 2. diſp. 88. col. 3. verſ. Secundum,* hæc proferens: *Interdum tamen poſſe fieri, & accipi ſine vllo peccato; vt quando ex amicitia datur aliquid Miniſtro publico, etiam ſi amicitia habuerit ortum ex eo quod ſit Miniſter publicus: aut quando ex gratitudine, & gaudo rei iuſte obtentæ, aliquid ex mera liberalitate illidatur. In huiuſmodi namque donationibus nihil vitij ex natura rei conſpicio.* Tuncque relatæ *extrauagantis Ab ipſo* pænas incurrere *dantes, vel accipientes ea, quę iure licet dare, vel accipere, ob meram liberalitatem, quamuis minus principalis reſpectus habeatur, etiam ad breuiorem, vel fauorabiliorem expeditionem,* aſſerit *dicto loco* Nauarrus *notabili 10. n. 36.* multis confirmans. Cui aſſentiuntur Martin. Bonac. *circa octauum Decalogi præceptum, diſput. 10. quæſt. 2. punct. 8. §. Incidens, propoſitione 1. num. 14. verſ. Quoties dat, & verſ. Hinc ſequitur,* Azorius, & alij ab eodem Bonacina relati.

Quarto, † adduco pro hac parte textum, qui pro contraria ſonat, & allegari ſolet, *in leg. Lex Iulia, 7. §. 1. ad legem Iuliam repetundar.* dum in ea Marcellus ait: *Apparet autem quod lex ab exceptis quidem in infinitum capere permittit: ab iis autem qui hoc capite enumerantur; à nullo, neque vllam quantitatem capere permittit:* Eo autem capite enumerati, à quibus recipere vetat, ſunt qui officij ratione aliquid Iudicibus offerunt, vt ex integro illius contextu apparet: Ergo ſi non officij, ſed Amicitiæ intuitu donetur: ſine crimine fiet acceptio, interquè Conſanguineos exceptos locum tenebit Amicus.

Tandem ſententiam iſtam (cum Gloſſa *in d. l. 1. verbo A ſobrinis, D. ad legem Iuliam repetundar.*) tenent Cynus *in l. 1. num. 4. verſ. Aut ratione Amicitiæ, C. eodem tit.* Albericus *in l. 2. poſt numer. 3. D. de condict. ob turpem cauſ.* Amodæ. *de ſyndicat. num.* 169. *verſ. Sed cum Amicus*, Boſſi. *in tit. de official. corrupt. pecunia, num.* 3. Menochi *de arbitrar. lib. 2. caſu* 517. *num.* 4. Tiber. Decian. *tractat. crimin. lib. 8. cap. 35. num. 14. verſ. Si enim Amicus aliquid donat Amicitiæ cauſa, nullus incurrit hoc crimen.* Quod repetit *cap. 8. num. 8.* Maſcard. *de probationibus concluſ. 164. n. 12. & ſeq.* Bertazol. *conſil. 71. num. 30. lib. 1.* Quorum & relator, & aſſecla Farinacius extat *praxis criminal. 3. p. queſt. 111. n. 242.* Xamar. *de offici. Iudic. & Aduoc. p. 1. q. 20. num. 11.*

7 Bene verum eſt, † hanc recipiendi ab amicis, non officij prætextu, facultatem, reſtringere Farinacium, & pleroſquè ex citatis proxime, ad centum aureos in anno. Quæ quidem reſtrictio non ſatis firmo argumento fulcita videtur, & notanter aduertit Ioan. Paul. Xamar. *vbi proximè n.* 12. Cuius rei inſequentem Annotationem ponderatio ſeruatur.

8 Quod ad iuramentum † munera non recipiendi, præſtari iuſſum, ſolutiones, rationeſquè *præcedenti Annotatione n. 30. cum ſequentibus* aſſignatæ deſeruiunt, & *ſequenti* quoque pertingemus, vt munera ſordida, non autem liberalia, & ſua natura ſecundumquè leges licita comprehendat.

9 Contraria † nihilominus pars (intellecta priori indefinitè, in qualibetquè etiam magna quantitate, magnove valore, de parua enim ſequens Annotatio aget) vt ſecurior, verior eſt. Cum à perſona qualibet munus recipere diſtricte Iudicibus iura prohibeant, late recenſita *hac ipſa Rubrica, Annot. 1. & 2.*

10 Cui quidem regulæ † ſtandum eſt, dum de exceptione non conſtat iuxta *legem Illud*, 16. *C de ſacroſ. Eccleſ. l. fin. C. de hæredib. inſtit. l. Apud antiquos, 21. C. de furt.* cum ſimilibus citatis à Nobis *in Axiomatib iuris, lit. R. num.* 46. Exceptio autem ſolum de Conſanguineis fit à quibus, ſine muneris vel quantitatis præfinitione, Iudicibus recipere liceat, vt *præcedenti Annotatione* vidimus.

11 Neque ex ſimilitudine, † aut paritate in Conſanguineis hoc caſu diſpoſitum, ad Amicos trahi valebit. Multiplici quidem ratione. Primo, quia caſus exceptus firmat regulam in contrarium, *l. Nam quod liquida, 4. §. fin. primo reſponſo, D. de penu legat. l. Cum Prætor, 12. D. de iudic. cap. 2. de coniug. leproſor.* cum plene allegatis à Nobis *dictis Axiomatibus, lit. C. numero 16. & lit. E. num.* 90. Et quoſuis alios quam in exceptione contentos, ex ſimilitudinis quoque ratione caſus excludit, *dict. leg. Illud, §. Sin vero amplioris, C. de ſacroſ. Eccleſ.* obſeruantquè Baldus *conſil. 458. numero 2. & 3. lib. 2.* quem refert, & approbat Cardin. Tuſch. *practicar. concluſ. lit. E. concluſ. 412. numero* 4. Allegat Baldus textum, & ibi notata, *in leg. Vt perfectius, C. de annal. except. & in l. Ob æs, 12. C. de præd. minor.* vbi Imperatores Diocletian. & Maxim. dicunt: *Ob æs alienum tantum, cauſa cognita, Præſidiali decreto prædium ruſticum minoris prouinciale diſtrahi permittitur.* Tametſi Gloſſa *ibi verbo Alienum tantum*, ad alios ſimiles caſus eius nihilominus deciſionem extendat, in eiſque procedere dicat, multis confirmans, & *in dict. leg. Illud, 16. C. de ſacroſ. Eccleſ. verb. Alia cauſa.* Quarum ſequitur veſtigia, iudiciumquè probat Alexand. *conſil. 130. incip. In cauſa, num. 4. in fine, & ſeq. verſ. Nec etiam videtur obſtare, lib. 4.* vbi quod omnia ſimilia, & æquiparata exceptis, ſunt exceptuata.

Adhuc tamen extenſione ad ſimiles caſus exceptis conceſſa, in hoc neganda eſt.
12 Quia vt extenſio † de ſimilibus, & æquiparatis ad ſimilia, vel æquiparata fiat, omnimoda ſimilitudo deſideratur, *ex l. Sticus, 28. D. de manum. teſtam.* Gloſſa *d. verbo Alia cauſa, in d. l. Illud*, Petr. Surd. *de aliment. tit. 9. quæſt. 1. num. 9. conſil. 393. num. 35. & deciſ. 119. n. 16. & 21.* cum aliis citatis per Nos *in Axiomat. & locis commun. iuris, lit. A. numero 302. &* 533. Quinimo non ſufficere omnimodam ſimilitudinem, ſed rationis identitatem requiri ex communi, Farinacius tradit *fragmentor. criminal. parte prima, lit. E. numero 60.*

13 Hic autem † non omnimoda ſimilitudo, aut rationis identitas, ſed diſcrimen potius inter Conſanguinitatem & Amicitiam adeſt, nouequè conſidero. Siquidem illa à Natura, hæc à fortuna, ſeu accidenti venit. Naturalis autem cauſa longe potentiores effectus quam accidentalis producit, fortius & valentius aſtringit, *leg. Eas obligationes, 8. D. de capitis diminut. §. Minus, inſtit. de hæreditatib. quæ ab inteſt. deferuntur, §. fin. inſtit. de legitim. agnator. tutel. §. Sed naturalia, inſtit. de iure natur. gent. & ciuil. leg. 3. D. de tutel præſertim in fine, leg. Filio quem pater, 23. D. de liber. & poſthum.* Vnde, quamuis Conſanguinitati, naturaliquè coniunctioni hac in ſpecie Lex indulgeat, non & Amicitiæ æquè. Cui non modo in hoc Lex non fauet; ſed ab ea Iudices vult eſſe relegatos: & *mandatis adiicitur, ne Præſides Prouinciarum in vlteriorem familiaritatem Prouinciales admittant*, teſte Calliſtrato *in leg. Obſeruandum, 19. D. de offic. Præſid.* Peccaretquè Iudex & commiſſione recipiendo, & excuſatione, ſi ab Amico diceret recepiſſe

contra Legis interdictum. Tametſi vltimum non ſine diſtinctione, moderamineque dictum, intelligendamquè eſſe velimus, vt expendet *Annotatio ſequens.*

14 Amicitia prætereà † fictum gerit Conſanguinitatis vultum. Diſpoſitio autem loquens in caſu vero, ad fictum non extenditur, *l. Ex ea parte*, 121. §. *In inſulam, D. de verbor. obligation.* & confirmat aliis Surdus *conſil.* 468. *num.* 3 *&* 4. Quamuis neque & id dubio careat, ex adductis à Farinacio *fragmentor. criminal. d. p.* 1. *verbo Extenſio, n.* 217. *cum duobus ſeqq.*

Diſſimilitudo etiam ex eo deprehenditur, 15 † quod Doctores qui Amicos in Conſanguineorum exceptione contentos putant, ſeu ad Amicos exceptionem præfatam extendunt, non idem peræquè, ex integroquè Amicis concedunt, quod Lex Conſanguineis tribuit. Lex enim ab iis in infinitum Iudicibus recipere permittit: Doctores ab Amicis non niſi ad certam vſque quantitatem, aut valorem, vt vtrumquè vidimus ſupra. Quod ſi omnimoda ſimilitudo adeſſet, atque vrgeret; æquales vtriquè præſtaret effectus, fieretquè cum eiſdem qualitatibus extenſio, cuius hæc eſt natura, *l. Sed ſi manente*, 5. *D. de precario.*

Adhuc vero ſimilitudine conceſſa, extentioniſquè ex eo capite facultate; ex alio 16 denegatur: † quod indefinitæ, & generalis acceptionis permiſſio odioſa ſit, & in publicum fauorem prohibitio, vt expendimus infra *hac eadem Rubri. Annot.* 12. *numero* 24. In caſu autem odioſo, neque ex identitatis ratione extenſionem faciendam, oſtendit vulgaris regula iuris *in capite Odia*, 15. *de regul. iuris lib.* 6. *in cap. Renouantes*, 6. *diſt.* 22. *in cap. Ne aliqui*, 5. *de priuileg. lib.* 6. *in l. Cum quidam*, 19. *D. de liberis & poſthum.* obſeruatquè Farinac. *d. verbo Extenſio, numero* 115. Idem in correctoriis, & exorbitantibus à iure affirmans *numero* 130. Quæ omnia ſimul iſta in ſpecie concurrunt, ne extenſio fiat.

17 Dictis item pro hac parte accedit † conſideratio fraudis, quæ Amicitiæ prætextu Legi fieri poſſet, quam longe amouere Lex voluit, cuique modis omnibus viam præcludendam iura proclamant *in l. In fundo*, 39. § 1. *cum ſeq. D. de rei vindic. in l. Conuenire*, 5. *D. de pactis dotal. in l. Illud*, 7. §. *ſed ſi negauerit, D. de tributor. action. in l. Si maritus*, 15. §. *Legis Iuliæ, verſ. Ceterum, D. ad legem Iul. de adulter. in l.* 2. *C. de indict. viduit. tollend. in l. vnic.* §. *Ille etiam, C. de latina lib. tollend. in cap. vnico, in fine, extra. vt Eccleſiaſt. benefic. ſine diminut. confer. in l. Cum ij*, 8. §. *Si cum lis, D. de tranſact.* vbi Gloſſa *verbo Ne circumueniatur* ſimilia iura allegat, Noſque ſimiliter *in Axiomatibus iuris, lit. F. num.* 165. *& lit. M. num.* 18.

18 Denique † (poſt nouiora ſaltem iura Codicis, & Authenticorum, *in l. fin. C. ad legem Iul. repetundar. in auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffragio fiant*, §. *Scriptum eſt exemplar, & in auth. iusiurandum quod præſtatur ab iis qui adminiſtr. accip. coll.* 2.) neque ab Amicis amicitiæ etiam ſolo intuitu, munus datum accipere Iudicem poſſe, fatentur Angelus *in l.* 1. *in fine, C. ad legem Iul. repetundar.* Pariſ. de Put. *de ſyndic. verb. Corruptio, cap.* 3. *num.* 3. *in fine*, & his relatis Farinacius *dicta quæſt.* 111. *num.* 244. Eſculenta tamen excipit ipſe idem. Qua de re, dictorumquè iurium, & ſimilium Regiorum intellectu, latior nos *ſequenti Annotatione* ſermo expectat.

Euerſo itaque præcipuo contrariæ opinionis fundamento, à ſimilitudine Conſanguinitatis, & Amicitiæ deducto, firmior hæc manet; & cætera aduerſus eam facile corruent, ſolutioneque breui diluentur.

Secundum ex eo deficit, † quia licet *Sordidum lucrum* pro repetundarum crimine ſæpè ſumant leges non tamen ad eam ſolum ſpeciem reducitur, ſed omne indecens, & legibus improbatum continet, vt ex pleriſquè locis pro contraria citatis deprehenditur, ex Ouidio *lib.* 1. *Amorum, Elegia* 10. 19

Non l[illegible]bet euentus ſordida præda bonos.

Martiale *libro* 1. *Epigr.* 136. *in Gargilianum:*

Sordidius nihil eſt, nihil eſt te ſpurcius vno,
Qui potes inſidias dona vocare tua.

Quintiliano *oratoriar. inſtit. lib.* 12. *capit.* 7. de aduocationis, ſeu patrocinij quæſtu hæc dicente: *Nec quiſquam, qui ſufficientia ſibi (modica autem hæc ſunt) poſſidebit; hunc quæſtum ſine crimine Sordidum fecerit*, Cornelio Tacito *Annalium lib.* 3. de illorum temporum prauitate agente: *Tempora illa adeo infecta, & adulatione ſordida fuère*, &c. & Seneca *de vita beata c.* 22. *Habebit* (Philoſophus inquit) *amplas opes, ſed nulli detractas, nec alieno ſanguine cruentas, ſine cuiuſquam iniuria partas, ſine ſordidis quæſtibus.* In receptis per conſequens contra legum decreta, etiam ab amicis verificatur.

Tertium, † quia etſi muneris datio, ſeu receptio ſuo genere, natura, vel ex parte rei mala non ſit, ex circunſtantiis tamen mala fieri poteſt, vt oppoſitum argumentum continet: efficax autem ad malitiam iuſtæ legis præcepto contrauentio eſt, iubantis ne à perſona qualibet munus recipiat Iudex. Nam *propter mala, & damna, quæ huiuſmodi donationes, & acceptiones habere ſolent adiuncta, iure optimo lege poſitiua prohibentur. Eſtque in Principe poteſtas vt ipſo iure nullas eas reddat*, veluti inquit Molina *de inſtit. & iur. d.* 1. *tom. tract.* 2. *diſput.* 88. *col.* 3. *verſ. Tertium eſt.* 20

Nauarri verò aſſertio, eodem argumento relata, non circa terminos noſtros, legumquè munerum receptionem indiſtincte prohibentium verſatur; ſed circa *dictæ Extrauagantis Ab ipſo* diſpoſitionem, *pro iuſtitia, vel gratia obtinenda* dationem, & receptionem inhibentis,

Quartum † quia deciſio textus *in dict. lege Lex Iulia*, 7. §. 1. *ad legem Iul. repetundar.* generalis eſt, comparatione facta de exceptis (ideſt Conſanguineis, à quibus in infinitum 21 infinitum capere permittit) ad reliquos omnes non exceptos, à quorum nullo recipere munera concedit. Neque aliter ſubſiſtere exceptio poſſet, neque de exceptis ad non exceptos comparatio, ſi ad eos ſolum qui officij ratione munus præſtarent, & acciperent, referretur, cenſereturque in eis tantummodo prohibitio facta: cum eo in caſu nequaquam excepti Conſanguinei exiſtant, æqualiterque cum cæteris officij ratione munera dantibus delinquant, ac puniantur, vt prædiximus. Quare, cum etiam iuramenti vinculo ſecluſo, munera Iudices recipere non valeant; ſolutio *numero octauo* præſtita non penitus huic congruit caſui: tametſi congrueret, & ſubſiſteret, ſi quemadmodum in Conſanguineis facta exceptio eſt, in Amicis fieret nominatim, iuxta dicta *Annot. præcedenti.*

22 Denique † Gloſſa *in d.l.1.ad leg. Iul. repetundar.verb.A ſobrinis*, (cuius auctoritate, præcitati Doctores mouentur ad contrariam ſententiam tuendam) non eam firmat; ſed à conſanguineis, non officij intuitu dantibus, in infinitum accipere licere; à cæteris (non Amicitiæ habito reſpectu, ſed neceſſitatis ob officij tenuitatem; ſalariumque non habentis) vſque ad centum aureos in anno ſponte donatos. Quod & latius *ſequenti Annotatione* declarabimus, & an parua ſaltem munera ab Amicis recipere, Iudicibus fas ſit, tanquam generali prohibitione non contenta? Quo in caſu loquuntur Tiberius Decianus, & cæteri in contrario hoc finali argumento relati: qui ſpecialem pro ſe rationem habet, continuò diſcutiendam.

AN IN PARVA SALTEM quantitate recipere dona ab amicis Iudicibus liceat?

SVMMARIVM.

1 *Officij ratione, vt iuſtitia vel iniuſtitia fiat, nihil vel minimum dari aut recipi poteſt.*

In ſimonia neque ex parte rei neque ex parte pretij dari paruitas poteſt, quin mortale contineat ibi.

2 *Iudex iuſtitiam vendens, quantumuis paruo pretio, an ſimoniæ vitium contrahat?*

3 *Vltra ſalarium, ſtipendium ſportulaſque taxatas an quidquam exigere, vel recipere ea ratione, prætextuque Iudex valeat?* & num. 13. & ſeqq.

Intellectus textus in auth. iuſiurandum quod præſtatur ab iis, §. Iuroquoque, & in auth. vt iudices ſine quoquo ſuffragio fiant, §. Scriptum eſt exemplar, 2. col. 1. *d. numer.* 3. *&* 12. *cum ſeqq.*

4 *Parua, vel magna quantitas non præfinitos habet terminos, ſed ex temporum, & perſonarum conditione metitur.*

5 *An, & quæ Amicitia Iudicibus interdicta ſit? Quantum, quamque delectabile bonum?*

Intellectus textus in l. Obſeruandum, 19. D. de offic. Præſid. *ibi.*

6 *Parui gratuiti muneris, non officij ratione donati, receptio an aliquo iure Iudicibus prohibita ſit?* & numer. ſeqq.

11 *Non quia poſſunt quandoque bene fieri quædam, paſſim facienda ſunt.*

Negatiua verbo Debet *præpoſita, neceſſitatem imponit, & actum aliter poſſe fieri vetat. Et an id perpetuum ſit?* ibi.

14 *Sibi debet imputare Iudex, qui tenue acceptauit officium, ne vltra taxatum ſtipendium ſeu ſportulas, aliquid exigat, recipiatve.*

16 *Correctio omnino vitanda eſt, & ad id interpretatio omnis facienda.*

Interpretatio aptiſſima eſt, quæ ex aliis iuribus dimanat. ibi.

17 *Dictio* Nil penitus, *& dictio* Omnis *cuius ſint virtutis?*

18 *Dictio vniuerſalis negatiua plus negat, quam affirmatiua affirmat.*

19 *Parua, ſi ſpecialem malitiam non habent, cenſetur à generali diſpoſitione excepta, quia de paruis Lex non curat.*

22 *Amicitia Conſanguinitatis vices habet. Et an ſi non per omnia, in præſentis inſpectionis theſi, munerum receptionis: quatenus ſaltem?*

23 *Leges in præſumptione fundatæ in conſcientia non obligant, ſi præſumptio in aliquo particulari caſu deficiat, ſeu in his in quibus deficit veritas præſumptionis.*

Ceſſante cauſa, vel ratione legis, eius diſpoſitio ceſſat, etiam in foro conſcientiæ. Cumque in aliquo caſu particulari ceſſat finis adæquatus, & ratio legis, eius obligatio ceſſat. ibi.

Conſtitutio continens aliquid non propter ſe principaliter, ſed ad aliquem finem, an illaqueet tranſgreſſores ad pœnam etiam ratione peccati mortalis, ſi finis ad quem principaliter conſtitutio tendit, non violetur? ibi.

24 *Iuramentum* de non recipiendo quidquam *à Iudicibus præſtitum, quem apte ſenſum recipere valeat?*

ANNOTATIO V.

ANNOTATIONE, præcedenti non ab Amicis quemadmodum à Conſanguineis munera recipere Iudicibus fas eſſe, generaliterque munerum receptionem eis eſſe prohibitam ſuſtinuimus: nunc an in parua quoque quantitate eadem prohibitio extet, diſcutiendum. Et antequam ad quæſtionis deciſionem deſcendamus, ad faciliorem eius intelligentiam aliqua ſupponamus oportet.

Primo quæſtionem hanc nō circa eas donationes verſari, quæ officij intuitu, iuſtitiæ,

vel iniuſtitiæ faciédæ ratione præſtantur,&
1 recipiuntur: † ea enim de cauſa datas, ſeu receptas, iniquas, improbataſque omnino eſſe non ambigitur, quantumuis etiam in parua quantitate, eo reſpectu, donatio fiat. Quædam enim ſunt in quibus materia parua conſiderari nequit, vt ſimonia: in qua nec ex parte rei, nec ex parte pretij dari paruitatem poſſe, quin mortale contineat, probant Nauarrus *in comment. Extrauagantis Ab ipſo, de datis, & promiſſis pro inſtitia, vel gratia obtinenda, notab.*10.*num.* 20. *verſ. Per quæ omnia*, & *lib.* 5. *conſilior. in noua edit. tit. de ſimonia, conſil.* 52. *num.* 3. Suarez *de Religione tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *cap.* 3. *num.*4.& *ſeqq.* Thomas Sanchez *in præcept. Decalogi, lib.* 1. *cap.*4.*num.*1. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 2. *puncto* 7. *num.* 4. Paul. Layman *Toeolog. moral. lib.* 4.*tract.* 10. *num.*4. Ioan. Sanchez *in ſelect. diſput.* 15. *n.* 14 Molfeſ. *in ſumm. tom.*1.*tract.*8.*cap.*8.*num.* 67. Antonin. Diana, aliis quoque relatis, *reſolut. moral. p.* 5. *tract. de paruitate materiæ, reſolut.* 2.

2 Quorum rationes multæ † in venditione Iuſtitiæ, quantumuis paruo pretio, vel munere, vrgent. Quæ cum virtus ſit, & per conſequens ſpiritualis, inæſtimabilis, & inuendibilis; æſtimari pretio nequit, vt multis ſimiliter mediis comprobat idem Martin. Nauarr. *dicto comment. notab.*32. *num.* 47. Iudicemque ideo iuſtitiam vendentem ſimoniæ vitium contrahere, profitentur ipſemet Nauarr. *ibi notab.* 3. *num.* 5. Auiles *in cap. Prætor, cap.*1.*verb. Donacion, num.* 24. Molina poſt antiquiores à ſe relatos, *de Hiſpanor. primogen. lib.* 2. *cap.* 5.*num.* 35. Bobadilla *in Politic. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 21. Petrus Gregor. *ſyntagm. iuris vniuerſ.* 3.*p.lib.* 36.*cap.* 28. *num.* 6. *in fine*, Farinacius 3.*p. praxis crimin. quæſt.* 111. *num.* 6. & *ſeqq.* Maſcard. *de probationib. concluſ.* 164.*num.*10. Tametſi latiore id ſignificatione contingat: neque adæquatio, argumentumque de vera ſimonia ad actionem inique pro pretio iudicandi, tam ſtricte procedit, vt æqualem malitiæ ſpeciem hanc vt illam tenere conuincat, æqualeque, etiam in materiæ paruitate, vtrique ineſſe peccatum.

3 Secundo ſupponimus † non eo hanc reſpicere quæſtionem: num Iudex officij ratione, ſtipendij, ſalarij, ſportularumve aliquid vltra ſibi ordinationibus, diplomate, ſeu conſuetudine taxatum, etiam eſculentorum, poculentorum, vel xeniorum nomine recipere, aut exigere poſſit? Hoc enim caſu, hocque reſpectu Accurſium loqui, & intelligimus, & cenſendum eſt, *in auth. iuſiurandum quod præſtatur ab iis qui adminiſtrationem accipiunt, §. Iuroquoque, coll.* 2. *verb. Annonis*, & *in auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffragio, §. Scriptum eſt exemplar, coll. eadem, verb. Auariritiam*, & *verb. Lex Iulia repetundarum*, vbi huiuſmodi etiam paruorum munerum receptionem, vltra eam, quæ dictis caſibus permittitur, licitam non eſſe ſentit: omiſſis aliis eis in id iuribus variis à Doctoribus interpretationibus, & ſenſibus traditis, de quibus videre eſt Bobadillam *in Politic. d. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 47. Farinac. *d. quæſt.* 111. *num.* 151. & *ſeqq.* & Auguſtinum Barboſ. *in collectan. ad cap. Statutum*, 11. *§. Inſuper de reſcript. lib.*6.*num.*71.72.& 73. ne alios quos ipſi allegant, referamus. Quæ & Nos iura infra proxime ad quæſtionis noſtræ deciſionem reſumemus, expendemuſque latius.

Tertio, † paruam, vel magnam quantitatem, non præfinitos habere terminos, ſed ex temporum, perſonarumque conditione metiri. *Nam magnitudo non habet certum modum: comparatio illam aut tollit, aut deprimit. Nauis quæ in flumine magna eſt, in mari parula eſt: gubernaculum, quod naui alteri magnum; alteri exiguum eſt*; vt Seneca ait *epiſt.* 43. Cuius nunc auctoritate contenti, alias miſſas facimus, quas ſumus ad longum proſequuti *de priuileg. pauper. p.* 1. *quæſt.* 4. *num.* 20. & *ſeqq.* diſpoſitioneque pulchri, in ſpecie noſtra textus *in cap. Et ſi quæſtiones*, 18. *de ſimonia*, vbi equi, ſeu palafredi munus Cardinali à diuite datum, negotij quoque & temporis circunſtantia accedente; paruum iure Pontifex cenſuit, ab ſcrupulo de ſimoniaca labe conſultus. 4

Quarto, † non ſimplicem familiaritatem, aut amicitiam, ſiue ante, ſiue poſt officium contractam, Legibus interdictam Magiſtratibus eſſe; ſed ſine delectu frequentem, ideſt, cum multis, paſſimque initam, nimiam, & ad partialitatem (vt vocant) accedentem: quam verbo *Vlteriorem familiaritatem*, ſolum vetuit *lex Obſeruandum*, 19. *D. de offic. Præſid.* quod prædicta omnia comprehendit, maturo iudicio, & prouida animaduerſione à Legiſlatore poſitum. Quaſi Amicitiam in Iudice damnare non poſſe, aut debere cognoſcat: *Vlteriorem familiaritatem* (hoc eſt, *vltra quam expedit, rectaque ratio exigit*, id enim verbum iſtud ſignificat, vt illius ſede Calepinus noluit) damnet, ab eaque abſtinendum, & *ne Iudices in vlteriorem familiaritatem prouinciales admittant*, moneat: quemlibetque de Moribus Seneca monet: *Inimicitias tardè ſuſcipe, Amicitias exerce moderatè*. De hacque ſolummodo inordinata, & partialitatem inducente, inquirendum in ſyndicatu, aduertit Bobadilla *in Politic. lib.*3.*cap.*9. latius in id diuagatus; hac tamen conſideratione, legiſque huius intellectu ab ipſo, cæteriſque hac de re agentibus, prætermiſſis. In frequentem namque, & cum delectu Amicitiam, quam Virtus conciliat, Prudentia commendat, Neceſſitas, & Humanitas poſtulat: amat Natura; probant *lex Diui fratres*, 17. *D. de iure patronat.* & *l. fin. D. de offic. Præfecti vigil.* Quia *ſine Amico viſeratio leonis, ac lupi vita eſt* aſſertore Seneca *epiſt.*19. Etenim *nil tã æque oblectauerit animum, quam Amicitia fidelis. Quantum bonum eſt vbi ſunt præparata pectora, in quæ cito ſecretum omne deſcendat: quorum conſcientiam minus quam tuam timeas, quorum ſermo ſollicitudinem leniat, ſententia conſilium expediat; hilaritas triſtitiam diſſipet; conſpectus ipſe delectet*, vt prudenter pingit, & conſiderat ipſe *de tranquilit. animi, cap.*7. Diuus quoque Bernardus 5 nardus *libro de ordine vitæ, col. 5.in fine*, ſic eadem fere norma: *Magnum enim huius vitæ ſolatium eſt, vt habeas cui pectus tuum aperias: cum quo arcana participes: cui committas ſecreta cordis tui: vt ames, & ſequaris eum, qui tibi paterna pietate, in triſtibus compatiatur, in perſecutionibus adhortetur, & in proſperis gratuletur. Fœlix talis ſocietas, talis amicitia, quæ nihil eſt in rebus humanis pulchrius.* Quæ à Diuo Ambroſio mutuaſſe videtur *de officiis, lib. 3. cap.* 16. Nec modo iucunda, ſed neceſſaria adeo, vt *epiſt.* 109. dicat Seneca: *Sapiens non poteſt in habitu ſuæ mentis ſtare, niſi Amicos aliquos ſimiles ſui admiſit, cum quibus virtutes ſuas communicet.* Sæpeque repetierat *epiſt. 9:* Quod Rectori maxime conuenit, adiutorio, iuuamine, conſilioque indigenti, natura, omnique iure ſapientibus quoque ſummopere deſiderato. *Fieri enim non poteſt, vt ſalubriter Principatum adminiſtret, qui conſilio ſapientium non vtitur*, veluti Policrates ſcriptum reliquit. Quia *diſſipantur cogitationes vbi non eſt conſilium: vbi vero ſunt plures conſiliarij, confirmãtur*, vt Sapiens *Prouerb. 15. v. 22. & cap. 11. v. 14.* prædixerat: *Salus vbi multa conſilia.* Vtque vetus prouerbium habet: *Nemo ſolus ſatis ſapit.* Enimvero *intolerabilis ſuperbiæ argumentum eſt, exiſtimare ſe nullius egere conſilio, ſed vni ſibi attentum eſſe, quaſi ſolus poſſit ſibi conſilio decernere, quæ optima ſunt*, vt D. Baſilius inquit *in cap. 1. Iſaiæ.* Proborum, ſapientumque ideo Amicitia Iudici neceſſaria, *vt quoniam ſolitaria non poſſet virtus ad ea quæ ſumma ſunt, peruenire, coniuncta, & conſociata cum altera perueniret*, vt perbelle Cicero *de Amicitiæ* inquit. Multa erudite in id Cardinal. Gabriel Paleot. *de ſacri Conſiſtor. conſultation. p. 1. quæſt. 2.* Quintil. Mandoſ. *in gloſſa Facultatum, § Habita, verbo Conſilio, pag. mihi* 215. Matthæ. Tymp. *in ſpecul. Princip. ſigno* 36. Sapiens Rex noſter Alphonſus *in proœm. & in l. 1. & ſeqq. tit. 21. part. 3.* Prouide inde *Ordinatio. 29. huius noſtræ Regiæ Cancellariæ*, non indiſtincte Auditoribus Amicitiam cũ ſubditis, inhibet; ſed limitate cõmendat: *y tengan mucho cuydado de no tener mucha conuerſacion, ni trato conpleyteantes, abogados, y procuradores.*

6 His ſuppoſitis, ſuccedit propoſita quæſtio. Cuius negatiuam partem † (neque ſcilicet in parua quantitate Iudicem ab Amicis, etiam gratuito, & beneuolo animo data recipere poſſe) perſuadent *huius Rubricæ, Annotationis primæ* auctoritates, & *Annotationis tertiæ* argumenta *numero ſexto, & ſeptimo* relata, *præcedentiſque numero 9. & 16.* Quæ ad lege, à perſona quauis, paruam etiam quantitatem, ſeu paruum munus recipere vetantes, idque ipſum iurare præcipientes, reducuntur. Quibus pulchra, elegans, & ſalubris Patris Martini Delrio conſideratio accedit, qui *in Adagialib. ſacris, p. 1. Adag.* 86. *Munera excæcant prudentes, pag. mihi* 80. viſum in excæcatione à muneribus, xeniiſque prouueniente figens, *Eccleſiaſtici* teſtimonio *cap. 20. v. 31.* ait: *Nil oculo delicatius, nil obſtrui facilius. De oculo agitur, hoc eſt, Iuſtitiæ ſimplicitate, ac puritate, cui vel minimus puluiſculus, vel minimum fumi, tenuiſſimi nocet.* Ad quod denotandum *Thebis Iudicum imagines viſuntur abſque* Manibus; *& ſummi Iudicis oculi conniuent*, vt Plutarchus *in lib. de Iſide* prodit.

7 Affirmatiua † ſuſtinetur vnica vniuerſali aſſertione (quæ cæteras omnes abſorbet) abſolute proferente. *Nullo iure xeniorum, ſeu parui gratuiti muneris, non officij intuitu dati, receptionem eſſe Iudicibus interdictam.* Auctores habet Syluestrum, Angelum, Caietanum, & alios quos referunt & ſequuntur Azorius *inſtit. Moral. 3. p. lib. 13. cap. 23. verſ. Quantum ad xenia.* Clauis Regia *lib. 12. cap. 13. num. 19.* Martin. Bonaz. *circa octau. Decalog. precept. diſput. 10. quæſt. 2. punct. 8. propoſit. 2. num. 5. verſ. Dixi in propoſitione*, Farinacius *praxis crimin. 3. p. quæſt. 111. num. 337.*

8 Id ſigillatim oſtendamus oportet. In primis † iure Naturæ improbatam non eſſe, per ſe patet: quia talis donatio & acceptio beneuolam ſolum continet actionem. In paruiſque his abſtinentiam Naturæ odioſam conſultus dixit, dum *Inhumanam* vocauit *in l. ſolent, 6. §. Non vero, D. de offic. Proconſul.* Et quia (vt *præcedenti Annotatione, n.* 5. diximus) donatio, ſeu receptio munerum natura ſua mala non eſt, niſi ex accidenti fiat. Huic autem accidens non accedit ex quo mala fiat; cum & ex beneuolentia ſolum proficiſci dicamus, & nullo iure prohibeatur, vt diſcurſus indicabit:

9 Iure Diuino † (Iudicibus quoque præcipiente ab omni munere abſtinere, & puras præſtare manus) parua hæc non damnari, neque eam prohibitionem continere, quæ recipientium animos præuertere non ſoleant; Romanæ Eccleſiæ interpretatione Summus illius Præſul Alexander Tertius *in dicto cap. Etſi quæſtiones, 18. de ſimonia*, ita exponens teſtatur: *Quod autem ſcriptum eſt:* Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere, *de illis donis dictum eſt, quæ accipientis animum allicere, vel peruertere ſolent. Quoniam ſi ipſa etiam perſona electi offerat electori, vel conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, ſiue, de aliis huiuſmodi, quæ modici pretij fuerint, & quæ votum tantum recipientis inclinare, vel mouere non debeant: non tamen Eccleſia Romana interpretari conſueuit, recipientem in his delinquere, vel donantem.* A quo textu deſumpta eſt *lex 5. tit. 17. part. 1. verſ. Eſto es, porque los omes no ſe mueuen a dar coſa eſpiritual por tales preſentes como eſtos.* Idque ipſum *num. 11. proximo* fulcitur in fine.

10 Inde † Canonico etiam iure, Diuinum interpretante, nequaquam huiuſmodi paruas gratuito, & beneuolo animo factas dotiones, prohibitas eſſe apparet. Monſtrat etiam textus *in d. cap. Statutum, 11. §. Inſuper, de reſcrip. lib. 6.* Qui cum nullum, nec paruum quidem munus à litigatoribus recipere permittat: tamen hæc non prohibet: & eum, qui talia ſolum ab ſponte offerentibus recipit, cum omni puritate munus ſuum

exercere ſentit. Illius id verbis, inferius expendendis, conſtabit. Similem Canonicam munerum receptionis prohibitionem interpretatur, & declarat Quintilianus Mandoſ. *in proœm. gloſſa Facultatũ, verb. Præmij, col. 6. poſt prin. pag. 63.* quod *non ſimpliciter improbat pecuniarum, ſeu munerum receptionem, ſeu expectationem; ſed eorum quæ Iuſtitiam ſubuertere poſſunt.* Idque proſequens & confirmans, eo iure vti profitetur.

11 Ciuili antiquo iure † *Plebiſcito continetur, ne quis Præſidum munus donumve accipiat, niſi eſculentum, poculentumve, quod intra dies proximos prodigatur.* Cuius extat relator Modeſtinus *in l. Plebiſcito*, 18. *D. de offic. Præſid.* Eruditus, comiſque inſtructor Iudicis Vlpianus *in d. l. Solent, 6. §. Non vero, D. de offic. Proconſul. & legat.* ſic illum admonitum reddit, ſic humanitatis, comitatiſque ſeruatorem eſſe vult; vt neque in totum à xeniis abſtineat; neque auaritiæ fræna relaxet. *Non vero* (inquit) *in totum xeniis abſtinere debebit Proconſul, ſed modum adiicere; vt neque moroſe in totum abſtineat; neque auare modum xeniorum excedat.* Seueri & Antonini Imperatorum in id perbella ex prouerbio Græco verba transferens, dicentium: *Nam valde inhumanum eſt, à nemine accipere: ſed paſſim viliſſimum: & omnia, auariſſimum.* Quæ & ex Græco pariter, ad hunc transferri modum poſſe: *Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus*, Angelus Politianus *Miſcellaneor. cap. 95.* arbitratur. *Non enim hæc quia poſſunt bene aliquando fieri; paſſim facienda ſunt*, vt & prudenter M. Fabius Quintilianus *de inſtit. Orator. lib. 4. cap. 1.*

Quibus quidem Imperatorum, Conſultique verbis, tantum abeſt vt inhoneſtam, illicitamve talem paruam gratuitam, & beneuolam donationem, receptionemque ipſi iudicent: vt ſcrupuloſam iſtam nimietatem improbent, inhumanam appellent, & ad receptionem inuitent, ne & eam præcipere videri dicamus, ex verbo illo *Non debebit*, periodo illi adiecto: *Non in totum à xeniis Proconſul abſtinere debebit.* Cui cum negatiua dictio, vt hic, præponitur neceſſitatem imponit, & aliter fieri vetat, vt notant Rolandus à Valle *conſil. 2. num. 40. lib. 4.* & Stephan. Gratian. *deciſ. March. 51. num. 6. & 7.* Sed non quidem ſemper hanc naturam induit, ſed verborum precariorum, ac decentiam, & honeſtatem, vt cum aliis tradit Auguſtin. Barboſ. *de diction. & clauſul. dict. 62. num. 3. & 4.* Qui licet id dicat cum ſimplex verbum *Debet*, abſque negatiua profertur: ait id quoque ipſum ex loquendi genere, ſubiectaque materia, etiam cum eidem negatiua præponitur, iure accommodari poteſt, vt hic idem textus ipſe probat, ex quo nullatenus neceſſitatem impoſitam exiſtimandum eſt, ſed humanitatem, decentiamque expanſam. Ex qua (quod magis eſt) etiam à litigantibus licitam iſtam receptionem eſſe, Canonica & Ciuilia relata iura probant, & nominatim fatentur Menochius *de arbitr. lib. 2. caſu 517. num. 5. cum ſeqq.* Xamar *de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. quæſt. 20. num. 15. & ſeqq.* implexè licet. Quintilianus proxime citatus, & Farinacius *d. quæſt. 111. num. 254.* ita ſeruatum communiter in Romana Curia referens, vſque ad Clementis Octaui chirographi promulgationem, quo ſub acerrimis pœnis rerum criminalium Iudicibus eſculentorum, & poculentorum, in minima etiam quantitate, prohibita receptio fuit. Cuius ſanctio, quoad ciuilium cauſarum Iudices in Curia Romana, & quoad vtroſque extra illam, Canonicas relatas, in paruorum munerum receptione loquentes, illæſas relinquit: Et indiſtincte xenia, iuxta dictam *legem ſolent*, licite in Sabaudia capi, dixit Cacheran. *in proœmio deciſionum Pedemont. num. 5.*

Dictæ præterea legis *ſolent*, ſimiliumque memoratorum iurium maxime deciſio, ratioque fulcitur, eo quod *Generis cap. 19.* dicitur, duos illos Angelos, qui tanquam Iudices, vtque vaſtarent ſodomam in eam peruenerant, obſequium, hoſpitiumque eis à Loth oblatum primo reſpuiſſe, dixiſſeque: *Minime ſed in platea manebimus* (vt munerum Iudicibus abſtinentiam ſuadentes, *hac eadem Rubrica, Annot. 1. num. 1.* expendimus) eodem tamen inſtanti Loth ſuaſione, ad eum diuertiſſe, & cibos comediſſe paratos, Textus ſacer inquit: *Compulit illos oppido vt diuerterent ad eum; ingreſſique domum illius, fecit conuiuium, & coxit azyma, & comederunt.* Quod quidem manifeſtat, comitatem, ſeu humanitatem à Iudicibus non eſſe omnino relegandam in paruorum munerum receptione, quæ nec animum mouere poſſunt, nec officij ratione dantur, nec paſſim, nec ab omnibus recipiuntur.

12 Difficultas eſt Authenticorum iure. † Ex quo parui quoque muneris receptionem omnino prohibitam eſſe, correctaſque Digeſtorum leges permittentes eſculentorum, poculentorum, xeniorumve receptionem, dixit, licèt dubitanter, Accurſius *in d. auth. vt Iudices ſine quoquo ſuffrag. §. Scriptum eſt exemplar, 2. verbo Auaritiam, in auth. iuſiurand. quod præſtatur ab iis, §. Iuro quoque, coll. 2. verbo Annonis, & in §. Sunt præterea, verbo Lex Iulia repetundarum, inſtitut. de public. iudic.* Sed tamen in caſu quem propoſuimus ſupra *numero tertio*, officij nempe ratione, 13 † Accurſium loqui cenſendum eſt, in eoque correctas Digeſtorum leges xenia permittentes, exiſtimat ipſe; neque poſſe Iudices officij prætextu, eſculenta aut poculenta recipere, niſi inſufficiens habeant ſalarium. Tunc enim dicti paragraphi *Scriptum eſt exemplar* conſtitutione, recipere poterant *quantum inculpabilis Antiquitas definiuit, vt à ſpontaneis ipſis, magis quam ab inuitis accipiant; & hoc parum, & quantum eis ad mediocrem ſufficit vitæ ſuſtentationem.*

Cum vero iure noſtro Regio ſalaria taxata, & ſportulæ præfinitæ ſint, atque à *lege prima, tit. 6. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis* iuſſum: *Ne reziban mas de ſu ſalario y derechos, que iuſtamente debieren auer, ſegun la tabla*

de ſu Auditorio: etiam ſi tenue ſit ſalarium, quod Antiquitas definiuit, quodque pro more, in Regiis diplomatibus, Correctorumque titulis ſolui præcipitur; ſintque licet ſportulæ tenues: nil tamen vltra, eo prætextu, recipere poterit Iudex, vt & notant Rebellus *de oblig. iuſtit. 2.p.lib. 18.quæſt. 20. num. 4.* Valer.Reginald. *3. p. praxis fori pœnitentialis, lib.25.tract.vlt.cap.54.ſect. 5. num. 659.* Sayr. *in Claui Regia, lib. 12. cap. 13. num. 8. verſ. Secundo quoties, & num. 10.* Stephan.Fagundez *in præcept. Decalog.præcept. 8.lib. 8.cap. 26. num. 10. & 11.* & infra quoque *hac eadem Rubrica Annot. 12. num. 14.*
14 *& 15.* pertingimus. Sibi enim imputet, † qui prædictæ legis prohibitione ſtante, ſibi non prouidit, tenueque acceptauit officium, *ex l.Bona fide, 13. §.De illo, D. de damno infect. l. 3. §. fin. D. de aqua pluu. arcend. l.Imperator 72. §. Si centum, verſ. Enimvero, D. delegat. 2.* & dictis per Nos *de priuileg.pauper.p.1.quæſt. 12. à n. 16. cum ſeqq.* Ibique citatis accedant Farinac. *deciſ. 7. num.3.tomo 2.* & Azorius *inſtit.moral. 3.p.lib. 13.cap. 23.col. 2. verſ. Circa ſtipendium, ad finem, & verſ.Secundo Iudex, verb. Si ſecundo quæras.*

15 Quo quidem reſpectu, † officij nempe, nec paruum quidquam præter ſalarium, ſportulaſque conſtitutas percipere Iudices poſſe, idemmet *paragraphus Scriptum eſt exemplar* decernit in verbis illis, eo in caſu intelligendis: *Nil penitus ab eis accipientes, niſi ſecundum quod eis miniſtrat Reſpublica.* Ad quem, & iuramenti formula præſcripta *à dicto §. Iuro quoque*, verbaque reſpiciunt: *Contentus iis, quæ mihi ſtatuta ſunt de fiſco annonis*, proximaque cohærentia.

16 Ad hunc autem ſenſum † dictorum Authenticorum ſanctiones trahendas eſſe, & humanitatis ratio ſuadet, & ne correctio antiquarum inducatur, quæ omnino vitanda eſt, *vt ſi fieri poterit, nec diſcrepare quidem videantur inter ſe*, vt Cicero ait *de inuentione lib. 2. pag. mihi 245.* Omniſque ad id interpretatio facienda, *l. 1. C. de inofficioſ. dotib.* cum aliis de quibus *in Axiomatib. noſtris, lit.C.num.228. & lit.L.num. 37.* Nulla vero congruentior, & aptior quam quæ ex aliis iuribus dimanat, *l.Non eſt nouum, 25. & duabus ſeqq. D. de legib.* cum aliis congeſtis *d. lit. L. num. 53.* & plene quoque *ſupra hac eadem Rubrica Annot. 3. numer. 28.*

Quinimo & rationes hæ pariter ſuade-
17 tent † dictorum Authenticorum diſpoſitionem, de muneribus, quæ iudicantis animum mouere poſſent, intelligendam; comparatione facta ex verbis ab ipſis prolatis ad verba *dicti capitis, Et ſi quæſtiones, de ſimonia, & capitis Statum, 11.§. Inſuper, de reſcript. lib. 6.* vniformiter fere diſponentia. Quæ etenim *in d. paragrapho Scriptum eſt exemplar* ad correctionem inducendam, cuiuſlibetque etiam parui, & gratuiti muneris excluſionem fortius vrgent; ſunt: *Nil penitus ab eis accipientes.* Quibus illa *dicti capitis Et ſi quæſtiones*: reſpondent: *Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere.* Eadem namque peræque prohibitio, ſeu iuſſio eſt: *Nil penitus accipere, & Ab omni munere abſtinere.* Vtraque vniuerſalibus dictionibus vtitur, munus quodlibet, omniaque abſolute, & ſine diſtinctione, aut temperamento excludit, vt vtriuſque relatarum dictionum natura eſt, veluti comprobat Auguſt.Barboſ. *de dictionib.dict.182. & dict. 207.n.1.* & Nos *in Axiomatib. iuris, lit. O.num.17.*

Quod ſi replicatio fiat † de maiori effica- 18
cia, & vi vniuerſalis negatiuæ, *in d. §. Scriptum eſt exemplar* appoſitæ, quam affirmatiuæ, qua textus vtitur *in d.cap. Et ſi quæſtiones*, & magis negatiuam negare, quam affirmatiua affirmet, iuxta notata à Nobis *in dict. Axiomatib.lit.N.numero trigeſimo*: textum in medium adducimus *in d.cap.Statutum.11.§. Inſuper*, eadem negatiua vtentem, *nullum munus* Iudicibus accipere permittentem, & *quidquid aliud qualitercumque* accipere vetantem (quarum dictionum quælibet negatiua vniuerſalis eſt, omnia comprehendens, *l.3.§. Cum Pollidius, D.de vſur.cap. Quia ſæpe, 40.de elect. lib. 6.* Auguſt. Barboſ. *diction. 252. & 268.*) requirentemque pariter *vt cum omni puritate* ſe gerant Iudices: & tamen eſculenta, poculenta, gratuitoque munuſcula data, non vtique comprehendentem, ſed nominatim potius excludentem, eaque, tanquam prohibitione non contenta, permittentem capere.

Quos etiam intellectus æque recipiunt diſpoſitio, verbaque *dicti §. Iuro quoque*, in illis quæ argumento, & opinioni contrariæ anſam præbent: *Sicut ſine ſuffragio percepi cingulum; ſic etiam pure me exhibebo.* Et itidem: *Contentus iis, quæ ſtatuta ſunt mihi de fiſco annonis.* Semperque paruula hæc, † ſi 19
ſpecialem malitiam non habeant, cenſeri excepta, pro nihilo reputari, & de eis non curare leges, vulgaria indicant iura de quibus *in Axiomatib.noſtris, lit. M.n.73. & 99.* Specialem verò malitiam in horum munuſculorum receptione abeſſe, cum beneuolo animo, nec officij ratione præſtantur, ſatis ſuperiora monſtrant.

Ex quibus veram eſſe aſſertionem deducitur dicentium: *nullo iure huiuſmodi paruas gratuitas donationes, & acceptationes Iudicibus eſſe prohibitas*, quos *ſupra* retulimus *numero 7.*

Ex iure noſtro Regio † difficultas ſupe- 20
reſt, quod donationes quantumuis paruas, ſub acerrimis pœnis Iudices accipere vetat. Quamuis enim *lex finalis tit. 3. & l. 30. tit. 15.lib.2. ordinam.* eiuſmodi xeniorum receptionem, iudicio finito, permittant: at *lex ſeptima eiuſdem tituli, & libri*, eam indiſtincte prohibet. Recentior item *lex 56. tit. 5. lib. 2. nouæ Reg. collection.* à perſona qualibet, quæ litem habuiſſet, habeat, aut veriſimile ſit fore vt de proximo habeat; quidquam ſiue ante, ſiue poſt ſententiam recipere vetat *en poca cantidad, ni en mucha*

cantidad. Quod quidem bono publico Lex efficere poteſt,vt notat Molina *de Iuſtit. & iure,tom.1.tra.2.diſp.88.coll.3.verſ.Tertium eſt.* Firmantque latius infra dicenda.

Adhuc tamen hac etiam prohibitione 21 ſtante,†ſtat etiam dubitatio:*Num Amicitia exceptionem dicta lex admittat, licitamque munuſculorum eius ſolum intuitu datorum, diceptionem reddat:* Et Thom. Sanchez *conſilior.moral.lib.3.cap.vnic.dub.1.num.17.*(materiam diſcutiens iſtam, *dictamque legem 56.* & illius conſtitutionem examinans)primam ad eam cõcluſionem aſſignat:*Non licere Iudicibus eſculenta,ſeu poculenta,etiam in pauca quantitate recipere.* Peccareque mortaliter Iudices munera *vltra caſus exceptos*, recipientes affirmat *numero* 25.niſi materiæ paruitas excuſet.

Inter alios verò quos excipit caſus,in quibus licitam receptionem dicit(quoſque ſuis 22 Nos proſequimur locis)& hunc † quem formamus (in eo *dicta legis* 56. diſpoſitionem limitans)*numero* 21.his verbis excipit:*Si munera Iudici dentur alia ratione quam officij*, iuxta ea quæ & Nos expendimus *ſupra n.3.12.& ſeqq.* Qũamuis enim exemplificet Sanchez in munere ob remunerationem amico dato, cum merita extra officium præceſſerunt:eadem omnino videtur ratio, ſi ſola Amicitia,& beneuolentia adſit, cuius reſpectu,non officij donatio fiat; & ſiue etiam in officio fuiſſet Amicitia contracta, iuxta Ludouici Molinæ ſententiam *præcedenti Annot.n.4.* memoratam,quartumque ſuppoſitum *proximum ſupra,n.5.* adiectum.Licet non negatum,præcedentem fortius operari ex textu *in cap.Veniens,16.& cap.Intellecto, 33.de iure iurand.* Præfatum enim dictæ limitationis fundamentum *repetito num.*21.à Sanchez iactum(nempe:*ſi alia ratione quam officij munera dentur.* Et *quia ceſſat ratio legis:*)omnino in ſola Amicitia,beneuolentiaque verificatur,eaque innititur;quę vices Conſanguinitatis habet,ſi non vt æque, & per omnia, quemadmodum Conſanguinitas operetur (hoc eſt, vt in infinitum à Conſanguineis Iudicibus recipere liceat, veluti *præcedenti Annotatione* diximus:) in parua ſaltem quantitate,ad excludendamque ſuſpicionem in ea,ſufficiens ſit, vt communis ſententia habet deducta à *Lege eadem, 6.§.fin.D.ad leg.Iuli. repetund.* vt & *præcedenti Annotatione* tetigimus, *num.* 7. In quam ſimpliciter ſententiam veniunt. Molina *proxime* relatus, & Vazquez *opuſcul. de reſtit. cap.7.dub.6.num.*54. cuius alibi verba referimus.

In huius præterea opinionis confirmatio- 23 nem † duæ ſunt Theologorum, & Iuriſtarum communes aſſertiones. Altera: *Leges,in præſumptione fundatas non obligare in conſcientia,in his in quibus deficit veritas præſumptionis.* Quam docent Valer. *de different. vtriuſque fori,verb.Lex,different.12.num.1.* Paul. Layman.*Theolog.moral.tract.4.cap.21. num.4.* Fernand.*in Exam. Theolog.mor.p.1. cap.4.paragrapho 3.num.4.* Megala *in 2.2. lib.2.cap.7.quæſt.2.num.*55. Antonin. Diana *reſolut.moral.p.1.tract.10.reſolut.27.* ad plures inde caſus inferens, Baſil. Pont. *de Matrimon.lib.5.cap.5.num.7.* Monet. *de commut.cap.5.num.*48. Gutierrez *practicar.lib.4.quæſt.10.num.6.vt Canonicar.lib. 2.cap.18.num.66.* late Parladot.*quotidianar. differentiar.different.12.§.2.ex num.1.cum ſeqq.* plene etiam Menoch.*de præſumpt.lib.1. præſumpt.8.etiam ex num.1.* & quam multi alij penes ipſos.

Altera relata, probataque à Tiraquello *in tract.ceſſante cauſa*, numero decimo octauo:*Ceſſante cauſa, vel ratione; diſpoſitionem ceſſare etiam in foro conſcientiæ.* Conſimiliſque Theologorum dicentium:*Quod ſi in aliquo caſu particulari ceſſat finis adæquatus,& ratio legis;eius quoque obligatio ceſſabit.* Ita docent Angel. *in ſumm.verb.Lex,num.4.caſ. 7.* Sa *eodem verb.num.1.& verbo Ludus*, etiam *num.1.* Nauar. *tom.4.comment.in rubr.de iudiciis,num.*74. Comitol *in reſponſ.moral. lib.7.quæſt.1.num.*10 Soſa *in Bulla Clementis VIII. de largitione munerum, fundam. 3.* Henriquez, Megala, Granad. & alij, quos refert, & approbat Diana *dicto tract.10. reſolut.28.verſ. Sed vt verum fatear*, contrariæ partis fundamento breuiter ſatisfaciens, non enim longam poſtulat moram. Quibus Panormitanum adiungo *in c. Quoniam contra,11.de probationib.num.6.* notare iubentem: *Quod quando conſtitutio continet aliquid, non propter ſe principaliter, ſed ad finem alicuius mali euitandi; tranſgreſſores non illaqueat ad pœnam,ſi finis ad quem principaliter tendit conſtitutit, non violetur*, continuo ſubdentem: *Et idem puto reſpectu peccati mortalis; dummodo conſtitutio non contemnatur.* Sic pariter, cum Felino *ibidem, num.*11. & aliis, tenet Ioan. Petrus Ala *de Chriſtiano, & Politico Decurione, cap.43.*

Caſus hic noſter eſt,in quo veluti corruptionis præſumptio huiuſcemodi prohibitioni, ſeu legi prohibenti cauſam dedit: non enim principaliter propter ſe receptio iſta prohibetur(cum ex ſe mala, aut illicita non ſit,vt ſæpe diximus *Annotatione præcedenti, num.5.& hac eadem.* late eſt comprobatam) ſed ob alterum illum finem,ne corruptio contingat.Quæ ſi verè à Iudicantis animo abſit,ſi ab eo illæſa alias ſeruetur integritas, illibatuſque Iuſtitiæ candor, deſit legis contemptus:muneris(parui ſaltem) receptione, alia quàm officij ratione præſtiti(ſecundum præfata)legem parui quoque muneris receptionem,præcipua illa de cauſa, prohibentem,tranſgreſſorem non illaqueare ſequitur: praui quoque exempli nota deficiente)quod ad ſui etiam conſtitutionem *dicta lex.56.* acceſſorie, & ſecundario reſpexit) doni exiguitate,amicitiaque rationabiliter, ſi adeſſe contingat,eliſa,iuxta perpenſa *duabus proximis Annotationibus præcedentibus.* Maxime ſi quoad exterius quoque forum, nota Iudicis probitas, integritaſque accedat: quæ multum in præſenti operabitur, ex textu *in cap. Sacro*, 48. *verſ. Cumque in fine, de ſentent. excommunic. & in d. cap.*

Quoniam contracta,11.de probationib.verſ.Et omnia,in verbis illis: *Quatenus hoc adhibito moderamine*,&c. Quibus non adductis, id rationibus, Doctoribuſque confirmat Boſſius *in pract.tit.de officialib.corrupt. num. 18. & ſeq.*

24 Iuramentum † *de non recipiendo à perſona qualibet munus quodlibet* (ſi ita conceptum ſit,eius enim formula tam ex communi iure, quam ſpeciali noſtro Regio officium, eiuſque contemplationem attendere videtur, vt *hac Rubrica, Annot.3.n.30.*ex eiſdem aduertimus) congruos *ibi*, *muneriſque ſequentibus* ſenſus,intellectuſque expoſitos recipit.

25 Argumentum ex Martino Delrio † non tam neceſſitatem ſecundùm,prædicta, quam maiorem recipit ſecuritatem: quam & ſuademus, & Domino iuuante, ſectari curamus. Neque de muneribus, aut xeniis beneuole, & non officij,aut Iuſtitiæ intuitu datis loquitur,eo enim reſpectu quantumuis paruas donationes,& receptiones improbas iam diximus,ſed in oppoſito ſentit. Neque in verè paruis animum mouere non valentibus, ſed maioribus.Ex ipſius conſtat verbis, quæ poſt relata,oppoſitaque *numero primo*,immediate ſubnectit:*Verum te ferreas nactus populos,in quas tuto cornuti boues incurrant,olei, vinique cellæ deuoluantur,intrent ſyluæ,villæ,agri,prædia,vineta: nullam lucis patieris iacturam.*

AN CONTRARIO VSV legibus parua quoque munera Iudicibus recipere vetantibus poſſit derogari,& derogatum ſit?

SVMMARIVM.

1 *Vſus,ſeu Conſuetudo an Legi cedat?* & numeris ſeqq.

3 *Conſuetudo contra publicam vtilitatem non præualeat.Et an, quatenus Regiæ leges qualibet parua quoque munera Iudicibus recipere vetantes, publicam contineant, reſpiciantve vtilitatem?* & n.10. & 13.

4 *Inferior legem ſuperioris tollere non poteſt.*

Statutum & Conſuetudo æquiparantur.Et quando,quibuſque rationibus Conſuetudo Statuto fortior ſit? & num.11.

5 *Statutum,etiam in particulari,& intra ſtatuentium terminos,legem tollere nequit.*

8 *Intellectus* legis 2. C.quæ ſit longa conſuetudo.*& numer.ſeqq.*

*Conſuetudo contra legem Diuinam, naturalem, vel ciuilem, naturali ratione innixam,vires non habet,*ibi, & numer.20.

11 *Conſuetudo fortior Statuto eſt, & legem tollere poteſt.Differentiaque rationes.*

12 *Intellectus textus* in c.4.de cenſib. lib. 6.

*Conſuetudo an præualeat legi conſuetudinem excludenti?*ibid.

13 *Regiis legibus,earumque pœnis in Iudices parua etiam munera recipientes latis,an, & quatenus contrario vſu derogatum ſit?* & numer.ſeqq.

Inter Abrogare,*&* Derogare legi,*quod ſit diſcrimen?*ibid.

14 *Ad Conſuetudinem contra legem inducendam,an iudiciarij actus neceſſario requirantur,vel extraiudiciales ſufficiant?*

15 *Quot actus ad Conſuetudinem inducendam,neceſſarij ſint?*

*Syndicationes à Iudicibus factæ ad Principem referuntur, deque earum ſententiis Princeps conſulitur.Et an per iſtam relationem, ſeu conſultationem, non condemnatis Iudicibus pro munerum paruorum,receptione in pœna à Regiis legibus deſignata;illis in hoc derogatum eſſe videatur?*ibi.

16 *Etiam lex quæ pœnam* ipſo facto *imponit, poteſt contraria Conſuetudine abrogari.*

17 *Conſuetudo,& qualibet diſpoſitio, quæ reducitur ad ius antiquius,fauorabilis eſt, faciliuſque admittitur, etiam in correctoriis.*

19 *Quo ad pœnam ipſo iure impoſitam,contrario vſu abrogari lex poteſt, & tamen quoad culpam manere.*

21 *Iudex qui ſtatuta ſeruare iurauit, ad eorum obſeruantiam non aſtringitur, quæ contraria conſuetudine abrogata ſunt: nec de illis ſeruandis iuratum intelligitur.*

ANNOTATIO VI.

1 NEQVE non Vſu,†neque contrario Vſu, vel Conſuetudine legibus prædictis derogari poſſe,non leuia probant argumenta.Primo, quia Vſus,Legis cedit auctoritati, vt textus inquit *in cap.1.diſt.11.*Et contra Legem nullæ ſunt Conſuetudinis vires *l.2. C. Quæ ſit longa conſuetudo*,ſic ſe habens:*Conſuetudinis, Vſuſque longæui non vilis auctoritas eſt; verum non vſque adeo valitura momento, vt aut Rationem vincat,aut Legem*,tranſlata ad *cap. Conſuetudinis,4.in ord.diſt.11.* Cui ſimiles ſunt textus *in cap.fin.de conſuetud.ad finem, & in l.3.tit.3.part.1.verſ. La quarta.* In illo ſic Gregorius Nonus: *Licet etiam longæuæ conſuetudinis non vilis auctoritas: non tamen eſt vſque adeo valitura, vt vel iuri poſitiuo debeat præiudicium generare.* In hac ſic Alphonſus:*La quarta,ſi non va contra los derechos eſtablecidos*, de conſuetudinis viribus loquens:Prædixerat ſimiliter *in l.2.einſdẽ tit.& partita,verſ.E otro ſi dezimos que la coſtumbre*,& recẽtius *in l.3.tit.1.l.2.noua Reg.collect.*

2 Secundo,†quia eſto quod in Leges vires habeat Conſuetudo;tunc demum accidet,cũ rationabilis Conſuetudo eſt,*d.ca.fin.conſuetud.*poſt relata proxime verba,illa adiiciens: *Niſi fuerit rationabilis,l.5.d.tit.3.par. verſ.E otro ſi dezimos que la coſtumbre que el Pueblo quiere poner,e vſar della,debe ſer con derecha razon.*At contra Legem rationabilis eſſe nõ poteſt,quia de eſſentia & ſubſtantia Legis eſt vt rationabilis ſit,*c.1.diſt.4 Sed*(vt Seneca *de Clement.lib.2.cap.3* ait) *nulla virtus virtuti contraria eſt.*Ergo cõtra Legem,& ſic

contra rationem non poteſt dari rationabilis conſuetudo, ſuper vna, & eadẽ re, eodemque caſu, quia eſſet dare in eodem ſubiecto duo ſimul contraria, Natura ipſa, Iureque repugnante, *l. Mutuis*, 30. *D. pro ſocio*, *l.* 1. *C. de furt.* cum adductis à Nobis *in Axiomatibus iuris, lit. C. num.* 28. Neque enim (vt *Metamorphoſ. lib.* 8. *Fabul.* 11. Ouidius.)

Cereremque famemque
Fata coire ſinunt.

3 Tertio, † quia Conſuetudo contra publicam vtilitatem non præualet, nullatenuſque illi præiudicat, vt probant textus *in l. fin. C. ſi contra ius, vel vtilit. public.* notantque ibi communiter Scribentes *in l. ius publicum*, 39. *D. de pact.* expreſſior *in d. l. Regia*, 2. *tit.* 3. *part.* 1. incipiente: *Facer ſe debe el vſo de manera que ſea à pro communal, & in l.* 5. *eiuſdem tit. & part.* ad Conſuetudinis valorem requirente, ne ſit *contra pro comunal.* Ab hacque concluſione neminem diſcrepare, affirmat Rochus de Curte *in tract. de Conſuetudine, ſect.* 7. *num.* 1. *& per tot.* Farinacius *fragmentor. criminal. p.* 1. *lit. C. num.* 271. & notauimus *de priuileg. miſerabil. perſonar.* 3. *p. q.* 10. *n.* 70. Conſuetudo autem quæ aliquid Iudicibus à prouincialibus accipere permitteret, cõtra publicam eſſet vtilitatem, vt *Annotat. præcedenti, n.* 10. tetigimus: Ergo contra præfatarum legum ſanctionem, quidquam à ſubditis ob publicum fauorem Iudices accipere prohibentem, conſuetudo præualere nequit.

4 Quarto, † quia inferior legem ſuperioris tollere non valet, *cap. Cum inferior*, 16. *de maiorit. & obed. l. Nam Magiſtratus*, 4. *D. de recept. arbitr. l.* 3. *D. de alienat. iudic. mut. cauſ. fact.* nec aliquid contra, vel præter Superioris legem decernere, *l.* 2. *C. de offic. Præfect. Prætor. Orient.* Ergo nec conſuetudinem, per quam legi præiudicetur, inferior populus, ſubditique inducere poterunt; in hoc maxime caſu, *proprias tantum ſequendo voluntates*, vt textus inquit, *in cap.* 2. *diſt.* 11.

5 Quinto, † quia Conſuetudo & ſtatutum æquiparantur, valetque de vno ad aliud argumentum, *l. De quibus*, 30. *D. de legib.* tradidimus ex multis *in Axiomatib. iuris lit. A. n.* 357. *& ſeq.* At ſtatutum etiam in particulari, & intra ſtatuentium terminos legi non derogat, iuxta Vlp. reſponſum *in l.* 2. §. *Diuus Adrianus, verſ. Quod tamen*, *D. de ſepulchr. violat. & cap.* 4. *de cenſib. lib.* 6. Ergo nec Conſuetudo derogabit, vt & obſeruant, & arguunt Natta *conſil.* 574. *num.* 1. *vol.* 3. Corne. Caualc. & Galli. quos refert, & ſequitur Alderanus Maſcard. *de generali ſtatutor. interpretation. concl.* 6. *n.* 92.

6 Contraria vero ſententia † (Deſuetudinem, ſeu contrarium vſum non poſſe Legi derogare; ſed eam abrogare) verior eſt. Quam probant textus *in cap.* 3. §. *Leges, diſt.* 4. à Diuo Auguſtino deductus *de vera Religione*, *cap.* 31. ſic dicente: *Leges inſtituuntur cum promulgantur: firmantur, cum moribus vtentium approbantur.* Sicut enim moribus *vtentium in contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ ſunt: ita moribus vtentium ipſæ leges confirmantur, de l. De quibus*, 30. *D. de legib. cum quinque ſeqq.* vbi communiter ſcribẽtes, præcipue Baldus *à num.* 10. *cum ſeqq.* Saltem ſi rationabilis, & legitime præſcripta ſit, *d. c. fin. de conſuetud. c. Conſuetudo cap. Fruſtra*, 7. *diſt.* 8. *d. l.* 1. *&* 5. *tit.* 2. *par.* 1. *Gloſſa fin. in d. l.* 2. *C. quæ ſit longa conſuetudo*, vbi dubitationi ex ea naſcenti, contrariiſque latiſſimè reſpondet, necnon *Gloſſa finalis, in d. l. De quibus*, quæ per duo Legem corrigi ait: nempe *alia Lege, vel Conſuetudine.* Quia Conſuetudo vim Legis habet, §. *Ex non ſcripto, inſt. de iure natur. gent. & ciuil.* dictiſque Iuribus. *Conſuetudo enim, temporis antiquitate confirmata, pro Lege habita eſt*, vt & Diuus Gregorius. Nazianzenus inquit *Orat.* 2. *de Theologia, ex ordine* 34. Venitque appellatione *Iuris*, Menchac. *quæſtion. frequent. cap.* 3. *n.* 32. Bernard. Græuæ *in pract. Camer. Imperial. lib.* 1. *concluſ.* 36. *n.* 2. Imo Iuri, vt dicebamus, præualet, Pariſ. *conſ.* 13. *num.* 18. *& ſeq. conſil.* 14. *n.* 5. *& conſil.* 21. *num.* 14. *& ſeq. lib.* 1. Ioan. Anton. Mangil *de imputationib. q.* 74. *n.* 4. Salazar *de Vſu & conſuetud. cap.* 2. *à num.* 1. *cum ſeqq.* Poſſeque conſuetudinem, ex vi, & efficacia ſua Legem abrogare, multorum allegationibus oſtendimus *de priuileg. miſerabil. perſonar.* 3. *p. quæſt.* 5. *num.* 26. Et in hanc concluſionem (*Legem humanam ſiue Canonicam, ſeu Ciuilem poſſe Conſuetudine abrogari*) omnes Theologos, & Iuriſtas conuenire, affirmat Suarez *de Legib. lib.* 7. *c.* 18. *n.* 2. ductore Diuo Thoma 1. 2. *q.* 97. *art.* 3. Salas *eodem tract. q.* 96. *tract.* 19. *diſput.* 19. *ſect.* 3. *n.* 18. *& ſequentibus.*

Idemque de Deſuetudine, ſeu non vſu firmat Salas idem, & conſentiunt cæteri. Eſtque textus apertus *in d. l. De quibus, in fine, D. de legib.* vbi Iulianus rectiſſime illud reſcriptum eſſe inquit: *vt Leges non ſolum ſuffragio Legiſlatoris; ſed etiam tacito conſenſu omnium, per Deſuetudinem abrogentur, in l. vnic.* §. 1. *C. de caduc. tolend.* vbi Imperator Iuſtinianus: *Et quemadmodum in multis capitulis lex Papia ab anterioribus Principibus emendata fuit, & per Deſuetudinem abolita* &c. Gloſſa *in c.* 1. *de treug. & pace, verb. Frangere, in fine*, & innumeris prope. Farinacius confirmat *fragmentor. criminal.* 2. *p. lit. L. n.* 13. *& ſeqq.*

7 In præſentis diſputationis caſu † poſſe conſuetudine introduci vt eſculenta, poculẽta, & xenia, ſeu munera parua ſponte oblata licitè dentur, & recipiantur à Iudicibus; tenet (cum Sayr. *in Claui Regia*, quẽ allegat *lib.* 12. *cap.* 13. *n.* 15.) Martinus Bonacina *circa octauum Decalogi præceptum, diſput.* 10. *quæſt.* 2. *punct.* 8. *propoſit.* 2. *n.* 5. Cuius hæc: *Verum quidquid ſit de iure communi.* (quid autem ſit *Annotatione præcedẽti* vidimus) *arbitror* (proſequitur ipſe) *Iudices ſeculares, tam ordinarios, quam delegatos poſſe iuxta legitimam loci conſuetudinem, munus accipere. Quamobrem ſi alicubi legitime conſuetudine receptum eſt vt dentur, & accipiantur munera vltro oblata: conſequenter non damnentur Iudices aliquid moderate accipientes iuxta conſuetudinem legitime introductam.* Similiter Eman. Sa *in ſumm. verb. De Iudice, & Arbitro, num.* 12

Argumentis contrariis reſpondetur.Primo 8 † (*legi nempe ſecundæ, C. quæ ſit longa conſuetudo*) vt latiſſime reſpondet *ibidem Gloſſa finalis*. Cuius reſumunt cæteri ſolutiones, præcipuequè ſigillatim recenſet Salas *de legibus, quæſt.97.tract.14.diſput.19.ſect.4.num.* 41. Præterquas, ea quoque mihi optime cedit, quæ ad rationem naturalem, aut legem naturali rationi innixam dictam legem ſecundam reducit. Deque ea loqui nominatim, cenſet Leſſius *de Iuſtit. & iure, lib. 2. cap.6. dub.14.num.46. verſ. Nec obſtat.* Ac ſi dicta lex ſecunda dicat: *Non parui momenti Conſuetudinem eſſe: ſed non vſque adeo valituram; vt aut rationem vincat naturalem, aut legem naturali ratione innixam.* Quomodo loquitur textus *in d.cap.fin.de Conſuetudine*, cæterique in contrarium allati recipiunt intellectum. Qui & ſenſus fuit Diui Antonini, qui (textui *in d. cap. 1. diſt.11*.dicenti: *Prauum vſum Lex, & Ratio vincat*, illum accommodans *1.p.ſummæ, tit.16.§. 2. verſ. Vnde Iſid.*) ait: *Lex ſcilicet Diuina, & Ratio naturalis vincat.* Etenim contra legem Diuinam, aut Rationem naturalem nullas eſſe Conſuetudinis vires, idem ipſe ſtabili ratione affirmat: *Quia lex Diuina, & naturalis procedit à voluntate Diuina, ad quam ſe non extendit poteſtas humana: ideo ſicut lex humana non poteſt tollere legem Diuinam, vel naturalem: ita etiam nulla Conſuetudo poteſt tollere legem Dei, vel naturalem.* Etque textus *in d.cap.fin. de conſuetud.* vbi notat Gloſſa *verb. Naturali iure*, Doctores communiter, multiquè relati *ibidem* à Barboſ. *numero tertio*, & Farinac. *fragmentor. crimin. 1. p. lit. C. num.714. & 716.*

9 Secundo † reſpondetur cum Diuo Thoma *1.2.d.quæſt.97.art.3.ad ſecundum*, dicente: *poſſe Conſuetudinem contra Legem per bonos actus introduci, & eſſe rationabilem, quia Lex humana, occurrente neceſſitate in particulari, ſine culpa non ſeruatur. Atque ſi illa occaſio ſæpius occurrat, per actus illos Legi contrarios, quandam induci Conſuetudinem, quæ oſtendit Legem non eſſe vtilem, & conſequenter illam abrogare*, vt & ex eo tradit D.Antoninus *in ſumm.d.tit.16.§.verſ. Ad quod reſpondet Thom.* refert quoque Suarez *de legib.lib.7.cap.18.num.24.* Qui *num.25. & 26.* quia ex integro hæc ſibi non ſatisfacit ſolutio, aliam præſtat, noſtri quoque argumenti oppoſiti rationes proximius reſpiciens, & eneruans: ſcilicet *Legem non eſſe rationabilem tanquam neceſſariam, ſed tanquam conuenientem propter aliquos reſpectus, quibus non obſtantibus, ablatio legis, & Conſuetudo ad illam tollendam poteſt eſſe rationabilis repectibus honeſtis, & conuenientibus.* Ex quibus cæteris etiam argumento hoc contrario oppoſitis reſponſio patet. Non enim ratio legis perpetua, & immutabilis eſt, quamuis à principio rationabilis eſſe debeat; ſed ex temporum varietate, euentibuſquè illius ratio variatur, *cap. Non debet, 8.de conſanguinit. & affinit.* & quia ratio legis ceſſat, aut ex accidentibus oppoſitum legi conuenientius eſt; inde ſumit Conſuetudo vires. Nec tunc Ratio aduerſatur Rationi, ſed quia non aduerſatur, Conſuetudo præualet.)

10 Tertio † fatemur prohibitionem receptionis munerum vtilitatem publicam reſpicere in communi; ſed non in particulari, eorum, quæ nec naturali, nec Diuino, nec etiam poſitiuo (iuxta latè deducta *Annotatione præcedenti*) iure vetantur: quæ ſcilicet nec ratione officij dantur, nec recipienti animum, ob paruitatem, mouere ſolent. Nec tam publica in his vtilitas, quam Iudicum animarum periculum (timoratorum præcipue, in minimo quoque hæſitantium) verſari videtur: attente præcauendum, vt animarum periculis obuietur, iuxta text. *in c. Vt animarum, 2.de conſt.lib.6. in c. 1.de ſent. & re iudic. & cap.1.de ſepultur.eodem lib.* Cum omnibus rebus anima anteponenda ſit, *l. Sancimus nemini, 17. in fine C.de ſacroſ. Eccleſ.* cum plenè citatis à Nobis *in Axiomatib.iuris, lit. A.num. 270. & ſeqq.* præcipuuſquè per conſequens, illius fauor. Qua ratione Maſcardus *de probationib.concluſ.164.num.* 13. veritus non eſt dicere: *Non rectè Principes illos ſuis Magiſtratibus conſulere, atque adeo præcipere ne quamlibet, vel minimam rem, accipiant à quouis hominum genere.*

11 Quarto, & quinto † reſpondetur: concedendo etiam, non poſſe inferiorem ipſius ſtatuto, ſeu contrario imperio legem tollere Superioris: efficere tamen id Conſuetudinem poſſe, quæ ſtatuto fortior; & potentior eſt, illudque ſilere facit, vt profitentur Calcan. *conſil. 2. num.* 19. Decius *conſil. 690.num.8.* Ioan. Iacob. de Leonard. *inter conſil. Bruni, conſil.117.num.114.* iiſque relatis, Iacob. Menoch. *de arbitr.lib.1.quæſt. 71. num. 4. & 9.* Alderan. Maſcard. *de generali ſtatutor. interpretatione, concluſ.6.num.89.* Gonzales *ad regul.8.Cancel.gloſ.45.§.1.num. 78.* Ioan. Maria Nouar. *quæſtion.forenſ.lib.1.quæſt.103. num.2.* Quamuis autem fortior Conſuetudo ſtatuto ſit; non tamen per ſolam legis abrogationem & vi ſua operatur; ſed & per Principis conſenſum præſumptum, quem ſatis per eam videri præſtitum, inquit D. Thom. *1. 2.q.97.art. 3.ad tertium.* Cui conſentiunt D.Antonin. *d. 1.p.ſumm.tit.16.§.2.verſ. Secundo arguitur*, & Ioan. Salas *de legib.d.quæſt.96.tract.19. diſput. 19.ſect.3.num.18.in fin. & num.* 24. clarius & explicans, & ſic argumentum ſoluens: *Quia ſtatutum habet vim ex auctoritate ſtatuentium Conſuetudo vero non ex auctoritate aſſueſcentium, ſed Principum concedentium præſcriptionem Conſuetudini, vel ſumentium ex ea occaſionem abrogandi ſuas leges. Vnde* (addit) *nec laici, nec Clerici poſſunt ſtatuta facere contra leges ſuorum Principum; licet poſſint eas Conſuetudine abrogare.* Ita pariter Leſſius *de Iuſtit. & iure, lib.2.cap.6.dubit.14.num.46.verſ. Dico primo*, & Valer. Reginald. *2. p. praxis fori pœnitent. lib.25.tract.vlt.cap.54.ſect.5.num.660. verſ. Quoad Iudices autem laicos.* Iſtius adhuc maioris Conſuetudinis vis rationem, conſenſuſquè Principis ad eam præſumpti (quem & ad neceſſitatem trahit ſic, poſt Abbatem, Rochum de Curte, & alios, quos adducit, interquè alias huius rei rationes)

exponit Suarez *de legib. d.lib. 7. cap. 18. num. 21.* hancque præſtat: *Quia leges humanæ debent eſſe accommodatæ legibus eorum pro quibus feruntur: & ideo Legiſlator in hoc deferre rationabili Conſuetudini ſuorum ſubditorum.*

12 Textus verò in fine vltimi argumenti contrarij pro eo adductus† *in cap. 4. de cenſib. lib. 6.* ſpecialem habet rationem, vt in illius diſpoſitionem non præualeat Conſuetudo: quia nempe illam nominatim ipſe textus excludit, cuius tunc diſpoſitioni ſubiicitur, *cap. 1. de conſtitut. lib. 6. cap. 1. de conſuetud. eodem lib.* & profitentur Barthol. *in d. l. De quibus, num. 4. in fine, D. de legib.* D. Antonin. *d. tit. 16. §. 3. verſ. Decimo.* Abb. *in d. cap. fin. de conſuetud. num. 22.* Anton. de Butr. *num. 53.* & ibi communiter Scribentes, Farinac. cum multis à ſe relatis, *d. 1. p. fragmentor. num. 722.* Quod & multi temperant, procedereque intelligunt, cum eædem circunſtantiæ manent: diuerſis enim accidentibus, Conſuetudini Legi oppoſitæ, illius prohibitione non obſtante, locum eſſe, talique prohibitione tantummodo præteritam Conſuetudinem, non etiam futuram noua cauſa fulcitam, prohibitam ſublatamquè videri dicunt Gloſſa *in Clement. Statutum, 7. de election. verb. Conſuetudine,* & cum ea Imol. *à marginali* quoque citatus *ibid.* Abb. *in cap. Ceterum, num. 9. de iuram. calumn. in cap. 2. de probationib. n. 8. & in d. cap. fin. de conſuetud. num. 14. & ibid.* Barbat. *num. 81. & 82.* Dominic. *in d. cap. 1. ad fin. de conſtit. lib. 6. & ibid.* Franc. *num. 19. in fin.* Roch. de Curt. *de Conſuetud. ſect. 7. num. 11.* Bald. nouel. *de dote, 6. p. priuileg. 21. num. 19.* quam multos huius ſententiæ ſequaces, etſi ipſe diſſentiat, refert Tiraquellus, *de vtroque retract. in præfation. n. 17.* Couar. *variar. lib. 3. cap. 13. num. 4. in princip.* multis adductis, & *verſ. Tertia concluſio,* Anton. Gomez *in l. 51. Tauri, num. 26. ad fin.* Dueñ. *regul. 144. limit. 1.* Burgos De Paz *in l. 1. Tauri, num. 480.* Gutierrez *pract. quæſt. lib. 3. quæſt. 31. num. 12.* Farinacius poſthumus *in repertor. iudiciali, quæſt. 5. num. 8.* Ex Theologis, Roſella *in ſumm. verb. Conſuetudo. num. 1.* Angel. *num. 9.* Syluest. *quæſt. 6. num. 10.* Tabien. *quæſt. 4. num. 5. ad fin.* Armilla *num. 4.* P. Thomas Sanchez, aliis quoque relatis, frequentem hanc, & veriſſimam ſententiam dicens, *de Matrim. lib. 7. diſput. 4. num. 14.* Azorius *inſtit. moral. tom. 1. lib. 5. cap. 17. quæſt. 10.* Vuigeres *in part. 2. Diui Thomæ, quæſt. 97. art. 3. num. 42.* Suarez *de legib. lib. 7. cap. 19. num. 24.* Baſil. Pontius *de Matrimon. lib. 6. cap. 6. num. 9.* Antonin. Diana *reſolut. moral. 6. p. tract. 5. reſolut. 21. verſ. Notandum tamen,* apud quos diſtinctiones alias videre licet.

13 Vſque adhuc Legi Conſuetudinem derogare, aut poſſe Legem tollere vidimus: nunc an dictis legibus Regiis, earumquè pœnis in Iudices parua quoque munera recipientes latis derogatum ſit,† videri ſupereſt. Et Vazquez *in opuſculo de reſtitutione, cap. 7. dub. 6. num. 56.* leges has, munus quantumuis paruum liberali, & gratuito animo datum recipere Iudicibus prohibentes, exiſtimat in vſu eſſe & valde Reipublicæ vtiles: Sicque etiam dicentem refert Mercadum. Bobadilla *in Politic. lib. 2. cap. 11. num. 64.* non de vſu, vel Conſuetudine nominatim affirmat; ſed ſatis vſum comprobat, dum contrario vſu legibus Regiis horum munerum receptionem prohibentibus derogari non poſſe dicit. Rationem reddit: *Porque la ley reſiſte a la tal Coſtumbre, y la excluye. Y ſiendo como ſeria de ſuyo mala, y contra buenas coſtumbres, no debria eſcuſar.* Non tamen ex his aut vſus omnino, & indiſtinctè conſtat, aut perſuadetur; nec rationes memoratæ contra aduerſantem Conſuetudinem aſtringunt, illamve excludunt.

De earum legum vtilitate, ſi ad munera quantumuis parua, officij ratione data, acceptaquè reſpiciant; non eſt dubitandum, vt latè iam ſumus proſequuti: ſi alio reſpectu, amicitiæ, beneuolentiæ, ſeu gratitudinis, minima quoque comprehenderent; non modo non ſubditorum vtilitatem præſe ferre, ſed maximum Iudicibus periculum, *proximo numero* 10. oſtendimus.

De dictarũ legum indiſtincto, & in omnibus vſu, Vazquez & Mercado libenter crederem, ſi vt forenſes loquerentur experti, aut de illo certo ad minus affirmarent; *Exiſtimare* dicunt. Ioann. à Caſtillo, Bobadilla aſſentiret quoque libenter, ſi certa forent quæ allegat, ſi illius rationes ſubſiſterent, aut non labarent. Dum enim ait: *Porque la ley reſiſte a la tal Coſtumbre, y la excluye* allegat *legem primam, & 8. tit. 6. & legem 5. tit. 9. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis.* Quarum priores duæ Conſuetudinem, contrariumquè Vſum excludunt: nullatenus tamen in caſu noſtro loquuntur, ſed in ſtipendiis, aut ſportulis, & ne maiores taxatis, nec Conſuetudinis quidem contrariæ prætextu, recipiant, iubent. In quibus diuerſa omnino ratio eſt, iuxta ea, quæ latè *Annot. præcedenti, num. 3. 13. & ſeqq.* pertractauimus, & *infra Annot.* 11. repetimus. Poſterior verò *dicta lex* 5. (quæ in caſu noſtro loquitur, munerumquè etiam paruorum receptionem vetat) nullum de Conſuetudine verbum profert; nec minus contrariam excludit.

Contra bonos mores huiuſmodi Conſuetudinem eſſe, difficulter oſtendet, cum nec Diuino, nec naturali, nec poſitiuo antiquiori iuri repugnet, vt *Annotatione præcedenti, num. 7. & ſeqq.* latè oſtendimus: nec nouiori quidem, ſi officij reſpectus, contemplatioquè non interueniat, vt *ipſa quoque Annotatione* vidimus, *numero* 22. Indequè huiuſmodi Conſuetudinem fauorabilem eſſe *infra proxime num.* 17. Deducimus.

Si quid pro hac, ſimilibuſquè in materia iſta opinionibus apud Bobadillam valuit timor: ſciuerit ipſe: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.*

Aſt ego, ſi tantùm fas eſt mihi ſoluere litem, Cum Lucano *l. 10. de bello ciuili,* humano timore ſolutus, intentus veritati, iudicium interpono meum. *Sciens & videns in flammam mitto manum. Adducentur ſupercilia, extendetur brachium, iratuſquè Chremes tumido deſæuiet ore,* vt Hieronymi verbis vtar *epiſtolar. lib. 2. epiſt. 19. ad Furiam.*

Abrogatas Deſuetudine, aut contrario vſu prædictas leges dicere in nullius veniet mentem; ſed tamen eis aliquatenus derogatum cenſemus, iuxta Modeſtini diſcrimen, *in l. Derogatur*, 102. *D. de verbor. ſignific.* dicentis: *Derogatur legi, aut Abrogatur: Derogatur legi, cum pars detrahitur: Abrogatur legi, cum prorſus tollitur.* Aut enim minimæ res donatione acceptæ ſunt; & nullatenus ſiue inferiores, ſiue ſuperiores ſyndicantes Iudices de eis curant: cum de paruis ſcrupuloſam inquiſitionem fieri iura vetent *in l. Nec ſupina*, 6. *D. de iuris & facti ignor. in l. Seruus Vetitus*, 122. *D. delegat.* 1. *in l. Senatus cenſuit*, 5. *D. de iure fiſc.* plene Bobadilla ipſe *in Politic. lib.* 5. *cap.* 1. *num.* 59. *&* 134. Et quamuis minima etiam attendi ſoleant cum à iure deſiderantur, aut ipſa quoque minima prohibentur, *l. Quamuis*, 23. *D. vt in poſſeſſ. legator. l.* 1. *§. Cum dicitur, D. ſi cui pluſquam per leg. Falcid. l. Naturalem*, 5. *§. Gallinarum, D. de acquir. rer. domin. §. Gallinarum, inſtit. de rerum diuiſ. l.* 1. *§. Illud. D. de coniung. cum emancip. liber.* vt & proſequimur *in Axiomatib. iuris, lit. M. num.* 74. *& ſequentibus*: non ad id nunc vertitur diſputatio noſtra, ſed an in his minimis prædictis legibus Deſuetudine, contrariove vſu derogatum ſit: Derogatumquè eſſe, præfatus indicat procedendi in ſyndicatibus mos, vt comprobamus illico.

Aut maiuſcula quidem, ſed quæ Iudicantis animum (perpenſis ſupra dictis *Annotatione præcedenti, num.* 4.) veriſimiliter mouere non poſſunt, neque officij intuitu data, aut recepta conſtat (officij enim intuitu quantumuis parua, improbata omnino, & ſeuera punitione digna, *ibidem num.* 1. *&* 2. oſtendimus) neque ex alia cauſa Annotationibus præcedentibus dictis, ſequentibuſquè dicendis, vt *infra num.* 20. iuſtificatur receptio: & tunc pœna aliqua pecuniaria applicanda Fiſco, non quidem dictarum legum grauis, infamiæ, priuationis officij, aut inhabilitatis ad aliud, per ſyndicatores imponi ſolet. Quod ad derogationem ſufficiens eſt, *ex d. l.* 10. & citatis à Farinacio *fragmentor. criminal. p.* 2. *lit. L. num.* 24. Neque aliter vſquam vidi, nec audiui factum, ſed ſic vt diximus potius tota die experimur.

Quod cum ita ſit, potiſſimum tenet vſus
14 iſte valorem,† à iudiciariis actibus, quos ad
Conſuetudinem inducendam expetunt rigidiores: tametſi extra iudiciales ſufficere obſeruent Corneus *conſil.* 293. *in fine, verſ. Non obſtat quod non fuerat obtenta in contradictorio iudicio, lib.* 1. Farinac. *fragmentor. d.* 2. *p. lit. L. num.* 5. Gregor. Lopez *in l.* 5. *verbo Fuerendados, tit.* 3. *part.* 1. Affin. *de execution. §.* 5. *cap.* 26. *num.* 20. *pag.* 131 Donell. *lib.* 1. *commentar. cap.* 10. *& ibi*, Oſuvaldus *lit. H.* Cuiac. *lib.* 20. *obſeruat. cap.* 1. Ex Theolog. *Prapoſit. in* 2. *p. D. Thom. quaſt.* 97. *dub.* 1. *num.* 8. Syluius *eadem* 2. *p. quæſt.* 97. *art.* 2. *concluſ.* 8. Granad. *d.* 2. *p. controuerſ.* 7. *tract.* 3. *p.* 2. *diſput.* 16. *ſect.* 2. *num.* 15. Lorca *diſput.* 29. *memb.* 3. Vazquez *diſput.* 177. *cap.* 6. Suarez *de legib. lib* 7. *cap.* 11. *num.* 2. Baſil. Pontius *de Matrim. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 2. nouiſſimè Antonin. Diana *reſolut. moral. p.* 6. *tract.* 5. *reſolut.* 8. *verſ. Sed opinio contraria eſt tenenda*, & alij penès ipſum.

Tot fere legibus his contrarij cernuntur
actus,† quot Iudices ſyndicantur; toties ad 15
Principem eorum notitia accedit, quia omnes ad Principem ſyndicationes referuntur, de eiſque conſulitur, diſpoſitione *legis* 2. *tit.* 5. *lib.* 3. *nouæ Regiæ collection.* Cum regulariter bini, aut trini actus ad Conſuetudinem inducendam, legiquè derogandum, Principis ſaltem ſcientia interueniente, ſufficiant, vt ex Syluestro *verbo Conſuetudo, num.* 6. Panormitano, & aliis, obſeruat Leſſius *de Iuſtit & iure, lib.* 2. *cap.* 6. *dubit.* 14. *num.* 46. *verſ. Hinc ſequitur*, Salas, quam multos referens, *de legib. d. quæſt.* 97. *tract.* 14. *diſput.* 19. *ſect.* 8. *per tot. & ſect.* 20. *num.* 113. *verſ. Addit. Azor.* Farinac. *fragmentor. d. lit. L. num.* 21. *& ſeqq.* Paulus Fuſc. *in ſingular. vtriuſque iuris, lit. C. num.* 216. Ex eaque ad Principem relatione, huiuſmodiquè iudiciariis actibus, quibus non contradicit, Conſuetudinem approbare, contrariaſquè leges abrogaſſe videri, pro conſtanti ſupponit, in ſimiliquè arguit Antonin. Diana *reſolut. moral. p.* 1. *tract. de immunit. Eccleſiar. reſolut.* 25. *verſ. Sed contrarium, mihi pagin.* 12. Nec modo his induci actibus legis derogationem ſciente Principe, ſed etiam ignorante, ſi eius ſuperioribus Iudicibus, Auditoribuſque ſcientibus fiant, tradunt Paz *in l.* 1. *Tauri, num.* 232. *&* 233. Eman. Rodrig. *quæſt. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 6. *art.* 12. eorumque relatione Diana *d.* 1. *p. tract.* 10. *de legibus, reſolut.* 7. *ad finem.* Vtrorumque ſcientia in caſu propoſito, ſyndicationum, vtque vocant, Reſidentiarum, interuenit, & Principis, vt diximus, conſultatione, & ſupremorum Conſiliariorum iudicio, & deciſione, in hiſque Indiarum partibus, Auditorum, ad quos ſyndicationem, ſeu reſidentiarum cauſæ correctorum Naturalium, vt vocant, deferuntur, inque ipſi Regalibus Audientiis & Cancellariis deciduntur.

Neque Conſuetudini prædictæ, pœnarumquè
derogationis † ex illa obeſt clauſula 16
Ipſo facto, in dictis legibus adiecta, præcipuè *in d. l.* 56. Quantumuis enim *Ipſo facto* Lex pœnam imponat, poteſt nihilominus contraria Conſuetudine abrogari, vt probant textus cum Gloſſa *verbo Connubio, verſ. Quidquid tamen, in cap. Cum multæ*, 15. *quæſt.* 8. Panormitan. *in cap.* 1. *num.* 4. *in fine, verſ. Ex quo infero, de treug. & pace*, Benedict. Capt. *regula, ſeu concluſ.* 14. *num.* 13. Farinac. *d. lit. L. num.* 6. pleniſſime Suarez *de legib. d. lib.* 7. *cap.* 19. *per tot. præcipuè à n.* 3. Salas *d. quæſt.* 97. *tract.* 14. *diſput.* 19. *ſect.* 19. *n.* 76. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 14. *num.* 12. Azor. *inſtitut. moral. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 18. *quæſt.* 10. & alij referendi *infra numer.* 19.

Idque maxime vbi Conſuetudo † Diuino, 17
aut naturali iuri non repugnat, & ad antiquius commune reducitur, vt in caſu noſtro, iuxta late agitata *hac ipſa Rubrica, Annot.* 5. *num.* 7. *& ſequentibus*: quæ tunc, & facilius admittitur (cum ad ſui naturam quæque res facilè reuertatur, *l. Si vnus*, 18. *§. Pactum ne peteret, & §. ſeq. D. de pactis, cap. Ab exordio,*

exordio, 35.*diſt.* com adductis per Nos *in Axiomatib.iuris,lit.R.num.*81.& 84.) & fauorabilis cenſetur, etiam in diſpoſitione correctoria, vt docet optime Gloſſa *in cap. ſtatutum*, 1.*verb.Numerandum,de prabend. in* 6. plenè Tiraquel.*de primog.quæſt.*24.*num.*5.*& ſeqq.*cumque multis P.Sanchez *de Matrim. lib.*1.*diſput.*12.*num.*2.Farinac.*fragmentor.criminal.*1.*p.lit.E.num.*86.& 87.Barboſ. *in collect.in.ad dict cap.Statutum,num* 13.latè etiam Camil.Gallin.*de verb.ſignific.lib.*6.*cap.* 15. *à num.*1. *cum multis ſeqq.* Et in Conſuetudinis ſpecie Alderan.Maſcard. *de generali ſtatutor. interpret.concluſ.*2.*num.*170.

18 Ex dictis itaque deducitur in minimis † contrario vſu prædictas leges penitus abrogatas: in aliis maioribus quidem, ſed non adhuc paruitatem, Iudicis arbitrio, excedentibus, qualitatibuſquè penſatis, memoratis *precedenti Annotatione*, *num.* 4. derogatas quoad pœnarum rigorem, proque æquo iudicantium arbitrio contrario, vt diximus, vſu temperatas: ſalua in maioribus, vel etiam paruis officij intuitu datis, vtque iuſtitia, vel iniuſtitia fiat, dictarum legum conſtitutione manente, iuſtoque rigore.

An verò per Conſuetudinem abrogata le-
19 ge quoad pœnam, † abrogata ſimul maneat quoad culpam, vel poſſit Conſuetudo pœnam legis abrogare, legis obligatione manente quoad culpam, diſputant Theologi. Quorum frequens & communis reſolutio eſt: *poſſe Legem contrario vſu abrogari quoad pœnam impoſitam ipſo iure: & tamen quoad culpam manere.* Ita docent Suarez *de legib. d. lib.*7.*cap.*19.*num.* 3.Salas *d.diſput.*19.*ſect.* 19. *numero* 75.Azor.*dict.cap.*18. *quæſt.* 10. Gordon. *in ſumm. tom.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 14. *cap.*6. *num.*22.Monteſin. *in p.* 2. *tom.* 2. *diſput.* 23. *quæſt.*13.*num.*132.& 133.Vuigerſ. *in part.*2. *quæſt.*97.*art.*3,*num.* 35. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.*3.*diſput.*3.*puncto* 4.§.2.*num.*3. Præpoſit. *in p.*1.*Diui Thomæ,quæſt.* 97. *dub.* 2.*num.*11. Syluius etiam *in part.* 2. *quæſt.* 97. *art.*2.*concluſ.* 6. cumque his nouiſſime Diana *d.* 6.*p. tract.*10.*reſolut.*19.diſputans èconuerſo *reſolutione ſequenti*: An Conſuetudo poſſit abrogare legem quoad culpam, manente obliga-
20 tione quod pœnam? Apud quem ab ipſoque laudatos videre licet.

Vſque adhuc dicta, † caſus præfatarum legum prohibitione, regulaquè exceptos, quos incepimus numerare, & ſequentibus Annotationibus proſequemur, non tangunt. Cum iſti nullo Conſuetudinis adiumento egeant, Iuris ipſius fulcimine tuti, iuxta ea, quæ in ſuis quibuſquè caſibus notata ſunt; cæteris, modo dicto, Conſuetudine profutura, non quidem vltra id quod ius Diuinum, & leges humanæ, eidem conformes permittant (vt *in hac, & præcedenti Annotatione* expendimus) aut Conſcientia, fidelis cuiuſque teſtis, & Iudex patitur. Si enim (vt iam ſupra diximus, & ſæpè repetere cogimur) minimum etiam iuſtitiæ, vel iniuſtitiæ faciendi ratione, à volentibus quoque recipiat Iudex, per extorſionem concutiat, vel aliter in Diuinam legem receptione peccet; inepte Conſuetudine volet iuuari, cuius contra legẽ Di- 21
uinã nullas vires eſſe, *ſup.n.*8.prænotauimus.

Denique vt in his in quibus contraria præualet Conſuetudo, iuramentum † de muneribus non recipiendis Iudicibus præſtari iuſſum (in cuius quidem præſtatione non eadem omnibus forma aſſignata, vt legibus *Annotatione ſecunda huius Rubricæ, num.* 15. relatis videre eſt) Conſuetudinis valori impedimento non ſit (præter ſolutiones *tertia præcedenti Annotatione*, *num.* 30. *& ſequentibus* deſignatas) præſto quoque eſt quam præfiniunt Natta *conſil.* 19.*num.*7. Cephal.*conſil.*115.*num.*17.eiſque relatis, Alderan.Maſcard. *de generali ſtatutor. interpretatione, concluſ.*6.*num.*86. *&* 87. Guttierrez *de iuram.confirmator.p.*1.*cap.*38.*num.*14. Xamar *de offic.Iudic.& Aduoc.p.*1.*quæſt.*19.*num.* 46. *& ſeq.* dicentes: Iudicem, qui ſtatuta ſeruare iurauit, ad eorum obſeruantiam non teneri, quæ Conſuetudine abrogata ſunt, neque ad ea extendi, præſtitumve iuramentum cenſeri, quæ contraria ſuſtulit Conſuetudo. Quam & conſtituunt concluſionem Theologi, D. Antonin.*in ſumm.p.*2.*tit.*10.*cap.*6.§.6.*in fine.* Syluest.*verb.Iuramentum*,4.*quæſt.*23.*in fine*, Tabien. *verb. Iurare*, *quæſt.*36.*in fine.* Nauar.*in Manual.cap.*25.*num.*23.Azorius *inſtitut.moral.tom*.... *lib.*11.*c.*8.*quæſt.*8.Thom.Sanchez *in præcept.Decalogi,tom.*1.*lib.* 3. *cap.*14.*num.* 8.Diana *reſolut.moral.*3.*p.tract.*6.*miſcellaneo, reſolut.*39.Salas, cuius transferimus ſententiam *in Annotationem* 12.*huius Rubricæ*, §.1. *n.fin.* Caſtro Palao *oper.moral.* 3ª *p. diſp.* 2.*de oblig.& firmit.iuram. puncto* 7. §. 5. *num.*5.*& ſeq.* Animaduerſione, limitatione, ſeu declaratione ſuppoſita, quam *d. Annot.*3.*num.*33. deſignauimus, & nunc repetimus.

AN EX CAVSA REMVNERATIONIS DONA IVDICIBVS RECIPERE LICEAT?

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua pars proponitur, & ſuſtinetur* numeris quoque ſequentibus.

2 *Donatio remuneratoria non eſt propriè donatio, ſed compenſatio beneficij recepti, ſolutio, aut obligationis redemptio.*

3 *Lex, vel Statutum donationes prohibens, illas non comprehendit, quæ remunerationis cauſa fiunt. Intellige vt* num. 4. & ſeqq.

5 *Qui recte iudicat, & præmium remunerationis expectat; fraudem in Deum perpetrat. Criminequè repetundarum tenetur Iudex, qui ſpe aliquid conſequendi iudicat*, & num.6.

6 *Pecuniam mutuam dans, ſi pluſquam dat expectat, fænerator eſt.*

7 *Sola in Iudices ſpes aliquid conſequendi, crimen repetundarum inducit.*

9 *Maioris laboris compenſandi ratione, quam Iudex impendere tenebatur, an honeſtari acceptio poſſit? remiſſiuè.*

ANNOTATIO VII.

ELAPSA Annotatione quinta hoc penè decidimus quæſitum. Propterea (quamuiſquè donationis remuneratoriæ, materia quam lata poſſet occupare ſpatia, & longas paginas adimplere; non quidem mos iſte noſter) ad neceſſaria præcingimur, & ſcopum attingentes, breuiter dubium ſoluimus, affirmatiuam partem † ſuſtinentes cum
1 Bartholo *in l. Attilius Regulus*, 27. per textum illum, *D. de donationib. num.* 1. Romano *ibidem poſt princip.* Alexand. *num.* 4. Iaſone *in l. Principalibus, num. 3. limit. 6. & ibidem*, Decio *fallent. 4. D. de rebus credit.* Baldo *conſil.* 297. *num. 1. lib.* 5. Tiraquello *in l. Si vnquam, verbo Donatione largitus, num.* 19. *C. de reuocand. donationib.* Xamar. *de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. quæſt. 20. num.* 13. Matienzo *in Dialog. Relator. 3. p. cap. 31. num.* 4. Oroſco *in l. Solent, num. 7. D. de offic. Proconſul.* Bobadilla *in Politic. lib. 2. cap. 11. num.* 78. P. Thoma Sanchez *conſilior. moral. lib. 3. cap. vnico, dub. 1. num.* 21. Azeuedo *in l. 1. tit. 6. lib. 3. nouæ Regiæ collection. num.* 22. Tiberio Deciano *tract. criminal. lib. 8. cap. 40. num.* 2. Stephano Gratiano *diſceptation. forenſ. tom. 2. cap. 202. num.* 4. Peregrino *de iure fiſci, lib. 4. tit. 7. num. 12. verſ. Limita quinto*, omniumque communi aſſenſu.

2 Ratio: † quia hæc non eſt propriè donatio, ſed compenſatio beneficij recepti, ſolutio, aut obligationis redemptio, vt ait Papinianus *in d. l. Attilius Regulus, & ad eam* Mantua Patauinus *in Gloſſar. iuris, claſ. 16. num.* 2. in idem *l. Sed ſi lege, 28. §. Conſuluit, in fine, D. de petit. hæredit.* & tradunt Tiraquel. *d. verbo Donatione largitus, num.* 11. Cardinal. Mantic. *de tacit. & ambig. conuentionib. lib. 13. tit. 2. num. 7. & tit. 15. num.* 17. Ioan. Garcia *de donatione remunerator. num. 3. & ſeq.* Stephanus Gratianus *d. cap. 202. num.* 2. Iuli. Cla. *in §. Donatio, quæſt. 3. num.* 1. Nos *in Relectione legis Miles ad ſororem, 77. D. delegat. 2. verbo Quem precario remunerat, num. 1. & ſeqq.*

3 Hacque ratione † lex vel ſtatutum donationes prohibens, illas non comprehendit, quæ remunerationis cauſa fiunt. Ita Alexand. *conſil. 43. incip. Viſis, & ponderatis his, quæ continentur, num. 31. verſ. Non obſtat quod ſtatutum Rodigij, lib.* 4. Bald. Angel. Paul. & innumeri penè alij, quos refert, & ſequitur Tiraquellus *dicto verbo Donatione largitus, n.* 12. theſim inde iſtam fuſiſſime proſequens *vſque ad num.* 110. & generaliter, & ſpecialiter in ſuis quibuſquè caſibus aſſertionem, ſuo more plenè confirmans, fuſe quoque Ioan. Garz. *toto illo tractatu*, Pute. *deciſ.* 426. *lib.* 1. Stephan. Gratian. *d. cap. 202. à num. 1. cum ſeqq.* generalem *num.* 3. conſtituens regulam: *Omnes donare prohibitos remunerationis cauſa donare poſſe.* Quam conclusionemquè noſtram ſpeciatim tuetur communis, *à fine legis, ceſſantiſquè prohibitionis ratione*, ſæpè hic, pro rei neceſſitate, & diſputationis congruentia repetita.

Gabr. de Velaſc.

Intellectum, limitationemque recipit concluſio noſtra, † ſi remuneratio alios quam 4
adminiſtratæ Iuſtitiæ recipiat actus. Cum *pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerunt*, quidquam Iudices accipere vetet Imperator *in l. fin. C. ad legem Iuliam repetundar.* Nec de remuneratione, aut beneficio pro adminiſtranda Iuſtitia cogitare quidem liceat, † *ne præmium,* 5
aut expectatio præmij Iuſtitiam euertat, iuxta textum *in cap. 1. de ſentent. & re iudic. lib.* 6. Quam etſi præmij expectatio de facto non euertat, iuſtumque cum illa, rectumque proferatur iudicium: adhuc *qui rectè iudicat, & præmium remunerationis expectat; fraudem in Deum perpetrat*, vt textus inquit *in cap. Qui rectè, 66. in ordine* 11. q. 3. Non aliter quam ſi pecuniam mutuam dederis: † Quia *ſi pluſquam* 6
dediſti expectas accipere; fœnerator es, vt etiam textus *in cap. 1. 14. quæſt.* 3. Quamuis nullum præceſſerit pactum, vt aduertit Gloſſa *ibidem verſ. Expectas*, prædixeratquè eleganter Vrbanus Tertius *in cap. Conſulit, 10. de vſuris.* In quod & illud Iob. cap. 12. v. 17. *Adducit Conſiliarios in ſtultum finem, & Iudices in ſtuporem*, ſic *Moral. lib. 11. cap.* 7. trahit, commodatquè Gregorius: *Adducit autem Conſiliarios in ſtultum finem, cum etiam bonum quodlibet non bona intentione faciunt, ſed ad temporalis muneris retributionem tendunt.*

Solamque ſpem † in Iudice aliquid conſequendi, crimen inducere repetundarum, dixere Tiberius Decian. *tract. crimin. lib. 8. cap. 35. num. 2. &* Farinacius *quæſt. 111. num* 213. Suntque reponenda ſimilia *infra hac ipſa Rubrica, Annotatione* 10. 7

Poſt hæc ita conſiderata, † ſic in effectũ diſtinguentem Fachinæum reperi *controuerſ. iuris, lib. 2. cap.* 81. licet non ſic firmantem; ſed præcipua *dicta legis finalis, C. ad legem Iuliam repetundarum* deciſione dicentem: *Ego verò vtor hac diſtinctione, vt donatio permiſſa eſſe intelligatur, ſi propter beneficium præſtitum ante adminiſtrationem conferatur: ſecus autem ſi aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis.* 8

Quod tamen adhuc limitandum, & intelligendum cenſeo, ſi ratione adminiſtratæ Iuſtitiæ, ad quod Iudex officio ſuo tenebatur, præſtitum beneficium foret; ſecus ſi non eo reſpectu, † vel vt priuatus illud contulit Iudex: 9
cum & tunc memoratæ rationes, quæ donationem, receptionemquè ob remunerationem iuſtificant, procedant: præſertim ex Theologorum aſſertione, quos *hac eadem Rubrica, Annot. 4. n.* 5. retulimus, dicentium: donationem, receptionemquè liberalem, reſpectu quoque ad Iuſtitiam, minus tamen principaliter ad eam habito, licitam eſſe; vt & eam licitam dicunt, quæ maioris laboris compenſandi ratione quam ad quem ſic impendendum ex officio non tenebatur Iudex; à partibus liberaliter fit, atque præſtatur. Quorum *infra hac pariter Rubrica Annotatione 12. num. 12. & 14.* ſententiam proferimus.

AN A SVBDITIS QVIBVSque præter iam exceptos, munera Iudices recipere prohibeantur?

SVMMARIVM.

1 *A nullo ſubditorum poſſe Iudices munera recipere, ſententia, & argumenta proponuntur.* Contraria *in ſubditis, qui coram eo Iudice non litigarunt, litigant, neque de proximo litigaturi ſparantur.* num. 2. & ſeqq. *Intellige vt* num. 4. 5. & 6.

3 *Longitudo, vel breuitas temporis, veroſimile, vel non veriſimile, arbitrio Iudicis relinquitur.*

Intellectus legis 6. tit. 4. part. 3. legis 56. tit. 5. lib. 2. legis 5. tit. 9. & legis 1. tit. 6. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis, *ibi.*

Lex generaliter, & indiſtinctè loquens ex lege diſtinctè loquente, ſeu antiquior, ſeu recentior ſit, intelligenda, & interpretanda eſt. ibi.

4 *Ordinatio Regiæ Cancellariæ noui Granatenſis Regni quid circa materiam præſentis diſputationis prouiderit? Et an* legis 56. tit. 5. lib. 2. nouæ Regiæ collectionis *ſenſum pandat?*

Qualiter, & quo caſu ſit intelligenda? & n. ſequenti.

6 *Iudex qui ad præiudiciale decretum in lite non proceſſit, vel ita in dubium protulit, vt quilibet etiam iuris ignarus rectè, neceſſarioquè proferret: vel contra donantem, decretum ſententiamve protulit, an dictæ legis pœna comprehendatur?*

In notoriis an poſſit Iudex in propria cauſa iudicare, facinuſquè in ſe vindicare commiſſum? ibi. *Et an in his recuſari valeat?*

ANNOTATIO VIII.

EO hæc quæſtio tendit an à ſubditis, qui coram eo non litigarunt, nec timor eſt litis de proximo agendæ, munera recipere poſſit Iudex, à generaliquè tunc receptionis prohibitione, ſi aliam non contineat malitiam receptio, immunis exiſtat?

1 Quam quidem quæſtionem † negatiue decidit Thom. Sanchez & aliis pro ſe adductis, & iuribus, auctoritatibuſquè opinionem ſuã confirmans, *conſilior. moral. lib. 3. c. vnico, dub. 1. n.* 18. Eius argumenta, & verba referamus oportet, vt vel in ſuam Nos ſententiam trahant; vel ſi in contrariam ratio moueat, in eam inclinatio fiat, ſolutionemquè ipſa reportent.

Igitur poſtquam *dicto loco n.* 17. hanc ſtatuiſſet Sanchez concluſionem *Iudicibus non licet eſculenta, & poculenta recipere, etiam in parua quantitate:* dicto numero decimo octauo aduertit: *concluſionem iſtam intelligi non tantum à litigantibus; ſed etiam à ſubditis, ſiue litigent, ſiue non.*

Mouetur: quia in his omnibus procedit ratio legis, ſcilicet ne muneribus attracti Iudices à iuſto deſiſtant; cum omnes ſubditi coram ſuis Iudicibus litigaturi ſint.

Deinde: *quia leges Authenticorum generaliter loquuntur:* Et quia *lex. 6. tit. 4. part. 3.* diſponit: *que no reciban de quien ſaben que an de mouer pleito ante ellos.* Eam ſic inducens: *Et de omnibus ſubditis ſcitur, coram ſuis Iudicibus quotieſcumquè ſe obtulerit occaſio litigaturos.*

Item: quia *lege 5. tit. 9. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis* vniuerſaliter omnibus Iudicibus prohibetur etiam eſculenta recipere *de los que ante ellos vbieren de venir, o vinieren a pleyto.* Quam ita ſenſui ſuo accommodat *Y todos los ſubditos ſi an de tener pleytos, an de venir delante de los Iuezes.*

Denique: quia *lex. 1. d. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis* expreſſè Iudicibus imperat: *De ninguna perſona reciban.* Adducitquè ita pariter ſentientes Matienzium *in Dialogo Relatorum*, 3. *p. cap.* 31. Auendañum *de exequend. mandat. cap. 2. num.* 4. & Azeuedum *in l. 5. tit. 9. lib. 3.*

2 In contrarium tamen † extàt *Lex 56. tit. 5. lib. 2. nouæ Regiæ collectionis* recipere vetans quidquam *de perſona alguna que tragere o veriſimilmente ſe eſperare que traera pleyto en breue, ni del que vbiere traido pleyto ante ellos durante ſus officios.* Cuius quidem conſtitutione à dicta prohibitione generali, eos qui neque litem coram eo Iudice habuerunt, neque habent, neque timor eſt quod de proximo ſint habituri, exceptos eſſe, eaque non comprehendi, compertum eſt.

Qua quidem conſtitutione ſtante (non modo quòd recentior ipſa ſit, aut correctionis antiquarum ope, quam excludimus; ſed vtrarumquè conguentia, mente & ſenſu) argumenta; rationes, & auctoritates in contrariũ allatæ aſſertioni præfatæ non præiudicant.

5 Non primum, † quia in ſubditis iſtis, qui nec litem apud Iudicem hunc habuere, non habent, neque ſpes aut timor veriſimilis eſt imminentis litis, non vtique prohibitionis generalis ratio vrget. Ad præteritum, & ad præſens, euidenter: ad futurum probabili quoque certitudine, & æqua legis præſumptione, delictum, eiuſve ſuſpicionem excludente, iuxta vulgaria iura, ex veriſimilitudine abſuturæ litis; quam ex occurrentibus circunſtantiis, perſonarumquè conditione facilè deprehendet Iudex: cuius arbitrio temporis breuitas, ſeu longitudo relinquitur, ex *l. 1. §. fin. D. de iure deliber.* traditiſquè à Menochio *de arbitrar. lib. 2. caſu 1. & ſeqq.* Veriſimilitudo item, vel quæ veriſimilia extent, aut non, vt, cum multis, reſoluit Menochius idem *libro eodem caſu* 85. *numero* 3. Non enim ita Iudicem Lex habet exoſum, vt ab eo omnem ſubditorum beneuolam actionem remouere intendat: non ita ſuſpectum, vt quamlibet etiam in maleuolam, & iniquam vertat: cum poſſit non accidere ſuſpicionis, corruptioniſque metus caſus, excluſuſquè ad præſens ſit, vt me ſyndicante euenit. Crimine enim receptionis ſyndicato obiecto, probauit ille nullam officio ſuo durante litem habuiſſe donantem. Sed aliæ tunc ad rei donatæ condemnationem

circumſtantiæ, qualitateſquè acceſſere; ſed aliam non continuit, ob dictam exceptionem, probationemquè, ſententia pœnam. Quæ, vt ſuſpicor, apud ſupremum Indiarum Conuentum extitit confirmata.

Lex Partitæ, quæ in contrarium adducitur, non modo timorem litis breuiter à donante mouendæ, ad receptionem improbandam dederat; ſed Certitudinem: *De quien ſaben que ande mouer pleyto ante ellos.* Nec limitata hæc diſpoſitio ad generalem ſubditorum omnium prohibitionem, qui coram ſuo Iudice litigaturi ſunt, aliquatenus trahenda, vt Sanchez trahit: cum ſi Lex omnes includere voluiſſet, vnico id effeciſſet verbo dicendo: *De ninguno de ſu Iuriſdicion*, quin cætera adderet, quæ excluſionem *litem non habentium*, iuxta modum in ea præfinitum, manifeſtant, & ſuperfluitatis vitãdæ ratio (quæ plurimum attendenda eſt, iuxta latè ſupra notata *hac ipſa Rubrica, Annot. 3. num. 3. & ſeqq.*) omnino perſuadet.

Idem ſenſus eſt, idemque intellectus *dictæ legis 5. tit. 9. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis* in relatis verbis: *De los que ante ellos vbieren, de venir à pleyto.*

Authenticorum leges; & dicta *lex 1. tit. 6. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis* (præterquam quod donationes prætextu intuituquè officij factas reſpiciunt, vt ſæpè in diſcurſu notamus) cum generales, & indiſtinctæ, ſint, diſtinguentis legis 56. intellectum recipiunt. Quia lex generaliter, & indiſtinctè loquens ex lege diſtinctè loquente, ſeu antiquior, ſeu recentior ſit, intelligenda, & interpretanda eſt, ad eamque neceſſario trahenda, iuxta *legem Non eſt nouum 25. l. Ideoque 16. & l. Sed & poſteriores, 27. de legib.* latequè *hac ipſa Rubrica d. Annot. 3. num. 28. & 29.*

In antiquarum legum caſu generaliter munera Iudicibus recipere vetantium, loquitur Matienzius *dictæ legis noſtræ* 56. immemor, vel eius ſaltem mentione non facta. Adhucquè ex præſumpto donantis metu, receptionem improbat: probat, ſi alia ratio, quæ metum excludat, accedat, *dicto numero* 4. *verſ. Ex hoc deducitur.* Similiter Auendañus. Azeuedus pro noſtra ex dicta lege 5. arguit, & ſi non recipere conſulat, tutiuſquè dicat, vt & Nos profitemur, & conſulimus.

Tandem ipſe Sanchez prædictis argumentis in contrarium iactatis, de dicta *lege 56.* oppoſitione facta, reſpondere coactus eſt: *Verum eſſe illam legem non prohibere receptionem ab omnibus ſubditis: & ita* (addit) *vigor illorum verborum illius legis, quoad reſtitutionem non erit ſeruandus, niſi in illis de quibus dicta lex loquitur.* Continuo ſubdens: *At ſunt aliæ leges id prohibentes, & ratio legis.* Sed aliæ leges, quæ generales ſunt, & indiſtinctè loquuntur, per hanc diſtinctè loquentem neceſſariò, vt diximus, intellectum, interpretationemquè recipiunt: Rationem legis in exceptis deficere, abunde ex ipſamet lege donationem, receptionemquè in certis caſibus permittente, deducitur. Siquidem gratuita, & liberalis donatio, non intuitu officij facta, nullo alio vitio laborat, quam quod à lege prohibita eſt, vt *ſupra Annotatione proxima 5. ex numero 7. cum ſeqq.* latè oſtendimus, ſecundum ſaltem dictum ibi modum, & hic quoque proxime ſubiiciendum *numer.* 5. Quo ſublato, ea quoque ratione, quod ſuſpicionis cauſa ceſſet; prohibitionis quidem rationem deficere; ambigendum nullatenus eſt: ne & pariter cum beneuola præſumptio ſumi poſſit, & debeat; maleuola, delictum, maculamquè inurens, contra iuris regulas, vt ſæpè expendimus, ſumatur. In ea interim Nos præſumptione ſumus eruditiſſimum Patrem Thomam Sanchez (qui nihil viuens indiſcuſſum reliquit, ſed omnia plene, diligentiſſime, & ſumma dexteritate, doctrinaquè ſapientia referta examinauit) aliter reſolutionem iſtam digeſturum, ſi vltimam aperi illi manum imponeret, nec fuiſſet morte præuentus.

Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

Vt de ſuis Metamorphoſ. Ouidius inquit *Triſtium lib. 1. Eleg. 6.*

4 Omnia ſupradicta, † præſtitumque contrariis iuribus intellectum manifeſte confirmat *huius noui Granatenſis Regni Cancellariæ Ordinatio Regia* 29. dictis legibus recentior, à Philippo 2. probata duodecima die Auguſti, anni 1578. ab iis tunc, qui coram Iudice litigarunt, recipere vetans, ſi nondum alite peracta annus tranſierit, aut noua lis immineat. Eius quoad hoc ſunt verba: *Ni puedan recebir coſa alguna, aunque ſea de comer, de vniuerſidad, ni de particular alguno, ni de otra perſona alguna que aya traydo pleyto el año antes, o le eſperare traer.* Pœnas in contrarium facientes adiiciens: *So pena de perjuro, y de perdimiento de ſu officio, y quedar inhabil para tener otro, y voluer lo que aſſi lleuare, con el doblo.* Quæ ab eadem lege 46. fuère deſumpta: eiuſque per conſequens diſpoſitionem expoſuiſſe videtur Ordinatio. De cuius etiam origine *hac Rubrica Annotatione* 10. *numer.* 15. mentionem facimus. Cuius quidem Ordinationis, etſi diſpoſitio ſpecialis ſit; at à ſupremo Principe facta confirmatave, & iuris vniuerſalis vim habet, *§. Sed & quod Principi placuit, inſtit. de iure naturali gent. & ciuil.* & quodam modo ius commune dici poteſt, vt docet Alderan. Maſcard. *de generali ſtatutor. interpret. concluſ. 2. num. 95.* Idque præcipuè in antiquæ legis declaratione, cuius naturam declarans diſpoſitio aſſumit, ſolumquè quod latebat in antiqua pandit, *l. Adeo, 7. §. videtur, D. de acquir. rer. domin. l. Hæredes palam 21. §. Si quid poſt, D. de teſtam.* cum citatis fuſius à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit. D. num. 34. & 37.* Sed eſto difficultas maneat quoad generalem Ordinationis vigorem, declarationis virtute: quoad præſtitum dictæ legi 56. intellectum, & ſenſum, argumenta, rationeſquè pro eo perpenſas, nulla remanere videtur.

Adhuc tamen dictæ legis permiſſionem † ad parua, iudicantis arbitrio, munera, in frequentem, & raram acceptionem, iure, & honeſtate reducendam arbitramur: ne aut magnitudine vires merito ſuſpitio firmat, & auaritia caput extollat: aut frequenti, paruorum quoque acceptione, conditionis vtilitas detegatur, Vlpiani admonitione *in l. Solent, 6. §. Non vero, D. de offic. Proconſul. & Legat.* Idque præ maxime in dictæ Ordinationis caſu, Sic *ex d. l. Solent*, communiſquè iuris terminis obſeruat Xamar *de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. quæſt. 20. num.* 7. repetit proſequiturquè latius *ex num.* 14. *cum ſeqq.* ſed ita implexe, & inuolute, vt eius vix ſenſus elici queat.

6 De Iudice, qui ad litis deciſionem, † vel præiudiciale decretum non proceſſit, ſed ita in dubium, & expeditum protulit, vt quilibet etiam iuris ignarus illud proferret (veluti in inſtrumenti guarentigij, vt vocant, executionem, aut abſque oppoſitione aliqua, addictionis, ſententiam) vel ſi contra ipſummet donantem ſententiam tuliſſet, quæ videntur efficere vt in priori caſu lis coram eo non cenſeatur agitata; in ſecundo, prohibentis legis deficere rationem, corruptioniſquè ſuſpitionem in vtroque fugatam: & an nihilominus dictæ legis 56. diſpoſitione teneatur, & vtrique haberi pro litigatoribus debeant, à quibus nil impune recipi valeat.? Vtrinque non contemnendæ rationes vigent. Pro negatiua, Iudicem nempe tunc ea lege non teneri facit: quia in notoriis, claris, & manifeſtis, qui iudicat, non tam Iudex, quam legis exequutor dicitur, ex *cap. Manifeſta*, 16. 2. *quæſt.* 1. *& l. Ea quidem*, 7. *C. de accuſationib.* Indeque fit in huiuſcemodi manifeſtis, & notoriis caſibus poſſe Iudicem in ſua propria cauſa iudicare, in ſeque facinus vindicare commiſſum, ſi certa ſaltem pœna determinatioque ſit à iure præfinita, vt in noſtro ſupponimus caſu, non arbitrio Iudicis reſeruata, vt poſt antiquiores à ſe relatos, de communi atteſtantes, tradunt Roland. à Valle *conſil.* 48. *ex numer.* 2. *cum ſeqq. & num.* 14. & 15. *lib.* 2. Crauet. *conſil.* 237. *num.* 7. Capic. *deciſ.* 124. *numer.* 4. Iulius Clarus *ſententiar. lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 35. *num.* 26. *præcipuè verſ. Bene verum eſt*, & Baiard. *ad eum ibi, num.* 31. cum multis Farinacius *quæſt.* 17. *num.* 45. Bernard. Græuæ, *pract. Camer. Imperial. lib.* 1. *concluſ.* 39. *num.* 16. Auguſtin. Barboſ. *in collect. ad legem vnicam, C. ne quis in ſua cauſa iudicet vel ius ſibi dicat, num.* 11. Eaque ratione nec in manifeſtis recuſari poteſt Iudex, vt per textum *in cap. Propoſuit*, 24. *de appellationibus* tenet ibi Gloſſa fin. *verbo Manifeſto*, & cum multis reſoluit Farinac. idem *quæſt.* 21. *numer.* 129. Quod ſi Iudex in his non tam Iudex, quam nudus legis Miniſter, executorque reputatur, qui non ſecundum arbitrium propriumve iudicium, ſed ſecundum notam manifeſtam præſcriptamquè formam iudicat; ob quod nec in ſua cauſa iudicare vetatur, nec in aliena recuſari poteſt: neque ſimiliter quo ad dictam prohibitionem cauſam agitatam videri, tentari forſam poſſet, argumento quoque fauente à ceſſante legis ratione, ſuſpitioneque corruptionis. In contrarium iuſta, maniſeſtaquè etiam prohibitio legis, *Litis*, *Cauſave* mentionem facientis, cuius nomen quamlibet comprehendit, vt notauimus *de priuilegiis miſerabil. perſonar.* 3. *p. quæſt.* 3. *num.* 23. Tutiorem viam ſequamur, quam Lex monſtrat.

AN AB ALTERIVS DITIONIS, forivè hominibus, in qualibetquè quantitate dona, mutuumvè Iudicibus recipere liceat, vel etiam dare? Quidque in ſubditis circa poſteriorem mutui caſum conſtitutum ſit?

SVMMARIVM.

1 *Ab alterius ditionis hominibus quando munera, & quæ recipere poſſit Iudex?* & n. 7.

2 *Quoad eos extraneus diuerſi territorij Iudex reputatur.*

3 *Iuriſdictionem contentioſam extra territorium ſuum exercens, qualiter puniatur?*

4 *Non ſubditos iudicans, iuriſdictionemquè vſurpans, lethaliter peccat, & ad reſtitutionem tenetur, limitatione ſaltem, de qua* ibi.

5 *Negotiari in ditione ſua Iudices prohibentur. Quid extra illam, cumque alieni territorij hominibus?* & num. ſeq.

8 *Ab alterius fori perſonis (Eccleſiaſticis nempe) an ſeculares Iudices munera recipere, aliter quàm à Secularibus ſuæ iuriſdictionis poſſint?*

Eccleſiaſtici forum Laicorum, quos conueniunt, ſequi debent. Et in reconuentionis iudicio. ibi.

9 *A ſubditis mutuum recipere non poteſt Iudex. Quid de iure noſtro Regio?* num. 12. *Quidque ad neceſſarium vſum de communi quoque iure?* num. 13.

10 *A non ſubditis, alteriuſquè prouinciæ poteſt.*

11 *Perpetui Iudices an & quando à Subditis mutuum recipere, aut contrahere cum eis poſſint?*

12 *Quid in Auditoribus & aliis, qui ad Principis placitum officia habent, perpetuiquè cenſentur.*

Carpitur Bobadilla, generali iſta prohibitione hos, perpetuoſquè Iudices contineri exiſtimans. ibi.

13 *Temporales quoque Iudices pecuniam fœnebrem, vbi prohibita non eſt, mutuam recipere non vetantur. Nec ſine vſuris ad neceſſarium vſum, ſecundum multorum ſententiam.*

Ad negotiationem, neque ab exteris, alteriuſquè iuriſdictionis mutuum recipere eis licet, ibi.

14 *Mutuum ſubditis dare, an Iudicibus prohibitum ſit?*

15 *An pœna aliqua in Iudices ſubditis mutuantes, conſtituta ſit?*

16 *Non ſubditis mutare, nulla lex probibet.*

ANNOTATIO IX.

QVOAD primam huius quæſiti
1 partem, † compertum habemus
prohibitionem munera recipien-
di, præceptumque in id Iudicibus
impoſitum, ad exteros, eorumque iuriſdictio-
ni non ſuppoſitos nequaquam extendi, poſ-
ſeque ab eis, ſi coram ipſis non litigarint, li-
tigent, aut non veriſimile ſit quod de proxi-
mo litem habebunt, ſponte, nec officij ra-
tione oblata accipere, tot legibus Regiis à
dicta prohibitione alterius iuriſdictionis
homines non dubiè excludentibus, nempe
lege 7. tit. 5. lib. 2. Ordinam. iubente: *No ſean
oſados de tomar, ni tomen, en publico, ni eſcon-
dido, por ſi, ni por otros, dones algunos, de nin-
guna ni algunas perſonas de qualquier eſtado,
o condicion que ſean, que vinieren a ſu Iuriſ-
dicion antellos a pleytos.* tranſlata ad *legem 5.
tit. 9. lib. 3. nouæ Regiæ collection.* Lege 3. eo-
dem tit. & libro: *Que no reciban dadibas, ni
preſentes, por ſi, ni por otro, directe, vel indire-
cte, de qualquier perſona que con ellos vbiere
de librar en las coſas tocantes à ſus officios.*
Lege 14. tit. 4. eodem libro: *No ſean oſados
de tomar dinero, ni otra alguna coſa de los
pleyteantes que antellos vinieren.* Lege 56. tit.
5. lib. 2. eiuſdem nouæ Regiæ collectionis:
*De aqui adelante no puedan tomar, ni recebir
por ſi miſmos, ni por interpoſitas perſonas, pre-
ſente, ni dabiba alguna; de qualquiera valor
que ſea, ni coſa de comer, ni beber, ni otra coſa
alguna de Concejo, ni vniuerſidad, ni perſona
alguna que tregere, o veriſimilmente eſperare
que traera pleyto en breue.* Quæ quidem leges
cum non modo à dicta prohibitione alte-
rius iuriſdictionis perſonas, contrario argu-
mento excludant: ſed etiam propriæ, ſi co-
ram Iudice illo neque litigarint, litigent, aut
veroſimile ſit quod de proximo non litiga-
bunt, vt *elapſa Annotat.* oſtendimus (defi-
ciente prohibitionis, nigræque ſuſpicionis
ratione, quæ eidem occaſionem præſtitit)
fortius eum excludet, qui cum neque coram
eo litigauerit, litiget, litigaturus de proxi-
mo veriſimiliter ſperetur, alterius ſimul iu-
2 riſdictionis ſit: cuius reſpectu, † quoque ad
eum, priuatus, Iudex reputatur *l. 3. D. de offic.
Præſidis*, vbi ſic Paulus: *Præſides in ſuæ pro-
uinciæ homines tantum imperium habet: &
hoc, dum in prouincia eſt: nam ſi exceſſerit,
priuatus eſt.* Ita ſimiliter *l. prima, paragra-
pho Sed etſi quid, D. de offic. præfecti vr-
bis*. Gloſſa *in l. fin. verbo Iubere, ad medium,
D. eodem tit. cap. 1. §. vnic. de conſtit. lib. 6.* Et
3 tanquam priuatus, † contentioſam ſaltem iu-
riſdictionem extra territorium ſuum exer-
cens, acerrime caſtigatur: adeò vt capitis pœ-
nam in eum iure latam dicant (ex textu *in l.
fin. C. de apparit. Comit. Orient. lib. 12.* etſi id
mihi nullatenus probet) Guido Papa *quæſt.
423. num. 2.* Auileſius *in cap. Pretor. gloſſa 1.
n. 6. verſ. Sed quid ſi aliquis Iudex.* Azeuedus
in l. 33. tit. 6. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis, n. 5.
dum ſimpliciter hunc allegat. Circa quod
prouiſio diſtinguens extat *in l. 7. tit. 4. partit. 3.*
Iudicemque iſtum, † nullam extra ſuos 4
auctoritatem habentem, vel alienam vſur-
pantem, inque ſibi non ſubditos ius dicen-
tem, inique agere, & læthaliter peccare do-
cent D. Tho. 2. 2. *quæſt. 67. art. 1.* Antonin. 2.
p. ſumm. tit. 1. cap. 19. §. 1. in princip. ex eo
Pauli ad Romanos 14. v. 4. *Tu quis es, qui in-
dicas alienum ſeruum?* Dominic. Sotus *de iuſt.
& iure lib. 3. quæſt. 4. art. 2. col. 2. verſ. Circa ha-
rum*, Petrus à Ledeſma *in ſumm. p. 2. tract. 8.
cap. 22. in princip. pag. 456.* Reginald. *in praxi
fori pœnitential. lib. 25. tract. vltim. cap. 54. ſect.
1. num. 641.* Leſſius *de iuſtit. & iure lib. 2. cap.
29. dub. 2. num. 49.* Trullench. *in oper. moral.
lib. 8. cap. 1. dub. 8. num. 2.* Apud quos videre
eſt, quinam peccent vſurpatione iudicij, præ-
cipue duos iſtos poſteriores *tribus quoque
dubiis ſeqq.* plenè rem agentes, qui & reſti-
tutioni non ſibi ſubditum iudicantem ob-
noxium dicunt: Ille *d. cap. 29. dub. 18. num.
171.* Hic à *cap. 1. dub. 22. n. 1.* Ni proprius
Iudex ratam condemnationem ſatis inſtru-
ctus habeat.

Inde fit, † vt quamuis negotiari Iudici- 5
bus iura prohibeant, *in l. Principalibus, 33.
D. ſi cert. pet. in l. Non licet, 46. in l. Qui offi-
cij, 62. D. de contrahend. emption. in l. vnica,
C. de contractib. Iudic. in l. tertia, C. ſi cert.
pet. in l. quinta, tit. 5. part. 5. in l. 2. tit. 6.
lib. 3. nouæ Regiæ collection.* cæteriſque relatis
à Nobis *de priuileg. miſerabil. perſonar. 3. p.
quæſt. 10. num. 106. & ſequentibus:* non vtique
cum alterius ditionis hominibus, † extraque 6
prouinciæ ſuæ terminos, ſi alia non impe-
diat ratio, prohibent, vt eadem iura, à con-
trario argumento, probant, & fatentur com-
muniter Doctores *in d. l. Principalibus*, &
(cum Saliceto, Ruyno, Montaluo, & Aui-
leſio, allegatis ab ipſo) Bobadilla *in Politic.
lib. 2. cap. 12. num. 54.* Peregrin. *de iure fiſci,
lib. 4. tit. 7. num. 11.* vbi ampliat: *vt de re etiam
exiſtente intra territorium ſuæ iuriſdictionis
contrahere poſſit*, Ioan. Anton. Lanat. *conſil.
43. num. 24.* Cabrer. de metu, *lib. 2. cap. 11. nu-
mer. 62.*

Superſunt in ſententiæ iſtius confirma-
tionem alia, quæ tertio propoſito quæſito
conueniunt, ſintque in eo dicenda. Nunc hoc
in primo adiiciendum: † *non limitatam licen-* 7
*tiam hanc eſſe ab exteris, alteriuſque iuriſdi-
ctionis hominibus munera recipiendi, ſponte,
nulloque officij intuitu Iudicibus data*, cum
omnino in eis particularis prohibitionis ra-
tio ceſſet, ſuamque naturam liberæ beneuo-
læque actionis donatio reſumat, vt in ſpe-
cie notat Azeuedus *in d. l. 5. tit. 9. lib. 3. nouæ
Regiæ collection. num. 4. verbo, Que ſea
de los que antellos ovieren de venir, o vinie-
ren à pleyto.*

Ex qua quidem reſolutione ſecundum
quoque quæſitum accipere ſolutionem vi-
debatur: † Ab alterius ſcilicet fori perſonis 8
munera Iudicibus recipere licere, tametſi in
eadem prouincia extent; ab Eccleſiaſticis
nempe. Si enim ab alterius prouinciæ homi-
nibus dona, modo dicto, recipere Iudicibus
fas eſt, cur non ab Eccleſiaſticis alterius fori,
iuriſdictioniſque diuerſæ, cuius imo inca-

paces ſunt Iudices laici,grato, & beneuolo animo data,contemplatione vel reſpectu officij procul,recipere non licebit?

At non omnimoda in his,quæ in alterius prouinciæ hominibus ratio. Etſi enim diuerſi fori Eccleſiaſtici ſint;non tamen diuerſi territorij, imo nec ſæpe diuerſæ iuriſdictionis,aut fori diuerſi, ſed ſortiuntur eundem. Veluti cum Eccleſiaſtici conueniunt laicos,quorum forum ſequi tenentur, *cap.ſi Clericus laicum,5.cap.Cum ſit generale,* 8. *de foro competent.*Cum aliis de quibus Nos *de priuilegiis pauperum* 1.*p.quæſt.*52.*num.* 1. *& ſeq.& in Axiomatib.iuris;lit.A.n.* 82. Necnon & in reconuentionis iudicio,in quo ſuſtinere debere Clericum laici conuenti forum,docent Gloſſa *in cap.At ſi Clerici,* 4. *de iudic.verbo Non tenet,poſt princip. verſ. Sed ſi Clericus,* Gloſſa *in cap.*1.*de mutuis petitionib. verb. Super ſuis quæſtionibus, poſt med.* cumque prope innumeris, Farinacius *quæſt.* 8 *num.*99.Auguſtin.Barboſ. *in collectan. ad dict.cap.*1. *de mut.petitionib.num.*4.Carol. de Graſ.*de effectib. Clericat. effectu* 1.*num.* 746. Nos *de priuileg.miſerabil. perſonar.*3.*p.quæſt.* 3.*num.*79. Et communis praxis, in ciuilibus ſaltem, obſeruat, ſanctione *legis* 57. *tit.6.part.*1. roborata. Ne & notionem per viam violentiæ interſeramus; ad quam tollendam,ſuperiora ſecularia Tribunalia toties Eccleſiaſtici petunt.

Quare non aliter quam à ſecularibus, recipere ab Eccleſiaſticis ſeculares Iudices licebit;hoc eſt,ſi coram eo non litigauit, non litigat,nec ſpes eſt quod de proximo litigabit:cum prohibitionis ratio, ex prænotatis, Eccleſiaſticis quoque vigeat: & Authenticorum, Regiæque ſæpe repetitæ leges à cuiuſuis conditionis perſona prouinciæ, ditioniſve ſuæ,dicto impedimento detenta,quidquam recipi vetent.

9 Quoad tertium, † eadem quæ in primo
quæſito, & ratio, & prouiſio eſt. Quamuis
enim à ſubditis mutuum recipere non poſ-
ſit Iudex,*d.l.Principalibus,*33.*& l. ſequenti,*
*D. de rebus credit.l.Eos,*3.*l.Quiſquis,*16.*C.ſi*
*cert. pet. l.Scriniarios,*8.*C.de numerar.actuar.*
*& chartular.lib.*12.*l.*53.*lib.*2.*tit.*15. *in ſum-*
*mar.collection.legum Indiarum:*A non ſubdi-
20 tis,† alteriuſque prouinciæ, non officij in-
tuitu poteſt.Gloſſa *in d.l.Eos,verb.Fœnus, in*
fine,in d.l.Quiſquis, Gloſſa *finalis* & Gloſſa
verbo Non prohibetur,in princip.in d.l.Præ-
*ſides,*34.*D.de rebus credit.*Qua de re,prohi-
bitioniſque rationibus mutuum à Iudicibus
recipiendi;præter antiquiores in dictis locis,
agunt Matienzius *in Dialogo Relator.* 3.*p.*
cap. 30.*per totum,*Bobadilla *in Politic.lib.* 2.
cap. 12. *num.* 61.*& ſeqq.* Xamar *de offic. In-*
*dic.& Aduoc.p.*1.*quæſt.* 19. *n.* 32. *& duobus*
*ſeqq.*Farinacius *prax.criminal.*3.*p.quæſt.*111.
num. 171. *& ſeqq.*Azorius *inſt.moral.*3.*p.lib.*
7.*c.*3.*quæſt.*7.

11 A qua quidem mutuum à ſubditis recipiendi prohibitione† perpetuos excipit Iudices dicta lex *Præſides*. Quæ licèt in perpetuorum Præſidum officialibus loquatur: idem in Iudice perpetuo dicendum ſequitur neceſſario, cum eadem, & fortior ſit in Præſidibus ratio vt notat Gloſſa *in d. l. Quiſquis,*16.*C.ſi cert.pet.*Non enim deterioris conditionis Præſes quam eius officiales eſſe debent,vt *in dicta lege Præſides*, inquit Antonius Faber, ideo eam de Præſide non loqui aduertens, quia ad tempus eius officium erat;In perpetuis Iudicibus illius vigere diſpoſitionem, ſæpe ibidem, & Lege præcedenti repetens. *Ne is,qui omnium Præſul eſt,fiat omnium exul.*Eſtque ita communis, & indubitata fere opinio, vt teſtatur Peregrinus *de iure fiſci lib.*4.*tit.*7.*num.*10.verumque exiſtimat Xamar *ſupra num.*33.Dum non ad negotiationem mutuum fiat,in quo, eiuſque prohibitione diuerſæ militant rationes, quas erudite expendit,quoad quoſlibet etiam perpetuos officiales,Fachinæus *controuerſiar. iuris,lib.*2.*cap.* 79.

12 Ex his ſequitur † idem in Auditoribus dicendum,& in aliis ad Principis placitum officium habentibus, qui perpetui cenſentur,iuxta *legem Iuriſperitos,*33.*D.de excuſation.tutor.& ibi,*Bartol. Bald. & communiter Doctores,*legem ſufficit,*56.*D.de condict.indebit.*Gloſſam,*in Clement.* 2.*verbo Electionem, de reſcript.*Redin.*de Maieſt.Princip.ver.Sed & per legitimos tramites, num.* 35. *&* 36.Ceuall.*commun.contra commun.lib.*1.*quæſt.* 425. *num.*13.*& ſeqq.* Ioan. Hieronym. Epiſcop. Campanil.*in Diuerſorio iuris Canon.rubr.*12. *cap.*14.*num.*64.*& ſeqq.*Et ita in ſpecie noſtra obſeruant Baldus, & Salicet. *in d. l. Quiſquis,*16.*C.ſi cert.pet.*Alexander,& cæteri communiter *in d. l. Principalibus*, Matienz. *in Dialogo Relator. d.* 3.*p. cap.* 27. *num.* 9.*&* 10. Franciſc.Marc. *deciſ. ſeu quæſt. Delphin.* 916. *num.* 3. *&* 4. Azorius Peregrinus, & alij ſupra citati. Penès quos, relatoſque ab Auguſtino Barboſ. *in collectan. ad dict. legem vnicam,C. de contractib.Iudic.* videre eſt limitationes, & an, & in quibus caſibus Iudices à prouincialibus emere:cum eiſve contrahere poſſint.

Qua in re affectatè magis quam attentè, aut ſcitè(ſi legibus ſtandum nobis eſt) loquutus videtur Bobadilla *dicto libro* 2. *cap.* 12.*num.* 63. generali prohibitione hos, & perpetuos Iudices, in ſpeciali etiam mutui caſu,contineri exiſtimans illique merito cōtradicit Xamar *vbi proxime d.num.* 63. Cum præſertim apud nos mutuum recipere indiſtincte Iudices poſſe,& ſic *pragma.*40.*in Curiis Valiſoleti,anni* 1558. cautum Auileſius dicat *in c.Prætor,c.*2.*verb.De mercaderia, n.* 36.*in fine.*

Quamuis autem Iudices temporales mu-
tuam à ſubditis pecuniam ſumere prohibean-
tur;†nō tamen fœnebrem, vbi hæc permiſ- 13
ſa eſt:cum prohibitionis ratio,corruptioniſ-
que timor ceſſet, & exculpet neceſſitas.Quæ
præ oculis habuit Paul. *in d.l.Præſides,* 34.
§.*fin.D.de reb. credit.*dum dixit:*Præſes pro-*
uinciæ mutuam pecuniam fœnebrem ſumere nō
*prohibetur.*Vt enim bene *inibi.* Antonius Fa-
ber:*quotuſquiſque eſt qui pecuniam fœnebrem*
*ſumere velit,niſi coactus.*Peregrin.*de iure fiſ-*
*ci,lib.*4.*tit.*7.*n.* 12.*verſ.Limita quarto.*

Imò ſimpliciter ſine vſuris ad neceſſarium vſum poſſe temporalem quoque Iudicem mutuum à ſubiectis recipere (cum aliis à ſe relatis)obſeruat Auileſius *vbi proxime,dicto verbo De mercaderia,num. 1, verſ. Sed dicit Cyn.* Ad negotiationem neque ab alterius ditionis hominibus accipere mutuum poſſe : & ita *dictam legem Principalibus , 33. D.ſi cert. pet.* intelligere Angelum & Paulum de Caſtro.Iamque ſupra tetigimus.

Non ſolum verò mutuum à ſubditis accipere Iudices , communi maxime iure, 14 prohibentur:Sed illis quoque† mutuum dare,*in d.l.Principalibus,* Modeſtino dicente: *Principalibus conſtitutionibus cauetur , ne iis, qui prouinciam regunt , quive circa eos ſunt negotiantur, mutuamve pecuniam dent , fœnusve exerceant.*Licet enim fœneratitium mutuum commercium, & negotiationem , potius quam gratuitum , & benefico animo à Iudice præſtitum hæc prohibitio reſpicere videatur,vt tradit,& fauorabiliorem hanc opinionem,ex Decio,dicit M. Antonius Peregrin. *de iure fiſci lib. 4. tit.7. num.12. Ampliat.8.verſ.Contra:*at ſimpliciter, & in gratuito frequenter à Doctoribus intelligitur, vt fraudibus & ſimulationibus via præcludatur, nimiæ familiaritatis , cuiuſlibetque ſuſpicionis ſubtrahatur occaſſio , vt late proſequimur *in eadem lege* Alciatus *n.5.*& ex eo Matienzius *d.3.p.cap.30.n.7.*Bobadilla *d. lib.2.cap.12.num.65.* & Xamar *d. quæſt. 19. num.36.*

15 Adhuc tamen , † non pœna aliqua in Iudices ſit mutuum dantes ſpecifica conſtituta eſt, niſi ex circunſtantiis eam exigentibus imponendam Iudex arbitretur, *vt d. cap. 30.in fine.*aduertit Matienzius idem.

Non ſubditis † autem mutuare , nulla lex,aut ratio vetat ; ſed citatæ permittunt; relati conſentiunt omnes , rationes , iuraque *ſupra num.1. 6. & 7.* memorata confirmant.

AN POST SENTENTIAM, ſeu officium ſaltem depoſitum, munera accipere ab iis qui coram ipſis litigarunt, Iudicibus fas ſit?

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua pars in vtroque propoſito caſu adſtruitur*, & numeris ſeqq. vſque ad numerum ſeptimum, *Contraria exinde cum limitationibus,& intellectus,præſertim.*num.14.

6 *Intellectus textus* in l.56.tit.5 lib.2.nouæ Regiæ collectionis,*& num.*13.

8 *Intellectus textus* in cap. Si quis obiecerit, in fine, & in cap. fin. 1. quæſt.3.

9 *Intellectus textus* in l.1.§.Hoc autem iudicium,in fine,D.de calumniatorib. & in l.fin.C.ad legem Iuliam repetundar. *& num.* 10.

10 *Præmij expectatio iuſtitiam euertit:& nunquam magis iudicia noſtra torquemus, quam vbi remotis vtilitatibus,ſolum ante oculos honeſtum ſtetit.*

11 *Donatio non præſumitur, & qualibet potius quam donationis , à iure non denia præſumptio ſumitur.*

12 *Munus,poſt ſententiam , vel officio finito ; à litigante Iudici datum, an pacti , vel promiſſionis præcedentis ratione datum præſumatur.*

14 *Iudex delegatus an aliquid poſt iudicium finitum à litigatoribus recipere poſſit ?*

Intellectus textus in cap.Statutum, 11.§. Inſuper,de reſcript.lib.6.*ibi.*

Delegatus , an & quare aliquas expenſas recipere poſſit; Ordinarius nequeat ? ibi.

ANNOTATIO X.

IN vtroque propoſito caſu † frequentior opinio eſt, poſſe Iudices oblata munera, nullo præcedente pacto,ab iis, qui coram ipſis litigarunt , bona fide accipere. Poſt ſententiam,tenent Præpoſitus *in cap. Qui recte , num.4.11.quæſt.3.*Dominic.*in cap.Statutum, §.Inſuper, num.10.de reſcript.lib.6.*Hippolyt. *ſingul.190. ad med. verſ. Scias tamen & in l. Lege Cornelia , num. 4. D. ad leg. Cornel. de falſ.*Ancharan. *conſil.* 271. *num.4.& 5.* Felinus *in cap. Tua nos, num. 5. verſ. Secundo limita,de ſimonia.*Franciſc.Rip. *in tractat. de peſte,vlt.part.de remed. ad curandam peſtem, §. Medicorum,num.*117.Boſſius *tit. de official. corrupto pecun. num.*4.Iacob.Menoch. *de arbitrar.lib.2.centu.4.caſu* 342. *num:* 38. *& de præſumpt.lib.5.præſumpt.8.in fin. & in additionib.ad dictum caſum, num.7. &* 9.Bobadilla in *Politic. lib.2.cap. 11.num.* 56. Paul. Xamar *de offic.Iudic.& Aduoc.p. 1.quæſt.19. num. 26. & 27.* tametſi ſuo more *ex num. 28. cum ſeqq.* contrarium tenentium relatione pendulus maneat. Matienz. *in Dialogo Relator. 3.p. cap. 25.num. 2. cum duobus ſeqq.* Maſcard. *de probationib. concluſ. 164. num. 14.* Farinac. *quæſt.111.num. 210. & ſeqq.* 1

Poſt officium depoſitum , † præter hoſce ipſos affirmant Iaſo *in l.Principalibus, num. 4.D.ſi cert.pet.*Menoch.*in additionib. ad dictum caſum* 341. *num.7.&* 9.Baiard. *in additionib. ad Clarum,quæſt.73.num.29.*Matienz. *d.3.p. cap. 25. num. 6.* Auend. *de exequend. mandat. cap. 2.num. 6. verſ. Secundo limitatur,*Auiles *in cap .1. Prætor. verb. Dadibas , num.15.& verb. Durante,num.4.verſ. Tamen his non obſtantibus,* Bobadilla *d.lib.2.cap.11. num.76.*Paz *in praxi annotat. 5.de Aduocato, num.53.& ſeqq.* ſic intelligendam dicens *legem 56 tit. 5. lib. 2. nouæ Regiæ collectionis* legem 8.*tit.6.lib.3* legem 5.*tit.9. eodem libro* & legem 1.*tit.27.lib.4.cap. De los derechos en las cauſas criminales , verſ. Y mandamos que* 2 *los dichos eſcriuanos.* Tiberius Decian. *tract. crimin. lib. 8. cap. 40. num. 9.* Bertazol. *conſil. 71. num. 32.* Thom. Sanchez *conſilior. moral. lib. 3. cap. vnic. dub. 1. n. 10.* ex *d. l. 56. tit. 5. lib. 2. nouæ Regiæ collectionis*, & aliis infra. Veriorem dicit Peregrinus *de iure fiſci lib. 4. tit. 7. n. 12. verſ. Contraria.*

Pro ſententia primi caſus rationes ſunt: 3 † quod prohibitus quidquam pro miniſterio accipere; eo peracto, ab ſponte & liberè offerente, pacto fraudequè ceſſante, accipere poterit, *ex cap. Conſuluit, 10. de vſuris* expreſſiore *in cap. ſicut Epiſcopum, 4. in ord. 1. quæſt. 2.* Quam proſequuntur rationem Matienz. & Paz *locis citatis*, ille *num. 4. & 5.* hic *à dicto num. 53.*

4 Aliam † aſſignat Maſcardus *dicta concluſ. 164. num. 14.* ex eodem ipſo *capite Sicut Epiſcopum*, & ſi mendoſe citato: *Ratio*, inquit, *eſt: nam tunc præſumitur datum loco remunerationis, & impenſi obſequij. Cum dicat Canon: Donationem nullam culpæ maculam ingerere, quæ non ex accipientis petitione proceſſit, cap. ſi Epiſcopum. 1. quæſt. 1.* Tametſi hanc non ſat firmam putemus, *ex l. fin. C. ad legem Iul. repetundar.* vt *proxima Annot. 7. num. 4.* perpendimus.

5 Alteram † Iacob. Menoch. *dicto caſu 341. numer. 38.* in quam cæteri relati conueniunt: *Quia hic ceſſat ſuſpicio, & cauſa corruptionis.* Sed & hæc quoque in iſto primo caſu, infirmior eſt, ex infra notandis.

6 Pro ſecundi caſus aſſertione † eędem, fortioreſque rationes extant, iuraque etiam validiora, tam communia, quàm Regia; præſertim *dicta lex 56.* quæ *officio durante* munera à ſubditis, quo diximus modo, recipere Iudicibus vetat; à contrarioque *finito officio*, permittit, cum penitus ſuſpicionis tunc ratio ceſſet, vt late huius opinionis ſequaces comprobant, & expendunt.

7 In vtroque tamen caſu † contrarium tenuere non pauci, multorum quoque iurium vallati fulcimine. Baldus *in l. ſolent, 6. §. fin. D. de offic. Proconſul. & in l. Iuris gentium, §. Quinimo, D. de pactis*, Paris de Puteo *de ſyndic. verbo Poculenta, cap. 2. num. 2. in fine*, Amodæ. *eodem tract. poſt numer. 163. & 166. ad med. verſ. Siue ante iudicium, ſiue poſt*, Gregorius Lopez *in l. 6. tit. 4. part. 3. verb. Non reciban don, ni promiſſion, ad medium*, vbi quod in practica non reciperetur, vt negotio totaliter expedito, munerum fiat acceptio, Auiles *in d. cap. 1. verb. Salarium, n. 1.* Bobadilla *d. cap. 11. num. 77.* Farinac. *d. quæſt. 111. num. 211.* etſi à priori, vt à magis communi non recedendum, dicat Petrus Gregor. *ſyntagmin. iuris vniuerſ. 3. p. lib. 36. cap.* 8 *28. num. 4.* Iuuantia iura allegant † textum *in cap. Si quis obiecerit, 7. in fine, & in cap. fin. 1. quæſt. 3.*

Sed his facilis, ex ipſiſmet, reſponſio patet: quia in eis Eccleſiaſtica emi vetantur, proque illis quocumque tempore quidquam ſolui, aut exigi. Diuerſus caſus noſter, in quo non venditionem, non promiſſionem, exactionemve, ſed ſpontaneam, & beneuolam actionem interuenire ſupponimus.

Fortius aſtringunt † textus *in l. 1. §. Hoc autem iudicium, in fine, D. de calumniat. & in l. fin. C. ad legem Iul. repetundar.* 9 In illo conſultus ait: *Qui accipit pecuniam, ſiue ante iudicium, ſiue poſt iudicium acceptum, tenetur.* In hoc Imperator: *Nil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officium, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos.*

Sed & hi congruè intellectum accipiunt, † ſi pactum, vel promiſſio interceſſit, ſeu 10 etiam, quoad interius ſaltem forum, expectatio ſola, iuxta ea, quæ *prolapſa Annotatione ſeptima, num. 4. & ſeqq.* diximus. Etenim *nunquam magis iudicia noſtra torquemus, quam vbi remotis vtilitatibus, ſolum ante oculos honeſtum ſtetit: tandiu officiorum mali iudices; quandiu illa deprauat ſpes.* Quare non poſſe Iudicem, qui de præmio cogitauit, iudicio quoque finito, quidquam accipere per textum *in d. cap. 1. de re iudic. lib. 6.* communiter *ibi* aſſeruere Doctores Monachus *verbo Expectatio, num. 6.* Ioan. Andr. *num. 1. in fine*, Geminian. *n. 3. & 7. verſ. Quæro quoniam.* Turrecrem. *in d. cap. Qui recte, 66. 11. quæſt. 3. num. 3. & 8.* Præpoſit. *num. 1. in fine.* Amodæ. *de ſyndicat. num. 166. verſ. Verum quia*, Decian. *tract. crimin. lib. 8. cap. 35. num. 2.* & Farinac. *d. quæſt. 111. numer. 213.*

Hac tamen ſolutione non obſtante, † neque poſt ſententiam, neque etiam finito officio, ab iis, qui eo durante, coram Iudice litigarunt, munera recipere poſſe (moderamine ſaltem infra deſignando) veriorem puto, ſecuriorem ſcio. 11 Moueor & auctoritate, & ratione, & iure. Auctoritate, monitiſque Diui Petri Damiani, *epiſtolar. lib. 2. epiſt. 2.* gratuitam etiam donationem, poſt ſententiam quoque reſpuere Iudicibus ſic perſuadentis: *Nonnulli verò hanc circa ſe reperiuntur habere cuſtodiam, vt iudicialis adhuc cauſæ pendente negotio, nil etiam ab offerente ſuſcipiant: ſopitis verò litibus, gratis oblata non ſpernant. Sed emergentibus cauſis ſæpè contingit, vt quod ſe putauerant gratis accepiſſe, in aliis cogantur negotiis compenſare: fluuiique periculum, quod ſe ſperauerant reliquiſſe, poſt tergum; inſperatè coram ſe reperiunt enatandum. Hoc eſt ergo tutum, & integrum vt iuxta Prophetam, excutiamus manus noſtras ab omni munere, & nocendi, ſiue iuuandi ſeruemus nobis ingenuam libertatem, vt non litigemus ſub ſeruitute pecuniæ; ſed ſeruiamus in libertate Iuſtitiæ.* Quamuiſque *epiſt. 31. lib. 6.* morem eſſe dicat apud Sedis Apoſtolicæ Miniſtros, *ab iis, quorum adhuc negotium pendet, nil prorſus accipere: ab iis autem, qui omnino quieti ſunt, ſi dare voluerint, non abiicere*: de ſe tamen teſtatur, quod dum Apoſtolicæ Sedis Legati officio fungeretur, ne à quieto omnino vas argenteum gratuito ſibi oblatum accipere voluiſſet: violentis donatore precibus inſtante Eccleſiæ applicuiſſe ſuæ; nec tamen ob id vſque ad factam reſtitutionem quieuiſſe fatetur.

Ratione, iuris præſumptione fundata,

aduerſus dantem , accipientemque vrgente. Aduerſus dantem,quia ſine cauſa non magis quis donare præſumitur , quam quod ſuum velit iactare:quælibetque ideo potius quam donationis præſumptio,à iure non deuia, ſumitur, vt comprobauimus *de priuileg. pauperum,& miſerabil. perſonar. p. 1. quæſt.* 21. *num.*1.*& ſeqq.*& hic iam alibi diximus. Aduerſus recipientem (quæ & dantem ſimul
12 includit)†quia in vim pacti præcedentis, datum , & receptum præſumptio inſtat , dum contrariam circunſtantiæ occurrentes non ingerunt, ſententia Boſſij *in praxi,tit.de offic. corrupt. num. 4. in fine,verſ.Et in dubio præſumitur fraus*, & Farinacij *dicta quæſt.*111.*n.* 214. poſt Decianum,Claudium à Bertazola , & Baiardum ad Clarum,ab ipſomet Farinacio relatos.

13 Iure , † diſpoſitione *dictæ legis* 56. *tit.* 5. *lib.*2. *nouæ Regiæ collectionis* (pro contraria à Paz, Sanchezque adductæ , locis *numero* 2.citatis)nil Iudicibus recipere permittentis *del que hubiere trado pleyto ante ellos durante ſus officios.* Quæ licèt verba præcitati intelligant,*vt recipere non valeant Iudices officio durante* : at vere prohibitionem continent,*ne ab iis,qui officio durante,coram eis litem agitarunt, recipere munera poſſint* , cum temperamento ſaltem infra adiiciendo , & ſuſpicionis cuiuſlibet tollendæ ratione,& ex verborum dictæ legis ſerie,& connexione , ſenſui,cautionique huic accommodata.

Ex qua quidem deductione ſatis datur intelligi quam debilia fundamènta ſint exiſtimantium non modo poſt officium finitum , ſed etiam durante, poſt ſententiam tamen , gratuita munera Iudices recipere poſſe:cum eadem officio durante,ſiue ante,ſiue poſt ſententiam,prohibitionis,ſuſpicioniſque ratio extet; prohibitioque etiam expreſſa quidquã recipiendi ab iis, qui officio durante litigarunt,vt cõtendimus;ſeu vt priores volũt,aliquid à litigatoribus recipiendi dum officium durat. Cui quidem ſolæ conſiderationi cedunt argumenta contraria *ex num.* 3. præter eorum inibi adnotatam debilitatem quam,& in oppoſitis dicta manifeſtant.

14 In Iudice delegato † (vt finito iudicio quidquam à litigatoribus recipere non valeat)rationes eædem , quæ in Iudice ordinario,ſiue poſt ſententiam , ſiue poſt officium depoſitum extant,adſunt : in vtroque ſiquidem æque ſuſpitionis cauſa viget, quæ prohibitionem elicuit. In eo nihilominus permiſſam,iudicio finito,receptionem,non muneris præcedente pacto,expectationeve, exiſtimat Gregorius Lopez *in dicta lege 6.tit.4. par.3.verbo Non reciban don, parum poſt medium*,& nonnulli ex ſupracitatis per textum *in d.cap. Statutum* , 11.*§.Inſuper,de reſcript. lib. 6.* Qui tamen nullatenus id aut prodit , aut comprobat; ſed differentiam tantummodo ad expenſarum receptionem inter Ordinarium , & Delegatum Iudicem conſtituit. Ad quod patens diſcriminis ratio,vt hic propter expenſas quid recipiat ; non ita illæ in ſuæ iuriſdictionis terminis reſidens, ſtipendiaque muneris habens;non ſic pariter Canonico iure Delegatus,iuxta *dictum §. Inſuper , & ibi Gloſſam verbo Moderatar.*expenſas iſtas neque Pontificis Delegato , qui ſufficiens beneficium habeat;neque Delegato ab Ordinario ad vniuerſitatem cauſarum permiſſas dicentem:qui veluti ad Ordinarij ipſius normam , deducere expenſas non debet , niſi de ſtipendiis,ex textu *in auth. de mandat. Princip.§.Illud tamen,coll.3. auth. vt nulli iudic. §.Nulli vero,coll.9.in l. 6. tit. 6.nouæ Regiæ collectionis* , in his quæ muneri connexa ſunt. Inque prædicto caſu loquitur *Gloſſa vnica*, pro contraria parte adducta , *in cap. Non licet*,71.*in ord.*11.*quæſt.* 3.*verſ.de Iudice Delegato.*

15 Quod verò dicimus†*officio finito nihil ab iis, qui coram Iudice litigarunt ipſum accipere poſſe*,non adeo acerbe intelligendum eſt , vt in perpetuum ſonet,ita vt amicitiam,aut potius humanitatem amandare velle leges videantur , beneuolum ſtudium, gratumque commercium inter Iudicem quondam , & prouinciales perpetim interdicere ; ſed præſumptam auellere fraudem:cuius præſumptio vt ex diuturnitate perdit vires;eas ex temporis vicinitate aſſumit , & præcedentis pacti roborat ſuſpitionem,*ex cap.Officij,*38.*de election.* Paria enim ſunt fieri ante , vel paulò poſt , *Gloſſa vnica in leg. Pomponius* , 40. *§. Ratihabitionis, D. de procuratorib. & in l. 2. verbo Narrationem, C. de iureiurand. propter calumn.dando.*Quare in iudicantis arbitrio repoſitum quando ſuſpicionis coniecturæ ceſſent,ſitque donatio, & receptio officio depoſito permiſſa , perſonarum , temporis , munerum,occurrentiumque qualitate inſpecta,vt,ex Baldo & Alciato tradit Matienzius *in Dialogo Relator. d. 3. p. cap. 27. num. 5.* Menochi *de arbitrar. in addition. ad caſum* 342. *num.* 8. Quod ex huius Regij Indici Granatenſis Prætorij *ordinatione* 29. relata *præcedenti Annotatione* 8.*n.* 4.(poſt annum à die finitæ litis recipere à litigatoribus permittente)non dubie deducitur.Quam ab *authentico vt litigantes iurent,§.Si quis autem , coll.9.*ortum habuiſſe,veriſimile eſt, dicente : *Si quis autem litigantium iurauerit , non dediſſe, aut promiſiſſe,intra decem vero menſes , poſt prolatam ſententiam numerandos , oſtendatur dediſſe:memorata pœna , & contra dantes,& contra accipientes habeant locum.*

Neque annus iſte officio finito, quemadmodum lite finita , vt permiſſa donatio ſit , ad formandum arbitrium expectandus, in re veluti quæ non præfinitos terminos habet , & in quo circunſtantiæ normam modumque arbitrio præſtant.Adeo enim magna donatio eſſe poſſet,vt eo quoque tempore, in ſuſpicionem traheret , in peracti muneris labem, præcedentiſque pacti argumentum,niſi aliæ , quæ hanc eliderent , præſumptiones extarent.Quæ omnia perpendere prudens Iudex exterius debet ; interius ſui quiſque cenſor Iudexque fidelis.

AN, ET QVATENVS BArattariæ Repetundarum,& Concuſſionis crimina differant,ſeu conueniant?Quodque ſit grauius?

SVMMARIVM.

1 Barattariæ *nomen barbarum eſt, neque à legum Conditoribus, neque à Latinitatis Profeſſoribus vſquam receptum;à Practicis inuentum,ſeu excogitatum.*
2 *Pro* Repetundarum *crimine vſurpatur.*
3 *An, & quod ſit inter vtrumque diſcrimen?*
4 *Concuſſio quando committatur?*
5 *Concuſſionis,Repetundarum,ſeu Barattariæ quæ,qualiſque pœna?* & num. 6. & ſequentibus.
8 *Repetundarum crimen an Concuſſionis crimen contineat?Vel è contra?* & n.15.& 20.
9 *Repetundarum crimen publicum eſt,& eius cuilibet de populo accuſatio conceſſa.*
10 *Repetundarum crimine innodatus,falſique tenetur,& pœnam ſuſtinet.*
11 *Falſi crimen publicum eſt.*
12 *Latrocinij quoque. Et quid in furti crimine?*
13 *Repetundarum facinore irretiti Iudices an furti,& latrocinij crimine teneantur? Quibuſque aliis impliciti quoque videantur?*
14 *Concuſſionis crimen an publicum ſit?* & num.23.
16 *Repetundarum actio quanto tempore duret?*
17 *Quanto concuſſionis actio?* & num.18.
19 *Actiones contra Iudices officij occaſione natæ,quanto tempore durent? Et an,quando, & vbi poſt ſyndicatum moueri poſſint?*
21 *Concuſſionis reus, præter Repetundarum pœnam,de vi quoque tenetur.*
22 *Iuſtitiæ adminiſtri,ſatellites,apparitores, carcerumve cuſtodes delinquentes in officio,concuſſionemque committentes,qualiter puniantur?*
23 *Priuatus an, & quando Concuſſionis crimen committat? Qualemque pro eo ſubeat pœnam?* & num. 24.25.& 26.
Intellectus textus in l. 1. & 2.D.de concuſſionib.*d.num.*23.
24 *Vſurpatæ iuriſdictionis crimen qualiter puniatur?* & num.25.
27 *An omnes pœnæ in repetundarum, aut concuſſionis reum ſancitæ concurrere ſimul debeant,imponique cumulatiuè?remiſſ.*
28 *Sportulas vel omnino indebitas, vel in pluſquam debeantur, extortas, ſtipendiumvè, cum ſeptuplo debet reſtituere Iudex.*

ANNOTATIO XI.

ADVERTENDVM in primis,† 1 *Barattariæ* nomẽ barbarum eſſe, neque apud legum conditores, neque Latinitatis Parentes aut Profeſſores vſquam reperiri;à recentioribus Practicis, forenſibuſque Iuriſperitis adinuentũ,ſeu excogitatum, frequenterque receptũ, vt & notant,Maſcardus *de probationib.concl.* 164.*n.*1.Tiber.Decian.*tract.crimin.lib.*8.*cap.*33.*n.*9.Amodæ. Pute. Neuizan. Boſſ. & alij quos memorat Farinacius *quæſt.*111.*art.*1.*n.*1.proque *Repetundarum* crimine vſurpatum, † 2 & Iudicium pecunia corruptum,Iudicemque ita iudicantem deſignans,quaſi iuſtitiam *Baractantem* id eſt: *Malbarata*. Et vtrumque *pertinet ad eas pecunias, quas quis in Magiſtratu,Curatione,Legatione, vel quo alio officio,Munere, Miniſteriovè publico acceperit.* Hocque Legem Iuliam Repetundarum cõtinere,Marcell.inquit *in l.*1.*D.ad l.Iuliam Repetundarum* qui idipſum *in l.*3.*eiuſdem tituli* repetens,ait: *Lege Iulia Repetũdarum tenetur, qui cum aliquam poteſtatem haberet,pecuniam ob iudicandum,vel non iudicandum, decernendumve acceperit.* Et *in l.*4. Venuleius adiecit: *Vel quo magis aut minus quid ex officio ſuo faceret.* In quod aliæ ipſius tituli in codice cõueniũt,Tametſi differentiam† 3 inter *Barattariæ* & *Repetundarum* crimen aſſignare contendat Bobadilla *in Polit.lib.*5.*c.*1.*n.* 228. vt Repetundarum crimen ſit, *cum pro iniuſtitia facienda pecunia datur ac recipitur*: Barattariæ, *cum datur & recipitur ob aliquid faciendum, vel non faciendum abſque iuſtitiæ violatione.* Quod nec ſatis firmat, nec facile eſt deprehendere aut diſcernere.

Concuſſio eſt,† 4 *cum indebitè quid per vim, aut metum extorquetur.* Ad quod titulus *de Concuſſionibus* pertinet. Vtrum autem *Repetundarum*,aut *Concuſſionis* crimen grauius reputetur,ſeuerius puniatur, aut æque? videndum.

Æqualitatem vtriuſque,† 5 pœnę æqualitas perſuadet:quæ in vtroque, communi iure, & ad recepti reſtitutionem obligat, & extraordinariam coërcitionem, arbitrio Iudicis imponendam iniungit. In *Concuſſione* ſic *in lege prima, D. de concuſſionibus*, Vlpianus: *Ablatum eiuſmodi terrore, reſtitui, Præſes prouinciæ iubet, & delictum coërcet.* Diocletianus & Maximianus in l. quod euitandi,3. C. de condict. ob turpem cauſam: *Quod euitandi tyrocinij cauſa dediſſe te apud competentem Iudicem ei de quo quereris in dubia probationis luce conſtiterit: inſtantia eius recipies. Qui memor cenſuræ publicæ, poſt reſtitutionem pecuniæ, etiam Concuſſionis crimen inultum eſſe non patietur.*

Hancque coërcitionem, † 6 Concuſſioniſve pœnã, præter recepti,ſeu ablati reſtitutionem,extraordinariam,(vt diximus) notauit Gloſſa finalis *in dict.l.*1.*de concuſſionib.* quam ſequuntur *inibi*,Barthol.Salycetus *in d.l.quod* *euitandi,num.1.& 2. in fine, verſ. quaro cum Gloſſa.*Odofred.Bonifac. de Vitalin. Paris.de Pute. Grammat.& alij,quos refert & approbat Farinacius *d.quaſt.111.num.*40.Menoch. *de arbitrar.indic. lib. 2. centur. 4. caſu 342. num.12.*

7 In Barattariæ,† ſeu Repetundarum, ſic *in lege Lex Iulia,7.§.Hodie,D ad legem Iuliam repetundarum.*Marcellus:*Hodie ex lege repetundarum extra ordinem puniuntur:& plerumque vel in exilio puniuntur,vel etiam durius, prout admiſerint.* Et ita (cum Grammatico, Boëtio,Boſſio,Iulio Claro,& aliis,profitentur Menochius *dict. caſu 342.n.6.& ſeqq.*& Farinac. *d.quaſt.111.num.16.*

8 Grauius tamen *Repetundarum* crimen † *Concuſſionis* crimine eſſe,non pauca ſuadent. Primo,quia vtrumque comprehendi facinus *Repetundarum* nomine, & *Concuſſionem* crimine *Repetundarum* contineri (quaſi per vim,ac metum extorſiſſe videatur Iudex, quod à ſubditis, etiam ſine aperta violentia, metuve, accepit) ſentit Gloſſa *in l.3. in princ. D. ad legem Iuliam repetundar.* Gloſſa finalis *in l. fin.verſ. Item crimen concuſſionis, C.de pœn. iudic. qui male iudic.* & *ibi* Odofred. *num.2.verſ.Item tenetur crimine concuſſionis,*Gloſſa *in l. 1.§. Hoc autem iudicium,verb.Crimina,verſ.quarto, D.de calumniator.* Turrecrem.Bonifac. de Vitalin.Ioan. Berberin.Boſ.Decian. & alij, quorum relator Farinacius extat *dicto proximo loco, num. 41. & 48.*Diximuſque etiam *ſupra hac ipſa Rubrica, Annot.3.n.24.*Cuius ſententiæ,ad maiorem in *Repetundarum* quam *Concuſſionis* crimine grauitatem arguendam, præcipuum argumentum eſt textus *in dicta lege quod euitandi, C. de conduct. ob turpem cauſam.*

9 Secundo, † quia Repetundarum crimen publicum eſt,& eius cuilibet de populo accuſatio conceſſa,Theodoſij ſanctione *in l.fin. in fine,C.ad l.Iuliam repetundar.* vbi *ſi quis auſus fuerit prabita ſacramenta negligere; non modo aduerſus accipientem;ſed aduerſus dantem,accuſandi cunctos,tanquam crimen publicum,concedit facultatem.*

10 Quod ex falſi quoque capite † aduerſus eum qui Repetundarum crimine innodatus eſt,comprobatur. De falſo namque & is tenetur, falſique pœnam ſuſtinet, ſententia Gloſſæ *in l.3.§.Item de falſo,D.ad legem Iuliam repetundarum,*& multorum,quos recenſet,& probat Farinacius *repetita quaſtio.111.*

11 *n.18.*Falſi autem crimen† publicum eſſe, dixere Gloſſa *in l.eum qui,14.verb.Teſtamentũ, verſ.Si vero ſcribatur, C. ad legem Corneliam de falſ.& ibi* Cynus *n.2.*Alberi.*n.1.*communemque, cum multis,Farinacius *de falſitate & ſimulatione quaſt.150.n.10.*

12 Item & lattocinij,† quod publicũ facinus eſſe aſſerunt Gandinus *in rubric.de furib. & latronib.num.2.*Angel. *de maleſic.verb.Etiam veſtem cæleſtem,num.1.*Petr. Gregor.*ſyntagm. iuris vniuerſ.lib.37.cap.1.rubr. de furt. num. 14.& cap.9. de expilat.heredit.num.9.* Bonifac.de Vitalin. *tract.de furtis, §. 1. num. 34.* Farinac.his, aliiſque citatis, *eodem tract.* Gabr.de Velaſc. *quaſt.165.num.12.*Etſi aliud in furto obſeruet idem cum multis *ibidem,num.9.*ex *leg.fin. 7.D.de furt.*

Repetundarum verò facinore irretitos† non ſolum furti,ſed lattocinij quoque pœna teneri;non à ratione abſonum, cum eos ſæpe *Fures* nominet Iuſtinianus *in auth.vt Iudices ſine quoquo ſuffragio fiant,§.An certe, coll.2.* aliiſque in locis memoratis à Bobadilla *in Politic.lib.2. cap.11.num. 24.* & à Farinacio *dicta quaſt.111.n. 11.* Latronibuſque aliis, hos pernicioſiores,Iſidorus dixit *l.3.de ſumm. bono,c.54.& ſeq.*vt ex eo pariter notat Bobadilla *vbi proxime n.22.*Quia nempe in publico,publicaque auctoritate Iudices latrocinãtur;in abſcondito alij.Metas quoque lattocinij excedere, vltraque longius eſſe, ab eis quos tuendos acceperis, ſua indebitè extorquere;protulit eleganter Gelaſius Papa *in c. Irreligioſum,5.d.87.*Eoque reſpicientes Imperatores Gratianus & Valent.*in l.3.C. ad legem Iuliam repetund.*Iudicibus conſulunt,*ne alienum iurgium putent ſuam prædam.*Hoſque de ſubditis prædam facientes,inter læſæ Maieſtatis reos,ſacrilegos,ſimoniacos,aſſaſſinos, & proditores(late diſcurrendo,vt eius & rationes,& allegationes omittamus)Farinacius ponit *dict.q.111.art.1.per tot.*Nobis ſatis Ciceronem *in Verrem orat.4.*addere,dicentem, quod *lex ipſa de pecuniis repetundis ſociorum atque amicorum Populi Romani comparata ſit.* 13

Concuſſionis verò crimen,† publicũ negat eſſe Martianus *in l. 2. D.de concuſſionibus,* priuatumque his verbis affirmat:*Concuſſionis crimen publicum non eſt.*Ideoque non niſi ab eo,qui concuſſionem paſſus eſt, poſſe opponi,notat,*Gloſſa prima ibidem.* 14

Multa tamen ſe offerunt,adhuc, quæ maiorem ineſſe cõcuſſionis crimini grauitatem † prædicant Primo, quod *Repetundarum* facinus *Concuſſione* contineatur,non è conuerſo,ita vt qui Concuſſionem Iudex commiſit, Repetundarum ſimul delictum pœnamque contrahat, non qui ab ſponte dante pecuniam recepit; Repetundarum tantummodo reus,vt(aduerſus ſupra dictam *numero octauo* opinionem, debili argumento fultam, *legis* nempe *3.C.de condict.ob turpem cauſam,* quæ in Concuſſione nominatim loquitur) defendunt Iodoch.Damahod.*in pract. crimi. c. 129.rubr.de Concuſſione,n.2.*Cyril.*in ſumm. crimin. rubr. 33. de pœna indic.male indic. §. fin. num. 3. verſ. Concuſſionis vero crimen,* Grammat.*conſil. 51 num. 13. & ſeqq.* Tiber. Decian. *tract. crimin. lib. 8. cap. 35. num. 24.verſ.Propria autem Concuſſio dicitur,* ad nauſeam vſque Farinac. *dict. quaſt. 111. numer. 42. & ſeqq.* Ex quibus, omnia in Repetundarum reum expenſa Concuſſionis crimine innodato conuenire,conſequens eſt, imò fortius, cum in Concuſſione aperta ſit vis;in Repetundarum crimine aut nulla,aut præſumpta. 15

Secundo,† quia Repetundarum, pœna, eiuſque actio per anni lapſum à tempore depoſiti officij præſcribitur, ſententia *Gloſſa prima in princip. in l. 2.*(per textum 16 illum) *D.ad legem Iuliam repetundar.* Bartholi *ibidem, num.* 3.& Saliceti *in l.1.num.4. C.eodem tit.* multorumque aliorum quos *dicta quæſt.* 111. *num.* 231. Farinacius numerat.

17 At Concuſſionis pœnam †eiuſque actionem præſcriptione non tolli, ſed perpetuam eius criminis accuſationem eſſe, dixit Farinacius idem *proximo loco, num.* 52. auctoritate *Gloſſæ in d.l.* 1. *D.de concuſſionib.verb. Ablatum,* & Barthol.*ibi.verſ.quæro quanto tempore.*

18 Verumtamen eſt, † neque opinionem iſtam Gloſſam probare, aut ſequi, neque textus litteræ conuenire, ſuſtinerive poſſe, cum ſtet in oppoſitũ text.*in l.Vnuſquiſque,* 5.*C.ad legem Iuliam repetund.* idem anni ſpatium vtrique Repetundarum, & Concuſſionis actioni concedens, vlterius negans. *Vnuſquiſque procurator præpoſitus gynecio* (textus inquit)*tabularius, ſuſceptor, colonus, vel quicũque ſe à Comite domorũ meminerit eſſe concuſſum, cum ipſe cui pecuniam numerauerit, ab adminiſtratione deceſſerit, intra anni ſpacium ad iudicium ſpectabilitatis tuæ quidquid dederit, recepturus occurrat, vt proſit penſionibus quidquid ille reddiderit. Si verò ex tempore depoſitæ adminiſtrationis præſtito, temporis curricula tranſierint; nulla vox aduocationis emergat.*

19 Quinimo †adeo præſcriptibilem hanc, cæteraſque officij occaſione actiones natas in Iudicem exiſtere; vt ſi intra quinquaginta dies poſt finitum officium, proclamataque in ſyndicatu prolata, communi iure, vel Regio noſtro, intra dies triginta (ſi præſertim monitionem hanc contineant proclamata; *quod termino accuſandum, vel inquirendum præfinito, elapſo, non audietur deferens, vel accuſans*) accuſaturus delaturusve non compareat; extinctæ videantur actiones: tenent (poſt antiquiores à ſe relatos) Auiles.*in tract. iudicum ſyndicatus,* deducto à *capitibus Prætorum, cap.* 3. *verb. Pregonar, num.* 7. *& ſeqq.* Anton.Gomez.*tom.*3.*variar.cap.*1.*n.*23. *in fine,* Auendan.*reſp.*3.*n.*5.Paz *in praxi, p.*8. *to.*1.*in proœm.c.vnic.n.*11. Eiua *in Curia Philip.*(Azeuedo & Gutierrez in id mendoſe citatis)4.*p.*§.3.*n.*6. Etſi monitione præfata in proclamate non poſita, declarationeque iuxta illam à ſyndicatore non facta; poſſe de exceſſibus in officio commiſſis ſyndicatũ quoque iudicem in foro, domicilioque ſuo, iuxta actionis naturam conueniri; ipſimet fateantur. Quibus Farinacius accedit, aliis ſimul relatis, *d.q.*111.*n.*232.

Ad plenam tamen materiæ huius cognitionem, tres caſus diſtinguendos eſſe arbitror, in quibus Concuſſionis vitium accidere poteſt. Nempe vel in Iudice ipſo; vel in priuato iuſſum Iudicis ſimulante, ſimilive fraude vtente, non tamen iuriſdictionis exercente actum: tertio, cum & is actum iuriſdictionis exercens aliquid eo prætextu extorquet.

20 Primo caſu, †cum Iudex ipſe per vim, aut metum, vt quid faciat, vel non faciat, aliquid extorquet: Repetundarum & Concuſſionis crimini ſe obnoxium reddere; in dubium non cadit; cum ſimplici receptioni (Repetundarum facinus continenti) vis, metuſve accedat: tuncque publicum Concuſſionis iudicium eſſe; ſupra traditæ omnes in Repetundarum crimine rationes (fortius & in hoc vrgentes (monſtrant, & *in l.* 2. *D. de Concuſſionibus,* ſic Martianus: *Si ideo pecuniam quis acceperit, quod crimen minatum ſit: poteſt publicum iudicium eſſe ex Senatus conſultis, quibus pœna legis Corneliæ teneri iubentur, qui in accuſationem innocentium coierint.* Vbi & præter Repetundarum
pœnam, † de vi quoque Iudicem tunc teneri, 21
Accurſius notat; *verbo Ex Senatus conſultis, & in l.Ex ſenatuſconſulto,*6. *D. ad legem Iuliam de vi priuata, gloſſa finali.* Idemque in
alio quolibet iuſtitiæ Adminiſtro, †Satellite, 22
ſeu Apparitore comprobat Franciſcus Bernardinus Portus *in Faſciculo rerum criminalium, §. Concuſſio, n.*3. *&* 4. Circa quòd leges ſunt Regiæ pœnas Alguacellis, carcerumque cuſtodibus imponentes, vel ſine iuſſu Iudicum capientibus, niſi ſit in fragranti delicto: legitime captos abſque illo ſoluentibus; ſeu aliquid præter debitum extorquentibus: nempe *l.*7.8.*&* 9.*tit.*23.*lib.*4. *nouæ Reg. collectionis.* Communi iure(poſt varias illius pœnas, Doctorumque ſententias, relatas à Petro Pekio *de iure ſiſtendi, cap.* 18.) concludit ipſe: Satellites hos ſimulatores, pro admiſſi qualitate, ſecundum legem Corneliam de falſis, grauiſſime eſſe puniendos: ſeuerè quidem, at meritò in eos inuehens.

23 Secundus caſus, † Cum priuatus Iudicis ſimulato iuſſu, aliave fraude commenta, non quidem iuriſdictionis actum exercens, Concuſſionis facinus perpetrat(nam & tunc Concuſſionem committi, Concuſſioniſque pœnam contrahi, dicunt Gloſſa *in d.l.* 1. *D. de concuſſionib. uerb. Ablatum, verſ. Et quandoque ſine officio,* & *ibi* Batt. *verſ. Vel etiam ſine officio,* Cyril. *in ſumm. crimin. rubr.* 33. *de pœn. Iudic. qui male indic.* §. *fin. num.* 3. *poſt med. verſ. Et quandoque ſine officio,* Farinac. *d.quæſt.*111.*num.*46. apertus, ea ſuppoſita declaratione, textus *in d. l.* 1. *D. de concuſſionib.* vbi hæc Vlpianus: *Si ſimulato Præſidis iuſſu, Concuſſio interuenerit; ablatum eiuſmodi terrore, reſtitui Præſes prouinciæ iubet, & delictum coërcet*) tuncque Concuſſionis iudicium publicum non eſt, ex relata Martiani ſententia *in d.l.* 2. *D. de conceſſionib.* Quam firmant, probantque diſtinctionem Menoch.*de arbitrar. iudic.lib.*2.*d. caſu* 342. *num.* 12.Tiber.Decian.*tract.crimin.lib.* 8. *cap.* 35. *num.* 24. *ad fin. verſ. Aduertendum tamen,* & Farinac. *d. quæſt.* 111. *num.* 53.*&* 54. profitentes, quod ſi à priuato committatur Concuſſio, priuatum erit delictum, nec ab alio quam ab eo, qui Concuſſionem paſſus eſt, accuſationem inſtitui poſſe affirmant: ſi à Iudice, eiuſve officiali, publicum eſſe, & cuilibet de populo accuſationem conceſſam.

24 Tertio caſu, † cum priuatus imperio Iudicis ſimulato, vel Iudicis, aut Miniſtri perſona mentita, iuriſdictionem exercens, aliquid extorquet: longe grauius

quam duobus caſibus præcedentibus delictum perpetrat, publicum, & ſeueriſſimis pœnis iure vendicatum. Cum (præter Falſi, & Publicum, vt diximus crimen, quod ex eo contrahi declarant Vlpianus *in l. qui nomine Prætoris*, 25. Modeſtinus *in l. Eos, 27. §. fin. D. ad legem Cornel. de falſis*, Capel. Tholoſ. *deciſ.* 401. Gigas *de crimine læſa Maieſt. quæſt.* 22. *num.* 17. & Petrus Pekius *de iure ſiſtendi, cap.* 18.) atrociſſimum pariter vſurpatæ iuriſdictionis, & læſæ, per conſequens, Maieſtatis committat. Hunc enim inter alios Maieſtatis reos *in l. 3. §. fin. D. ad legem Iuliam Maieſtatis*, his verbis enumerat Martianus: *Quivè priuatus pro Poteſtate, Magiſtratuvè quid ſciens, dolo malo geſſerit.*

25 Cuius pœnam, † vltra bonorum confiſcationem vltimi ſupplicij eſſe, ſanctione *legis Quiſquis*, 5. *C. ad legem Iuliam Maieſtatis*, obſeruant Guid. Pap. *deciſ. Delphin.* 423. *n.* 2. Gigas *d. quæſt.* 22. *à num.* 13. *cum ſeqq.* Farinac. *prax. crimin. tom.* 1. *quæſt.* 27. *num.* 9. Petr. Caual. *reſolut. crimin. caſu* 291. *in fin.* Franciſc. Bernard. Portus (hæc omnia in ſpecie noſtra complexus) *Faſcicul. rer. criminal.* §. *Concuſſio, pag. mihi* 295. *num.* 1. 2. 3. *&* 4. Qui tametſi 26 idem ſentire videatur in eo, † qui Iudicis ſimulato iuſſu, pecuniam extorſit: re tamen vera, alia eius cauſa eſt; veluti qui nec iuriſdictionem vſurpet, neque publicam perſonam mentiatur, aut geſter, ſed totum vt priuatus agat, in Iudicemquè ſolum, & eum qui Concuſſionem paſſus eſt, peccet: quibus tantummodo actionem *dicta lex* 2. *D. de concuſſionib.* præſtat; aliis negat, publicum eo in caſu iudicium non eſſe demonſtrans.

27 Num autem omnes ſimul pœnæ † in Repetundarum, aut Concuſſionis reum ſancitæ concurrere debeant, ſintvè cumulatiuè imponendæ, quæquè etiam iure Regio conſtent? latè egimus *hac ipſa Rubrica, Annot.* 2. *num.* 6. 9. *& ſeqq. vſque ad numerum* 14. In ſportu-
28 lis, † ſeu ſtipendiis indebitis, vel in plus quam debeantur exactis, extortisve, eſt *lex* 1. *tit.* 6. *lib.* 3. *noua Reg. collection.* cum ſeptuplo eas reſtituere iubens. De qua, ſimilibuſquè *Annotatione ſequenti* plene videndum.

AN ET QVANDO RESTItutionem eius quod Iudex in officio præter ſalarium, ſtipendiaquè debita percepit, teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio diuiditur, caſuſquè ſeparantur.*

2 *Iudex aliquid recipiens pro iniuſtitia facienda, an ei qui dedit, alterivè reſtituere ſic receptum debeat, tam naturali quàm poſitiuo iure?* & num ſeqq. vſque ad numerum 11. excluſiuè.

6 *Receptum pro iniqua occiſione, an ſit neceſſario reſtituendum?*

8 *Turpiter decorum denegatur repetitio? Et an tunc recipiens tutè in animæ iudicio retineat?* & num. 10.

11 *Iudex aliquid recipiens ob cauſam honeſtam, vtque faciat, vel omittat id, quod facere, vel omittere ex iuſtitia tenebatur; ad reſtitutionem obligatus exiſtit.*

Dans hoc reſpectu aliquid Iudici qualiter delinquat? An cauſam perdat, & dati receptione priuetur ibi.

12 *Quid ſi non datum ſit timore iniuriæ, ſed inſtar muneris liberalis, vt maiorem quam ſolet, quamque tenetur, diligentiam in cauſa adhibeat?*

Quidque etiam tunc, ſi aliquid vltra ſibi ſtipendia deſignata recipiat? Deque intellectu legis 56. tit. 5. lib. 2. nouæ Regiæ collection. in ſui initio? *& num.* 14.

13 *Vltra ſibi debitum ſalarium, conſtitutaquè ſtipendia aliquid extorquens Iudex, officijve titulo recipiens, iniuſtitiam committit, & ad reſtitutionem in vtroque foro tenetur.*

15 *Penuria rerum, aut pecuniæ abundantia poſt taxationem ſuperueniente; aut aliunde taxatione à principio iniuſta exiſtente, an vltra eam aliquid exigi, vel recipi poſſit?*

16 *Donatio Iudici ſponte, non officij ratione facta; iure naturæ, neque ex dantis, neque ex recipientis parte illicita eſt, neque reſtitutioni obnoxia.*

17 *Iure poſitiuo quatenus ea prohibeatur, reſtitutioniſquè obligatio inſtet?*

Lex ciuilis obligare poteſt etiam in his, quæ naturali aut Diuino iure non continentur, iuſteque prolata, obligandi vim, & poteſtatem habet in animæ foro ad venialem & mortalem culpam, iuxta materiæ grauitatem. ibi.

18 *An id quoque procedat in lege mere pœnali; Quæque merè pœnalis, & quæ mixta dicatur?* & num. ſeq.

20 *Lex humana aliquid præcipiens, & pœnam temporalem addens an ad culpam obligare nolle videatur, ſatiſquè ſit tranſgreſſorem periculo ſe pœnæ obtuliſſe?*

21 *Quæ culpa ex trangreſſione legis pœnalis contrahatur, eam lege non expreſſe dictante?*

22 *Lex pœnalis an obligare tranſgreſſorem in conſcientia poſſit ab ſubeundam pœnam ante Iudicis quoque ſententiam?* & num. ſeq.

24 *An item non modo in actibus natura ſua malis, ſed in his etiam qui ſua natura mali non ſunt, ob bonum tamen publicum, iuſtiſquè reſpectibus prohibentur (vt in donationibus gratuitis Iudicibus factis, Secretariis, Cameræ ſcribis, & Lictoribus) eandem lex poteſtatem habeat, ante Iudicis quoque ſententiam in conſcientia obligandi?*

ANNOTATIO XII.

QVÆSTIONIS huius generalitas caſuum ſub ea contentorum diſtinctionem poſtulat. Quæ ſic, † ad to- 1
tius materiæ comprehenſionem, formari, caſuſquè conſtitui poſſe videntur:

nempe, cum aliquid ob iniuſtitiam faciendam recipit Iudex vt iuſtitiam faciat: cum vltra ſibi debitum ſalarium extorſit: & cum ab ſponte dante, non officij ratione accepit.

2 In primo caſu,† *cum pro iniuſtitia facienda recipit Iudex*; ſunt qui ad reſtitutionem eius quod recepit, Iudicem obligatum affirment; ſunt qui negent. Nam de damno intereſſequè damnificato reſtituendo, extra controuerſiam eſt, vt (cum gloſſa *in cap. Hoc etiam placuit, 2. quæſt. 6.*) notat Diuus Antoninus *2.p.ſumm.tit.1.cap.19.§.4. poſt principium* ſtatimquè referendi ſupponunt.

Affirmant Sotus *de inſtit. & iure, lib.4.q.7. art.1. ad 2. col.1. verſ. Secundus ergo.* Rationem reddens: *Non quia actio pro qua munus offertur, non ſit natura ſua pretio æſtimabilis: ſed quia habet annexam iniuriam contra iuſtitiam. Vt ſi Litigator aut Iudici, aut ſcribæ, aut teſti corrumpendo munera offerret, aut aſſaſſino, vt hominem interficeret: tunc enim vterque delinquit: & ideo tam qui dedit, quàm qui recipit, precio iure mulctabitur: ac proinde largitio illa fiſco iure adiicitur.* Similiter Couar. *in relect. cap. Peccatum, de regul. iur. lib.6. p.2.§.2. num. 6. verſ. Video tamen.* Lopius *in ſum. 1. part. cap. 106. concluſ. 1. col. 5. verſ. Sit igitur prima concluſio.* Multos huius voti recenſet Martin. Nauarrus, commonem dicens, licet contrarium teneat ipſe *loco ſtatim referendo.* In quod & facit textus *in l. 2. C. de donationib. inter virum & vxorem*, iubens *reſtitui ancillam militi, quam ipſe donauerat concubinæ.*

3 Negant, tam naturali quàm poſitiuo iure, D. Antoninus *2.p.ſumm.tit. 2. cap. 5. in princip.* Angel. *verb. Concuſſio, num. 2. & verbo Reſtitutio, §. Turpe,* Syluest. *eodem verbo Reſtitutio 2. §. 3. & verbo Eleemoſyna. quæſt. 4.* Mart. Nauarr. *in Manuali, cap. 17. num. 30. & 36.* Leonard. Leſſius *de iuſtit. & iure lib.2. cap.14. dubit. 8. à numero 52. cum ſeqq.* Ferdinand. Rebell. *de oblig. iuſtit. 2.p. lib.18. q.19. n.4.* Petr. Nauarra *de reſtit. lib. 4. cap. 2. num. 72. verſ. Secunda regula* (quam ſic format: *Adquiſita turpiter, id eſt, per actum malum, qui eſt peccatum, ſi voluntate domini acquiratur; non ſunt ex neceſſitate reſtituenda, nec danti, nec vlli alteri. Talia ſunt* (addit) *acquiſita per meretricem, & vt Hiſpanicè, por cochos de eſcriuanos, y otros officiales*) Turrian. *in 2. 2. Diui Thomæ diſput. 14. dub. 2. ex num. 9.*

4 Rationem, de iure naturali † reddit Leſſius *dicto numero 52. & 53.* Primo: *quia ſi iure naturæ eſſet reſtituendum; deberet reſtitui ei qui dedit: atqui huic non debet reſtitui, quia in accipiendo, nulla huic facta eſt iniuria, libenter enim & libere dedit pro opere, quod facere non tenebaris.*

5 Secundo, † *quia etſi opus malum pro quo dedit, non ſit æſtimabile pretio quà malum: tamen quà delectabile, vel vtile, & alteri detrimentoſum, periculoſum: inter homines pretio æſtimatur: Ergo quod hac ratione pro eo eſt acceptum non eſt reſtituendum.* Caſum excipit; ſi in æſtimatione ſit exceſſus.

6 Tertio, † quia nulla eſt cauſa cur magis reſtitui iure naturæ debeat, quod pro iniqua ſententia fuerit acceptum, quam quod pro iniqua occiſione: pro hac autem acceptum (etiam oppoſitum tenentium iudicio) non eſt neceſſario reſtituendum: Ergo neque quod pro iniqua ſententia, vt ipſemet Leſſius *num. 54.* adiiciat. Eiſdemquè ferè argumentis, & verbis Ferdin. Rebellus *dicto lib. 18. q. 19. n. 4.*

7 Poſitiuo iure, † legem nullam eſſe ſecularem aut Canonicam, imo neque Diuinam, quæ iniuſte acceptum de voluntate dantis (ita quod turpido ex vtraque parte verſetur, opere pro quo datur, perfecto) ſit reſtituendum: viriliter affirmat Nauarrus *dicto cap. 17. num. 30.* Opere namque imperfecto, danti ipſi fore reſtituendum, *ibidem verſ. Quarto,* notat. Vt ſi datum ſit Iudici, quod iudicaret iniquè, & rectè iudicauit: Epiſcopo, quòd ordinaret, ſeu conferret beneficium: & nec ordinauit, nec beneficium contulit datori. Iuribus quæ contrarium aliquo modo ſuadere videbantur, idem ipſe ſatisfacit, idemque Ferdinand. Rebellus *dicto proxime loco, num. 4. verſ. Accedit.*

8 Quinimo † ex *lege 3. lege Si ob turpem, 8. §. fin. D. de condict. ob turpem cauſam,* ex *leg. 2. & lege Mercalem, 5. C. eodem titulo,* turpiter datorum reſtitutionem denegantibus, ſatis probabiliter colligi, *dicto lib. 2. cap. 14. dubit. 8. num. 58.* Leſſius inquit: *poſſe iſta retineri in conſcientia: Mens enim legum eſt, vt is qui dedit, in pœnam criminis, non poſſit recuperare.* Exemplo caſum noſtrum ſic in *dicta lege tertia* propoſuit, & illuſtrauit Paulus: *Vbi & dantis & accipientis turpitudo verſatur, non poſſe repeti dicimus: veluti ſi pecunia detur vt male iudicetur.* Cui cæteræ relatæ conueniunt.

Coniecturæ tamen, argumentoquè Leſſij obſtat: quod licet repetitionem præfatæ legis ſic danti, in pœnam criminis, denegent: Fiſco tamen concedunt. Cui ita data, fore reſtituenda, dixere *Gloſſa prima in l. 2. D. de condict. ob turpem cauſam, & in l. Hæredem, 5. verbo Extorquebitur. D. de calumniatorib.*

9 Item † quia ſiuè Fiſco, ſiuè pauperibus, alteriuè piæ cauſæ, vel loco pio huiuſmodi datorum reſtitutio facienda ſit (vtri enim horum ſit facienda, inter citatos Doctores contentio eſt, lateque diſputat Turrianus 2. 2. *Diui Thomæ, diſput. 14. dub. 8. & in d. cap. Peccatum, 2. p. §. 2. num. 6. verſ. Quarta concluſio,* Couarruuias:) *vtcumque humana lege denegata ſit repetitio eius, quod ob crimen, & maleficium datum fuerit: non tamen ob hoc* (prout ipſius Couarruuiæ fert opinio *accipiens tutus erit in
animæ iudicio,† ſi alioqui nec ratione materiæ, 10
quæ vendibilis non erat, vel ex eo quod conuentio fuerit iniqua, teneretur ad reſtitutionem. Lex enim quæ negat danti repetitionem in hac ſpecie, nullum ius tribuit recipienti, nec plus iuris in eum transfert, quam is acceptione acquiſierit.* Hæc Couarruuias. Cui etſi rationes iam perpenſæ obſtent (ex quibus veriorem ſententiam eſſe hanc, quæ ſuſtinet ad reſtitutionem non exiſtere obligatum ſic accipientem, *dicto loco* affirmat Leſſius *numero 60.* cumquè eo Xamar *de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1.*

p.1.quæſt.19.num. 13. 14. *&* 15. *)* at contrariam quoque (reſtitutionis obligationem ineſſe dictantem , veluti communem , & rationes à legibus , congruoque diſcurſu petitas habentem *)* non eſſe improbabilem addicit.

11 In ſecundo verò caſu,† *Cum ob cauſam honeſtam, vtque faciat,vel omittat id , quod facere,vel omittere ex iuſtitia tenebatur,qui accepit*;ad reſtitutionem teneri probat textus *in d. l.1.D.de condict. ob turpem cauſam*, dum in ea Vlpianus inquit *: Sed ſi dedi vt ſecundum me in bona cauſa Iudex pronunciaret : eſt quidem relatum , condictioni locum eſſe.* Et quamuis continuò inferat Vlpianus : *Sed hic quoque crimen contrahit:Iudicem enim corrumpere videtur : & non pridem Imperator noſter conſtituit,litem eum perdere:*non ita grauiter hunc delinquere , qui vt iuſtitiam conſequeretur , id commiſit , vt cauſam perdat,& dati repetitione priuetur (cum communi , plenius hæc perpendens) Didacus Couarruuias notat *in d.cap.Peccatum,2.p.§.3.num.* 1. Probat etiam dictam ſententiam textus *in cap. Non ſane,15.in ord.14.quæſt.5.*vbi plurimos , tam Theologos quam Iuriſtas , pro ea recenſet Auguſtin.Barboſ.*num.*1.Eſſequè certiſſimam apud Theologos omnes , aſſerunt Couarruuias *proximè,verſ.Tandem illud,* cum Syluestro,Adriano,& Medina Paul. Xamar *de officio Iudic.& Aduoc.p.1.quæſt.19. n.* 1. *& ſeqq. præcipuè num.*10.11.*&* 12. cumque aliis Petrus Nauarra *de reſtit.d.lib.4.cap.2. num.*74. Rationem planam dicit : *Quia cum ille facere teneatur,dans dare non debeat,atque ita dare nollet,ſi ipſe facere vellet , quod facere eum oportebat:proinde coactè dat , & rationabiliter inuitè , cum aliter redimere ſuam vexationem non poſſet.*Turpe,ideo , iniuſtum , & reſtitutioni obnoxium tale lucrum concludens *:* ſemper id in Iudice aliquid pro iuſta ſententia ferenda recipiente , & in cœteris , qui ex iuſtitia quid facere debent , verum eſſe confirmans *numero* 77. Ita pariter Martinus Nauar.*d.cap.17.num.*33.Rebell. *de obligation. iuſtit. d. 2.p.lib.*12.*quæſt.* 20. *num.* 1. *& per tot.* Turrian. *d. diſput.* 14. *dubio* 2.*num.*8.*&* 11. Leſſius *d.lib.2.cap.*14.*dubit.*9.*num.*64. 12 ad caſum iſtum ſe reſtringens:*ſi datum eſt † timore iniuriæ,alias non dandum : ſecus ſi inſtar muneris liberalis , vt maiorem quam ſolet , quamquè tenetur diligentiam in cauſa adhibeat.*Cui aſſentitur Turrianus *ſupra proximè dub.* 3.*n.* 6.*&* 8.Rebellus illico referendus, Poſt Layman *Theolog.moral.lib.3. ſect.* 5.*tract.* 4.*num.* 9. *& verſ. Deinde* , Antonin. Diana *reſolut. moral.3.p.tract.5.miſcellaneo,reſolut.* 45.*pag. mihi* 283.

13 In tertio caſu , † *cum vltra ſibi debitum ſalarium,ſtipendiaquè conſtituta,alia extorſit, recipitve Iudex:*iniuſtitiam committi , & in vtroquè foro ad reſtitutionem eum obligatum exiſtere,probat textus *in cap. Militare* , 23.*quæſt.*1. & notant Abbas *in cap. Plerumque,de immunit. Eccleſ.num.*33.Xamar.*ſupra, num.*17.21.23.*& ſeqq.duobus,*Ioan.à Medina *de reſtit.quæſt.*25. Couar. *in d.cap.Peccatum,* 2.*p.§.3.num.*1.Molina *de iuſtit.& iure tom.*1.*tract.2.diſput.*88. *in princip.* Mercard. *in ſum. lib.6.cap.16.poſt med.*Valer.Reginald. 2.*p.praxis fori pœnit. lib.* 25. *tract. vlt. cap.*54.*ſect.*5. *num.* 659. Vazquez *in opuſc. de reſtitutione , cap.* 7. *dubio* 6. *in princip.* nihil ea de cauſa officij ratione eos recipere poſſe dicens , qui ſalarium , ſtipendiaquè conſtituta habent : *quia Lex, id eſt , el Aranzel , incapaces illos efficit à quocumque,titulo officij, aliquid vltra taxationem recipiendi.* Ad longum rationes proſequens Stephanus Fagundez *in præcept. decalogi , præcepto* 8. *lib.* 8. *cap.* 26.*num.*1.*& ſeqq.*Latè etiam Rebellus *de oblig.iuſtitiæ , d.* 2.*p.lib.*18.*quæſtio.*10.*num.*4. Eo licet *numero quinto,verſ.A partibus*, moderamine, † 14 temperamentoquè ſic adiecto: *A partibus nihilominus tam inferiores,quam ſuperiores Miniſtri maius pretium quam taxatum recipere poſſunt,quando ipſarum partium cauſa, alio proficiſcuntur , aut laborem aſſumunt manifeſtè maiorem quàm ratione officij debebant:vt ſi noctem quis ducat inſomnem, vt citius quam debuerat, alicuius cauſam expediat:niſi fortè ea etiam de cauſa plus accipere prohibitum ſit.* Ita pariter Fagundez,cum aliis à ſe relatis *dicto cap.* 26. *num.* 12. In gratuito quoque donatis *dicto proximè loco,num.*54. ſic Vazquez moderamen adiecit:*Imo & alij Miniſtri & Officiales vltra ſtipendium à gerentibus negotia poſſunt accipere ; ſed mere liberaliter , & non coactè aliquo modo,quandò aliàs non ſunt muneris incapaces per legem. Non enim in taxatione prohibetur donatio,ſed exactio, ab eo qui gerit negotium , vel ab alio eo titulo:niſi etiam el Aranzel præciperet,quod nec liberaliter perciperetur,*Quo reſpicit diſpoſitio *legis* 56.*tit.* 5.*lib.*2.*nouæ Regiæ collectionis,in principio,*ſic ſe habens:*Otroſi mandamos,y defendemos,que ningun Oydor, ni Alcalde haga partido directè ni indirectè, publica,ni ſecreta mente , por ſi,ni por interpoſita perſona , con abogado , ni con procurador alguno , ni con eſcriuano para que eſte coſa alguna de ſu ſalario,ni de las receptorias , ni otra dadiua por ello;ni eſo miſmo tengan.* Ibi enim conſtituendum punctum omnino arbitramur , vt apta reddatur lectio huius,& ſequentis clauſulæ:*Ni tomen,ni otra coſa alguna por via de acoſtamiento &c.* Quæ ſi coniunctim legerentur (vt communiter leguntur tipographorum incuria fortè, duplici puncto adiuncto poſt verbum *Ni otra dadiua por ello:ni eſo miſmo tengan ni tomen, ni reciban dineros, ni otra coſa alguna por via de acoſtamiento &c.*) nec ſatis verba congruerent , nec commodè constructio ſtaret aut ſenſus : difficultatem imo paterentur , quam *infra,hac ipſa Annotatione,§.2.num.*23. pertractamus & expendimus fusè. Quæ & præfata diſcretione ſedatur;& congruus redditur cenſus,verborumquè compago, vt latius ibi.

Eius autem quæſtionis † 15 quam *dicto lib.* 18.*quæſt.*20.*num.*5.Rebellus examinat:*Quid ſi ex rerum,aut pecuniæ abundantia poſt taxationem proceſſu temporis ſuperueniente , aut aliunde taxatum antea pretium,iniuſtum eſſe conſtaret : & num tabelliones , alijvè iuſtitiæ adminiſtri illud excedere valeant ?* affirmans reſolutio (quam communiter ſuſtinent Theologi, aſſerentes poſſe licitè tabelliones vſque ad limitem iuſti precij incrementum recipere, vt ex Diuo Antonino, Syluestro, Molina, Pontio à Leon, & aliis tradit Antoninus Diana *reſolut. moral. 2. p. tract. 17. reſolut. 6. pag. mihi 172.*) non vtique quoad exterius forum obtineret in praxi. Tum generali prohibitione: Tum quia corruptioni, fraudibuſquè aperiretur via: Tum quia habet quod ſibi imputet, qui minoribus ſtipendiis officium ſuſcepit, acceptauit munus, & forſam procurauit, ambiuit, vt latius ſupra diximus, & comprobauimus *hac eadem Rubrica, Annot. 5. num. 13. 14. & 15.* Imò & quoad conſcientiæ forum hæc vrgent adeo, vt in contrarium traxerint Caſtrum Palao, *oper. moral. 3. p. diſput. 2. de oblig. & firmit. iuram. puncto 7. §. 5. num. 4. & ſeq.* qui poſt hæc ſcripta exiit in lucem. Habetquè opinio iſthæc in iuramento, quod cum ad officium recipiuntur, præſtatur ab iis, de ſeruando Aranzel, taxamquè deſignatam in eo, validum, ſtabilequè fundamentum.

16 Quarto diſtinctionis caſui, † *Cum ab ſponte dante, non officij ratione accipit Iudex*; ex dictis reſponſio deſcendit: Donationem ſcilicet gratuitam, & non officij prætextu Iudici factam, iure Naturæ, ex dantis & recipientis parte illicitam non eſſe, & per conſequens nullo modo reſtitutioni eſſe obnoxiam, in qua veluti nulla interuenit iniuria.

17 Iure vero poſitiuo † (modo ſaltem præcedentibus Annotationibus dicto, in caſibuſquè non exceptis) grauibus ſub pœnis prohibita eſt. Quod quidem Legem ciuilem efficere, & ad reſtitutionem obligare poſſe, in dubium eſt, firmaquè aſſertio: Legem ciuilem in his quoque obligare, quæ Naturali, aut Diuino iure non continentur, vt ex Diuo Thoma, Caietano, Soto, Syluestro, Caſtro, Victoria, Vazquez, & aliis, tam Theologis quam Iuriſtis, tradit Salas *de legib. quæſt. 96. art. 14 diſput. 10. ſect. 1. num. 6. præcipuè verſ. Quarto, & deinceps.* Habeteque leges iuſtè prolatas vim & poteſtatem obligandi in animæ foro ad venialem, & mortalem culpam, iuxta materiæ grauitatem; reſoluunt Diuus Thom. 1. 2. *quæſt. 96. art. 4. & 6.* Alfonſ. à Caſtro *de poteſt. leg. pœnal. lib. 1. cap. 4. per tot.* Martin. Nauar. *in Manual. cap. 43. numero* 48. Medin. *de reſtit. quæſt. 24.* Cardin. Bellarmin. *controuerſ. tom. 1. lib. 3. de Laicis, cap. 11. per totum, pag. mihi* 1329. Molin. *de iuſtit. & iure, tract. 2. diſput. 27.* Sayr. *in Claui Regia, lib. 3. cap. 7. num. 14.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 5.* Suarez *de legib. lib. 3. cap. 21. cum ſeqq.* Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 1. cap. 1. num. 4. verſ. In præſenti autem,* Paul. Layman. *Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 14. num. 1. &* 2. Martin. Becan. *Theolog. ſcholaſt. de lege humana, cap. 6. quæſt. 1. num. 4. & ſeq. & quæſt. 2. per totam, præcipuè num. 3.* Canoniſtæ *in cap. 1. de conſtit.* vbi multos refert Barboſa *num. 5. & in cap. Quæ in Eccleſiarum, eodem tit. num. 5.* multos etiam Cenedus *ad Decret. collect. 2. num. 2. & practic. quæſt. 17. num. 8. lib.* 1. Anton. Gomez in *l. 1. Tauri, num. 3. & in l. 46. num.* 56. Tiraquel. *de retract. lignag. in præfat. num. 74. & ad leges connubial. gloſ. 4. num.* 20. Morla *in Empor. iuris, p. 1. tit. 1. quæſt. 1. num. 10. & quæſt. 10. per tot.* Surd. *conſil. 301. num. 42. & 43.* Gutier. *Canonicar. lib. 1. cap. 7. num.* 20. Nicol. Garzia, *de benefic. cap. 1. num.* 10.

18 Idque † ſiue lex pœnalis ſit, (nihil ſcilicet facere præcipiens, vel prohibens, ſed pœnam imponens ei, qui aliquid fecerit, vel omiſerit; hæc enim purè pœnalis eſt) ſeu mixta (quæ veluti aliquid fieri præcipit, aut vetat,) & pœnam inſuper tranſgreſſoribus imponit) Vtramquè enim, merè ſcilicet pœnalem, aut mixtam in conſcientia obligare ad mortale, ſeu veniale, iuxta materiæ qualitatem, ſi de contraria Legiſlatoris mente, aut voluntate non conſtet, docent Salas *dicta quæſtione 96. tract. 14. diſput. 15. ſect. 1. ex num. 9.* cum Syluestro *verbo Inobedientia, in fine, ſeu num. 3.* Sotus *de iuſt. & iure, lib. 1. quæſt. 6. art. 4. & 5.* Ioan. à Medina *Cod. de reſtit. queſt. 36. art. 6.* Azor. *inſtit. moral. tom. 1. lib. 5. cap. 6. quæſt. 4.* cumquè plurimis aliis Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 6. cap. 4. num. 59. & 67.*

19 At verò † legem mere pœnalem, quatenus talis eſt, nunquam ex ſe ad culpam obligare; multis argumentis defendit Caſtro *de poteſt. legis pœnalis, d. lib. 1. cap. 9. per totum.* Cui adhæret Couarruuias *in dicto cap. Peccatum, 2. p. §. 5. num. 4.* Henriquez *quodlibet. 3. quæſt. 22. maxime circa finem,* Roſella *verbo Pedagium, num. 9.* Angel. *eodem verb. num.* 6. Vazquez 1. 2. *quæſt. 96. art. 4. diſput. 159. cap. 2. &* 3. plenè Sanchez *vbi proximè num.* 60. & alij penès Dianam *reſolut. moral. p. 1. tract. 10. de legib. reſolut. 17. verſ. Hæc ſententia.*

20 Nec deſunt adhuc vtriuſquè ſcholæ Doctores, qui affirment: † *Legem humanam aliquid etiam præcipientem, & pœnam temporalem addentem, ad culpam non obligare, niſi ex aliquo ſigno de contraria Legiſlatoris intentione appareat; ſatiſquè eſſe, tranſgreſſorem periculo ſe pœnæ obtuliſſe.* Sic Iaſo *in l. 2. num. 143. C. de iure emphyt. & in §. Item ſi quis poſtulante, num. 78. inſtit. de actionib.* Matheſil. *notab.* 78. Ludouic. Gomez. *in cap. 2. num. 60. de conſtit. lib. 6.* Deci. Cæpola, & alij, quos refert, pariterquè refellit Couarruuias *d. 2. p. §. 5. num. 2. & 3.* aſſerens, *pœnæ appoſitione culpam & eius obligationem non tolli,* poſt Caſtrum latè id comprobantem *dicto lib. 1. cap. 8.* Sic & Azorius *inſtit. moral. tom. 1. lib. 5. cap. 6. quæſt. 4. verſ. Quæ verò in opinione,* Paul. Layman *Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 15. num. 2.* aliis relatis. Priorem tamen, ex Theologis etiam ſuſtinent Nauarrus *in Manual. cap. 23. num. 55. vſque ad 65.* cuius ſententiam dicit valde probabilem Valentia 1. 2. *diſput. 7. quæſt. 5. puncto 6. poſt ſext. ſignum.* Cui & fauent alij, quod proximè *dicto loco* Sanchez refert *num.* 58. Plenè Martin. Becanus *in ſumm. Theolog. ſcholaſt. cap. 7. de lege pœnali, c. 2. per tot.* Iacob. Granad. 1. 2. *controuerſ. 7. de legib. tract. 3. diſput. 4. ſect. 2. etiam per totam,* Antonin. Diana *reſolution. moral. p. 1. tract. 10. de legibus, reſolut. 20.*

Quæ autem culpa ex tranſgreſſione contrahatur, 21 trahatur, † lege non expreſsè dictante, dubium eſt. Couarruuias *proxime dicto loco, numer.* 4. opinatur, ex lege etiam purè pœnali deduci Conditoris intentionem poſſe. Nulla tamen legis verborum forma, ſiue imperatiua, ſiue præceptiua cognoſci poſſe nùm ad mortalem, ſeu ad venialem culpam Legiſlator obligare intendat; dicunt Gutierrez *Canonic. quæſt. d. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 20. poſt D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 69. *artic.* 5. & recentiores ibi adductos, Caſtro *de poteſt. legis pœnal. d. lib.* 1. *cap.* 5. *docum.* 4. copioſe Nauarrus *dicto cap.* 23. *num.* 48. *& ſeqq.* Tametſi ex pœnæ grauitate, ad mortale Legiſlatorem obligare voluiſſe, deducant Caſtro idem *in fine dicti quarti documenti*, Couar. *in d. c. Peccatum*, 2. *p.* §. 5. *num.* 3. *verſ. Præſertim*, Azorius *inſtit. moral. tom.* 1. *d. lib.* 5. *cap.* 6. *quæſt.* 5. cumque prope innumeris Sanchez *d. lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 64. Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 4. *de legibus*, *cap.* 15. *num.* 2. *verſ. Lex pœnalis.* Adhuc tamen diſſentit Nauarrus, relatæ *elapſo numero* opinioni inſiſtens, *& numer.* 58. locum habere affirmans, *etiam in legibus, quæ ſtatuunt pœnam amiſſionis magnorum bonorum, & etiam famæ, & alicuius membri, & vitæ*, multiſquè confirmat exinde.

22 Poſſequè etiam legem pœnalem † obligare in conſcientia ad ſubeundam pœnam ante Iudicis quoque ſententiam, profitentur Syluester *verbo Aſſaſſinus, & verbo Emphyteuſis, quæſt.* 2. Caſtro *de poteſt. legis pœnalis, lib.* 2. *cap.* 5. 8. *& ſeqq. & de iuſta hæreticorum punitione, lib.* 2. *cap.* 6. *& ſeqq.* Nauar. *in Manual. cap.* 25. *n.* 117. *alias* 118. *& cap.* 27. *num.* 67. Vazquez 1. 2. *d. quæſt.* 96. *art.* 5. *diſput.* 168. *cap.* 1. *& ſeqq.* Ita ſimiliter poſt longam diſputationem concludit Salas *de legib. eadem q.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 2. *num.* 25. *verſ. Tertia ſententia.*

23 Quod diſtinguunt quidã, † & intelligunt, cum lex pœnam *ipſo facto* imponit, quæ executionem non deſiderat, veluti inhabilitatis, quæ in priuatione conſiſtit: quo in caſu, præfatæ aſſertionis veritatem, poteſtatemquè legi concedunt: negant, ſi pœna executionem requirat, qualis eſt ſolutio pœnæ. Sic Caietanus 2. 2. *quæſt.* 61. *art.* 3. *& in ſumm. verbo Pœna*, eumquè ſequutus Iacob. Simancas *de Catholic. inſtitut. tit.* 9. *num.* 191. Quod latius proſequemur inferiùs.

24 Secundumquè priorem opinionem, † non modo in actibus natura ſua malis, ad pœnam ante Iudicis quoque ſententiam poterit Lex in conſcientia obligare: ſed & in his etiam qui ſui natura mali non ſunt, ob bonum tamen publicum, ſcandali tollendi ratione, aliiſquè reſpectibus honeſtis prohibentur; vt in caſu noſtro, in quo donationes ſponte quoque oblatas, nullas legem reddere poſſe, ad reſtitutionem, & pœnas, etiam ante ſententiam, recipientes Iudices obligare, dicunt Molina *de iuſtit. & iure, tomo* 2. *tract.* 1. *diſput.* 88. *verſ. Tertium eſt, col.* 3. & Ferdinand. Rebell. *de obligation. iuſtitiæ, d.* 2. *p. lib.* 18. *quæſt. vlt. in princip.*

Sic autem diſponunt *lex finalis tit.* 3. *lib.* 2. *Ordinam.* quæ (poſt interdictionem Regiis Conſiliariis factam munera recipiendi *de qualquier calidad, o quantidad que ſean, de las perſonas que tienen, o veriſimilmente ſe preſume que en breue ternan negocios que deſpachan en el Conſejo*: pro prima vice in duplum recepti pœnam imponens: pro ſecunda, ne in Curia extent præcipiens) ſuperaddit: *Que iuren todos los de nueſtro Conſejo de guardar eſtas ordenanzas, y de pagar las penas, ſi en ellas cayeren.* Et proxime inferius: *En las quales penas deſde agora condenamos a qualquiera que en ellas cayere, ipſo iure, por manera que luego ſea obligado in foro conſcientiæ a pagar la dicha pena, o penas en que cayere, ſinque aya, ni ſe eſpere otra condenacion, quanto quiera que el delito ſea oculto.*

Æquali tenore, quoad reſtitutionem, obligationemquè in conſcientia, *lex* 30. *tit.* 15. *eodem libro*, in cæteris Iudicibus ſic generaliter loquens: *So pena que el que lo contrario hiziere, por la primera vez pague con el dieztanto, y por la ſegunda vez no vſemas el oficio. Que Iuren todos de guardar eſtas dichas ordenanzas, y pagar las penas ſuſo dichas; en las quales deſde luego los condenamos, por manera que ſean obligados a las pagar in foro conſcientiæ, ſin que mas ſean condenados en ellas, quanto quiera que ſea oculto.*

Similes ſunt leges in Regiis Secretariis, Scribis Cameræ, Lictoribus, ſeu Alguacellis. In illis, eſt *lex* 1. *tit.* 18. *lib.* 2. *nouæ Regiæ collectionis*, in his *lex* 40. *tit.* 14. *lib.* 2. *Ordinamenti.* De quarum valore, an, & quatenus obligent, proximè videndum.

AN RELATÆ LEGES IN Conſcientiæ foro ad reſtitutionem, pœnaſquè cæteras in eis deſignatas ante ſententiam obligantes, iuſtæ ſint? Vi ſua, pacti, vel iuramenti obligent? Aut recentioribus aliis, ſeu deſuetudine, quatenuſquè ſint derogatæ?

SVMMARIVM.

1 *De dictarum legum valore, & Principis poteſtate, quatenus in foro conſcientiæ, & ante ſententiam obligant, qui dubitarint? Quidquè circa eas eximij, tam Theologi, quam Iuriſtæ ſenſerint?* & numeris ſeqq.

4 *Qui pacti, ſeu conuentionis, iuramentiquè ratione leges has ſuſtineri, & obligationem contrahi dicant? Quoſquè contradictores habeant?* & num. 17.

5 *Quid cum Iudicum legum contemptio, & inuerecunda corruptio adeſt?*

6 Lex 56. tit. 5. lib. 2. lex 5. tit. 9. lib. 3. & lex 21. tit. 23. lib. 4. nouæ Regiæ collectionis *circa munerum receptionem Iudicibus, lictoribuſquè datorum agentes, qualiter diſpoſuerint, de foro conſcientiæ nihil dicentes?*

7 *Poſteriores conſtitutiones an & quando prioribus derogent;?* & numeris ſequentibus.
10 *Legum correctio vitanda eſt, concordarique potius debent.*
11 *Coniectura & præſumptiones ad correctionem inducendam mouere poſſunt.*
12 *Coniectura potens ad id eſt, quando pœna concurſu exceſſiua redderentur.*
13 *Lex nil fruſtra agit, aut omittit.*
14 *Caſum omiſſum conſultò vult habere omiſſum, neque effectum operari.*
15 *Lex vbi vult, exprimit.*
16 *Si poſterior lex pœnas immutet, aut aliquam omittat, non eſt locus priori pœna, à poſteriori lege omiſſa, vbi pracipuè animarum ſaluti conſulitur.*
17 *Iuramentum* de ſeruandis legibus, *intelligitur*, quatenus ſunt in vſu & vigore, nullaquè ratione reuocatæ.

§. I.

1 DE dictarum legum valore, † iuſtitia, vel iniuſticia, non tam meum ac conueniens diſſerere; quàm Doctiorum referre ſententias. Non enim deſunt tam Theologi quàm Iuriſtæ, & doctrina, & authoritate eximij, qui de earum valore, iuſtitiaquè (quatenus ad pœnas in foro conſcientiæ, & ante ſententiam trangreſſores obligant) dubitent. Dominicus Sotus *de iuſtitia & iure, libro primo, art. 6. quæſtio. 6. col. 17. in fine, pagina mihi* 59. verbum illud: *In conſcientia teneantur ſoluere*, fatetur ſe approbare non poſſe. *Nam Principes ſæculares* (ait) *non debent de Conſcientia iudicare.* Iniuſtaſquè has leges exiſtimat, quod ita ſeuere puniant tranſgreſſores, vt ad exequendam pœnam in ſe ipſos ante ſententiam obligare velint. Tametſi eum carpant Suarez *de legib. libro quinto, capite* 7. Salas *eodem tract. quæſt.* 96. *art.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 2. *verſ. Has leges iniuſtas eſſe docet Sotus*, & Vazquez 12. *quæſt.* 96. *art.* 5. *diſput.* 168. *cap.* 3. *num.* 19.

2 Martinus Nauarrus † *in Manuali cap.* 23. *num.* 62. & 67. in paruis facultatem adeſſe putat: non vtique in magnis: abrogataſquè huiuſmodi conſtitutiones, & ne deinceps fierent, deſiderare; ſic *dicto numero* 62. profitetur. *Equidem optarem multas leges purè humanas, ſiue pœnales, eſſe hoc modo vel alio, conſuetudinis, vel declarationis, ſaltem mentalis, earum Latorum quoad pœnas ſpirituales, & forum conſcientiæ derogatas.* Quoad paruas, ſeu ſpirituales, ſeu temporales, graueſquè etiam temporales, in ſpecie de qua loquimur, *dicto numero* 67. adiiciens: *Quod quamuis in aliquibus pœnis ſpiritualibus, & aliis paruis temporariis, iuſtè velle poſſit* (nempe legiſlator:) *in aliis tamen grauibus (vt credimus) non poſſet: quia præberet magnam ſubditis peccandi occaſionem, qui naturaliter recuſant fieri pœnarum contra ſe ipſos impoſitarum executores, contra caput ex parte, de conſtit. & l. Conuenire, D. de pact. dotalib.*

Aſſentitur Gutierrez *in praxi criminali Canonica & Ciuili, quæſt.* 45. *num.* 8. inquiens: *Nec legiſlatori licet talem concedere legem, quæ reum obliget in foro conſcientiæ ad magnam aliquam pœnam in ſe ipſum exequendam. Quod ſi liceret, nullo modo expediret.*

3 Iacobus, Simancas † *de Catholic. inſtitutionib. cap.* 9. *num.* 32. *antiquioris editionis*, iiſdem adhærens, hæc: *Neque ſatis compertum eſt, an leges humanæ ad hoc obligare poſſint, etiamſi expreſſe id ſtatuere velint. Nam & ius dicerent extra forum ſuum; & contra naturam penè facerent, de cuius ratione eſt paſſio, & non actio: confunderentquè partes accuſatoris & teſtis, Iudicis & rei. Proinde* (ſubdit) *mihi dubia videtur deciſio quarundam legum Regiarum, quæ obligare nituntur ad certas pœnas in foro conſcientiæ præſtandas.* Editionis verò nouioris, *numero*
4 250. Tolerari earum legum ſanctionem poſſe dicit, & ex conuentione † eorum quibus publica officia ea lege commiſſa ſunt, ne quid vltra ſalarium accipiant, alioquin ad pœnas illic ſtatutas teneantur: & quia ſuo iuramento ad eas pœnas ſoluendas ſe adſtringunt. Ex prædictiquè pacti, conuentioniſvè titulo eas ſuſtineri leges dicunt etiam Sotus *loco ſupra citato, ad* 4. & *ad* 8. Lopez *parte ſecunda, inſtruct. capite* 29. Mercad. 4. *de contract. capite* 16. Ouand. 4. *diſt.* 13. *propoſ.* 41. Arag. 2. 2. *quæſtio.* 11. *art.* 3. prout eos refert Salas *dict. quæſtio.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 2. *numero* 30.

Contradicit tamen Vazquez *dicta quæſtione* 96. *diſput.* 168. *art.* 5. *cap.* 3. *num.* 21. contendens, ſua vi, non pacti, eas leges obligare. Quem præfato loco inſequitur Salas, licet non omnino poſtmodum ei ſententiæ inſiſtat; cui quippè contradicentem *infra numero finali* eundem tranſcribimus. Circa pactum vero aut conuentionem, & an in præſenti adſit, *ſequenti* quoque *Annotatione* proſequemur, *num.* 4. & 23.

5 Tum demum † earum legum rigorem non improbare, cum Iudicum inuerecunda corruptio adeſt, inquit Couarruuias *de Matrim.* 2. *p. cap.* 6. §. 8. *num.* 13. *verſ. Tertio hinc deducitur*, Soto aſſentiens. *Vel quando iuxta materiam ſubiectam, Præfectorum negligentia præſumitur: Vel quando aduerſus legum præcepta inuerecunde, & perpetue agitur, contempta exterioris fori pœna: ſic tandem vt ferè nullum ſit aliud opportunum remedium.* Sed ſi iudicio eorum, qui in hoc ſæcularis legis poteſtati, ex ſua vi ſaltem, non aſſentiuntur, deferendum eſſet: iſtis quoque accidentibus, nutaret ipſa. Cautè ideo à Legiſlatoribus ſic ſtatuendum, admonet Couarruuias idem.

6 Quæ attendiſſe videntur, † *lex* 56. *tit.* 5. *lib.* 2. & *lex* 5. *tit.* 9. *lib.* 3. *nouæ Regiæ Collectionis*, quæ licèt pœnas in Iudices aliquid extra ſtipendia recipientes exaſperarint, longequè maioribus quàm priores feriant Iudices: verba tamen illa: *In conſcientiæ foro, & ante ſententiam* obligantia, quæ antiquiores leges habebant,

ſuſtulerunt : vt & quoad lictores,ſeu Alguacellos effecit *lex 21. tit. 213. lib.4. einſdem noua Reg.collection.*

7 Per quas † antiquioribus legibus in conſcientiæ
foro Iudicibus atque lictoribus ad
reſtitutionem & pœnarum ſatisfactionem
obligationem imponentibus, in eo quidem
derogatum videtur, ex vulgari regula textus
*in c.1.de conſtit.lib.6.in l.fin.D. eodem titulo, in l. Si vnus, 28. §. Pactus ne peteret, D.de pact.& in l. Pacta nouiſſima, 12. C. eod. tit.*cum citatis *in Axiomatib.noſtris,lit. P. n. 116.*quæ poſteriores conſtitutiones prioribus derogare habet.Quam maximè attendendam, & *vtra lex poſterius lata ſit*, hac ratione, *lib.1.de inuentione, pag. mihi* 244. conſuluit Cicero : *Nam poſtrema quaque grauiſſima eſt.*

Et quamuis tunc poſteriores leges prioribus
8 derogent, † cum poſteriores prioribus
contrariæ ſunt,non ſi compatiantur (Paulo
*in l.Non eſt nouum,25.de legib.*dicente : *Non eſt nouum vt priores leges ad poſteriores trahantur*, & in lege 27.ſequenti:*Sed & poſteriores
leges ad priores pertinent,niſi contrariæ
ſint.*) At cum priores † animabus periculoſæ
9 ſunt,(vt de hiſce obligantibus in conſcientiæ
foro, dictum remanet) poſteriores ſalutares,
ſubditorumquè ſpirituali ſaluti conſulentes
(veluti poſteriores iſtæ)etſi contrariæ
non ſint:poſteriores prioribus derogant,
ex *cap.Vt animarum ſaluti,2.de conſtitutionib. lib.6.cap.1.de iure iurand.& cap.1.de ſepultur. eodem lib.6.*

10 Quamuis item † legum correctio vitanda
ſit,concordariquè potius debeant(*l.1. C. de inofficioſ. dot.l. Si quando, 35. C. de inofficioſ. teſtam.* cum ſimilibus, de quibus Nos
*in Axiomatib.& locis communib.iuris, lit. C.
n. 229.& lit. L.n. 37.*) exiſtere tamen con-
11 iecturæ, † & præſumptiones poſſunt (contrarietate
quoque legum non ſtante) quæ
correctionem inducant, ſeu perſuadeant,
& Legiſlatoris emendandi animum arguant,
atque demontrent, vt docent Decius *in lege prima, numer.* 12. *verſ. Sed dubitatur, D. de bonor. poſſeſſion. contra tabul.* Ludouic. Gomez *in dict. capite 1. de conſtit. libro 6. numer.*54.Bellon.*conſil.* 13. *num. 9. verſ. Tertio præmitto*, Roland. à Valle *de lucro dotis, quæſtio. 25. numer.* 5. Iacob. Menoch. *conſil. 4. numer.* 14. *verſ. Quod precedit, libro 1. & de præſumptionib.libro 6. præſumptione 38.numero 7.*

12 Inter alias verò ad correctionem, † ſeu
emendationem inducendam (tametſi contrariæ
poſterioribus priores non extent, vt
diximus, concurrerequè aliis poſſent) coniectura
potens eſt, quando pœnæ concurſu exceſſiuæ redderentur, doctrina Salyceti *in l. 3.in fine,C.de ſepulch.violat.* Menochij *de recuper. poſſeſſ. remed. 9. num. 391. & de præſumpt.d.lib.6.præſumpt.38.verſ. Tertia coniectura.* Quod vtique in caſu noſtro accideret, forentquè exceſſiuæ, & rigidæ nimis, ſi tot, tantis, tamquè grauibus per nouiores leges in parui quoque gratuiti muneris receptores impoſitis pœnis (nempe infamiæ notæ, periurij,officij perditionis,inhabilitatis ad alia, recepti cum duplo reſtitutionis,quarum præræque in antiquioribus non extabant :) illa *In conſcientia foro,& ante ſcientiam*, ad omnes ſimul obligans, accreſceret : nec minus grauior ea,quæ *in dictis legibus* 56.*&* 5.adiicitur : *Ipſo facto*, vt infra dicenda monſtrabunt.

In eo pariter † recentiores leges antiquioribus 13
derogare voluiſſe, ex illius clauſulæ
omiſſione deducitur : quia lex nil fruſtra aut
omittit,aut agit,*cap.Si Papa*, 10. *de priuileg.
lib.6.* cum citatis à Nobis *in Axiomatib. iuris,
lit. L.num.* 14. Et omiſſum † conſultò 14
vult haberi omiſſum, neque effectum operari,*l.Si vero 65.§.De viro, D.ſolut. matrim.l. Commodiſſime,10.D.de liber & poſthum. l. 1. C.ad legem Iuliam de adulter.* cum adductis quoque *dictis Axiomat. noſtris,lit. C.num.5. & ſeqq.*

Quòd ſi vniformiter obligare poſteriores
leges voluiſſent,† eam æquè clauſulam po- 15
ſuiſſent:quia lex vbi vult,exprimit, *l. vnica, §.Sin autem ad deficientis,C.de caduc. tollend. l.Si ſeruum,70.§.Non dixit,D.de acquir.heredit.cap. Ad audientiam, 12.in fine,de decim. cap.2.de tranſlat.epiſc. poſt med. verſ. Vnde ſi circa tranſlationem idem facere voluiſſet;quod de* Ceſſione *dixerat ; & de* Tranſlatione *potuerat expreſſiſſe.*

Quare ſi poſterior lex pœnas immutet, † 16
aut aliquam omittat (vt recentiores noſtræ effecere) non eſſe locum priori pœnæ à poſteriore lege omiſſæ; aſſerunt Decius *conſil. 9.col. 2.verſ.Si tamen vlterius.* Cuius ſententiam probat Menochius *de arbitrar.iudic.lib. 2.cent.3.caſu 278.num.9.*comprobantquè pleniſſime in id deducta per Marium Giurbam. *conſil. 25. num. 16. & ſeqq.* & per Nos *ſupra hac ipſa Rubrica, Annot.2.num.9.* Idque præcipuè in caſu noſtro, vt animarum ſaluti conſulatur, quæ adeo,clauſula In foro conſcientiæ ad pœnas obligante, periclitarentur, vt laudati *ſupra à num.1.*fatentur.In quam propterea ſententiam deſcendit Azeuedus *in d.l. 21.tit.23.lib.4.nouæ Reg.collection.n.4.*tametſi *numero ſecundo & tertio* pro contraria extitiſſet, cogitandumquè reliquerit.Habet excuſationem tanti operis more preſſus, irretitusquè homo:vtinam Nos illam mereamur, poſtquè cogitatum, fecerimus dubitationi ſatis, non minus maximis occupationibus præpediti.

Expromiſſorem ſaltem huc vſque dicto-
rum † præſtamus Patrem Ioannem de Sa- 17
las *de legib. dict. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 15. ſect. 2. numer.* 30. firmiter aſſerentem : *Vtcumque ſit, tenendum eſt, cum Adriano, Corduba, Perez ſupra, & aliis recentioribus, illas leges non obligare in conſcientia ex vi legis, pacti,aut iuramenti : quia vel non ſunt iuſta, vel nunquam fuêre vſu recepta, vel iam abierunt in deſuetudinem,aut vim non habent, cum non ſint, ſaltem eo modo in noua Compil. aut in Partitro. Et iuramentum ſolum eſt de ſeruandis legibus quatenus ſunt in vſu & vigore, & nulla ratione ſunt reuocata.* Circa potentiam in his

deſuetudinis , aut contrarij vſus , iuramentiquè iſtiuſmodi conditione, longum iam ſermonem traximus *hac ipſa Rubrica , Annotatione* 6.cætera ſat ſupra agitata;& *infra quoque* § *ſequenti, num.*4.& 23.de pacto,aut conuentione.

VTRVM IVDEX QVI ALIquid gratuitum accepit à prohibitis capere per legem, ad reſtitutionem eius ante ſententiam in conſcientiæ foro teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua pars proponitur* , & numeris ſequentibus *vſque ad numerum* 8.Contraria *numeris ſeqq.*

2 *Lucrum ex ludo an reſtitui neceſſario debeat?* & num.15.

6 *Verbum* Non teneant, *idem eſt quod* Non retineant. *Verbum* Non poſſit , *an inducat neceſſitatem , potentia priuet , & actum aliter factum nullum ipſo iure reddat ?* & numero 13. 24. & ſeqq. numero 34. & ſeqq. & numero 47. & 48.

7 *Filij illegitimi an bonorum paternorum ſint incapaces ? Et ad reſtitutionem acceptorum teneantur?* & num.37.

Intellectus legis 6. tit. 8. libro 5. nouæ Regiæ collectionis , *ibi, numer.*37. *&* 48.

15 *Actus contra prohibitionem legis factus an , & quando ea ratione ſit nullus ? Et an aliud ſit* Prohibere *& aliud* Irritare.

16 *Intellectus* legis Non dubium, 15. C. de legib.*& numer.ſeqq.*

17 *Huius legis diſpoſitio in terris Imperio non ſubiectis vires non habet : veluti in Hiſpania noſtra , vbi communis iuris leges non vt leges ſuperiorum , ſed vt ſapientum dicta ſeruantur,in ſcholiſquè leguntur:necnon & apud Francigenas.*

18 *Actus nullitas de iure Canonico non inducitur per Canonis contrauentionem , niſi id expreſsè caueatur , muteturquè actus.*

19 *Ex contrauentione legis aliquid ſimpliciter prohibentis , in conſcientiæ foro actus nullitas non inducitur.*

20 *Legis contrauentio non ipſo iure actus nullitatem inducit , ſed exceptionis ope , & poſt iudicis ita declarantis ſententiam.*

21 *Pœna legi prohibitiuæ adiecta an actui contra eam geſto valorem dediſſe videatur,pœnaquè legem fuiſſe contentam?*

22 *Quoties actus alicui certo generi perſonarum prohibetur intuitu virtutis alicuius, Iuſtitia excepta , acquiſita per illum reſtitutioni obnoxia non ſunt.*

23 *An conuentionis , vel iuramenti virtute accepta munera reſtituere Iudices teneantur?*

25 *Beneficium Eccleſiaſticum ſine inſtitutione Canonica licite obtineri non poteſt , illicite poteſt , & verus ſic obtinens dicitur poſſeſſor , eoque beneficio ſpoliatus , abſque Canonicæ inſtitutionis tituli probatione,reſtitutionem obtinebit.*

26 *Ex cuius temporis poſſeſſione Canonicæ inſtitutionis titulus præſumatur , neque de illo docere teneatur poſſeſſor?*

An & quando per diutinam cohabitationem præſumeretur matrimonium , ante ſacrum Concilium Tridentinum? ibi.

Beneficium cum bona fide & titulo, etiam colorato,poſſeſſum , quanto tempore præſcribatur? ibi.

28 *Facta per Religioſum teſtamenti executorem abſque Superioris licentia , an nulla ſint ? De intellectu textus* in cap. 2. de teſtam.lib.6.

29 *Geſta per Militem procuratorem datum , ea exceptione non oppoſita , an nulla ſint?*

30 *Pupillus an & quando , & quatenus abſque tutoris auctoritate obligari poſſit?*

31 *Quamuis alteri ſtipulari nemo poſſit , naturalis ſaltem ex huiuſmodi ſtipulatione oritur obligatio.*& num.32.*Nec ſolum ex honeſtate,aut debito morali,ſed legis vinculo,*num.33.

33 *Quando ex lege naturali obligatio inſurgit, non abſque mortalis culpæ reatu eius implementum omitti poteſt.*

39 *Contractus à muliere, vel minore ſine conſenſu propinquorum,ab ſtatuto requiſito, geſtus,nullus eſt.*

Intellectus legis 54. & 55. Tauri , & legis 1.tit 3. libro 5. nouæ Reg. collect. *ibi.*

36 *Formæ exiſtentia dat eſſe actui. Et quando formam lex inducere cenſeatur?*

39 *Reſtitutio cum duplo ab hac lege 56. fieri iuſſa,pœna eſt.*& numer.ſeqq. vſque ad num.46.

40 *Irritatio actus à lege facta , pœna eſt , in odium contrauenientis legi , inflicta.*

41 *Pœna à lege impoſita irritationis actus , ante Iudicis ſaltem ſententiam declaratoriam , in conſcientiæ foro non incurritur.Et quid ſi intereſſe partis contineat?* num.45.

43 *Pœna Fiſco applicata criminalem naturam inducit , redditquè criminale iudicium.*

44 *Differentia pœnæ parti , Fiſcoquè applicatæ.*

45 *Pœna arguit ius quæſitum.*

Intellectus legis 12.tit.18.libro 5. & legis 5.tit.18. lib. 6. nouæ Regiæ collectionis.

§. II.

AFfirmatiuam ſententiã fortiſſimi Athletæ ſuſtinent : adſuntquè pro ea argumenta validã.

Primum,† quia quando acceptio eſt mala,veluti lege prohibita , etiam quòd domi- 1 nium in accipientem tranſeat, reſtituere tenetur accipiens. Ita in ſpecie hac dicunt, tenentque Sylueſter *in ſumm. verbo Iudex 1. quæſt.* 8. Armil. *num 6. Angel. num.* 8. idem item Sylueſter *verbo Reſtitutio*, *2. dicto* 5. Medina *in Codice de reſtitutione, quæſt. 2. circa finem, verſ. Ad quartum dicendum*, Corduba *lib. 1. quæſtionar. quæſt. 26. ſub fin. verſ. Ideo ad ſeptimum*, & multi alij, quos refert Sanchez *conſilior. moral. lib. 3. cap. vnic. dub. 2. num.* 7. Ex Iuriſtis Franch. *in cap. Statutum §. Notarium, num. 3. de reſcrip. lib. 6. &* Dominic. *ibidem, §. ſi quis autem.*

2 Sic lucrum ex ludo prohibito † reſtituendum exiſtimantes recenſet Vazquez 1. 2. *quæſt. 96. artic. 4. diſput. 164. cap. 2. num.* 15. Diuum Thomam 2. 2. *quæſt. 32. art. 7. ad 2. & in 4. diſput. 15. quæſt. 2. art. 4. quæſt. 3. ad 2.* Alexand. *in 4. p. quæſt. 33. memb. 2. a. 5.* Bonauenturam *in 4. d. 15. a. 2. quæſt. 1. num. 67.* Paludanum *eadem diſt. quæſt. 3. a. 5. concluſ. 2.* Sylueſtrum *in ſumm. verbo Ludus. quæſt.* 13. & Armillam *eodem numer. 5. & 6.*

3 Secundum, † quia lex acceptionem prohibens inhabilem accipientem dominij rei quam accepit, incapacem, & actum nullum ſola prohibitione reddit; ac per conſequens, ad reſtitutionem obligatum. Sic Batholom. à Medina 1. 2. *quæſt. 36. art. 4. ad 6. & in ſumm. lib. 1. inſtruct. c. 16. §. 3.* Franciſc. Garzia *lib. 1. de contract. cap.* 4. & alij, quos Sanchez idem *loco eodem* memorat.

Pro quibus ſtant aperta iura *in l. Non dubium, 5. C. de legib.* vbi Imperatores Theodoſius & Valentinus dicunt: *Nullum pactum, nullam conuentionem, nullum contractum inter eos videri volumus ſubſequutum, qui contrahunt, lege contrahere prohibente.* Seque vlterius declarantes, ſubdunt: *Vt ea quæ fieri prohibentur, ſi fuerint facta, non ſolum inutilia; ſed pro infectis etiam habeantur, licet Legiſlator fieri prohibuerit tantum, non ſpecialiter dixerit: inutile eſſe debere quod factum eſt.* Similiter *in l. Pacta, 6. C. de pactis*, Imperator Antoninus: *Pacta quæ contra leges, cõſtitutioneſque, vel contra bonos mores fiunt, nullam habere vim, indubitati iuris eſt.* Canonico iure firmata *in cap. Imperiali, 13. in ord. 25. quæſt.* 2. ex Diuo Gregorio dicente: *Imperiali conſtitutione apertè ſancitum eſt, vt ea quæ contra leges fiunt, non ſolum inutilia, ſed etiam pro infectis habenda ſint.* in cap. *Quæ contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi, de regul. iuris, lib.* 6. Regio quoque *in l. 28. tit. 11. part.* 5. in fine: *Otroſi dezimos que todo pleyto que es fecho contra nueſtra ley, o contra las buenas coſtumbres que no debe ſer guardado, maguer pena o Iuramento fueſe pueſto en el.* Vbi Greg. Lopez verbo *Cõtra nueſtra ley* (dictam legem Non dubium concordem allegans) eius ſic colligit ſanctionem: *Lex prohibitiua ſimpliciter loquens, ſimpliciter loquens, ſemper cenſetur habere, clauſulam derogatoriam, & annullatiuam actus.* Eſtque ex dictis iuribus communis concluſio, omniumque fere *in d. l. Non dubium*, ſcribentium, quorum & multos, ad longumque Farinacius recẽſet *fragmentor. crimin. 1. p. verb. Lex, n.* 194. & multos etiam ex Theologis Vazquez 1. 2. *d. quæſt. 96. art. 4. diſput. 164. cap. 1. num. 2. & ſeqq.*

4 Tertium, † quia obligatio hæc reſtituendi non ſolum facto legis, ſed ipſiuſmet recipientis prouenit: quippe qui eo pacto officium acceptaſſe viſus ſit, ne oblata quoque ſponte munera accipiat, legibus id vetantibus, & iurare iubentibus. Quam quidem conuentionalem, & iuramenti obligationem ad reſtitutionem arctare, & incapaces domini facere accipientes; tenent Bartholom. à Medina *in inſtructione Hiſpana, de modo adminiſtrandi ſacram. pœnit. fol. 226. §. 3. de los Iuezes*, provt eum refert Molina *de iuſtit. & iure, tomo 1. tract. 2. diſput. 88. num.* 11. Sanchez *d. lib. 3. cap. vnic. dub. 2. num.* 27. Et ſic (cum Metina eodem, Victoria, Soto, aliiſque Thomiſtis, rem claram dicens) aſſerit Ludouic. Lopez *in inſtructor. conſcient. 1. p. cap.* 284. *columm. 2. verſ. Item quia, ad finem.*

5 Quartum, † quia præter leges, quæ ſimpliciter munera, etiam gratuita, recipere Iudicibus prohibent (quas late ſuo retulimus loco, hac nempe Rubrica Annotatione 2.) eſt pariter *lex 56. tit. 5. lib. 2. nouæ Reg. collectionis*, inhabilem incapacemque domini recipientem, ſicque eorum munerum dationem, & acceptionem nullam reddens, & ad reſtitutionem, per conſequens, obligatos Superiorum Tribunalium Miniſtros, circa quos diſponit, quibuſque per hæc verba acceptionem, retentionemque interdicit, in principio *Nil eſo miſmo tengan.* Vlterius infra: *No puedañ tomar, ni recibir.* Quæ quidem verba accipiendi, retinendique incapacitatem continent. Idem enim *Tenendi* † prohibitio, 6 quam *Retinendi* importat, idemque verbum Tenere, quam Retinere ſignificat, vnumque pro alio ſumitur, *l. 1. in fine, D. de migrand. Rubri. C. etiam chirograph. pecun. teneri poſſe, & l. fin. ibi*, cũ aliis per Rebuffum *in l. qui neque 48. D. de verbor. ſignif. verſ. Decimo tertio.* Prohibitaque retentione, in neceſſariam conſequentiam venit reſtitutio, eiuſque obligatio. Quemadmodum ex verbo *Non poſſit accipere*; quod neceſſitatem inducit, potentia priuat, & actum aliter factum, nullum ipſo iure reddit, vt (ex Bart. Baldo, Cæpola, Ludouico Gomez, Baeza, Couar. & multis aliis, hanc naturam verbo *Non poſſit* tribuentibus) docet Sanchez *d. lib. 3. conſilior. moral. cap. vnic. dub. 1. num. 26.* ex eo ad reſtitutionem ſic accipientes teneri affirmans, de verbo etiam *Tenere* prohibente, mentione nulla facta, quod diuerſum caſum forte reſpicere videatur, vt videbimus infra.

7 Roboratur inſuper opinio iſta † ex *l. 6. tit. 8. lib. 5. eiuſdem nouæ Reg. collectionis*, quę habet: *Ordenamos y mandamos que los tales hijos de clerigos no ayan, ni hareden, ni puedan auer, ni haredar los bienes de ſus padres clerigos, ni de otros parientes de parte de padre: ni ayan, ne puedan gozar de qualquier manda o donacion, o vendida que les ſea hecha por los ſuſo dichos.* Per quam, illiuſque repetita verba *Ni puedan*, communi Doctorum

reſolutio eſt: *prædictorum bonorum illegitimos hoſce incapaces exiſtere, & ad reſtitutionem acceptorum obligatos*, tradentibus ſic Gregorio Lopez *in l.10.tit.13.par.6.verb.Haredar, & verb. La donacion*, Gomez Arias *in l.Tauri, num.77.78.& 79.* Tellus Fernand. *in d. l. 10.Taur.num.*7. Ioan. Lup. *in l. 9. num.* 27. Anionio Gomezio *in eadem, num.*21. Couar. *in 4. Decet.1.p.cap.8.§. 5.num.* 38. Bartholom. à Medina *1.2.quæſt.96.art.4.ad* 4. Soto, Ledeſma, Molina, & aliis relatis, probatiſque à Sanchez *d.c.vnic.dub.1.d.num.26.verſ.Item quia.*

8 Contrarium ſententiam† (*Per ſolam nempe prohibitionem actum nullum non effici, nec ad reſtitutionem ſic acceptorum, dictarum etiã Regiarum leg. diſpoſitione ſtante, ante ſententiam Iudicem obligatum exiſtere*) quam multi quoque ſuſtinent. Præter relatos enim à Sanchez dicto loco, *num.*28. (ſatis & eam probabilem dicente *numero* 29. Sylueſtrum ſcilicet eundem, Angelum, Nauarrum, Palacios, Alcozer, Gutier. & alios eidem fauentes) ita in prædictarum Regiarum legum terminis, ſpecieque noſtra affirmant, defenduntque Molina *de iuſtit.& iure, d. tom.* 1. *tract.* 1.*diſput.*88.*num.*12.*& ſeq.* Vazquez *in opuſculo de reſtitut.cap.7.dub.6.num.*54.*&* 62. *&* 1. 2.*quæſt.96.art.4.diſput.164.cap.2.num.*17. *& cap.3. num.* 21. *&* 23. Martin. Becan. *in ſumm. Theolog. ſcholaſt. cap. 6. de lege humana, quæſt. 6.num.* 6. Ferdinand. Caſtro Palao *in opere moral.de virtut. & vitiis contrariis, tract.* 5.*diſput.* 2.*puncto* 8.*num.* 2. *& ſeq.* Iacob. Granad. 1. 2. *controuerſ.7.de legib. tract.* 3.*p.* 1. *diſput.* 10. *num.* 13. Paul. Layman. *Theolog.moral. lib.3.tract.* 4. *cap.*4. *num.* 10. *verſ. quin etſi*, Stephan. Fagundez *in præcept. Decalogi*, 2. *p. præcepto* 8. *cap.* 27. *numer.*9.

9 Rationes ſunt: † Prima, quia licet recipiens inhoneſtè illiciteque contra legum prohibitionem accipiendo fecerit: muneris tamen ſic recepti dominium acquiſiuit, ad cuius per conſequens, reſtitutionis obligationem neceſſaria condemnatio, iudiciſque ſententia eſt, neque ante ad eam in conſcientia obligatus exiſtit.

10 Secunda † (quæ & præcedentis confirmatio eſt) quia lex acceptionem prohibens non reddit inhabilem, ſeu incapacem accipientem, nec ſola illa incapacem efficit prohibitio: longeque minus pœnis impoſitis, in conſcientia afficiet, ita vt ad earum ſolutionem ante ſententiam tranſgreſſorem obnoxium reddat.

11 Tertia, † quia quando lex prohibet actum certo generi perſonarum, alicuius virtutis intuitu, iuſtitia excepta (qualis eſt de quo agimus actus) firmus tunc eſt, & acquiſita per illum, non ſunt reſtitutioni obnoxia, niſi lex id nominatim declaret. Quod in caſu noſtro non fit, vt *numero* 22. dicenda monſtrabunt.

12 Quarta, † quia neque Pacti, neque Iuramenti virtute ad huiuſmodi acceptorum reſtitutionem Iudices ſunt obligati. Non *Pacti*, quia non extat nullibique aut factum aut ſic contractum reperitur, deduciturve: non *Iuramenti*, quia non de *reſtituendo*, aut *de non retinendo*, ſed *de non recipiendo* (caſu quo hæc etiam munera iuramentum cõtineant) fit. Vnde licèt peccatum, periuriumque contrahatur: non ita pariter reſtituendi in conſcientiæ foro, & ante ſententiam obligatio.

Quinta, † quia verbum *Non teneant*, in caſu noſtro non diſponit, vt expendimus infra, *num.* 23. & tanquam in diuerſo adiectum, nullam in eo vim, aut aliquam de illo mentionem faciunt, hanc Doctores diſputantes quæſtionem, cætera eius legis verba, quæ ad rem faciunt, exactè perpendentes. 13

Verbum *Non poteſt*, vel *Non poſſit*, non ſemper potentiam aufert, & actum, contractumve nullum reddit, ſed *licitè fieri non poſſe* plerũque denotat, actu valido firmoque manente, ſi aliter non irritetur à lege. Quod nullatenus fit in noſtra. Imò lex pœnam tunc adiiciens, valorem eidem tribuiſſe, pœnæ impoſitione demonſtrat, & ante Iudicis ſententiam non deberi.

Sexta, † quia ſic vſus approbauit, neque ita recipientes Iudices ad reſtitutionem ante ſententiam obligant Theologi, quorum dicta ſententiaſque *numero* 46. *& ſequentibus* tranſcribimus. Congruum conueniẽſque ſic Nobis feciſſe viſum, vt inquirenti excuſemus laborem. 14

Quibus quidem rationibus comprobatis, & firma remanebit aſſertio, & contraria corruent argumenta.

Quorum primum† omnes proxime relati impugnant, aſſerentes: *Solam legis prohibitionem, eiuſque contrauentionem reſtituendi obligationem non parere, cum ad actus pariter irritationem lex non proceſſit.* vt & latius *ſolutione ad ſecundum argumentum* conſtabit. Lucrumquè ideo ex ludo lege prohibito reſtitutioni obnoxium non eſſe dicunt, communemque Theologorum & Iuriſtarum ſententiam affirmat Vazquez *in opuſculo de reſtitutione, cap. 7.dub.6.num.*62.*&* 1. 2. *d. quæſt.96.art.* 4.*diſput.* 164. *num.* 14. ex Gabriele *in 4.diſput.15.quæſt.* 13.*art.* 2.*concluſ.* 1.*& infra*, Medin. *in Codice de reſtitutione, quæſt.*22.§.*Illud videtur*, Maiore *in* 4. *diſput.* 15. *quæſt.*13. Alphonſ. à Caſtro *lib.2.de lege pœnali, cap.2.corol.* 3. Adriano *in* 4. *tract. de reſtit.quæſt.de Ludo, quæ incipit: quia in ſuperioribus*, Soto *lib.* 4. *de iuſtitia & iure, quæſt.5.art.*2. Angelo *in ſumm. verbo Ludus, num.*7. Couar. *in regula Peccatum*, 2. *p.§. 4.num.* 1. Nauarro *in ſumm. cap.* 19. *num.* 18. dictam reddentibus rationem: *Quia quamuis lucrum acquiſitum per ludum iure humano prohibitum ſit, hoc ipſo quod contractus ludi prohibetur: tamen quia contractus ludi irritus non eſt, ſed ſolum prohibitus: lucrum non eſt obnoxium reſtitutioni.* vt Vazquez idem repetit. Quod numeris ſequentibus confirmans, addit: Diuum Thomam pro contraria allegatum, in lucro à munere habito loqui: cæteros, reſtitutionem non ei qui perdidit, faciendam, ſed pauperibus velle: ſentireque, 15 per conſequens, ludi contractum validum fuiſſe legis etiam prohibitione ſtante. Ita pariter Suarez *de legib. lib. 5. cap. 25. num.* 12. ex communi quoque Theologorum & Summiſtarum placito, Leſſius *de iuſti. & iure lib. 2. cap. 26. dub. 3.* Salas *de legib. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 16. ſect. 8. num. 10. verſ. Item Ludus*, transferens ad litteram Vazquium, Ferdinand. à Caſtro *in opere morali, d. tract. 3. diſput. 2. puncto* 8. *num.* 3. Martin. Becanus *in ſumm. Theolog. ſcholaſt. d. cap. 6. de lege humana, quæſt. 9. num. 6.* Plurimos etiam vtriuſque ſcholæ referens Alphonſ. Villagut. *deciſ. 20. ex num. 123. præſertim num.* 125. & 126. communem Theologorum & Iuriſtarum ſæpè dicens, & Ioan. Ægid. Trullench. *in operè moral. 2. p. lib. 7. cap. 27. dub. 3. n. 5.* Qui omnes huius concluſionis ſuppoſitione, prioris aſſertionem, eiuſque rationem confirmant.

16 Secundum argumentum † iiſdem, aliiſque rationibus labaſcit. Non enim ex eo quod contra legis prohibitionem actus fiat, nullus ideo eſt, ſi ad irritationem lex non proceſſit, ſecundum proxime citatos; qui aliud eſſe dicunt *Prohibere*, & aliud *Irritare.* Sic etiam Martin. Becan. *Theolog. moral. tom.* 1. *diſput. 1. quæſt. 1. §. 5. propoſ. 2. num.* 8. *& ſeqq. præcipue num.* 11. Salas *d. ſect. 8. num.* 22. vbi quod *Irritare*, & *Prohibere* ſunt duo effectus valde diſtincti, ex prohibitioneque non Irritationem ſequi dicit: multa enim fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent, *l. 1. §. Biduum, D. quando appell. ſit*, canonizata *in cap. Biduum, 29. in ordin. 2. quæſt. 6. l. Patre furioſo, 8.* (vbi id late exornat Iaſo (*D. de his qui ſunt ſui vel alien. iuris, l. Circa, 24. D. de inoffic. teſtam. cap. Ad Apoſtolicam, 16. de regular. cap. 1. de matrim. contract. contra interdict. Eccleſ. cap. fin. de diuort. cap. fin. de diuort. cap. Rurſus, 6. qui clerici vel vouent. cap. Nouimus, 17. quæſt. 2. cap. Si vir, 3. in ord. diſt.* 27. Quorum ſigillatim cuiuſque, ſimiliumque materiam, ad aſſertionem, quam ſuſtinemus defendendam citati Theologi proſequuntur, Suarez *d. lib. 5. cap. 25. à num. 3. cum ſeqq.* Salas *d. diſput. 16. ſect. 8. numer.* 17. Caſtro Palao *d. tract. 3. diſput. 2. puncto* 8. *num.* 2. Farinac. *fragmentor. criminal. 2. p. verbo Lex, num.* 189. ne & cæteros repetamus.

17 Reliquum eſt, vt contrariis allatis iuribus, quæ actus contra legis prohibitionem factos, etiamſi irritans clauſula non adiiciatur, nullos eſſe comprobant, reſpondeamus. Et quamuis ad prædictos Doctores remiſſione (qui in eorum iurium ſolutione multas paginas, magiſtrali eruditione impleuerunt) contenti eſſe poſſemus: quia tamen aduerſantis opinionis præcipuum fundamentum ipſa conſtituunt: qua poterimus breuitate, ſolutiones deſignabimus, ea ſola pertingentes, quæ principaliora, caſuique noſtro magis cohærere videantur.

18 Sit prima ſolutio † tradita à Vazquez *dicta diſput. 164. cap. 3. num.* 18. Salas *d. diſput. 16. ſect. 8. num. 25. & num. 27. in fine, verſ. Dico quarto*, à Bonacina, Becano, & cæteris, tam Theologis quam Iuriſtis ſupra pro hac ſententia memoratis: *dictam legem Non dubium* in terris Imperio non ſubiectis vires non habere, & humanos contractus contra illius legis conſtitutionem non eſſe ipſo iure nullos. Veluti in Hiſpanica noſtra ditione: in qua Regiæ ſolum leges in cauſarum deciſionibus ſeruari iubentur. Quamuis enim aliæ communis iuris & in publicis ſtudiis legi, & in foro allegari permittantur: non vt leges ſuperiorum habentur; ſed vt Sapientum dicta, naturali ratione, & æquitati conformia, ex *l. 3. tit. 4. part.* 3. vbi & aduertit Gregorius Lopez *gloſſa 2. verbo Por la leyes deſte libro, l. 1. Tauri, & l. 2. tit. 1. lib. 2. nouæ Regiæ collection.* obſeruantque Molina *de Hiſpanor primogen. lib. 3. cap. 12. num.* 10. Parlador. *quotidianar. differentiar. different. 6. n.* 4. Vt & apud Francigenus ſeruari teſtatur Baldus *in l. Nemo, in principio, C. de ſentent. & interlocut. omn. iudic.* Non autem æquam fore, imo intolerabilem dictæ legis non dubium diſpoſitionem, ſi cum contra prohibitionem legis fit actus, nullus redderetur, cum tot in iure paſſim prohibitiones reperiantur, inquit alter Molina *dicto tract. 2. diſput.* 88. *num.* 14 Salas *dicta ſect. 8. num.* 23. Inque Regio noſtro *ex ſola prohibitione facta non inferri annullationem ipſo iure, quia nulla eſt lex, quæ hanc vim ſimplici prohibitioni tribuat; imò potius contrariam colligitur ex conſuetudine ſatis recepta*, affirmat Caſtro Palao *in opere moral. d. tract. 3. diſpu. 2. puncto 8. num.* 6. Ita prorſus ſimiliter Vazquez *d. diſput.* 164. *cap. 3. num.* 21. Deduciturque *ex d. l.* 18. *tit. 11. par. 5.* pro contraria *numero* 3. adducta, *dictæ legi Non dubium* reſpondente: quæ tamen in eo diſſimiliter ſancit, quod non tam ad nullitatem, quam ad reciſionem actus contra legem geſti reſpiciat, circa eamque diſponere videatur.

19 Canonici pariter iuris diſpoſitione, † *per ſimplicem prohibitionem nullatenus actus nullitatem induci niſi expreſſim id ipſum caueatur, annullatioque addatur prohibitioni*, tradit, lateque confirmat Suarez *de legib. d. lib. 5. cap. 29. per totum*, communem nunc Theologorum & Iuriſtarum videri ſententiam dicens. Conſentiunt Proſp. Farinac. *d. verb. Lex, num.* 189. Molina *dicto loco, num. 12. col. 3. verſ. Poſſumus deinde*, Salas *d. ſect. 8. num.* 27. æque dicto capiti Imperiali, & aliis reſpondens; quæ ratione alia nullitatem continebant, non ex ſola legis prohibitione. Sic & Caſtro Palao *d. tract. 3. diſput. 2. punct.* 8. *num.* 4. Bonacina *loco proxime referendo, num.* 11.

20 Neque quoad forum conſcientiæ † actus nullitatem ex ſimplici legis prohibitione induci (ex Panormitano *in dict. cap. Ad Apoſtolicam, de regular. num. 1. verſ. & per hoc poſſet*, Ferdinando de Mendoza *de pactis, cap. 4. num.* 41. Syluestro *verbo Lex, num.* 18. & communi vtriuſque ſcholæ Doctoribus) docent Ioannes de Salas *d. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 16. ſect. 8. num. 22. in fine, verſ. Alia tamen, & num.* 23. & Ludouic. Molin *d. diſput. 88. num.* 14.

20 Deinde † prædicta contraria iura caſu quo nullitatem inducerent; procedere dicendum eſt, non ipſo iure, ſed ope exceptionis, & poſt Iudicis ſic declarantis ſententiam. Ita Molina *dicto numero* 14. Salas *d. ſect.* 8. *num.* 23. *verſ. Secundum Molina*, Suarez (ipſius *legis Non dubium*, & *capitis Videns diſt.* 10. eleganter in id verba expendens) *d. lib.* 5. *capit.* 28. *num.* 7. *& ſeqq.* Caſtro Palao *d. tract.* 3. *diſput.* 2. *puncto* 8. *num.* 2. *&* 4. Iacob. Granad. *d. controuerſ.* 7. *de legib. tract.* 3. *p.* 1. *diſput.* 10. *num.* 13. inquiens: *Multo tamen probabilius videtur, quod Molina tomo* 1. *de iuſtit. & iure, diſput.* 88. *ad confirmationem primi argumenti (licèt aliquantulum dubitans) & Suarez lib.* 5. *cap.* 28. *ex profeſſo docuere: ſcilicet legem iſtam, etiam vbi obligat ius Ciuile, non habere vim ante ſententiam Iudicis.* Quæ optime *dictæ legi* 28. *tit.* 11. *part.* 5. ſolutio congruit. Conſentit Bonac. *Theolog. moral. d. tom.* 1. *diſput.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 7. §. 5. *propoſit.* 2. *num.* 10. Manifeſtamque hanc reſolutionem reddunt dicta à Nobis *de priuileg. pauper.* 1. *p. quæſt.* 35. *num.* 1. *& ſeqq. præcipue num.* 7.

21 Præterea † dictæ legis *Non dubium*, & ſimilium diſpoſitioni tunc locus eſſe poſſet, cum in puris prohibitionis terminis lex remanet, non cum vlterius progreſſa, pœnam quoque pro facto intulit. Cum enim actus irritatio à Legiſlatoris voluntate pendeat, tuncque irritare actum voluiſſe deducatur (ex dicta lege *Non dubium*, & ſimilibus) cum illum ſimpliciter prohibuit: vbi contraria actus valoris coniectura ſeu præſumptio adfuerit: validus quidem erit, vt fatentur omnes. Ex pœnarum vero adiectione, niſi & addiderit irritationem; firmitatem actui dediſſe, pœnarumque impoſitione Legiſlatorem eſſe contentum; communis eſt (Doctorum aſſertio, dictorumque iniurium intellectus, vt conſtat ex *Gloſſa in eadem lege Non dubium, verb. Ob id, verſ. Vel ſolue ad omnia*, allegansque per Vantium *de nullitat. Rubric. quot, & quibus modis nullitas in iudicio proponatur, num.* 54. Alderan. Maſcard. *de general. ſtatutor. interpret. concluſ.* 9. *num.* 38. *&* 39. Cephalum *conſil.* 47. *num.* 14. Farinacium *fragment. crimin.* 2. *p. verb. Lex, num.* 195. Suarez *de legib. d. lib.* 5. *cap.* 25. *num.* 4. *&* 5. Salas *d. diſput.* 16. *ſect.* 8. *num.* 17. *ad finem, verſ. Prima limitatio.* Et in caſu ſpecifici quæſiti noſtri, Molina *d. tract.* 2. *diſput.* 88. *num.* 14. Neque enim aliquid fit ex nihilo, vt naturale, & legale axioma eſt, iuribus firmatum *in noſtris, lit. L. num.* 71. Neque præſumendum duplici onere (irritatione ſcilicet, & pœna) Legiſlatorem ſubditos grauare voluiſſe, vt dicunt præcitati. Circa quod, & alia in quartæ rationis ſupra deſignatæ confirmationem, addenda ſuperſunt.

22 Denique † tertia ratio ſupra pro hac parte reddita *numero* 11. & præcedentia probat; & quam ſuſtinemus planiorem facit. Quam pro regula Vazquez 1. 2. *d. quæſt.* 96. *art.* 4. *diſput.* 164. *cap.* 3. *num.* 21. ſic conſtituit: *Secunda regula: quoties actus alicui certo generi perſonarum prohibetur intuitu virtutis Religionis, aut liberalitatis contra auaritiam, aut alterius virtutis quam Iuſtitia: actus firmus eſt, & acquiſitum per illum, non eſt obnoxium reſtitutioni, niſi lex aliud explicet. Quare cum in noſtro Regno nulla lege cautum ſit, vt actus ſimpliciter prohibitus nullus ſit, & leges Imperij in noſtro Regno locum non habeant, vt ſupponimus; conſequitur huiuſmodi actus ſimpliciter prohibitos, firmos eſſe, & acquiſitum per illos non eſſe obnoxium reſtitutioni.* Huiuſmodi leges eſſe dicit, ne Clerici in Sacris quædam negotiationum & officiorum genera exerceant. Quia non intuitu virtutis Iuſtitiæ prohibentur, ſed virtutis Religionis, aut liberalitatis contra auaritiam, vel quia eis indecens eſt talia officia exercere &c. *Eiuſdem rationis* (numero 23. nectit) *ſunt leges, quæ prohibent ne Miniſtri Regis accipiant munera, etiam gratis oblata, à certo, quodam genere perſonarum.* Accipere enim aliquid, ad auaritiam pertinere, leges iudicaſſe inquit; & conſequenter donationem validam eſſe in Regno noſtro, etiamſi contra prohibitionem fiat. Eiuſdem veſtigia, eadem verba transferentes, ſequuti Salas *de legib. d. quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 16. *ſect.* 8. *num.* 25. *verſ. Deinde quoties*, & Martin. Becanus *in ſumm. Theolog. ſcholaſt. cap.* 6. *de lege humana, quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 16. *ſect.* 8. *num.* 25. *verſ. Secunda regula: quando lex prohibet actum alicui certo generi perſonarum intuitu alicuius virtutis, excepta Iuſtitia; tunc actus firmus eſt, & acquiſitum per illum, non eſt obnoxium reſtitutioni, niſi lèx aliud explicet. Huiuſmodi ſunt leges, quæ prohibent Clericis quædam negotia, & officia ſæcularia, non intuitu Iuſtitiæ, ſed vel intuitu Religionis, quatenus videtur eſſe indecens homines Deo dicatos tam vilia miniſteria præſtare: vel certe intuitu liberalitatis, quia videtur eſſe ſignum auaritiæ, quærere lucrum ex huiuſmodi officiis, & miniſteriis. Idem dicendum eſt de legibus, quæ prohibent Miniſtris Regiis accipere munera, etiam gratis oblata, à certo quodam genere perſonarum, ad coërcendam, nimiam pecuniæ cupiditatem.* Hæc Becanus. Ex quibus abundè prioribus duobus argumentis ſatisfactum: prioreſque etiam tres rationes, pro opinione quam ſuſtinemus, firmatæ.

23 Tertium oppoſitum argumentum, † (imaginaria veluti ſuppoſitione nixum) corruit. Nullum enim pactum, conuentio nulla, quæ tranſlationem dominij gratuito datorum & receptorum impediat, adeſt. Nec item eam impedit iuramentum de muneribus his non recipiendis, ad reſtitutionemve ſic acceptorum recipientem obligat; tametſi contra illud agens periurus ſit. Verumque eruditè Ludouic. Molina *de iuſtit. & iure, d. tomo* 1. *tract.* 2. *diſput.* 88. *num.* 12. hiſce verbis: *Quia licet peccent, qui contra præſcriptum legum eiuſmodi donationes accipiunt, periurique ſint, ſi iureiurando ad eas non accipiendas ſe aſtrinxerunt: nihilominus*

donationes dè quibus loquimur, validas eſſe, neque conſurgere obligationem reſtituendi ante latam ſententiam, aut ante latum præceptum, quo Confeſſarius ad id pœnitentem aſtringat, profert: inferius, *in verſ. Leges etiam Caſtellæ,* ſubdens: *ſolum quippe eſt in cauſa, vt qui contra id quod iure iurando ſpopondit, aliquid accepit; periurus ſit, non verò vt quod accepit non efficiat accipientis, aut poſtquam acceptum eſt, teneatur id reſtituere: præſertim cum forma iuramenti ſit:* Se nihil accepturum, *non verò* Non retenturum, ſi id acceperit. *Si namque forma hoc etiam ſecundum contineret: tunc ſane obligatio conſurgeret reſtituendi, quod contra præſcriptum legis accepiſſet: non quidem de iuſtitia, quaſi quod accepiſſet non effeciſſet ſuum; ſed Religione: quia tenetur implere ſecundam partem ſub forma iuramento comprehenſam, vtpote licitam, & meliorem quam ſit retentio.*

Quoad alteram Pacti, ſeu Conuentionis partem. *Nullam* (ipſemet inquit) *effigiem, mentionemve Conuentionis in illis legibus inuenio, vt Iudices qui huiuſmodi donationes acceperint, incapaces ſint earum, illaſque reſtituere teneantur: præſertim cum illas non accipiant quaſi in pretium.* Similiter Vazquez *de reſtitutione, dicto capit. 7. dubio ſexto numero ſexageſimoſeptimo*, inquiens: *Licet enim leges prohibeant ne munera accipiat: ſed, vt dixi, nulla lex facit incapacem; & ſola prohibitio non ſufficit vt quis ſic incapax.* Idque verum. Ex qua enim incapacitas induci poterat (dicta nempe *lege 56. tit. 5. lib. 2. noua Reg. collectionis*, tum ſui initio; tum in progreſſu, verbis illis *ſupra numero ſexto* relatis, pro eaque ſententia expenſis:) nullatenus induci videtur. Verbum enim *Ni eſo miſmo tengan*, in ſuo ſpecifico continetur, & operatur caſu (ne ſcilicet Iudices cum aduocatis, procuratoribus, ſeu tabellionibus de ipſorum ſalariis paciſcantur, aliquidve de illis accipiant, aut teneant: ſeu etiam ad proximè ſequentia iſtiuſmodi prohibitionem referamus, quod non benè litteræ congruit, nec dubitatione multa caret, vt & conſtabit inferius: ac ſi dicat: Neque id ipſum teneant, accipiantve quidquam *por via de acoſtamiento*, à Magnate, ſeu Æquite, Prælato, Eccleſia, Vniuerſitate, ſeu perſona qualibet eccleſiaſtica, ſeu ſeculari, ad noſtrum donationis gratuitæ, non officij ratione, nec *por via de Acoſtamiento*, factæ non extenditur, vt iam *hac ipſa Annotatione, in principio, numero decimo quarto*, conſiderauimus. Neque enim verbum illud in principio legis adiectum ad tam longè poſtmodum poſita, poſt totque interiectas clauſulas, diſcretaſque orationes, trahi aliquatenus debet, aut poteſt; cum in ſuo quoquo caſu, & ſuis quibuſque verbis ipſa lex diſcriminatim ſanciat: nec diſpoſitum in oratione perfecta, ad aliam ſequentem, etiam proximam trahi poſſit, vnaquaque ſuum præcipuum ſortiente effectum, naturaque ſeruante: maximè in præſenti, tam longè vna ab alia ſeparata, & diuerſimode, vt diximus, diſponentibus. In prima enim tenendi prohibitionem dicto illo reſpectu acceptorum tantummodo lex adiecit, non alias pœnas (quaſi forſam maximum ſit illa ipſa grauamen:) in poſterioribus, receptionem in ſuo caſu non ſolum interdixit; ſed maximis pœnis cumulatis: quarum mitior interpretatio facienda eſt, nec inducenda illa, quæ pœnas multiplicat, amplius grauat, aut exorbitans redditur, etiam vbi clauſula vna ad aliam poſſet alias trahi. Vt enim pœna, odiumque euitetur, nec de clauſula ad clauſulam, nec de capitulo ad capitulum fit in iure relatio, extenſiove; quemadmodum in cæteris huius legis pœnis, ex clauſulis etiam cohærentibus, & dictiones copulatiuas habentibus, hæc omnia, aliaque conducentia comprobamus, plenéque oſtendimus *ſequenti paragrapho quinto, à numero 9. cum adiacentibus.*

Præterea id legis noſtræ forma, ipſiuſque verbis manifeſtius apparet. Cuius eſt initium: *Otroſi mandamos y defendemos que ningun oydor ni Alcalde de corte haga partido, directè, ni indirectè, publica ni ſecreta mente, por ſi, ni por interpoſita perſona, con abogado, ni procurador alguno, ni con eſcriuano, paraque le de coſa alguna de ſu ſalario, ni de las receptorias, ni otra dadiua por ello: ni eſo miſmo tengan.* Hoc itaque in caſu, retentionem eius intuitu recepti vetat; in ſequentibus proximis non ita ſimiliter diſponens, ſed ſimpliciter: *Ni tomen, ni reciban dineros, ni otro coſa alguna por via de Acoſtamiento. &c.* In quam quidem clauſulam, etiam cohærentem, non clauſula tranſit illa, ex dicendis *in dicto paragrapho* 5. Si verò præfata diſtinctione & punctuatione non legatur (vt legendum omnino arbitramur, quemadmodum *hac ipſa Annotatione, in principio, numer. 14. aduertimus* (ſed coniunctim illa verba: *Ni eſo miſmo tengan; ni tomen, ni reciban dineros &c.* (præterquam quod nec ſatis congruunt, nec aptè ſenſus elicitur:) eadem prohibitionis qualitas in primo capite, ad ſecundum trahi nequit, quam verbum *Ni eſo miſmo* (hoc eſt, *Idipſum* neceſſario requirit, imo quælibet iſtarum dictionum *Idem* vel *Ipſum* eam naturam tenet, & earum quælibet eandem ſubſtantiam demonſtrat, & præcedentium qualitatum repetitionem operatur, vt multis confirmat Barboſa *de dictionib. dictione centeſimavigeſimaſecunda, & centeſimaquinquageſimaprima.* Quòd autem primi capitis qualitas in ſecundo concurrere nequeat, ex coniuncta lectione apparet: quia in ſecundo iſto, & rei, & perſonarum qualitas abeſt, quæ in primo exiſtit. Non enim illic perſonæ ſunt quæ ſalarium habeant, aut cũ quibus de eo paciſcatur; ſed à quibus lex prohibet accipere quidquã *por via de Acoſtamiento.* Sicque orationibus diſcretis, congruus cuique ſtat ſenſus, legis intentio deprehenditur, verborum ſuperfluitas ceſſat, clarior lex, conſtructio redditur expeditior.

Eſto autem duæ priores hæreant clauſulæ, mixtimque legantur (quod tam à ratione longe abeſt) & vtraque *Tenendi* prohibitio tangat: non vtique cæteras oratione omnino ſeparatas; conditione diuerſas; pœnis, & ſanctione diſſimiles. In quibus, maximè donationis gratuitæ, de qua quæſtio noſtra (quaſi in re manifeſta, & dubio prorſus carente) nullus ex Doctoribus eam diſputantibus, huius quoque legis memores, ex priore illius parte, *Tenendique* prohibitione, ad ſecundam iſtam non modo vim vllam fecit; ſed nec mentionem quidem; tantummodoque ad verbum *Non poſſint*, in eadem ſecunda parte adiectum, ad incapacitatem retinendi, obligationemque reſtituendi acceptum contra illius præſcriptam normam, recurrit Sanchez, vt contrario vidimus argumento. Quod recipit ſolutionem ratione quinta pro hac parte deſignatam. Verbum ſcilicet *Non*
24 *poteſt*, † vel *Non poſſit* (non enim in horum verborum diſcrimine, quod quidam conſtituere intendunt, immoramur; vtrique eandem naturam, cum communi, ineſſe putantes) non ſemper potentiam auferre, & actum reddere nullum, ſed ſolum importare, *licitè fieri non poſſe*, vt probant textus *in capit. primo de eo qui cognouit conſanguineam vxoris ſuæ*, vbi dicitur: *Si quis cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit; nec à matre debitum petere, nec filiam vnquam habere poteſt vxorem: nec filiaſtra, nec ille vllo vnquam tempore alij ſe poterunt matrimonio copulare.* Et tamen Gloſſa finalis ait: *Tamen ſi contraherent, tenet matrimonium.* Textus *in cap. Litteras,* 13. *de reſtit. ſpoliator. & ibi Gloſſa verbo.* Non poteſt, *& paragrapho Porro, ibidem.* Textus *in cap. Faciat homo*, 15. 22. *quæſt.* 2. Textus *in cap.* 1. *de regul. iuris. lib.* 6. inquiens: *Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine inſtitutione Canonica obtineri.* Ex quo Gloſſa *verbo non poteſt*, aſſertionem præfatam (quod ſcilicet prædictum verbum actus nullitatem inducat, & potentia priuet) deducit, ab illaque cæteri deduxerunt. Quam non ſemper, & indiſtinctè procedere, aduertit *Gloſſa Marginalis ibidem.* Conſentitque Ludouicus Romanus, eius generalem aſſertionem improbans *in l. Stipulatio iſta, paragrapho, Alteri, D. de verbor. obligationib.* provt eum Auileſius refert *in capitib. Prætor, cap. 9. verb. Puedan. col. 5. in fine*, Alciatus & Corraſius, quos pariter memorat Caſtillo *controuerſiar. lib. 5. p. 2. capit.* 114. *numer.* 40. *&* 41. tametſi generalem adhæreat ipſe. At contrariam, quam ſequimur, ſententiam, & ſuper relata & infra referenda iura probant, ipſeque textus *in d. cap. 1. de regul. iuris, lib. 6.* ſolum affirmans: *Sine inſtitutione Canonica beneficium Eccleſiaſticum* licitè *obtineri*
non poſſe: Sentiens † *illicitè* poſſe, vt aduertit 25
Auguſtinus Barboſa *ibidem, numero* 4. Sic & conſiderantes adducens Panormitanum *in cap. Paſtoralis, num.* 21. *de cauſa poſſeſſion. & propriet.* & Coſm. *in pragmat. Sanction. tit. de pacific. poſſeſſor, §. Ordinarij, verb. Poſſideat, ad finem.* Verum inde hunc beneficij poſſeſſorem dicens, cum Ancharano, Innocentio, Butrio, Panormitano, & Boërio: eoque beneficio ſpoliatum, etiam abſque Canonicæ inſtitutionis probatione, illius reſtitutionem obtinere, iuxta textum *in cap. In litteris,* 5. *de reſtit. ſpoliator.* vbi ſic Alexander Tertius: *Super illa quæſtione, videlicet cum quis dicit*; ſe de poſſeſſione violenter eiectum; *& aduerſarius dicit*: Eum non fuiſſe canonicè inſtitutum: *reſpondemus prius de violenta eiectione, quam de Canonica inſtitutione agi debere.*

Quin & decennalem poſſeſſionem, † ius 26
in beneficio tribuere, & collationem Canonicam, titulumque ex ea præſumi, neque tunc beneficij titulum poſſeſſorem oſtendere cogi; tradidere Innocentius *in c. Illud, de præſumptionib. & in cap. licet Heli, de ſimon. & ibidem* Imola, Anan. Abbas, & Felinus, validaque Doctorum manu, Caldas Pereyra *de renouat. Emphyteuſ. lib. 1. quæſt.* 15. *num.* 17. Robur capit ſententia hæc à textu *in d. cap. Illud*, 11. *de præſumptionib.* Vbi per diutinam decem annorum cohabitationem, aliis concurrentibus adminiculis, probati matrimonium dicebatur. Et ſi iam à S.C. Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrimon.* Diſſimilis forma, omnino ſeruanda, ſit præſcripta. Quem quidem textum *in d. cap.* Illud, eiuſque deciſionem ad matrimonium ſpirituale trahunt Antonius, Cardinalis, Imola, Panormitanus, & alij, quos recenſet Caldas Pereyra, *dicto numero* 17. in fine. *vt ſcilicet ad probationem tituli inſtitutionis vel confirmationis ſufficiat quod longo tempore beneficium tenuerit, & pro Rectore, ſiue in poſſeſſorio, ſiue in peritorio habitus fuerit.* Quamuis *numero* 19. alios referat, triginta vel quadraginta annorum ſpacium ad id deſiderantes: *& numero vigeſimoprimo*, oppoſitum omnino in vtroque tenentes. Priorem verò abſque hæſitatione ſuſtinet Couarruuias *in relect. capit. Poſſeſſor, de regul. iuris, lib. 6. p. ſecunda, paragrapho decimo, numero nono,* & præſcriptionem legitimam (hoc eſt, cum bona fide & titulo, etiam colorato, vt aiunt, ſpacioque decem annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes) iure poſſeſſorem defendere aduerſus habentem canonicum beneficij titulum.

Cum ergo, licet beneficium eccleſiaſticum ſine inſtitutione canonica obtineri non poſſit; ſi abſque illa obtinetur bona fide, & titulo vt diximus colorato, temporum prædictis decurrentibus metis, efficax ius obtentori, relatorum Doctorum ſententia, quæratur: deducitur, verbum
Non poteſt, † ſimpliciter in lege adiectum, 27
non indiſtinctè, potentiam auferre, &

actum reddere nullum. Si enim actus in præſenti, beneficijque abſque canonica inſtitutione obtentio nulla omnino foret: neque bona fide, neque tractu temporis conualeſceret, aut efficax ius præſtaret, ex vulgari regula *Non firmatur tractu temporis, quod iure ab initio non ſubſiſtit*, 18. *de regul. iuris, lib. 6.* & *legis quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere*, 30. *D. eodem tit.* Quod cum præſtet; efficax etiam argumentum eſt, verbum *Non poteſt* non indiſtincte potentiam auferre, omnimodam neceſſitatem importare, & actum reddere nullum: potius ſæpe ad *licitam* poſſibilitatem referri, niſi & præter verbum *Non poſſit*, vel irritetur expreſsè actus, vel ex aliis verbis eius nullitas, Legiſlatoriſque intentio appareat.

28 Confirmatur id ipſum † ex frequenti Doctorum reſolutione, intellectuque textus *in cap. 2. de teſtament. lib. 6.* qui cum dicat: *Religioſus executor ab aliquo in ſua voluntate vltima deputatus non poteſt (cum velle vel nolle non habeat) huiuſmodi officium ſuſcipere, vel exequi, niſi à ſuperiore ſuo petita ſuper hoc licentia, & obtenta*: ex verboque *Non poteſt* affirment multi, actum aliter geſtum, nullum eſſe, vt videre eſt apud Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 6. cap. 11. numero quadrageſimo tertio*: ipſe tamen idem *numero* 44. probabiliorem ſententiam dicit oppoſitam, cum Federico *conſil.* 293. *ad finem*, Romano *conſilio* 409. *numer.* 6. & *ſingul.* 242. *alias* 245. *in* 1. *edit.* Felino *in cap.* 2. *de indic. num.* 6. Decio, Ripa, Iaſone, Hyppolyto, Rolando à Valle, Fuluio Paciano, & aliis. In qua ſunt etiam Gregorius Lopez *in l.* 2. *verbo Frayles, tit.* 10. *part.* 6. Iacob. à Canib. *de execut. vltimar. volunt. partic.* 1. *num.* 37. & 38. Roſel. *in ſumm. verb. Religio*, 1. *numero* 8. Azor *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 11. *quæſt.* 1. Matienz. *in l.* 14. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua Reg. collection. gloſſa* 1. *numer.* 4. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 46. *numer.* 14. Auguſt. Barboſ. *in collect. ad dict. capit.* 2. *numer. quarto*, Cardin. Tuſch. *practic. concluſ. lit. E. concluſ.* 498. *numer.* 3. Molfeſ. *in ſumm. p.* 2. *tract.* 13. *cap. vndecimo*, *numer. vigeſimoquinto*, Præter alias ad id rationes, hanc primam dicto loco aſſignat Sanchez: *quod ius tantum interdicat Religioſis id munus ſuſcipere, aut exequi abſque ſuperioris licentia, nec vlterius procedat ad executionem irritandam.*

29 Roboratur etiam † ex textu *in l. Filius familias*, 8. *paragrapho Veterani*, *D. de procuratorib.* vbi Vlpianus inquit: *Milites (nec ſi velit aduerſarius) procuratores dari poſſunt.* Et tamen geſta per milites procuratores datos, non hac exceptione vſque ad litis conteſtationem oppoſita remotos, valent, vt *in eodem paragrapho* cauetur, & *in l. Ita demum*, 13. *C. eodem tit.*

30 Item † ex *lege obligari*, 9. *D. de auctorit. tut.* vbi ſic Caius: *Obligari ex omni contractu pupillus ſine tutoris auctoritate non poteſt.* Et tamen receptiſſima & in iure manifeſta determinatio eſt, pupillum infantia egreſſum, ſine tutoris auctoritate contrahentem, naturaliter ſaltem obligari, ſancita *in l.* 1. *in fine*, *D. de nouation.* dicente: *Qualiſcumque igitur obligatio ſit, quæ præceſſit, nouari verbis poteſt, dummodo ſequens obligatio aut ciuiliter teneat, aut naturaliter; vt puta ſi pupillus ſine tutoris auctoritate promiſerit.* Sic in mutuo à pupillo ſine tutoris auctoritate recepto, locupletiore ex eo facto: *Si pupillus cui, ſine tutore auctore, decem mutuo data ſunt, legatum à creditore meruerit ſub hac conditione*: Si decem quæ acceperit, hæredi reddiderit: *vna numeratione & implet conditionem, & liberatur naturali obligatione*, Paulus inquit *in l. Si pupillus*, 21. *D. ad legem Falcidiam*, notant Gloſſa & Bart. *in d. l.* 1. *de nouationib. numer.* 7. Gloſſa etiam *in l. fin. verb. Non tuebitur*, *D. de iureiur.* Alexand. *in d. l. Si pupillus*, *num.* 2. Iaſo *in l. eius qui in prouincia*, *paragrapho quas vero*, *D. ſi cert. pet.* & *in l. Interdum*, *D. de condict. indebit. numer.* 5. Guttier. *in l. Nemo poteſt*, *D. de legat.* 1. *numero* 150. & 151.

Simile ad propoſitum argumentum eſt
† de *lege*, *Stipulatio iſta habere licere*, 38. 31
paragrapho Alteri, *D. de verbor. obligation.*
in qua Vlpianus: *Alteri ſtipulari nemo po-*
teſt. Iiſdem verbis Iuſtinianus *in paragra-*
pho Alteri, *inſtit. de inutilib. ſtipul.* De le-
ge quo tutela, 74. *in fine*, *D. de regul. iuris*,
vbi Paulus: *Nec paciſcendo, nec legem di-*
cendo, nec ſtipulando, quiſquam alteri
cauere poteſt. De lege 3. *C. de inutilib. ſti-*
pulationib. vbi Imperatores Diocletianus
& Maximianus: *Vt inter abſentes verbo-*
rum obligatio contrahi non poteſt: ita al-
teri, cuius iuri ſubiectus non eſt, aliquid
dari, aut reſtitui (niſi ſua interſit) nemo
ſtipulari poteſt. De lege ſeptima tit. 11.
part. 5. *Vn ome no puede recibir promiſion*
de otro ſæpe id in diſcurſu, contextuque
proſequente: Et tamen † ex huiuſmodi 32
ſtipulatione naturalem ſaltem obligatio-
nem oriri; communis eſt Doctorum aſſer-
tio. Quam conſtituunt, firmantque Gloſſa,
in d. l. Stipulatio iſta, *paragrapho Alteri*,
verb. Intereſt, communiter recepta, ſe-
quutaque à Bartholo *ibidem*, *num.* 8. Ale-
xandro *num.* 7. *verſ. Ego tamen*, Iaſone *nu-*
mer. vigeſimo, eodem Alexandro, poſt
Baldum, *in l. certi condictio*, *paragrapho*
quoniam, *numer.* 11. *D. ſi cert. pet.* & *in l.*
Furioſo, *numer. quarto*, *D. de re iudic.* Al-
ciato *in capit. Cum contingat*, *numer.* 109.
ad finem, *de iureiurand.* Galiaul. *in rubric.*
de verbor. oblig. numero ſexageſimonono ad
finem, Fortunio Garzia *in l. prima*, *nume-*
ro vigeſimotertio, & *ſeq. D. de pact.* Couarr.
in cap. quamuis pactum, 2. *p. paragrapho* 4.
num. 2. & *ſeq.* Cardin. Mantica *de tacit.* &
ambig. conuention. lib. decimoquarto, *tit.* 28.
num. 47.

33 Et hanc quidem naturalem obligationem † non ex honeſtate ſolum, aut debito morali; ſed legis vinculo inſurgere; ideoque promiſſorem in ſpecie hac ad implementum in conſcientiæ foro obligatum exiſtere, reſpondit Alciatus *conſil. 53. num. 14. lib. 9.* fidemque non ſeruantem, nonque promiſſa adimplentem mortalis culpæ reum eſſe, dixit Bartholus *in extrauag. Ad reprimendum, verbo Denunciationem, num. 10. verſ. Idem puto de eo qui promittit.* Quorum ſententiam probat Cardinalis Mantica *d. lib. 14. tit. 28. num.* 48. Cumque lege, naturalis obligatio inſurgit; non abſque peccati reatu eius implementum omitti poſſe; tradit, cum Diuo Thoma, Didac. Couar. *d. 2. p. paragrapho 2. numer. 6.* alios huius naturalis obligationis effectus in iure referens: pleniſſimeque Alphonſus Villagut. *deciſione, ſeu conſultatione deciſiua 20. ex numero* 133. lato iudicis officio naturalem obligationem executionem obtinere contendens, *ſicut olim ante introductas per ius ciuile actiones miniſtrabatur, inſtitia de iure gentium.* Hæc eius verba.

34 Denique † generalis dictæ Gloſſæ, & ſequacium aſſertio aliquantum viget quando lex in ſola prohibitione perſiſtit, cum ſcilicet *quid non poſſe fieri* dicit: ſecus atque ſi vlterius diſponendo procedat: tunc enim non præciſam neceſſitatem eius præceptum importare, aut actum reddere nullum (præſumpta Legiſlatoris voluntate, qui de remedio prouidendo, actui valorem cenſetur concedere) notarunt Iaſo *in d. l. Stipulato iſta, paragrapho Alteri, num. 17. D. de verbor. obligation.* & ex eo Azeuedus *in l. 1. tit. 3. lib. 5. nouæ Reg. collection. numer.* 4. Fului. Pacian. *de probationib. lib. 1. capit. 35. numer.* 42. Ioan. à Caſtillo *controuerſiar. d. lib. 5. ſecundæ partis, capit.* 114. *numer.* 46.

35 Ita ſimpliciter, † non cum prohibitione
vlterius procedendo (præter alia iura ex
Regiis noſtris) diſponunt *d. l. 1. tit. 3. lib. 5.*
nouæ Regiæ collectionis, & lex 54. Tauri, San-
cientes: *La muger durante el matrimonio, no*
pueda ſin licencia de ſu marido, repudiar nin-
guna herencia que le venga ex teſtamento ni
ab inteſtato. Adhuc vero nullitas ex legis hu-
ius contrauentione reſultans, ſi bene per-
pendatur, non tam ex illius prohibitione,
aut verbi *Non poſſit* in ea adducti natura pro-
uenit; quam ex qualitatis, ſolemnitatisve
in ea requiſitæ, ac perinde formæ defectu:
36 cuius veluti exiſtentia † dat eſſe actui, *l. Di-*
uus, 8. D. de reſtit. in integr. cuius defectus
extinctio eſt & annullatio eius, *l. Iulianus,*
9. paragrapho Si quis rem, D. ad exhibend.
cum vulgatis de quibus *in Axiomatib. no-*
ſtris, lit. F. num. 154. & ſeqq. Forma enim ſub-
ſtantialis dicitur inducta, cum aliqua à le-
ge qualitas deſideratur, vt ex Auendaño
reſponſo 14. in fine, obſeruat Azeuedus *in l.*
6. tit. 6. lib. 5. nouæ Reg. collectionis. Quo-
tieſve quidquam à lege cum aliqua ſolem-
nitate fieri iubetur, tametſi ad irritatio-
nem actus aliter geſti per eam non pro-
cedatur, ſententia Baldi *in d. l. Non dubium,*
numer. 18. C. de legib. Bruni, *in tract. de le-*
gib. & conſtit. verſ. Forma data cenſetur, &
in tract. de Forma, capit. 1. col. 2. Hippol-
liti Riminaldi, Becij, Burſati, & aliorum, quos
allegat & probat Ioan. à Caſtillo *contro-*
uerſiar. lib. 5. p. 2. cap. 149. Qua ratione,
& intellectu ſolutionem recipit argumen-
tum à Tiraquello, cæteriſque ab ipſo re-
latis *de legib. connubial. gloſſ. 4. num. 2. 4.*
& 5. pro aduerſa parte ſupra petitum, di-
centibus: *Contractum mulieris, vel mino-*
ris ſine conſenſu propinquorum, nullum
eſſe, quando conſuetudo, ſeu municipale
ſtatutum, prohibet ſine illorum conſenſu
fieri.

37 Similiter *dicta lex 6. tit. 8. lib. 5. nouæ Reg. collectionis* † non modo ſimplicem & abſolutam prohibitionem continet; ſed *& à lege octaua eiuſdem tituli & libri* recipit intellectum, quæ illegitimos non ſolum prohibitione à bonorum paternorum ſucceſſione, perceptioneve aliqua, præter alimenta vſque ad quintam eorum partem, auertit: ſed eorum incapaces pariter illos reddit. Secundum quam, non vel ob ſimplicem dictæ legis ſextæ diſpoſitionem, vel propter verbi *Non poſſint* naturam, procedere opinionem *numero ſeptimo* relatam; ſed huius potius declaratione & virtute, aduertit Iacobus Granado 1. 2. *controuerſ. 7. de legib. tract. 3. p. 1. diſput. 10. n.* 19. verbis hiſce: *Lex agens de filiis ſpuriis, non reddit illos incapaces hæreditatis propter verbum* Non poſſit, *ſed quia ſic intellecta eſt à Doctoribus, & quia id expreſſe habetur in lege octaua eiuſdem tituli.*

38 At vero *dicta lex noſtra 56.* † neque expreſſe receptionem dequa loquimur, irritat, nullamve reddit; neque ex verbo *Non poſſint* eius nullitas deprehenditur; ſecundum vſque adhuc late deducta: neque in ſimpli prohibitione ſubſiſtit, ſed vlterius pœnas adiiciendo procedit: ex quibus actus, receptioniſque valor reſultat, iuxta limitationes proxime aſſignatas *numero* 21. *&* 34. eiuſque pœnas ante Iudicis ſententiam (modo ſaltem ſuo loco annotando) in conſcientiæ foro non deberi; cum ea pœnarum conditio ſit; vt non niſi poſt Iudicis ſententiam debeantur, vt *Annotatione ſequenti* latius apparebit.

39 Reſtitutionem autem cum duplo † à lege hac præceptam, pœnam eſſe, in dubium eſt, lex enim eam pœnam nominatim appellat, ſeu eam pro pœna deſignat, inquiens: *So pena &c.* Cuius naturam etiam verbo *Punitur* tribuit, pœnamque eo induci ait Ancharanus *conſil. 440. incipit: In quæſtione, numer. quarto,* Cardinal. Tuſch. eius relator, *practicar. concluſ. lit. P. concluſ. 205. numer. ſeptimo,* Quantumuis enim ſimplex obligationis reſtitutio pœna propriè non ſit, ſed quædam vitatio culpæ, vt notant Suarez *de Religione, tom. primo, tract. 2. lib. tertio, cap. 13. numer.* 9. ipſe tamen ibi fatetur, præter iſtam ſimplicem reſtituendi

in conſcientiæ foro obligationem, quæ per ſe arctat: pœnam ratione ſolum legis imponi, & ordinariè actionem Iudicis requirere.

Quinimo etſi lex *Pœna* nomine non fo-
40 ret vſa, eamve nominatim non apponeret; †
actum tamen irritaret: irritatione pœnam cenſetur imponere. Irritatio enim actus, pœna eſt, in odium contrauenientis legi inflicta *l. Senatus, 52. D. de contrah. empt.* vbi Paulus: *Pœna in eum qui aduerſus Senatus conſultum feciſſet conſtituta, vt duplum eius quanti emiſſet, in ærarium conferre cogeretur; in eum verò qui vendidiſſet, vt irrita fieret venditio &c. l. fin. in fine, C. de poſthum. hæred. inſtit.* in verbis illis: *Neque pœnam patiatur præteritionis, qui filios ſuos non præteriit.* Probantquè multa alia iura, quæ adducit Salas *loco proxime referendo.* Docentquè Batt. *in l. Sanctio legum, D. de pœn. in l. Turpia legata, & ibi* Bald. Alexand. & Iaſo, *D. de legat.* 1. Abbas, & alij *in cap. 1. de conſtit.* Crot. *in rubric. C. de noui oper. nunciat. num.* 14. *in fin.* cumque his Petr. Surd. *conſil.* 157. *num.* 4. Sanchez *de matrim. lib.* 3. *diſput.* 4. *num.* 9. Suarez *lib.* 5. *de legib. cap.* 19. *num.* 7. Caſtro Palao *in opere moral. tract.* 3. *diſput.* 2. *punct.* 7. *num.* 4. Salas *de legib. quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 16. *ſect.* 2. *num.* 3. & 4. diſtinctionem apponens, Gutier. *de iuram. confirmator.* 1. *p. cap.* 14. *num.* 12. Azeued. *in leg.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *nouæ Regiæ collection. numero* 13.

41 Ex quo † neque pœnam irritationis actus ante ſententiam contrahi, in terminis quæſtionis noſtræ, eiuſdem legis 56. relatarumquè ſimilium, moderamine ſaltem proximè aſſignando: nec gratuita munera, de quibus ſermo eſt, ante eam reſtituere accipientem in conſcientia debere, dicunt Theologi infra referendi: Ex quibus nunc duos ſeligimus, Iacobum Granado 1. 2. *controuerſ.* 7. *de legib. tract.* 3. *p.* 1. *diſput.* 10. *num.* 13. in caſu *dictæ legis Non dubium*, pariterquè Regiarum, de quibus loquimur, dicentem: *Etenim lex iſta Imperatoris, eſt pœnalis: in pœnam enim violationis legis prohibentis contractum, infligit nullitatem, ſeu irritationem illius: pœnam autem temporalem regulariter loquendo, nemo tenetur exequi in ſe, donec à Iudice ſaltem declaretur crimen illius, vt infra dicetur. Nec obſtat, verba legis videri ſignificare nullitatem: nam rectè illa explicatur, vt ſenſus ſit, contractus debere iudicari nullos, ita vt accedente ſententia Iudicis, cenſeantur inualidi tempore quo irriti ſint, quaſi retrotracta ſententia ad tempus antecedens.* Ad leges ſtatim noſtras, verbumquè *Non poſſint*, quo *dicta lex* 56. vtitur, deſcendens, eamque in hanc quidem ſententiam explicans iuxta ſupra dicta, cuius & *infra numero* 47. verba transferimus. Conſocium item (& profeſſione, & verbis, prorſus enim ſimilia profert) Ferdinandum de Caſtro Palao *in opere morali, de virtutibus & vitiis contrariis, tract.* 3. *diſput.* 2. *puncto* 8. *num.* 4.

Ex abundanti tractum hoc argumentum eſt, expreſſa, vt diximus, legum determinatio-
42 ne ſtante, quæ in pœnam † ſic acceptorum
reſtitutionem cum duplo Fiſco Regio fieri iubent. Cui vel ſola applicatio pœnam oſtenderet; nonque reſtitutionem eſſe, ad quam regulariter ob iniuſtitiam quis tenetur; cum nec parti fiat, nec fieri debeat, à qua veluti nil ſit ablatum, cuique debeatur nihil, vt in noſtratum legum explicatione aduertit Ludouicus Molina *de iuſtit. & iure d.* 1. *tom. tract.* 2. *diſput.* 88. *num.* 12. *verſ. Leges etiam Caſtellæ. Ecce* (inquit) *leges illæ pœnam apponunt, imò inter pœnas computant, vt ſoluatur quod acceptum eſt, & inſuper duplum; idque totum Fiſco Regis: quæ pœna locum non habet ante latam ſententiam.* Cum præſertim † 43
pœna Fiſco applicata criminalem naturam induat, iudiciumquè criminale reddat, Gloſſa *in l.* 3. *verbo Centum aureorum, D. de ſepulchr. violat:* Gloſſa, Alberic. & Salicet. *in l.* 1. *C. eod. tit.* communiter approbatæ, teſtibus Ioanne de Platea *in l.* 2. *in fine, C. de his qui ex public. ration. lib.* 10. Curtio Iuniore *in rubric. D. de iudic.* Petro Dueñas *regula* 315. *ampliat.* 2. Dicunt etiam communem Canoniſtæ *in rubric. de iudic.* Abb. *num.* 5. Aret. *num.* 19. Deci. *num.* 95. Ripa *num.* 91. *& ſeq.* Peregrin. *de iure fiſci, lib.* 4. *tit.* 8. *num.* 8. & poſt aliorum relationem, Ludouic. Peguer. *deciſ.* 6. *num.* 2. Vbi inter pecuniariam pœnam parti, & Fiſco applicatam
diſcrimen conſtituit: † quod illam ſoluere 44
non valens, liberetur, iuxta deciſionem *capitis Oduardus, de ſolutionibus*: ob hanc, non vtique, regulariter, ſed quod in corporalem commutabitur, & luet in corpore ad pœnam etiam pecuniariam condemnatus, quam ſoluere non poteſt, iuxta *legem finalem, D. de in ius vocand.* ſimileſquè per Nos adductas *in Axiomatib. iuris, lit. C. num.* 146. Qua de re, præfatoquè diſcrimine, præter alios, plenius agit Farinacius *prax. crimin. quæſt.* 26. *num.* 7. 25. 32. *& ſeqq.*

Pœna itaque † arguit ius quæſitum, vt 45
dicunt Bartholus & ſcribentes *in l. Titia, oppoſit.* 4. *D. de verbor. obligationib.* Cephalus, communem profeſſus *conſil.* 52. *num.* 15. cumque his, Petrus Surdus *conſil.* 168. *num.* 63. & conſequenter in gratuitorum munerum acceptorem ius tranſlatum, pœnamquè à lege aduerſus ſic recipientes impoſitam, ante Iudicis ſententiam in conſcientiæ foro non deberi, vt *ſequenti Annotatione* latius conſtabit. Aliud quidem ſi reſtitutio non tam pœnam, quam intereſſe partis, reiquè amiſſæ recuperationem contineret: quia pœna tunc in conſcientiæ foro deberetur, vt notant Couarru. *in* 4. *p.* 2. *cap.* 6. §. 8. *num.* 18. *verſ. Sexto,* Azeued. *in l.* 1. *tit.* 17. *lib.* 8. *num.* 11. 13. *& ſeq. & in l.* 31. *tit.* 19. *lib.* 9. *nouæ Reg. collection. num.* 12.

Omnia huc vſque dicta † quaſi per appen- 46
dicem recentiores Theologi *ſupra citati numero octauo*, confirmant, coadiutoremquè vſum interpellant. Quorum (pro omnimoda firmitate, præfatæ *legis* 56. ſimiliumquè relatorum non ſolum ornatu, ſed vtili, neceſſariaquè explicatione) ſententias tranſcribere non veremur.

Molinam dictas leges erudite appendentem, ſupra numero 23. tranſtuliſſe ſufficiat.

Vazquez 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 14. *cap.* 2. *num.* 17. hæc: *In noſtro Regno prohibiti ſunt aliqui*

Miniſtri Regis munera accipere; ex quibus eos ſolum ad reſtitutionem obligamus, qui ipſa lege inhabiles efficiuntur vt recipiant: eos verò qui ſolum prohibentur ſimpliciter abſque decreto irritante, non obligamus ad reſtitutionem. Et oppoſitum nimis ſeuerum eſſet.

Petrus Nauarra *de reſtit. lib. 4. cap. 2. num.* 107. ita: *Secundo colligo ex hac regula, quod Iudices & Officiales Regij, & nonnulli alij tenentur reſtituere munera gratis oblata eis à negotiatoribus, quando lex eos non modo prohibet recipere; ſed etiam incapaces facit retinendi.*

Paulus Laymann *Theolog. moral. lib. 3. tract. 4. cap. 4. num.* 10. ſic: *Quin etſi lex poſitiua acceptionem munerum prohibeat: non tamen accipiens ante Iudicis ſententiam ad reſtitutionem obligandus videtur, præterquam ſi lex exprimat, vt non tantum illicita, ſed etiam inualida acceptio ſit.*

Martinus Becanus *Theologiæ ſcholaſtic. c. 6. de lege humana quæſt. 9. num. 6.* hunc in modum: *In Regno Hiſpaniæ prohibiti ſunt aliqui Miniſtri Regis accipere munera: ex quibus ij ſolum ad reſtitutionem obligantur, qui per legem inhabiles redduntur ad recipiendum: hi verò qui ſolum prohibentur accipere, non obligantur.*

Suarez *de legibus, lib. 5. cap. 30. numer. 2.* iſtiuſmodi verba: *Hinc verò colligere poſſumus, in noſtro Hiſpaniæ Regno leges purè prohibentes non irritare actus, niſi per ſpecialem clauſulam id ſufficienter declarent.* Memoranſquè *legem primam tit. 2. lib. 5. nouæ Reg. collection.* quæ actum irritare volens, expreſsè irritat; Matienzium carpit exiſtimantem ſuperabundare illius verba, quæ actum annullant, eiuſquè expreſſam annullationem, ex ratione præfata, ſic neceſſariam fuiſſe dicit: *Addita ergo fuère illa verba in illa lege, quia neceſſaria erant ad dictum effectum.* Continuo iungens: *Alia conſuetudo eſt ipſius Regni, ita enim communi vſu accipiuntur leges prohibentes accipere munera, vel ludere aleis, vel ſoluere amiſſa in ludo, pecunia credita, & ſimiles, quando non addunt clauſulam irritantem: quando illam addunt, verba ita obſeruantur, vt non maior intelligatur ineſſe irritatio, quam per illa ſignificetur, & ſolum cenſeatur incurri per modum pœnæ; ac ſubinde cum modo & reſtrictione legis pœnalis.* De quo *paragrapho ſequenti nos ſermo expectat.*

Ioannes Salas *eodem tractat. de legibus, quæſt. 96. tract. 14. diſput. 16. ſect. 8. n.* 20. in fine: *In noſtro Caſtellæ Regno lege prohibentur aliqui munera accipere; quos, ſi acceperint, non obligamus ad reſtitutionem.*

Ferdinandus de Caſtro Palao *in opere morali, de virtutibus & vitiis contrariis, d. tract. 3. diſput. 2. puncto* 8. *n.* 3. hac in ſpecie ſic quærens, & decidens: *Sed quid dicendum in noſtro Regno? Reſpondeo: Ex ſola prohibitione facta, non inferri annullationem ipſo iure: quia nulla eſt lex, quæ vim ſimplici prohibitioni tribuat; imo potius contrarium colligitur ex conſuetudine ſatis recepta. Sunt enim plures leges prohibentes Miniſtris iuſtitiæ munera accipere, quæ ſi accipiant, acceptio valida eſt dum non infirmatur.*

Iacobus Granado *1. 2. d. controuerſ. 7. de legibus, tract. 3. p. 1. diſput. 10. num.* 18. rem fuſius proſequens, oppoſitiſquè ſupra occurrens, ait: *Tertiam regulam aſſignant aliqui dicentes: Cum lex ita prohibet aliquid, vt vtatur verbo* Non poſſit fieri *vel* Non poteſt recipere; *nullum eſſe actum, vel contractum contra illam initum. Vnde filij, vulgo* Baſtardos, *ſunt incapaces hæreditatis, quia lex 6. tit. 8. lib. 5. nouæ collection. dicit:* No puedan hæredar. *Iudices etiam ſeculares tenentur reſtituere munera etiam ante condemnationem, nec ſunt capaces dominij iſtorum, quia lex 56. tit. 5. nouæ Regiæ collectionis ait:* No puedan recibir &c. *Sed hæc regula non eſt certa. Nam ſæpè in iure, verbum* Non poteſt, *non ſignificat nullitatem actus. Vnde in cap. Si quis, de eo qui cognouit conſanguin. vxoris ſuæ dicitur:* Si quis cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere; nec filiam vnquam *habere poteſt vxorem:* nec filiaſtra, nec ille vllo vnquam tempore alij *ſe poterunt* matrimonio copulare. *Et tamen ſi contraherent, validum eſſet matrimonium, vt ibi notat Gloſſa. Et l. 12. tit. 18. lib. 5. nouæ collection. dicitur de campſoribus:* No puedan negociar por ſi; ni por tercera perſona: *Et nihilominus Hiſpalenſis Audientia præcepit cuidam ſoluere quod illis debebat ratione huius negotiationis. Et l. 5. tit. 18. lib. 6. prohibetur aduenis negociatio apud Indos; & agazonibus emere* Barras, *quas vocant, auri, aut argenti, addito verbo* Non poſſint: *& tamen nemo dicet contractus iſtos eſſe nullos.* Dictæ legi 6. tit. 8. lib. 9. nouæ Regiæ collectionis verbis *ſupra relatis numero* 37. ſatisfaciens *numero* 19. Ad Iudices reuerſus continuò nectens: *Quod verò attinet ad Iudices ſeculares, valde probabile eſt, eos non teneri reſtituere, niſi condemnentur, & re vera eſſe capaces dominij munerum, quæ gratis donantur, non obſtante illa lege.* Quod manifeſtè ſuperiora monſtrant, nullamquè legem dominij iſtius reddere Iudices incapaces, maximè *numero* 22. & 23.

Perfectum quidem Iudicem, & legem ad vnguem ſeruantem, illiuſquè implentem præcepta expetimus: imperfecti non excuſatores, ſed veritatis indagatores eſſe conamur.

AN AD CÆTERAS POENAS è prædictis legibus Regiis (præſertim dicta lege 56. tit. 5. lib. 2. & l. 5. tit. 9. lib. 3. nouæ Regiæ collectionis) in Iudices à perſonis prohibitis recipientes, ipſo facto impoſitas, ante Iudicis ſententiam in conſcientiæ foro earum transgreſſores teneantur?

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiuæ partis argumenta proponuntur*, & numeris ſeqq. vſque ad numerum

rum 7. *Contraria* exinde.

Verbum Ipſo facto, *latam ſententiam ſignificat,& importat.*ibidem d.num.1.

2 *Poſt Iudicis ſententiam pœnam conſcientiæ foro debetur.Cum limitatione, & intellectu* numer 29.

3 *Iudicis & legis ſententia à pari procedunt, nec minus poteſt lex quàm Iudex: operaturquè æquè ſententia ficta à lege,vt lata ab homine,& quandoque plus,*& num. 4.*Limita & intellige vt* num.36.37.38. 39.& 40.

4 *Lex dominium & poſſeſſionem ipſo iure transferre valet;non vtique Iudex abſque alio actu.*

5 *A ſententia Iudicis appellare licet ; à legis non vtique.*& num.27.& 28. *vbi diſcriminis ratio aſſignatur.*& num.41.

6 *Lex nil fruſtra agit.*

7 *Verbum* Pro conuicto habeatur,*an ſententiam latam ſignificet?*

8 *Pœna ante Iudicis ſententiam , declaratoriam ſaltem , in conſcientiæ foro non debetur.*

9 *Etiam cum* ipſo facto,*aut ſimilibus verbis latam ſententiam ſignificantibus, pœnam lex imponit. Quique verbi* Ipſo facto *tunc ſit ſenſus ?* & numeris ſeqq. *Ampliatur* num. 15. & ſeqq. vſque ad numer.34.

10 *Quæ ſit huius rei , & concluſionis ratio ?* & numeris ſeqq.

12 *Lex ad pœnam in foro conſcientiæ obligans ante Iudicis ſententiam,an naturæ repugnet,ſitquè obligatoria?*

14 *In dubiis benignior interpretatio facienda eſt.*

16 *Oratio , ſeu particula indefinita quando æquiualeat vniuerſali?*& num.17. & 18. *Opinio , Suarez impugnatur.* ibidem , & num.19.

19 *Etiamſi lex non diſtinguat,diſtinguere debemus cum vel alia lex diſtinguit , vel ratio ex aliis ſuadet.*

21 *Intellectus textus* in cap.Euidentia, 9. de accuſationib.

22 *Fiſcus heretici bona occupans ante ſententiam declaratoriam , licèt delictum adeo notorium ſit , nulla poſſit tergiuerſatione celari , an ad eorum reſtitutionem teneatur?*

24 *Irregularitatis pœna,Eccleſiaſticaquè cenſuræ ipſo iure lata ſecum executionem trahunt, neque declaratoria quidem ſententia egent,& quare?*

25 *Pœnæ incurſæ , vel criminis patrati declaratio parte citata , & iudiciario ordine fieri debet.*

26 *A ſententia declaratoria pœnæ appellari.* & num.28.

27 *A pœna legis nequit appellari.*

29 *Damnatus per Iudicem ad pœnam,an eandem ipſe exequi debeat,vel ſatisfaciat patientiam executioni præſtando ? Et an ſi Fiſcus in exigendo pœnam negligens ſit , eam reus præſcribat?*& num.ſeq.

31 *Intellectus textus* in Extrauag.Ambitioſe, de rebus Eccleſ.non alien.

32 *Intellectus textus* in l.5.tit.11.lib.5.nouæ Reg.collectionis.

33 *Intellectus textus*in l.1.tit.21.lib.8. nouæ Reg.collection.

35 *Satisfit argumentis contrariis.* & numeris ſeqq.

37 *Intellectus textus* in l.Cum quaſi, 30.§. Complures,verſ.Hi autem,cum Gloſſa verbo Iudicati, D.de fideicommiſſar.libertatib.

38 *A diuerſi non fit illatio.*

39 *Argumentum* Si vinco vincentem te , à fortiori vincam te , *non vrget in victo diuerſo iure,ratione,vel ordine.*

40 *Intellectus textus* in l.Raptores,41.C.de Epiſcop.& cleric.

41 *Pœna* ipſo facto *à lege impoſita à tempore commiſſi criminis incipit deberi ſuſpenſa vſque ad Iudicis declarationem eam præſtandi obligatione.*

43 *Alienationes factæ poſt delictum ab eo cuius bona ipſo iure propter delictum confiſcata ſunt,an validæ,nullævè ſint,& bona ab eo tempore alienata , poſt criminis declarationem , Fiſcus vendicet ?* & num.44.

Dictionis,ſeu verbi Ipſo iure *effectus plures , præter iam relatos , qui recenſuerint?*

§. III.

AFfirmatiua pars probatur : † Quia ver- 1
bum *Ipſo facto* in dictis legibus appo-
ſitum,& ſub quo pœnæ in eis deſignatæ in-
fliguntur ; latam ſententiam ſignificat , &
importat,*cap.1.de homicid.lib.6*.Gloſſa *in cap.
2.,verbo Ipſo facto,ne cleric. vel Monachi , eo-
dem libro, & in clement. Attendentes , verbo*
etiam *Ipſo facto, finalis , de ſtatu Monachor.*
Vtque in re manifeſta , profuſis parcamus
allegationibus,qui plures deſiderat, conſulat
Tiraquellum *in l:Si vnquam , verbo Reuerta-
tur,num.*143.*C.de reuoc.donationib.* Cardina-
lem Tuſchum *practicar.concluſ.lit.I. concluſ.*
355.Farinacium *fragmentorum criminal.2. p.
verbo Lex , num. 93.* & Auguſtinum Barboſa
de dictionib.dictione 152.Sed poſt Iudicis ſen- 2
tentiam † pœna in conſcientiæ foro debe-
tur,vt conſentiunt D.Thom.2.2.*quæſt.62.art.*
3.Caiet.*quæſt.69.art.3. &* 4. Caſtro *de poteſt.
legis pœnal.lib.2.cap.3.* Nauar. *in comment. 4.
de regularib. num. 63.* Diedr. *de libert. Chri-
ſtian.lib.2.cap.6.*Suarez *de legib.lib.5.cap.10.*
Paul. Laymann. *Theolog. moral.lib.1.tract.4.
cap.15.de legib.num.7.*Ex Iureconſultis , Bal-
dus *in l. Id quod pauperibus , quæſt. 9. C. de
Epiſc.& Cleric.*Felin.*in c.1.de conſtit.n.46.*&
ibi communiter Canoniſtæ,Tiraquel. *in d. l.
Si vnquam,verbo Reuertatur,num.191. in fi-
ne,verſ.Verum,* Petr.Rebuff.*in l.Si qua pœna,*
244.*D.de verbor.ſignific.verſ.Simul enim,*An-
ton.Gomez *3.tom.variar.cap.14.num.3.verſ.
Quod tamen limita,*Sarmient.*ſelect.interpret.
lib.3. cap. 6.num. 6.* Ergo idem dicendum in 3
ſententia à Iure lata. A pari enim procedit †
Iudicis & Legis ſententia,per quamliberquè
illarum dominium perditur , & pœna incur-
ritur,

ritut,*cap.2.de præſcrip.lib.6.*Nec minus poteſt lex quam Iudex, vt ſæpè in hanc ſententiam arguit Caſtro *de poteſt.legis pœnal.lib.2.cap.5.verſ.Secundo,& cap.7.eiuſdem libri,ſtatim in principio.* Tantumquè operatur ſententia ficta à Lege,quantum ſententia lata ob homine,*l.Cum quaſi,30.§.Si plures,D.de fideicommiſſar.libertat.*vbi Gloſſa *verbo Iudicati,* ait: *Vt quod facit ſententia, hoc faciat legis poteſtas.*

4 Quinimo † maiorem quandoquè in lege quam in homine poteſtatem eſſe (propoſitam ſententiam neruoſe defendens) contendit Caſtro idem. Quia lex dominium & poſſeſſionem ipſo iure transferre valet, & transfert *in l.Raptores,41.C.de epiſcop.& Cleric.in l.fin.C.de ſacroſ.Eccleſ.in l.7.tit.4. part. 5.& in l.45.Tauri:*quod Iudex abſque aliquo actu facere nequit, vt firmat Baldus *in l. Ea lege, C.de condict.ob cauſ.& in l.Traditionibus,C.de pact.*Tiraquel. *d.verb. Reuertatur, num.371.* Auiles *in capit.Prætor.cap.1.verb. A las partes,num.4.& ſeqq.*multis quoque relatis,

5 Aliis prætereà argumentis aſſertionem præfatam Caſtro roborat. † Quòd ſcilicet à Iudicis ſententia appellare liceat;à legis ſententia non vtique.

6 Quòd nullius aliter forent ea verba momenti,†eſſentquè fruſtratoria,cum nihil fruſtra lex agat, vt §. 1. *præcedenti, numero 13.* diximus. Confirmatquè ſimilibus,vt & pariter effecit Menchaca *controuerſiar. vſufrequent.lib.1.c.7.* in poteſtate legis præcipuum conſtituens fundamentum.

7 Contraria opinio † (*Sententiam nempe Iudicis, ſaltem criminis declaratoriam deſiderari,cum lex ipſo iure pœnam imponit, & ante illam in conſcientiæ foro pœnam non deberi, in caſo præcipuè noſtro*) multis probatur: textu *in l. Eius qui delatorem, 29. D. de iure fiſci,* vbi cum Vlpianus dixiſſet: *Eius qui delatorem corrupit,ea conditio eſt,vt pro conuicto habeatur* (verbaquè *Pro conuicto habeatur*, ſententiam latam ſignificent, ſecundum Archidiaconum,Ioannem Andream, Ancharanum, Dominicum, & alios relatos à Tiraquello *in d. l. Si vnquam, verbo Reuertatur, num.216.*)inferiùs ſubiungit Vlpianus: *Verum oportet conſtare prius, & de crimine pronunciari.* Textu *in l.Quicunque,8.§.Vniuerſi, verſ.Quod ſi fecerint, C.de hæretic.* vbi Vale. & Marc.Imperatores:*Quod ſi fecerint, & hoc factum fuiſſe domino volente conſtiterit, poſt rem in examine Iudicis approbatam; domum vel poſſeſſionem in qua conuenerint,eius ciuitatis ortodoxæ Eccleſiæ in cuius territorio eſt,iubemus addici.* Simili textu *in l.1. C.de apoſtat.* vbi Imperator Conſtantinus:*Si quis lege venerabili conſtitutus,& ex chriſtiano Iudæus factus ſacrilegis cætibus aggregetur; cum accuſatio fuerit approbata, facultates eiuſdem dominio Fiſci iubemus vendicari.* Cum tamen hæreticorum bona ipſo iure ſint confiſcata. In vtrumquè textus *in cap.Cum ſecundum,19.de hæretic.lib.6.* vbi Bonifacius Octauus (ad ſimilium legum ſimilitudinem, quæ inceſtas nuptias contrahentes, alioſquè ibi recenſitos, *ipſo iure* bonis ſuis priuant) ait: *Bona hæreticorum (qui grauius,horribilius, & deteſtabilius quàm prædicti delinquunt)* ipſo iure, *de Fratrum noſtrorum conſilio,decernimus confiſcata. Confiſcationis tamen huiuſmodi executio,vel bonorum ipſorum occupatio fieri non debet per Principes (iuxta Gregorij Papæ prædeceſſoris noſtri declarationem) antequam per Epiſcopum loci,vel aliam perſonam Eccleſiaſticam,quæ ſuper hoc habeat poteſtatem, ſententia ſuper eodem crimine fuerit promulgata.*

Ecce tam iure Ciuili, quam Canonico pœnam *ipſo iure* incurſam, Iudicis ſententiam,declarationemquè deſiderare. Ad quod etiam trahitur *lex Neceſſarios, 5. D. ad S.C. Sylanian.*trahunturquè aliæ à Gloſſa *in auth. de inceſt.nuptiis,§.1.verbo Imminere, ad medum,verſ.Quidam dicunt,coll.2.*

8 Eſt quidem Theologorum & Iuriſtarum recepta ſententia,† *pœnam in conſcientiæ foro ante Iudicis ſententiam non deberi.* Quam protulere Gloſſa,ab omnibus approbata. *in cap. Fraternitas,11.in ord.12. quæſt. 2. verbo Cum augmento,in fine,*Abb.*in cap. 1. de conſtitutionib.num.10.*Felin.*num.41. verſ. Tertius caſus,*Berous *num.232.& ſeq.in cap. Dilecti filij,num.61.de arbitr.& in cap. Quoniam contra,num.226.de probationib.*Gomez. *in §. Ex maleficiis,num. 14. inſt.de action.* Iulius Clar. *ſententiar.lib.5.§.fin.quæſt.80.num.8. verſ. Sed hic incidenter quæro,* Cardinal. Mantica *de coniectur.vltimar.voluntat.lib.10. tit. 4. num. 16.*Peregrin.*de iure fiſci, lib. 4.tit.6. num.30.* Anton. Gomez *in l.Tauri,num. 4. & variar. tom. 3. cap. 14. num. 3.* vbi multos ex antiquioribus refert,Sarmient.*ſelectar.interpret.d. lib.3.cap. 8. num. 276.* multos pariter recenſens,Stephan.Gratian.*diſcept. forenſ.cap. 52. num.4.*Ex Theolog.D.Thom.2. 2.*quæſt. 62. art.3.*Sotus *de iuſtit.& iure,lib.4.quæſt.6.art. 4.col.2.verſ.Poſterior concluſio,*Molina *de iuſtit.& iure,tom.1.tract.2.diſput.88.col.6.poſt med.verſ.Et quidem ad pœnas,* Suarez *de legib.lib.5.cap.6.num.4.*Sanchez *de matrim.lib. 3.diſput. 53. num. 2. & 6. & lib.7.diſput.91. num.2.*Salas *de legib.quæſt.96.tract.14.diſput. 15.ſect.2.num.35.*Ferdinand. de Caſtro Palao *in opere moral. de virtutib. & vitiis contrar. tract.3.de lege pœnali & irritante, diſput. 2. puncto 2.num.5.*

9 Idque etiam † cum *Ipſo facto*, aut ſimilibus verbis latam ſententiam ſignificantibus pœnam lex imponit. Sic Iaſo *in §. Sed iſtæ, num.119.inſtit.de actionib.& in l. Si quis maior,num.25.C.de tranſaction.*Felin.*in cap. Rodulphus, de reſcript. num. 35. & 36.* Deci.*in auth.Caſſa & irrita,num.14.C. de ſacroſ. Eccleſ.*Tiraquel.*in d.l. Si vnquam,verbo Reuertatur,num.191.& ſeqq.*Fortun. Garz. *de vltimo fine,illatione 18.num. 208.* Bonacoſ. *commun. opinion.lib.2.verſ. Pœna ipſo iure incurſa non intelligitur,pag.60.col.1.in princip.* Menoch. *de arbitrar.caſu 210.num.7.de recuper.poſſeſſ. remed.5.num.68.& ſeq.& conſil.99 num. 168. lib.1.* Iac. Myſing.*ſingular.obſeruat.centur. 1. obſeru. 43.* Peregrin. *de iure fiſci, lib. 4.tit.5. num 8.& ſeqq.*Simanc.*de Catholic.inſtitut.tit. 9.num. 31.antiquioris editionis,recentioris verò à numero 157.*Gutier.*canonic.quæſt.lib. 1. cap.*

cap. 1. num. 32. & practicar. lib. 2. quæſt. 180. num. 1. & in praxi crimin. ciuili, & canonic. quæſt. 45. num. 4. & ſeqq. Gonzalez *in regul. 8. Cancel. gloſſa 15. num. 150.* Cened. alios referens, *in collect. ad Decretum, collect. 2. num. 3.* Andr. Gail. *de pace publica, lib. 2. cap. 3. num. 3. & ſeqq.* Auguſtin. Barboſ. *in collectan. ad dict. cap. Fraternitas, num. 4. & ad dict. cap. Cum ſecundum, 19. de hæretic. libro 6. numero 5.* Farinac. *prax. crimin. parte 1. quæſt. 10. num. 70. quæſt. 19. num. 48. & conſilior. lib. 1. conſil. 5. num. 2.* Epiſcop. Campanil. *in Diuerſor. iuris Canon. rubric. 11. cap. 15. num. 35. & ſeqq. & cap. 23. numero 122.* Anton. Ricciul. *de iure perſonar. extra Eccleſiæ grem. exiſtent. libro 5. capite 19. num. 12.* Ex Theologis, Angel. *in ſumm. verbo Pœna, num. 3.* Roſella *verbo Aſſaſſinus, numero 1.* Tabiena *quæſt. vnic. numero 2. & 3.* Syluester *in fine, & verbo Hæreſis, 1. quæſtio. 8. numero 13. verſ. Pro his tamen notandum,* Sa *verbo Fiſcus, numero 4.* Caietan. *2. 2. quæſtio. 62. art. 3. in fin.* Sotus *de inſtit. & iure, libro 1. quæſtio. 6. art. 6. col. 4. verſ. Prima ergo eſt concluſio, & colum. 11. concluſ. 3.* legitimum ſenſum eſſe dicens verbi ipſo facto in lege adiecti: *Scilicet ipſo facto per ſententiam prodito.* Nauar. *in Manual. capite 23. numero 66. & 67.* Dominic. Bannez *2. 2. quæſt. 12. art. 2. dubio vnico circa ſolutionem ad tertium principale, in prima concluſione, & quæſt. 62. art. 3. concluſ. 4. & 5.* Azori. *inſtitut. moral. lib. 5. capite 7.* communem Theologorum & Iuriſtarum ſententiam dicens, receptam, veriorem, & probabiliorem, *& lib. 5. cap. 12. quæſt. 3.* Martin. *de reſtitut. quæſt. 1. §. Poſt rerum dominium, verſ. Ad propoſitum igitur redeundo,* Cordub. *in ſuo quæſtionario, lib. 1. quæſt. 36. 1. opin.* Enriq. *lib. 13. de excommuni. cap. 56. num. 2. ante finem,* Valent. *1. 2. diſput. 7. quæſt. 5. punct. 6. quæſt. 3. col. 16. verſ. Ex quo deinde, & 2. 2. diſput. 1. quæſt. 12. puncto 2. ad fin.* Salon. *2. 2. quæſt. 62. art. 3. controuerſ. 1. poſt. 3. concluſ. ante ſolutionem argumentorum,* Vazquez *1. 2. quæſtio. 96. art. 5. diſput. 170. capite 3. per tot.* Thom. Sanchez *in præcept. Decalog. libro 2. capite 22. numero 7.* Paul. Laym. *Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 15. de legib. numero 6. præcipuè in fine,* Ferdinand. de Caſtro Palao *in opere morali de virtutibus & vitiis contrariis, tract. 3. de lege pœnali & irritante, diſput. 2. puncto 2. num. 8.* Stephan. Fagundez *in primo præcept. Decalogi, lib. 1. cap. 20. numero 5. & 10.* ſententiam oppoſitam improbabilem videri dicens *numero tertio;* hancque omnes iam amplecti vſque adeo, vt ſi quis abhinc contrarium tenere tentaret, non audiretur, imo reſpueretur.

Communis receptaque ſic concluſio iſta 10 † præcipuum habet fundamentum in præſumpta legiſlatoris voluntate: quę veluti credendum non eſt, ita ſubditos grauare velle, vt eis inauditis, ante iudicialem cognitionem, ſententiamquè Iudicis, pœnæ ſaltem, vel criminis declaratoriam, ad pœnam in foro conſcientiæ legis transgreſſores obligare intendat, ſuique fieri proditores, teſtes, accuſatores, & iudices, iuribus naturæ læſis.

Neque verbum *Ipſo iure* in lege adiectum 11 † hanc præſumptionem tollit, nec fruſtra iacet: adhuc enim (vt infra videbimus *numero 42.*) maximos verbum illud ſortitur effectus, ſtatque pro recta legiſlatoris ſic diſponentis voluntate (ad effectus memoratos tantummodo relata, non etiam ad pœnam ante Iudicis ſententiam) præſumptio vrgens, natura & relatis iuribus fulcita. Cuius iuſtitia 12 † legiſquè valor, ſi aliter vellet, periclitaretur, iuxta ea, quæ *paragrapho primo præcedenti,* præter hic adducta, multorum relatione tradidimus, & Dominici Soti ſententiam *de inſtit. & iure, d. lib. 1. art. 6. quæſt. 6. col. 4. & ſeq.* ſic ratiocinantis: *Pœna (vt nomen ipſum ſonat) inde dicitur, quod paſſio eſt: Natura autem aborret vt idem ſit agens & patiens: Ergo lex quæ miniſtrum me ipſum faceret executorem meæ pœnæ, non eſſet Naturæ conformis, atque adeo cum (vt ſupra dictum eſt, humanæ leges à Natura deriuentur; nulla ſic eſt obligatoria.*

Secundo (quod ſibi vrgens argumentum dicit, & verè eſt) *quamtumuis lex pœnam comminetur,* ait, *æquiſſimum tamen Natura ius illæſum ſeruat: quod eſt, vt delinquens audiatur. Hinc namque illa emanauit conſtitutiſſima firmiſſimaquè ſententia Gregorij, de cauſa poſſeſſion. & propriet. cap. ſuſceptis:* Nos contra inauditam partem nil poſſumus definire. *Non ait ſolum:* Non volumus, *ſed:* Non poſſumus, *Natura ſcilicet vetante.* Aſſentitur Soto Ludouic. Lopez *in inſtructor. conſcient. 1. p. cap. 296. col. 1. in princip. verſ. Sed quid ſi lex.*

Etſi autem Dominici Soti iudicium 13 † communiter à recentioribus exploſum videam, eiſquè relatis, à Martino Becano *in ſumm. Theolog. ſcholaſtic. cap. 7. de lege pœnal. quæſtio. 7. num. 4. & ſeqq.* & à Fagundez *in præcept. Decalogi parte 2. præcept. 8. capite 29. numero 12.* legiquè ita diſponenti firmitatem & valorem tributum: argumento tamen præcipuo huic, ex integro ſatisfactum non video. Communi tantorum virorum, quoad legis poteſtatem, placito aſſentior; ſed cum apertiſſimis, & nullam aliam interpretationem recipientibus verbis ante quamlibet aliam ſententiam ad pœnam obligantibus vtitur, vt ipſimet nominatim aduertenter dicunt. Quod ex plenitudine poteſtatis ſupremo Principi tribuunt Suarez *de legib. lib. 5. cap. 5. & ſeqq.* Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 2. cap. 22. num. 7.* Fagundez, alijquè ex ſupra citatis. *Non tamen* (dicto lib. 1. tract. 4. cap. 15. num. 6. Paulus Laymann. inquit) *ſatis conſtat, tales leges, ſeu Imperatorias, ſeu etiam Pontificias hactenus tanta ſeueritate latas, aut vſu receptas eſſe.* Vnde, per verbum *Ipſo iure* (adeo frequenter in legibus, Canonibuſquè inſertum) manifeſtè demonſtrant poteſtatem quoque legis fatentes, ante Iudicis ſententiam pœnam non contrahi, ita vt ad illam ſtatim ante aliquam Iudicis ſententiam delinquens teneatur.

In hac ad minus dubietate, 14 † vulgaris ſuccedit iuris regula, quæ mitiorem, magiſquè benignam interpretationem in dubiis faciendam, minimumquè ſequendum dictat *in cap. 2. de regul. iuris lib. 5. Decretal. in cap. In obſcuris, 30. eodem tit. lib. 6. in l. 3. D. de his quæ in teſtam. delentur*, cum ſimilibus citatis *ibi* à Gloſſa, *verbo Benigniorem.* Ex qua prædicti omnes ſuſtinent, ſententiam criminis ſaltem declaratoriam, vt pœna debeatur, deſiderari.

Quibus ſic conſtitutis, multipliciter præfata ampliatur concluſio.

15 Primo † vt procedat non ſolum vbi lex *ipſo facto*, pœnam irrogat, in pœnæquè eo modo impoſitione perſiſtit: ſed etiam ſi vlterius progrediatur, & *ante aliam condemnationem, vel ſententiam* deberi dicat. Per hæc enim verba *Condemnatoriam* tantum ſententiam, non etiam *declaratoriam* excluſam videri, dicunt Archidiaconus, Ioan. And. Ancharanus, Geminianus, & Franchus *in capite 1. de conſtitutionib. lib. 6.* & ex iiſdem ſic tradit Azotius *inſtit. moral. dict. lib. 5. cap. 7. quæſt. 7.* cumque Syluestro *in verbo Aſſaſſinus, quæſt. 5. ſeu in fine, & verbo Emphyteuſis, quæſt. 2.* Angelo *verbo Pœna, quæſt. 3.* Tabiena, Armilla, & aliis, Ioan. Salas *de legib. d. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 15. ſect. 3. num. 42. verſ. Sed quid ſi dicat, Ante ſententiam?*

16 At verò † cum lex dicit: *Ante ſententiam*, ad pœnam in conſcientiæ foro, ante quamlibet Iudicis ſententiam obligatum exiſtere lege damnatum, concludit Suarez *de legib. d. lib. 5. c. 7. n. 7.* Ex eo, quod *particula illa* Ante ſententiam, *licet indefinita videatur, æquiualet vniuerſali in lege abſolutè loquente. Quia vbi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. Maxime quia illud verbum* Ante *includit negationem ſententiæ latæ à Iudice.*

Sed non multum contra aduerſantem opi-
17 nionem rationes iſtæ vrgent. Primo, † quia indefinita oratio ex propria ſignificatione omnino ab vniuerſali diſtinguitur, vt ex Ariſtotele, & aliis, Couarruuias proximè referendus oſtendit: vtque vniuerſali æquiualeat, benigna humanaquè interpretatio efficit, qua ceſſante, vim non obtinet vniuerſalis. Comprobant, & affirmant Bartholus *in l. 1. numero 3. D. de regul. iuris, in l. Omnes populi, num. 57. D. de iuſtit. & iure*, Crauet. *conſil. 942. numero 9. & ſeq.* Couar. *variar. reſolut. libro 1. cap. 13. num. 5.* Petr. Surd. *conſil. 431. num. 71. & 72.* aliique relati à Nobis *in Axiomatib. & locis communib. iuris, lit. I. num. 63.* Qua ratione in odioſis, aut pœnalibus indefinita oratio vniuerſalis vim non habet, ex *lege 2. D. de liber. & poſthum.* vbi notant Alexand. *num. 5.* Socin. *num. 11.* Iaſo *num. 18.* Surd. *conſil. 430. numero 21. & dict. conſil. 431. numero 70.* Stephan. Gratian. *diſceptation. forenſ. tom. 4. capite 650. num. 10.*

Vtrumquè prouidè, benigneque Iureconſulti. In fauorabilibus, Pomponius *in l. Seruitus, 22. D. de ſeruitut. vrbanor. prædior.* indefinita generaliquè obligatione facta, *ne luminibus officeretur*, ſuper eaque dubitatione orta, ad præſens ne reſtrigenda, an extendenda quoque ad futurum? *Humanius* eſſe dixit, *verbo generali omne lumen ſignificari, ſiue quod in præſenti, ſiue quod poſt tempus conuentionis contigerit.* Proculus in l. fin. §. Cui dulcia, D. de tritic. vino, & oleo legato: *Cui dulcia legata eſſent, ſi nihil aliud teſtamento ſignificetur, omnia hæc eſſe legata, mulſum, paſſum, defrutum, & ſimiles potiones: item vuas, ficus, palmas, caricas.*

In odioſis, vt odium, rigoremquè pulſaret, & humanam interpretationem induceret Vlpianus *in l. 2. D. de liber. & poſthum.* indefinitæ orationi, ſic à teſtatore plures habente liberos, conceptæ: *Filius meus exhæres eſto*, non modo Vniuerſalis vim non tribuit; ſed nec particularis, omnemquè virtutem ademit; atque *benigna interpretatione, potius à pleriſquè reſpondetur: exhæredatum nullum eſſe.*

Secundo, † quia tunc indefinita oratio 18 vniuerſali æquipollet, cum eadem eſt ratio omnium in vniuerſali comprehenſorum, Gloſſa, & Doctores *in cap. Vt circa, de elect. libro 6.* Dinus *in rubric. de regul. iuris, eod. libro numero* 8. Bart. & cæteri ſcribentes *in l. Si pluribus, D. de legat. 2.* Didac. Couar. *dict. capite 13. numero 9.* Cardinal. Franciſc. Mantic. *de coniectur. vltimar. volunt. libro 3. tit. 4. numero 12.* Surdus *dict. conſil. 430. num. 22.* Crauet. *conſil. 33. numero 15.* Oſaſc. *deciſ. Pedemont. 127. numero 5.* Sed condemnatoriæ, & declaratoriæ ſententiæ diuerſa omnino ratio: quia illa à lege, caſu de quo agimus, inaudita parte profertur: hæc parte audita, vt *infra numero* 25. Illa damnat facientem: hæc an delatus fecerit examinat, crimenvè commiſerit (in cuius conſequentiam pœna legis venit) declarat. Diuerſaquè ideo ratio cur ad pœnam à lege ante ſententiam impoſitam, damnatoria videatur incluſa, non declaratoria; curquè hac oratione indefinita contineatur: illa vniuerſalis vim non habeat.

Tertio † quia etſi lex non diſtinguat; di- 19 ſtinguere debemus cum vel alia lex diſtinguat; vel ratio ex aliis ſuadet, vt ex Iaſone, Oſaſco, aliiſquè tradidimus *in Axiomatibus iuris, lit. L. num. 53.* leges autem & rationes memoratæ diſtinctionem inter condemnatoriam, & declaratoriam ſententiam ſatis ſuadent, verbumquè *Ante ſententiam*, in præſenti ad condemnatoriam, non ad declaratoriam (tot iuribus, rationibuſquè id vetantibus) referendum.

Secundo prædicta ampliatur concluſio, † etiam ſi lex *ipſo iure, & ante aliam* 10 *declarationem* pœnam infligat. Excluſam enim tunc ſententiam declaratoriam pœnæ, non criminis, cenſent Couarruuias *in 4. Decretal. 2. parte capite ſexto, paragrapho 8. numero decimo, & numero decimotertio, verſ. Tertio hinc deducitur*, Mexia *de taxa panis, concluſ. 6. num. 136.* Ludouic. Lopez *p. 1. inſtruct. conſcient. cap. 296. col. 4. verſ. Hinc infertur*, Graff. *deciſ. 1. libro 2. capite 11. num. 41.* Enriq. *de excommunic. lib. 3. capite 56. numero 3* Sanchez *in præcept. Decalog. dict. libro 2. capite 22. numero 20.* probabilius ex his, aliiſquè id reputans, Vazquez 1.2. *quæſt.* 96. *art.* 5. *diſput.* 168. *cap.* 24. *num.* 23. 25. & 30. Farinac. *fragmentor. crimin.* 1. *p. verbo Lex, num.* 164. Qui licet contrariam initio propoſuerit; in hanc deuenit, eamquè approbat, reprobato Eugenio huic aduerſanti *conſil.* 22. *num.* 27. & *ſeqq.* Thomæ Sanchez, & ſequacium adhærens, Granad. 1.2. *controuerſ.* 7. *de legib. tract.* 3. *part.* 1. *diſput.* 13. *ſect.* 2. *num.* 31. & 33. *verſ. Non ergo paſſim,* Caſtro Palao *in opere morali, tract.* 3. *de lege pœnali & irritant. diſput.* 2. *puncto* 2. *num. ſeptimo, verſ. Dicendum eſt.* Confirmaturquè maniſeſtè legum intellectu ſubiiciendorum inferius.

21 Ampliatur tertio, † etiam in notorio, dum ſuper eo declaratoria ſententia non profertur, vt affirmat Hippolyt. de Marſil. *in pract.* §. *Aggredior, numero* 130. *in fine, verſ. Aduerte tamen, & ſeqq. & in rubric. D. ad legem Cornel. de falſ. n.* 39. & *ſeqq.* Sigiſmund. Scacc. *de iudic. libro primo, capite* 98. *numero* 10. Iul. Clar. *recept. ſentent.* §. *fin. quæſt.* 9. *num.* 8. & *quæſt.* 80. *in fine,* Simanc. *de Catholic. inſtitutionib. tit.* 9. *num.* 70. *antiquioris editionis, nouioris, num.* 166. Sebaſtian. Guazin. *de confiſc. bonor. concluſ.* 16. *numero* 10. Quamuis enim *euidentia patrati ſceleris non indiget clamore accuſatoris,* vt Auguſtinus inquit *ſuper Geneſ. de morte Abel,* & ex eo textus *in cap. Euidentia,* 9. *de accuſationibus*: at ſententia eget. Poteſt quidem ſine accuſatore (eius locum euidentia patrati ſceleris tenente) in cauſa procedere Iudex, & ad ſententiam, punitionemquè deuenire, Gloſſa finalis *in d. cap. Euidentia,* ab omnibus communiter recepta: ſed ante eam in conſcientiæ foro ad pœnam reum non teneri, omnes quoque profitentur, damnato Parnormitano contrarium dicente *in cap. Cum non ab homine, de iudic.* Sic tenent Roſella *verbo Aſſaſſinus, num.* 1. Syluester *quæſt. vltim.* Tabiena *quæſt. vnica, num.* 3. Angel. *verbo Pœna, num.* 3. Sotus *de inſtit. & iure, d. lib.* 1. *quæſt.* 6. *artic.* 6. *col.* 12. *poſt concluſ.* 3. *verſ. Quapropter,* Azotius *inſtitut moral. d. lib.* 5. *capit.* 7. *quæſt.* 3. *ad med. verſ. Secundo obiicitur,* Molin. *de inſt. & iure, tom.* 1. *diſput.* 95. *col. ante penult. ante ſolutionem ad ſecundum principale, in antiquioribus, in recentioribus vero, num.* 32. Vazquez 1.2. *d. quæſt.* 96. *art* 5. *diſput.* 170. *cap.* 4. *n.* 14. Sanchez *in præcept. Decalog. lib.* 2. *d cap.* 22. *num.* 15. Farinac. *fragment. crimin. p.* 2. *verbo Lex, num.* 92. *verſ. Contrarium.*

22 Inde Fiſcum † ante ſententiam declaratoriam hæretici bona occupantem, etiamſi crimen ita notorium ſit, vt nulla poſſit tergiuerſatione celari, ad reſtitutionem teneri, affirmat Simancas *de Catholicis inſtitutionib. d. cap.* 9. *à n.* 173. *vſque ad numerum* 178. Arag. 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 3. *fol.* 348. *col.* 2. *in ſolut. ad* 4. Molin. *d. diſput.* 96. *col. ante penult. in ſolut. ad* 3. Vazquez *d. quæſt.* 96. *art.* 5. *diſput.* 170. *cap.* 4. *n.* 15. Emman. Sa *in ſumm. verbo Fiſcus, num.* 2. hiſquè relatis Sanchez *d. cap.* 22. *num.* 17. aduerſus Caſtrum *de lege pœnali, cap.* 10. *in tertio principali argumento,* pro ſua ſententia Gabr. de Velaſc. putantem, Fiſcum, contra *dicti capitis Cum ſecundum, de hæretic. lib.* 6. diſpoſitionem, manifeſti hæretici bona occupantem, peccare quidem; ad reſtitutionem tamen non teneri.

Ampliatur quarto, † vt non ſolum dicta conclusio procedat in condemnatione ſic à lege facta, quæ actionem, ſeu executionem requirat (veluti cum in dando, vel faciendo conſiſtit:) ſed etiam ſi actionem non exigat, & in paſſione, ſeu priuatione conſiſtat, vt) ex Diuo Thoma 1. 2. *quæſt.* 62. *art.* 3. Caietano *ibidem,* Soto *de iuſtit. & iure, d. lib.* 1. *quæſt.* 6. *art.* 6. Adriano *quodlibeto* 6. *art.* 1. Couar. *d. cap.* 6. §. 8. *num.* 9. & 13. paſſimquè recentioribus, aſſerunt Leſſius *de iuſtit. & iure, lib.* 2. *cap.* 29. *dubit.* 8. *num.* 63. Molina *d.* 1. *tom. diſput.* 96. *col. penult. verſ. Quod dictum eſt,* Sanchez *d. lib.* 3. *cap.* 22. *num.* 20. & *cap.* 26. *num.* 15. & *deinceps,* Azoti. *inſtit. moral. tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *quæſt.* 1 *in fine, verſ. At dubiæ quæſtionis eſt, & lib.* 8. *quæſt.* 8. *in ſeptima hæreticorum pœna, verſ. Sed verius eſt,* Caſtro Palao *in opere morali, d. tract.* 3. *diſput.* 2. *puncto* 2. *num.* 4. *verſ. Cæterum etſi, & num.* 7. *verſ. Dicendum eſt,* vbi de ſimul priuato voce actiua & paſſiua. De quo etiam Antonin. Diana *reſolut moral. p.* 1. *tract.* 10. *de legib. reſolut.* 23. & 24. Iacob. Granad. 1.2. *d. controuerſ.* 7. *de legib. p.* 1. *tract.* 3. *diſput.* 13. *ſect.* 2. *num.* 15. probabiliorem ſententiam hanc dicens, Salas *de legib. d. quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 3. *num.* 46. Emman. Sa *in ſumm. verbo Lex, num.* 10. Burſat. *conſil.* 14. *num.* 18. & *ſeqq.* & *num.* 23. *cum ſeqq. lib.* 1. Aſſentitur Simancas *de Catholic. inſtitutionib. d. cap.* 9. *num.* 205. & 209. *in nouis,* & in hanc Farinacius inclinat *quæſt.* 189. *num.* 66. Tametſi alij ad pœnam, quæ in priuatione, ſeu paſſione conſiſtit, ante ſententiam reum obligatum velint, vt ex proxime citatis videre eſt. 23

Limites ampliationem oportet † in irregularitate & cenſuris Eccleſiaſticis ipſo iure latis, quas ſecum executionem trahere, communis aſſertio habet, neque alia ad pœnam in his incurrendam, declaratione opus eſſe. Ita Syluester *dicto verbo Aſſaſſinus, quæſt. fin. verſ. Et idem,* Caietan. *in ſumm. verbo Pœna,* & 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 3. Sotus *de iuſtit. & iure, d. quæſt.* 6. *art.* 6. *concluſ.* 2. Medin. 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. Alphonſ. à Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnal. cap.* 8. Nauar. *in manual. cap.* 23. *num.* 67. Bañez, Valentia, Sayrus, & alij, quos refert & ſequitur Salas *d. diſput.* 15. *ſect.* 2. *num.* 29. *col.* 2. *poſt med. verſ. Deinde argumentum,* Emman. Sa *d. verb. Pœna, num.* 1. Sanchez *de matrimon. lib.* 9. *diſput.* 30. *num.* 1. & 2. Stephan. Fagundez *in præcept. Decalog. p.* 2. *præcept.* 8. *lib.* 8. *cap.* 29. *n.* 3. & 4. Caſtro Palao *d. tract.* 3. *diſput.* 2. *punct.* 2. *num.* 1. Paul. Laym. *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 15. *num.* 5. Diſcriminis ratio redditur: *Quod priuatio in his non tam de propriis bonis, quam communibus fiat.* Quam præſtat Sotus, & impugnant multi, quos recenſet Salas *vbi proximè.* Præcipuam dicit Caſtro Palao, *præfato etiam loco,* rationem: *Quia ita eſt vſu receptum: Et quia conueniens erat, vt Eccleſia, quæ* 24 *ſpiritualem ſubditorum profectum ſpectat, aliquas pœnas haberet, quibus à contrahendis delictis, quantumcumque occultis, arceret.* Dicemuſquè *paragrapho ſequenti*, ad motus proprij Pij I V. intellectum.

25 Ampliatur quinto, † vt pœnæ incurſio, vel criminis patrati declaratio citata parte, & iudiciario ordine præcedente fieri debeat, vt probant iura in principio pro hac parte allegata *num.* 7. & textus *in cap.* 1. *de homicid. lib.* 6. vbi & tradunt communiter Scribentes, Gloſſa *verbo Conſtiterit, in Clement. Præſenti, de cenſib.* Felinus *in d. cap. Cum non ab homine, de iudic. num.* 9. *&* 10. *& in d. cap. Rodulphus, de reſcript. num.* 35. *&* 41. Grammat. *deciſ.* 105. *num.* 60. Hieronym. Magon. *deciſ. Florentin.* 16. *num.* 33. & alij relati ab Auguſtino Barboſa *in collect. ad dict. cap.* 1. *de homic. lib.* 6. *num.* 23. Farinacius (alios quoque enumerans) *fragmentor. criminal. d.* 2. *p. verbo Lex, num.* 167. Caſtro Palao *d. tract.* 3. *diſput.* 2. *puncto* 10. *num.* 3. Anton. Gomez *tom.* 3. *variar. cap.* 14. *num.* 3. *verſ. Primo quia licet pœna.* Simanc. *de Catholic. inſtitutionib. d. tit.* 9. *num.* 69. Sebaſtian. Guazin. *de confiſc. bonorum, concluſ.* 15. *numero tertio, & concluſ.* 16. *num.* 5. & 6. Franciſcus Perſonal. *de gabel. numero* 5.

26 Ab huiuſmodiquè declaratoria ſententia † appellari poſſe, omnes quoque fatentur, Abbas *in cap. Peruenit el* 1. *de appellationib. num.* 6. Felin. *in d. cap. Cum non ab homine, de iudic. num.* 12. *in cap.* 2. *de ſponſalib. num.* 4. *& in d. cap. Rodulphus, num.* 43. Deci. *in cap. Reprehenſibilis, num.* 10. *& ſeqq. de appellationib.* Caſtro Palao *vbi proxime, num.* 4. Cardin. Tuſch. *practicar. concluſ. verb. Declaratio, num.* 63. Farinac. *d. verbo Lex, num.* 168. Brunor à Sole *in compend. iuris, verbo Appellatio datur à declaratione pœnæ incurſæ ipſo iure.*

27 Quamuis enim à pœna legis † appellari nequeat, *l. Si qua pœna*, 242. *alias* 244. *D. de verbor. ſignific. cap. Quia nos*, 32. *de appellationib.* Roman. *ſingul.* 216. *incip. Pœna legis*, Francus *in cap. Peruenit, numer.* 14. *& in cap. Conſuluit, num.* 4. *de appellationib.* Felin. *in d. cap. Cum non ab homine, numero* 12. *& in d. cap.* 2. *de ſponſal. num.* 6. *verſ. Primo quod licet,* Decius *in cap. Cum ceſſante, de appellationib. num.* 30. Farinac. *quæſt.* 101. *num.* 65. Sigiſmund. Scacc. *de appellationib. quæſt.* 17. *limit.* 23. *num.* 1. *&* 2. Ioann. Gutier. *practicar. quæſtion. lib.* 1. *quæſt.* 50. *numero* 1.

28 A pœnæ tamen declaratione † appellare licet, Gloſſa *in cap. Cupientes*, 16. §. *Inſuper, verbo Priuatos, circa medium, de election. lib.* 6. Curt. Iun. *in l. vnic. in princip. num.* 41. *D. ſi quis ius dicenti non obtemperau.* Senior *conſil.* 20. *incip. Sæpe numero, numero* 57. Petr. Rebuff. *in d. l. Si qua pœnæ, verſ. Limitatur iſte textus, in declaratione pœnæ*, Gutier. *vbi proxime, num.* 2. Scacc. *dict. quæſt.* 17. *limit.* 32. *num.* 36. *&* 37. *& limit.* 33. *num.* 3. Farinac. *d. quæſt.* 101. *num.* 65. *&* 67. Cornazan. *deciſ. Lucenſ.* 193. *numero* 5. Anton. Capic *deciſ.* 1. *num.* 19. Diſcriminis rationem reddentes: Quod Lex neminem grauet æqua pœnæ appoſitione: in eius verò declaratione grauare Iudex poſſit.

29 Ampliatur ſexto, † vt nec poſt ſententiam declaratoriam præſtare & exequi pœnam teneatur damnatus, ſed ad partis, petitionem, patientiamquè executioni præſtare. Sic tradunt Couar. *in* 4. *Decret. d.* 2. *p. cap.* 6. §. 8. *num.* 10. *verſ. ſecundo infertur*, Menchac. *controuerſ. illuſtr. lib.* 1. *cap.* 28. *num.* 14. Simanc. *de Catholic. inſtitution. d. tit.* 9. *num.* 34. *&* 40. *antiquioris editionis, nouioris autem, numero* 184. *&* 209. Azeued. *in rubric. tit.* 1. *lib.* 2. *nouæ Reg. collection. numero* 24. *in fine*, Adrian. *Quodlibeto* 6. *art.* 1. *lit. L. corol.* 4. Molin. *de inſtit. & iure, tom.* 1. *diſput.* 66. *col.* 3. *verſ. Addit optime, & diſput.* 95. *col.* 14. *verſ. Ad ſecundum principale*, Azor. *inſtit. moral. tom.* 1. *libro* 5. *capite* 8. *quæſt.* 4. *& libro* 8. *cap.* 12. *quæſt.* 4. Sanchez *in præcept. Decalogi, lib.* 2. *d. cap.* 22. *num.* 8. cumque aliis, Farinac. *fragmentor. crimin. parte* 2. *numero* 88. Paul Laymann. *Theolog. moral. libro* 1. *tract. de legib. capit.* 15. *numero* 7. Ludouic. Lopez *in inſtructor. conſcient. p.* 1. *cap.* 296. *col.* 3. *in princip. verſ. Sed an vltra*, Stephan. Fagundez *in* 1. *præcept. Decalog. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 14. Conducuntquè dicta à Nobis *de priuileg. pauper. & miſerabil. perſonar.* 1. *p. quæſt.* 35. *à num.* 1. *præcipuè num.* 7.

30 Niſi ad ſolutionem, reſtitutionem, ſeu pœnam præſtandam, † reum ipſum ſententia adſtringeret Iudex. Ita Couar. Ludouic. Lopez, & Simancas *vbi proxime*, Nauar. *in Manuali, cap.* 23. *num.* 66. Henriquez *de excommunic. cap.* 56. *num* 2. *in comment. lit. I,* Molina *d. diſput.* 95. *in fine,* Sanchez *d. cap.* 22. *num.* 9. Granad. 1. 2. *controuerſ.* 7. *de legib. tract.* 1. *p.* 2. *diſput.* 13. *ſect.* 3. *num.* 24. Bañez 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 3. *dubio* 2. *concluſ.* 7. inde inferens: *quod ille condemnatus, ſi Fiſcus fuerit negligens in exigendis illis bonis: poterit præſcribere intra tempus à legibus deſignatum.* Id ipſum (allegato non omnino fideliter Couarruuia *in* 4. 2. *part. cap.* 6. §. 8. *num.* 16.) Azeuedus inquit *in l.* 6. *tit.* 15. *libro quarto nouæ Reg. collection. numero* 17. poſſequè cum mala fide præſcribi pœnam. Sed re vera in preſcriptione iſta ius rei malam fidem excludit, quòd à pœnæ præſtatione non exactum reum excuſat, & pœnam (quam non prorſus ſuam, negligentia, Fiſcus effecit) præſcriptibilem reddit.

31 Plurium ex his deſcendit Iurium intellectus. In primis † textus *in Extrauag. Ambitiosè, de rebus Eccleſ. non alienand.* quæ in alienantes Eccleſiæ bona abſque debitis ſolemnitatibus, ſic inuehat. *Ipſo facto beneficiis priuati exiſtant; illaque abſque declaratione aliqua vacare cenſeantur, & libere conferri poſſint:* Adhuc eius diſpoſitionē, verbaque *Abſque declaratione aliqua* ad declarationem *pœnæ* referenda, & hanc ſolum per illam excluſam videri, non declarationem *criminis*, cenſent Couar. *in* 4. *Decret. d.* 2. *p. c.* 6. §. 8. *n.* 10. &,

cum aliis à ſe relatis, Sanchez *d. lib. 2. capit. 22. num.* 20. probabiliorem hanc opinionem ſibi videri dicens. Aſſentiuntur Salas *de legib. d. quaſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 3. *num.* 47. & alij *ampliatione ſecunda relati.*

Textus *in l.5.tit.11.lib. 5. noua Regia col-*
32 *lection.*† quæ dum pretia rerum marapetinis,
non regalibus, aut dimidiis deſignari,
reſque vendi, & comparari iubet; ſic in
tranſgreſſores pœnam ſtatuit: *So pena que la
perſona, o perſonas que lo contrario hizieren,
por eſe miſmo hecho, ſin preceder a ello, ni para ello otro conocimiento de cauſa, ni otra ſentencia, ni declaracion alguna, ayan perdido, y pierdan la mercaduria, o mercadurias, mantenimientos, o probeionientos, o otras qualeſquier coſas que aſi vendieren porque pidieren los dichos reales, o medios reales.* In cuius quoque terminis *inibi* Azeuedus *numero primo*, declaratoriam *pœnæ* ſententiam requirit: rectius Matienzius, *criminis* commiſſi, *ibidem*, *gloſſa prima, numero ſecundo, & ſequent.* Quod & eiuſdem legis pœnæ applicationis modo, confirmat: quæ tertiam partem accuſatori; tertiam Iudici; qui ſententiam protulerit; Fiſco alteram deſignat. Ex quo neque declaratoriam criminis ſententiam, neque iudicij formam, per quam ad eam deueniatur, præcedentibus verbis excludi; ſed neceſſario requiri, manifeſte deducitur. Ex lege ſimiliter 21. *tit.* 3. *lib.* 1. *nouæ Regiæ collection.* eundem ſenſum recipiente, ſic pœnas in ſuos ſtatuente tranſgreſſores: *Si fueren legos, por el miſmo hecho ayan perdido, y puerdan todos ſus bienes: los quales deſde aora apluamos a nueſtra Camara y Fiſco &c. Y ſi fueren eccleſiaſticos, por el miſmo hecho ayan perdido y pierdan la naturaleza, y temporalidades que tubieren en nueſtros Reynos &c.* Poſt quæ ſubiungit: *Y mandamos a los nueſtros procuradores fiſcales, y a cada vno dellos, que conſtandoles que alguna, o algunas perſonas ouieren y do o venido contra lo ſuſo dicho, les pidan, y demanden las dichas penas, y proſigan las cauſas contra ellos ante quien y como deban, haſta las fenecer y acabar.*

Textus *in l.* 1. *tit.* 21. *lib.* 8. *eiuſdem nouæ*
33 *Reg. collectionis* † præter ignis mortis pœnam,
omnium bonorum confiſcationis ipſo
facto ante ſententiam declaratoriam imponentis
nefandum ſodomiæ crimen committenti: cuius verba in declaratione *pœnæ* intelligenda, non in declaratione *criminis* commiſſi, neque ante hanc criminoſum hunc teneri, affirmant *ibidem* Azeuedus *num.* 70. Anton. Gomez *variar. tom.* 3. *capit. vlt. num.* 3. Vazquez 1. 2. *d. quaſt.* 96. *art.* 5. *diſput.* 170. *cap.* 4. *num.* 21. & 25. Sanchez *d. cap.* 22. *numer.* 20. *in fine*, Salas *d. diſput.* 15. *ſect.* 3. *num.* 42. Qua pariter declaratione continetur *lex* 25. *titul.* 3. *lib.* 1. *nouæ Reg. collection.* Abſque alia declaratione pœnam tranſgreſſoribus *ipſo iure* inferens.

Denique (vt alia iura, quæ ex præcedentibus conclusionibus eundem recipiunt in-
tellectum, quæque præcitati referunt, omit-
tamus) indubitabilior † quæſtionis noſtræ 34
reſolutio, & dictarum legum 56. *tit.* 5. *lib.* 2.
& legis 5. *tit.* 9. *lib.* 2. *nouæ Regiæ collectionis* intellectus, ſenſuſque ex dictis apparet. Quippe quæ neque nominatim in conſcientiæ foro ad pœnas ante ſententiam obligent (vt antiquiores Ordinamenti effecerāt, quas iam & his, & contrario vſu antiquatas *proximo paragrapho primo* oſtenſum eſt:) neque ſententiam, aut declarationem excludant, ſed ſolum verbo *Ipſo facto* vtantur, huicque adhuc verbo alia futuri temporis, Miniſtrique exigentia factum, verba coniungant, quæ non latæ, ſed ferendæ ſententiæ naturam inducunt, verbique *ipſo facto* ſignificationi, & naturæ detrahunt, vt cum aliis oſtendit Farinacius *dicto verbo Lex, num.* 60. & latius inferius dicemus. Eſto autem quod & in dictarum legum, & quæſtionis noſtræ caſu integram verbum iſtud naturam ſuam ſernet: nullatenus declaratoriam ſententiam aut commiſſi criminis, aut etiam pœnæ incurſæ ſublatam, ſed neceſſariam omnino, & ante eam ad pœnam in conſcientiæ foro dictarum legum tranſgreſſores non teneri, manifeſtè ſuperiora monſtrant.

Ex quibus, primum pro contraria opinione oppoſitum argumentum ceſſat. Etſi enim
verbum *Ipſo iure* † latam importet ſenten- 35
tiam: à Lege tamen ſententia lata vel pœnæ incurſæ, vel criminis commiſſi, Iudicis, vt diximus declarationem poſtulat, qui (tanquam lex loquens) legis mutæ (ſic & Iudicem, & legem *libro 2. de legibus* appellat Cicero) caſum deueniſſe declaret, & à die commiſſi criminis ſententiæ legis pœnas exigat, ſeu exequatur, nil tam de nouo declaratione faciens, quam quod ſub lege eiuſque ſententia latebat, explicans, quod ſuberat, pandens, iuxta *legem Adeo*, 7. §. *Videtur*, *D. de acquirend. rer. domin.* Similes. Ita Sebaſtian. Guazin. *de confiſcatione bonorum, concluſ.* 15. *num.* 1. *& concluſ.* 16. *num.* 9. cum multis à ſe relatis, infraque à Nobis *num.* 42. *& ſeq.* referendis. Vnde non per hoc minor legis, quam hominis potentia: cum à tempore commiſſi criminis legis ſententia plene ſuum ſortiatur effectum, nec alio quam humanæ vocis, Iudicis nempe declaratione (quam proferre ipſa non valet) adiutorio egeat.

Præterea, † quamuis non minus poſſit 36
Lex quam Iudex: procedit paritate data.
Nam ſicut Iudex poteſt condemnare reum ad pœnam ſoluendam (id quod tum demum facere poteſt, cum reus eſt accuſatus, auditus, & conuictus, vt argumento huic reſpondet Simancas *dict. tit.* 9. *num.* 198.) *Sed è regione, quemadmodum Iudex nullo modo poteſt quempiam in dicta cauſa damnare ad aliquam pœnam: ſic etiam Lex nequit Lutium vel Titium in foro conſcientiæ obligare antequam illi audiantur, & coniuncti ſint.* Conſentit Salas *de legib. d. quaſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 2. *num.* 3. Aliter hac paritate non data, nimis ſe

extendere argumentum contrarium, eſſeque profuſum nimis, nec generaliter verum eſſe: *Quoties Iudex poteſt obligare in conſcientia; poſſe legem abſque vllam ſententia:* imo falſum affirmat, ſubiungens. *Non enim poteſt communiter Princeps pracipere generatim, vt quicumque tale crimen commiſerit, incurrat ſine ſententia pœnam. Nec in particulari poteſt Petro iniungere, vt ſi commiſit tale crimen, incurrat talem pœnam. Nam hac pracepta eſſent communiter nimis rigida, & eo magis acerba, quod caſus nondum probatos, aut etiam nullo modo probabiles comprehenderent: ſententia autem Iudicis extenſiuè non ita eſt rigida, quia ad ſolum caſum iam probatum ſe extendit: & lex, ſiue ſcripta, ſiue vocalis, caſum probatum non ſupponit. Ideo communiter minus poteſt quam Iudex, agens vt Iudex, ſeu cauſa cognita.* Quamuis autem ad condemnationem 37 † idem poſſit legis voluntas quod Iudicis ſententia; non quidem quo ad executionem. Quo caſu loquitur, & intelligenda eſt *dicta lex Cum quaſi, 30. §. Cum plures, verſ. Hi autem, & ibi* Gloſſa *verbo Iudicati, de fideicommiſ. libert.* Dum enim Vlpianus inquit: *Hi autem qui eos manumiſerint, pretij nomine perinde fratribus & coharedibus ſuis obligati erunt, atque ſi ob eam rem ex iudicati cauſa cum his agi poſſit*: nullatenus ſenſui huic præiudicat. Non enim inficiamur huius legis tenore, pro pœna à lege *ipſo facto* impoſita, quemadmodum ſi à Iudice imponeretur, agi poſſe: ſed & neceſſarium profitemur, vt is in cuius fauorem impoſita pœna eſt, illam petat, incurſamquè declaretur, cum Iacobo Simancas id comprobante *d. tit. 9. à numer.* 236. *& ſeqq.* Nulla enim tam executiua ſententia eſt, quantumuiſque iudicati det actionem, vt proxima facit, quæ id non exigat.

38 Fatemur item † maiorem aliquando legi quam Iudici poteſtatem ineſſe, veluti in argumenti contrarij caſu, de tranſlatione dominij abſque poſſeſſione: quod ad caſum noſtrum non conuincit, in quo veluti diuerſæ extant rationes ſententiam Iudicis exigentes vt pœna in foro conſcientiæ debeatur: & ideo tanquam à diuerſis, vel ſeparatis non debet fieri illatio, iuxta *legem finalem in fine, D. de calumniator.* cum vulgatis, de quibus *in Axiomatib. noſtris, lit. I. num.* 18. Regiæ enim oppoſitæ leges nec pœnam imponunt (cuius rei diuerſa, vt oſtendimus, ratio) nec irreuocabile ius, aut poſſeſſionem tribuunt, ſed ad cognitionem reſeruant. Communis iuris in contrarium allatæ, declarationem non explodunt, ſed exigunt, vt iam dicta monſtrant, & proxime perpendenda monſtrabunt.

39 Nec argumentum † *Si vnico vincentem te, à fortiori vincam te* (quod contrario conuenit) vrget in victo diuerſo iure, ratione, vel ordine, vt *in dictis Axiomatibus noſtris* annotamus *lit. V. numer.* 140. *& duobus ſeqq.*

40 Concedimus itidem † non diuerſam, ſed eandem exiſtere rationem *in d. l. Raptores, 41. C. de Epiſcop. & Cleric.* in contrarium adducta (quæ magis noſtris terminis terminis accedit:) ideo verò declarationem in eius caſu neceſſariam eſſe, nominatim aduertit Aretinus *in l. 1. D. de acquirend. poſſeſſ.* quem probat Anton. Gomez *in d. l. 45. Tauri, n.* 111. *col. 3. in princip.* ſic verba illa: *Omnem proprietatem, & plenam poſſeſſionem earundem rerum noſtro habeat beneficio* dictæ legis Raptores interpretatus: *Si petatur, & à Iudice declaretur, & ſequatur traditio.*

A diuerſis quoque alterum Alfonſi de Caſtro petitum argumentum eſt: 41 † quod nempe *à ſententia Iudicis appellare liceat; non vtique à legis pœna:* Quia id legis reuerentia efficit, illique parendi neceſſitas, iuxta ſupra dicta *numero* 28. non tamen inde Iudicis expellitur miniſterium, neque ex eo deduci poteſt: pœnam à lege impoſitam ſententia, Iudicis non egere vt in conſcientia debeatur. Si enim id ex eo deduceretur, quòd à legis pœna appellare non licet: æquè comprehenderet pœnam ſimpliciter à lege impoſitam, verbo etiam *Ipſo iure* non addito, cum certum ſit, neque ab illa tunc appellari poſſe: ſed dubium non eſt, ad contrahendam pœnam ſimpliciter impoſitam à lege, neceſſariam omnino eſſe Iudicis ſententiam, ab eiuſque declaratione appellationem concedi, vt dicta ampliatione quinta diximus: Ergo quòd appellatio à pœna legis non concedatur, nullatenus probat vel maiorem legis quam Iudicis ad pœnæ obligationem potentiam: neque eam deberi ante Iudicis declarationem: imo contrarium ſatis efficaciter argumentum contrarium, & nunc perpenſa probant. Si enim à qualibet legis pœna appellare non licet; & tamen eius non ante contrahitur obligatio quam per Iudicem declaratio fiat (vt dictum remanet, Theologorumque & Iuriſtarum eſt firma & indubita concluſio:) idem quoque erit vbi Lex pœnam *Ipſo iure* imponit, lege declarationem expreſsè non prohibente, cum per ſe verbum iſtud, ſuaque natura, declarationem non excludat; ſed etiam poſtulet, tanquam ad ipſius implementum, voluntatiſque executionem penitus neceſſariam, ex iuribus iam relatis, contrariis quoque, Doctorumque ſententia, naturæ, & iuris regulis adhærente.

42 Inutile ne, † aut fruſtratorium inde verbum *Ipſo iure* in lege adiectum, vt finale oppoſitum argumentum habet? Nullatenus, ſed latæ ſententiæ, eo modo quo legi conuenit, naturam & effectus retinet. A tempore enim criminis commiſſi pœna incipit deberi, ſuſpenſa eam præſtandi obligatione vſque ad Iudicis declarationem, iuxta formam præſcriptam à textu *in d. cap. Cum ſecundum, 19. de haret. lib. 6. & à lege finali, C. ad legem Iuliam Maieſtat.* vbi ad id reſpiciens Martianus, aduertenter dixit: *Ex quo ſceleratiſſimum quis conſilium accepit; exinde, quodammodo, ſua mente punitus eſt.* Ita vt poſt eius criminis commiſſi declarationem, ſuum plenum legis ſententia ſortitur effectum, & quæ in rei patrimonio erant bona, in Fiſcum, legis condemnatione, ita à die commiſſi cri-

minis ſint tranſlata; vt quocumque titulo 43 † per eum exinde alienata ſint; Fiſcus vendicet, ex *dicto cap. Cum ſecundum, lege ex indiciorum*, 20. *verſ. Adeo, D. de accuſationib. l. Donationes in concubinam*, 32. §. *fin. D. de donationib. l. quiſquis*, 5. §. *Emancipationes, d. l. fin. C. ad legem Iul. Maieſt. l. 4. tit. 2. part. 7.* Tradunt communiter Doctores in dictis locis: Anton. Gomez *tom. 3. variar. cap. fin. num. 4. verſ. Prædicta tamen*, Farinac. *quæſt. 116. n. 17. 20. & 22.* Franciſc. Perſonal. *de gabel. n. 2. & ſeqq.* Sebaſtian. Guazin. *de confiſc. bonor. concluſ. 15. num. 1. & ſeqq. & num. 23.* Gaſpar. Anton. Theſaur. *lib. 2. quæſtion. forenſ. quæſt. 40. num. 2. & ſeqq.* Aliis omiſſis, ex Theologis, Vazquez 1. 2. *quæſt. 96. art. 1. diſput. 170. cap. 4. num. 23.* Azor. *inſtit. moral. tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæſt. 7. verſ. quoad ſecundum*, Sanchez *d. lib. 2. in præcept. Decalog. cap. 22. num. 26. 33. 36. & 48.* Martin. Becan. *in ſumm. Theolog. ſcholaſtic. cap. 7. de lege pœnal. quæſt. 5. numer. 7.*

44 Tametſi huiuſmodi alienationes † poſt delictum celebratas, per ſe validas eſſe, reſcindi tamen, cum multis, tradant Salas *de legib. d. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 15. ſect. 5. num. 68.* Sanchez *d. cap. 21. num. 49. & ſeqq.* veriorem hanc exiſtimans, Bañez 2. 2. *quæſt. 62. art. 3. concluſ. 5.* veriſimile dicens, *quod huiuſmodi reus retinet adhuc dominium bonorum ſuorum, licet caducum, & infirmum ante ſententiam Iudicis.* Vazquez 1. 2. *d. quæſt. 96. art. 5. cap. 2. diſput. 171. n. 9. & ſeqq.* magis ſibi hanc probabilem adiiciens, Ioan. Azor. *inſtit. moral. d. quæſt. 7. in fin.* Paul. Laym. *Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 15. de legibus, num. 4.*

45 Plures effectus canonis *latæ ſententiæ*, † ſeu pœnæ *ipſo facto* à lege impoſitæ referre, vitio verti poſſet, cum id data opera, longoque ſermone effecerunt, Cardinalis Tuſchus *practicar. concluſ. lit. P. verbo Priuatio, concluſ. 719. num. 30. & 31.* Quadraginta ſex retulit Tiraquellus *in l. ſi vnquam, verbo Reuertatur, C. de reuoc. donationib. num. 267. præcedentibus & ſeqq.* vt ex eo colligit Matienzius *in l. 5. tit. 11. lib. 5. nouæ Reg. collection. gloſ. 1. num. 4. in fine.* Plurimos etiam recenſuit Sebaſtian. Guazin. *de confiſc. bonor. d. concluſ. 15. per totam.* Qui licèt viginti vnum numerauerit, multos alios horum, ampliationibus, & intellectibus incluſit.

Ex his igitur Alfonſi de Caſtro, & Menchacæ *d. lib. 1. cap. 7. quæſtionum vſufrequentium*, argumentis propoſitis abunde ſatisfactum videtur. Alia eorundem non ſumus proſequuti, tum quia proſequuntur & improbant multi ex præcitatis (præcipuè Simancas, qui planam expeditamque viam reliquit:) tum quia (vt Iacobus Granado 1. 2. *d. controuerſ. 7. de legib. tract. 3. p. 1. diſput. 13. ſect. 2. num. 12.* firmiter aſſerit) generalis prædicta concluſio (declaratoriam nempe ſententiam Iudicis, neceſſariam eſſe vt in conſcientiæ foro pœna à lege ipſo facto impoſita debeatur, cæteræque ex ea deſcendentes) adeo certæ ſunt, vt nihil momenti contra eas obiici poſſit, ſitque ſuperuacuum in diluendis obiectionibus tempus terere.

AN SOLIVS PERIVRII ratione, vel quòd periurus dictæ legis 56. tranſgreſſor habeatur, officij priuationem, & inhabilitatem ad alia ipſo iure incurrat, & ad reſtitutionem fructuum, ſeu prouentuum perceptorum in iam obtento, vel poſtmodum adepto abſque alia ſententia teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua pars proponitur.* & numeris ſeqq. vſque ad numerum 11.
Exinde *contraria ſuſtinetur.*
2 *Periurus eſt infamis.*
3 *Infamibus portæ ſunt dignitatum præcluſæ, & ad eas obtinendas periuri redduntur inhabiles. Et an ante ſententiam, infamiam, priuationem, ſeu inhabilitatem contrahant?* num. 11. & ſeqq.
4 *Periuri non ſolum ab adipiſcendis dignitatibus, tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus, arcentur; ſed adeptis priuantur.* & num. 5.
6 *An ipſo iure vtriſque?* & num. 7. 11. & 12.
8 *Ob periurium, aut ob aliud crimen beneficiis, ſeu dignitatibus ſic ipſo iure priuati, ſeu ad alias inhabiles redditi an fructus vel prouentus perdant, nec faciant ſuos? Et quid in eo, qui pro periurio à lege habetur?* & numeris ſequentibus, & 13.
9 *Verbum* Habeatur pro tali, *an latam ſententiam importet?*
10 *In his quæ iuris ſunt, poteſt legis fictio, quod poteſt veritas, idemque operatur.*
14 *In caſu legis* Si quis maior, 41. C. de tranſactionib. *an & declaratio pro infamia ex periurio, & in cæteris eius pœnis ſententia requiratur?*
15 *Periurus, ſeu pro periuro à lege habitus, aliaue ratione ab ipſa abſque alia ſententia damnatus, dum declaratoria non profertur, an licitè officium, ſeu beneficium, vocemve retineat, percipiatque fructus? Et quatenus declaratoria ſententia lata teneatur?* & num. ſeqq.
17 *Inhabilis à lege ad officia ſeu beneficia factus an fructus ex eis perceptos ante quamlibet ſententiam reſtituere teneatur?* & numer. ſeqq. *Et an inhabilitas ipſa ad officia, beneficia, ſuffragiave præſtanda, ante declarationem etiam contrahatur?* numero 18. & ſequentibus.
18 *Intellectus* motus proprij Pij IV. *in diffidationes*

ſidationes facientes.

*Excommunicationis,ſuſpenſionis,interdicti, irregularitatiſque pœna ipſo iure impoſita declaratoriam ſententiam non deſiderat.Et quare?*ibid.

Particula Eo ipſo,*quid operetur, qualiterque ſumatur?*ibid.

19 *Acceſſorium ſequitur naturam principalis, & ab eo tempore quis tenetur ad reſtitutionem fructuum,vel prouentuum rei, ex quo ad reiipſius reſtitutionem tenebatur, & non antea.*

20 *Poſſeſſor malæ fidei mercedem laboris in vtilitatem rei impenſi percipit, iureque deducit,*& num.ſeq.

Canonicus excommunicatus & ſuſpenſus Canonicis horis aſſiſtens an miniſterij ſtipendium percipiat? ibi.

21 *Fructus ſeu prouentus qui non tam à re ipſa reſtitutioni obnoxia,quam ex labore, & induſtria malæ fidei poſſeſſoris eam retinentis proueniunt,reſtitutioni ſubiecti non ſunt.*

22 *Malam fidem abeſſe ſufficit, vt poſſeſſor fructus ſuos faciat.*

§. IV.

1 Solo quidem periurio,† vel quod pro periuro lex quidem habeat (etiam ſi neque verbum *Ipſo facto* immadiate foret appoſitum,neque inhabilitatis pœna ſubſequeretur) & priuationem muneris obtenti periurio (ex iuramenti ſaltem promiſſorij violatione)pattrato,illico contrahi, inhabilitatem ad alia,& ad fructuum,prouentuumque vtrorumque reſtitutionem obligatum
2 periurum exiſtere, probatur:quia periurus † infamis eſt, *cap.Infamis*, 17. *in ord. 6. quæſt. 1. cap.querelam*,10. *& ibi Gloſſa verbo Periurij irretiti, de iureiurand.l.Si quis maior*,41.*C.de tranſactionib.*Couar. *in relect. capit. quamuis pactum, de pactis,lib. 6.p.1.§.7. num.* 5. Seraphin.*de priuileg.iuram. priuileg. 1. num.* 36. Didac.Perez *in l.1.tit.4.lib.3.ordinam. verbo Poſitiones,col.8.ad finem, verſ. quarum prima eſt,pag.*545.Suarez *de Religione,tom.1.lib. 3. cap.*20.*num.*7.ne prope innumeros alios huius ſententiæ aſſertores referamus,quos congerit Farinacius *de falſit. quæſt.*160.*num.*14. congeſſimus que Nos *de priuileg. pauper.* 2.
3 *p.quæſt.*65.*num.*24. Infamibus autem † portæ ſunt dignitatum præcluſæ,*cap.Infamibus*, 87.*de regul.iuris,lib.6.cap.Licet ex quadam*, 47.*& ibi Gloſſa verbo Actus legitimi , de teſtib. cap.Inter dilectos*,11. *de exceſ. Prælator. l.2.§.Miles , & ibi Gloſſa* 1.*D.de his qui not. infam.l. vnica, C. de infamib. lib.* 10. *l. 2. C. de dignitat.lib.*12. Redditurque periurus ad eas obtinendas inhabilis, vt dicta iura probant,& textus *in d.cap.querelam* , vbi id ipſum notat Cardinalis Zabarella *num.*2. Ripa *in cap. Ex parte,num.*3.*ampliat.*2.*de reſcript.* Hoſtienſ.*in ſumm.de iureiurand. num.*7.*§.quæ pœna,verſ.ſed ſuperior*, Alberic.*in l. Lutius , num.*9.*verſ.Item nota , D.de his, qui not. infam.*Flamin.Pariſ. *de reſign.beneficior. lib.* 4. *quæſt.*3.*num.*20.Cardin.Tuſch.*practicar.concluſ. lit. P. concluſ.* 291. *numer.*1. Farinac. *de falſit. quæſt.*160.*num.*193. Tiber. Decian. *tract. crimin. lib. 6. capit.* 13. *numer.* 6. Petr.Gregor.*ſyntagmat. iuris vniuerſ.lib.*5.*c.* 11. *n.* 6. Vincent. Mancin.*tract.de iuram.p.* 4. *effectu* 74. *num.* 2. *& p.* 5. *effectu* 7. *numer.*3.

Neque ab adipiſcendis ſolum dignitatibus arceri, ad eaſque inhabiles reddi periuros;ſed adeptis † quoque priuari oſtendunt 4
textus *in cap.Si Epiſcopus*, 7. *diſt.* 50. *in cap. Præsbyter*, 12. *diſt.* 81. *in d. cap. querelam* , 10.*& in c. Tuanos* , 11. *de iureiurand. in c. Cum non ab homine,* 10. *de iudic.* Obſeruant Bald. *in l.1.num.* 4.*C. de reb. credit.* Alberic. *in d.l. Lutius,num.*9.Iaſo *in l. ſi duo patroni , §.fin.num.*1.*poſt med.verſ.Sexto clericus.D.de iureiur.*Gloſſa *in figuratione caſus* , & communiter ſcribentes *in d. cap. querelam,* Hoſtienſ.*ante num.*1.*verbo Ceſſauit*,Bald.*num.* 2. *verſ.Nota quod priuari non debeant Eccleſias regere*,Anchatan. *num.* 1. *in fine , notab.* 2. Imola *num.*1. Anton. de Butt. *num.* 2. *notab.* 1.Bollamer.*num.*15.Anan.*num.* 2. Abb. *ante num.*1.*in figuratione caſus,& num.*1.*notab.* 2. Alexand.de Neuo *num.*5.*notab.* 2.idem Abb. *in cap. Ex parte,primo,num.* 1.*de reſcript. & ibi* Ripa *num.*1.*& ſeq.*amplians, etiam ſi tale ſit periurium, quod infamiam non irroget. Idque ipſum tradit Decian. *tract. criminal. d. lib. 6. capit.* 13. Multos alios adducit Farinacius *de falſit. d.quæſt.*160.*n.*191.

5 Quod & in officiis,† & dignitatibus ſecularibus ſimiliter procedit, diſpoſitione *legis quoties*,17.*C.de dignitatib. lib.*12. *legis* 2. *§. Miles,& ibi Gloſſa* 1.*D.de his qui not. infam.* Annotant Corneus *in l.ſi duo patroni, §. fin. num.*4.*D. de iureiur.* Bald.*in l.*2.*C.de reb.credit.n.*1.*verſ.Tertio, quod puniatur pœna remotionis à dignitate,& num.*2. *in fine* , Salicet.*num.*6.Ioan.Sicard. *ad num.*5. Tiber. Decian. *d. lib. 6. cap.* 13. Vincent. Mancin. *de iuram. p.* 5.*effectu* 8. *num.* 1. *& ſeq.* multos quoque referens Farinac.*d. quæſt.* 160. *num.* 156.*&* 157.

6 Imo in vtriſque ipſo iure † priuatio , & inhabilitas periurio, infamiaque ex eo naſcens contrahitur.In eccleſiaſticis, collationeque beneficij periuro clerico facta , eam nullam eſſe ipſo iure , obſeruant Alexand. de Neuo *in d.cap.querelam* , *num.*16. *in fine* , *&* 17.*verſ.Tertia concluſio*, Villalob. *in commun.opinion.verbo Periurium,num.* 75. Seraphin.*de priuileg. iuram. priuileg.* 194. *n.* 9. *verſ.quinto quia collatio*,Cardinal. Tuſch. *d. verbo Periurium,concluſ.* 289.*num.*7.*& concluſ.* 297.*num.*3.Farinac.*d. quæſt.* 160. *num.* 194. Flamin.Pariſ.*de reſign.beneficior.d.lib.*1.*quæſt.* 3. *num.* 11. Ioan. Gutier. *canonicar.quæſtion. lib.* 2. *cap.*5.*num.*97.Probantque plerique ex citatis iam *numero* 4. iuraque ibi adducta , quoad inhabilitatem ad obtinendas , quæ in priuatione quoque ipſo iure ab obtentis , vrgent , vt (ex Diuo Thoma 2. 2. *quæſt.* 98. *art.* 3. *ad tertium*) tradit Ioannes Salas *de legib. quæſtion.* 96. *tractat.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 2. *verſ. Non autem , in fine.*

In

7 In dignitatibus, † muneribuſque ſecularibus, ſemel & iterum aſſeruit Gloſſa *verbo Spolientur, & verbo Priuatos in d.l. quoties, 17. C. de dignitatib. lib. 12.* Alexand. de Neuo *in d. cap. querelam, numero 6. verſ. Plus puto, & numero 17. verſ. Ex prædictis,* Felinus *numer. 3.* fortius in his id procedere dicit, reddenſque rationem, Ripa *in d. capit. Ex parte, num. 18. de reſcript.* Tiber. Decian. *tract. crimin. d. lib. 6. cap. 13. numer. 14.* Farinac. *dict. quæſtio. 160. numero 168.*

Ex quibus deſcendit beneficiis, mune-
ribus, aut dignitatibus ſic *ipſo iure* periu-
8 rio aliove maleficio priuatos, † inhabiliſque
redditos, fructus, ſeu prouentus nequaquam
ſuos facere, ad eorumque reſtitutionem obli-
gatos conſequenter exiſtere, vt dicunt Ludo-
uic. Gomez *in cap. 1. de reſcript. lib. 6. num.*
9. & Azorius *inſtit. moral. tom. 1. lib. 5. cap.*
8. quæſt. 3. verſ. Si tamen quæres. Confirmant-
que iura *infra proxime numero 17.* refe-
renda.

9 Idque ſeu prædictæ legis violator † per-
iurus vere ſit, contra iuramentum de non
recipiendo munera faciens, ſeu etiam id in
ſpecie, aut ita ſtrictè ſecundum formam
à lege præſcriptam non iuraſſet; cum lex
tunc velit eum pro periuro, iuramentique
violatore, quod pro officio præſtiterit,
haberi. Quo, etiam ſi verbum *Ipſo facto*
non adderet, vt addit (*por el miſmo hecho*
ſean auidos por que brantadores del Iura-
mento que tienen hecho por el oficio:) la-
tam ſententiam diſpoſitio hæc importaret,
vt ſignificat verbum *Habeatur pro tali,*
veluti *numero 7. præcedentis paragraphi*
notauimus, notatque Dominic. *in capit.*
2. de confeſ. in fine, lib. 6. ſententiam tunc,
condemnatoriam ſaltem, neceſſariam non
eſſe dicens, relatore Felino *in capit. Ro-*
dulphus num. 27. de reſcript. Poſſeque id
legem efficere quoad iuris effectus, indu-
10 bium eſt. † In his enim quæ iuris ſunt, &
quoad iuris effectus, poteſt legis fictio,
quod poteſt veritas, operaturque idem, *l. 1.*
D. de adoptionib. l. Filio quem pater, 23.
D. de liber. & poſthum. cum ſimilibus ci-
tatis à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit. F. n.*
123. Et per verba etiam fictionis in his quæ
ab eius poteſtate dependent, verè facere, &
non fictè dicitur, Petr. Rebuff. *in l. Mercis*
appellatione, col. 3. verſ. ſecundo in his quæ
ſunt iuris, D. de verbor. ſignific. Camil. Ga-
lin. *de verbor. ſignific. lib. 3. cap. 23. à n. 4. cum*
ſeqq. Tiraquel. *tract. de morti 2. p. 2. declar. 6. n.*
6. Gaſpar. Anton. Theſaur. *quæſt. forenſ. lib. 1.*
quæſt. 3. numer. 4. Ioan. Maria Nouar. etiam
quæſt. forenſ. lib. 1. quæſt. 143. numer. 13. &
ſeqq.

11 At verò † nec infamiam ex periurio ante Iudicis declarationem contrahi, neque ex eo, beneficio, munere, vel dignitate ſtatim periurum priuari, neque illam dimittere omnino ante dictam declarationem eſſe adſtrictum, probatur: Quia licet periurus ſit infamis, non tamen infamem illum *ipſo iure* eſſe, ſed condemnatoriam ſententiam de periuro requiri; dixerunt Bellapert. *in dict. leg. Si quis maior, col. 2. ante med. verſ. Vbi ergo iurat de futuro, C. de tranſactionib.* Alexand. *numer. 13.* Bellamer. *in d. capit. querelam, numer. 10. ante med. verſ. Sed quæro,* Tiber. Decian. *d. lib. 6. cap. 13. numer. 11. in fine, verſ. Et etiam aduertendum,* Cardinal. Tuſch. *d. verbo Periurus, concluſ. 289. numero primo & concluſ. 290. numero 10. & 11.* eiſque relatis Farinac. *de falſit. d. quæſt. 160. numero 162.*

Eſto autem quod ipſo iure periurio † 12
contrahatur infamia (vt in caſu *dictæ legis Si quis maior 41. C. de tranſactionib.* omnes fatentur, apparet ex relatis à Farinacio *vbi proxime numero 164.* nominatimque decernit *lex 4. tit. 6. part. 7.* vt & Nos *de priuileg. pauper. d. 2. p. quæſt. 165. numero 25.* perpendimus) neceſſariaque, per conſequens, ſententia condemnatoria non ſit: at declaratoriam ſaltem criminis vel periurij commiſſi, vt infamia incurratur, & in caſu *dictæ legis ſi quis maior,* & in cæteris omnibus in quibus infamia ipſo iure incurritur; communis, receptaque eſt omnium *in eadem lege ſi quis maior* ſcribentium opinio, Baldi *numero vndecimo, verſ. Sed aduerte,* Pauli Caſtrenſi *num. 6. verſ. Dicit tamen Bald.* Iacobi de Sanct. Georg. *num. 29. & 30.* Alciati *n. 30. in fine,* Franciſci Curtij *nu. 43.* Ripæ *num. 3. poſt med. verſ. Subiungit tamen his* Bald. Thomæ Pampald. *num. 49. notab. 15. & num. 68.* Bologneti *num. 84.* Antoni Gabrielis *commun. opinion. lib. 3. rubric. de tranſactionib. concluſ. 1. num. 31.* Farinac. *d. quæſt. 160. num. 165. & fragmentor. criminal. p. 2. verbo Iuramentum, num. 1170. & de hæreſi, quæſt. 189. paragrapho 4. num. 56.* vbi ad infamiam etiam pro hæreſis crimine incurrendam (quam ipſo iure contrahi, ex veriori opinione numero præcedenti tradiderat) declaratoriam criminis neceſſariam eſſe fatetur, cum Burſato *conſil. decimoquarto, lib. primo numer. 18. & ſeqq. & numer. 23. & ſeqq.* Azorio *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. capit. 13. poſt quæſtionem octauam, in ſeptima hæreticorum pœna,* & Thoma Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 2. capit. 26. numer. 1.* Pleniſſime etiam Ægid. Trullench. *in opere moral. lib. 8. capit. primo, dub. 10. à numer. 1.*

Vnde ſequitur, † priuationem benefi- 13
cij, muneris, vel dignitatis ob infamiam ex periurio vero, ac minus ficto, naſcentem (cum nempe *pro periuro* quis à lege habetur, verbum enim *Habeatur pro tali* fictionem denotare, iam alibi diximus) & vbi etiam *Ipſo iure* priuatio inducitur, ante condemnatoriam Iudicis ſententiam, vel ſaltem declaratoriam criminis, non contrahi, vt & plene *proximo paragrapho præcedenti* comprobatum eſt, vbi & pœnam ante Iudicis ſententiam, declaratoriam ſaltem, non deberi, etiam ſi *ipſo iure* impoſita ſit, ſiue in actione, ſiue

in paſſione,ſeu priuatione, (vt in infamia) conſiſtat,ex receptiſſima,peneque indubitata ſententia tradidimus. Idque maximè in caſu *dictæ legis ſi quis maior,C.de tranſactionib.*in quo etſi infamia *ipſo iure* ob periurium , & ſic declaratoria ſequuta ,
14 incurratur : cæteras verò eius pœnas † non ſic
ipſo iure contrahi , ſed neceſſariam ad eas ſententiam eſſe ; communis quoque affirmat , vt ex gloſſa , ibidemque Scribentibus , & multis aliis tradit Farinacius *d. quæſt.* 160. *numero* 164. *& d.* 2. *p. fragmentor. criminal. verbo Iuramentum , numer.*1171.

Beneficij autem collationem periuro factam,ante declarationem ſuſtineri , cum antiquioribus à ſe relatis , firmat Gutierrez *Canonicar. quæſtion. cap.*5.*num.* 98. ita memoratam *ſupra numero ſexto* opinionem limitans.

Periurum ergo, vel pro periuro habitum
15 † interim dum declaratoria non profertur ,
officium aut beneficium licite retinere , & fructus percipere , ex prædictis deducitur, rationeque proxime tradita , pœnam ſcilicet priuationis etiam ipſo iure impoſitam , declarationem commiſſi criminis ad minus deſiderare , & ante illam regulariter criminoſum , legiſque tranſgreſſorem beneficium aut officium dimittere neceſſario non debere , vt *dicto paragrapho præcedenti* ſuſtinuimus, ſuſtinentque Menochius *de arbitrar. lib.* 2. *centur.* 5. *caſu* 416. *numer.* 62. *& duobus ſeqq.* Cumque Salzedo , Flaminio , Azeuedo,Petro de Ledeſma,Enriquez , & aliis , Sanchez *in præcept. Decalog. d. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 7.Molina *de iuſtit.& iure, tom.* 1. *tract.*2.*diſput.* 96.*num.* 5. *& ſeqq.*Huncque fructus ſuos facere (reprobatis Ludouico Gomez , & Azorio ſupra relatis contrarium ſentientibus) tenet , aduerſis argumentis reſpondens,Thom Sanchez *d. cap.* 26. *num.* 10. recentiuſque Fagundez etiam *in præcept. Decalog.* 2.*p. lib.* 8. *cap.* 29. *num.* 23. & Trullench. cum Filliucio & aliis , *d.lib.* 3. *cap.* 1. *dub.*10.*num.* 2. *&* 3. Titulum enim , aut poſſeſſionem ſaltem habet , quæ fructuum perceptionem honeſtat. Quamuis enim priuatione à lege *ipſo iure* facta, titulum perdidiſſe viſus ſit : at declaratoriam criminis ſententiam ad id quoque neceſſariam eſſe;iam dicta ſuadent , & citati Doctores probant : ſolaque tunc poſſeſſio licitam fructuum perceptionem , vt diximus, faceret : neque mala fides ex delicto , vel legis tranſgreſſione videtur inſurgere , quæ illorum perceptionem impediat , vel quæ ante declarationem præfatam officium aut beneficium dimittere compellat , & à fructuum perceptione , per conſequens,interim abſtinere , ex *cap. Cum ſecundum , de hæretic.lib.* 6. cæteriſque latè agitatis *paragrapho proximè elapſo.* Etſi in eo qui à principio vitioſè, ſeu mala fide officium , ſeu dignitatem occuparet , aliud forſam ratio ſuaderet , ex *l.* 1. *C. de his quibus vt indign.* quippe qui nec legitimam tunc haberet poſſidendi cauſam. Ita obſeruat Didac. Couar. *de matrimon. p.* 2. *cap.* 6. *paragrapho*8. *numer.*9.*verſ. His accedit* , ſententiæ executionem in primo caſu requirens , vt & requirunt Enriquez *de excommunic. lib.* 13. *capit.* 56. *numero* 3. *in fine* , Azorius *inſtitut. moral. tom.* 1. *d.lib.* 5. *capit.* 8. *quæſt.* 4. Sanchez *vbi proxime.* Tametſi in vtriſque idem æque ſentiat Trullench. *d. libr. octauo , capit.* 1. *dub.*10. *numer.* 1. *in fine*, cum Soto , & Sanchez ibi citatis. Niſi Iudicis ſententia ad dimiſſionem officij , vel beneficij pariter obligaret,vt *d.§.præcedenti, num.* 30. aduertimus. Nec ante , cum infamia ſaltem,hunc,periurium ſcilicet , neque alium, lege,nulla etiam expectata ſententia,officio, aut voce , votoue priuatum teneri aut illud dimittere , aut non emittere vocem , ſeve prodere;docent Bonacin. *de legib. diſput.* 1. *quæſt.* 1.*punct.*7.§.2.*num.*10.Dian.*reſolut. moral.p.*1.*tract.* 10.*reſolut.*24.*verſ.Et notandum eſt*, alij item penès Ioannem de Eſcobar *de puritat. probanda,quæſt.*11.§.1.*n.*21. & Trullench.*ſupra.*

Declaratoria autem ſententia lata, † & 16
officij priuationem à lege ipſo iure impoſitam cõtrahi,& ad fructuum ſeu prouentuum reſtitutionem à tempore tranſgreſſionis ſeu delicti commiſſi tranſgreſſorem teneri ; docent Couar.*vbi proxime*,*n.*8.Bernard. Diaz *in practic.Canonic. cap.* 131.*num.* 5. *ad finem* , Enriquez *d.lib.*13.*c.*56.*num.*2.*in fine*, Molina *de iuſtit.& iure,tom.*1. *d. tract.* 2. *diſput.* 96. *num.*7. Sanchez *d. num.* 10. prædixeratque, plures referens, *eodem lib.cap.* 23. *num.* 194. & conducunt relati *d.* §. *præcedenti* , *num.* 42.*&* 43.

Fructus verò , † quos inhabilis ad officia 17
ſeu beneficia à lege ſeu Canone in pœnam criminis (vt reddit noſtra illius tranſgreſſorem)ex eis poſt inhabilitatem percepit , reſtituere etiam ante ſententiam debere videtur,veluti quos nunquam ſuos efficere mala fides, vitioſus & iniquus ingreſſus permiſere,iuxta *legem ſi fundum*,17.*& legem certum eſt*,22.*C.de re iudic.* cum ſimilibus. Facilius etenim impeditur acquiſitio, quam tollatur ius quæſitum, *l. Patre furioſo* , *D. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris*,cum vulgatis citatis à Nobis *in Axiomatib.iuris,lit.A.n.*60.

Tametſi huic aſſertioni non modicam dubitationem afferat opinio eorum , qui
exiſtimant † inhabilitatem à lege pro crimine 18
ad officia ſeu beneficia , ſuffragiave impoſitam , Iudicis declarationem ſententiam poſtulare, & ante eam inhabilitatem non contrahi , neque munerum obtentionem impedire.Quam ſuſtinent Bonacin.Diana,& alij *præcedenti numero* 15.*in fine* relati, cumque Nauarro *de datis pro iuſtitia vel gratia*,*n.*44.& Molina *d.diſput.*96.*n.*6.Sanchez, ſatis hanc probabilem dicens , *in præcept. Decalog. d. lib.*2.*cap.* 39.*num.*32.ad Pij IV. motum proprium , editum anno 1560. in diffidationes facientes,dudum, ſingulariave certamina ; ad hæc inuitantes &c. eiuſque (inter alia iura) intellectum deſcendens (qui præter excommunicationis pœnam

in clericos ob id latam, eos inſimul punit vt priuationem omnium dignitatum, beneficiorum, & officiorum eccleſiaſticorum, inhabilitatem ad ea, & ad alia in poſterum obtinenda eo ipſo incurrant, vt relator eſt idem Sanchez *d. cap. 39. num. 19.)* omnes tamen has pœnas *ipſo iure* latas, non ſolum priuationis & inhabilitatis ad officia iam obtenta (in quibus minor eſt dubitatio declaratoriæ, ad minus, ſententiæ deſideratæ, ob ius iam quæſitum, vt ſupra aduertimus:) ſed etiam inhabilitatis ad futura declaratoriam ſententiam requirere; idem ipſe Sanchez *numero 32.* exiſtimat, excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti pœna ipſo iure impoſita, dempta, quæ id præcipuum habet, vt ante Iudicis ſententiam ſuum ſortiatur effectum, vt & in irregularitate *præcedenti paragrapho* notauimus, vſu in hoc vires præſtante. Quamuis enim ad inhabilitatem ſic à iure impoſitam incurrendam, nullam Iudicis ſententiam deſiderari, cenſentes referat Sotum *lib. 1. de iuſtit. & iure, quæſt. 6. art. 6. poſt 4. concluſ. verſ. Ex hac autem,* Cordubam *in ſuo quæſtionario, lib. 1. quæſt. 36. paulò poſt princip. & in ſolut. ad 7. verſ. Secundum etiam dictum, & verſ. Ideo, ad 7.* Mexiam *de taxa panis, concluſ. 6. num. 108.* Medinam *1. 2. quæſt. 76. art. 4. ad 4.* Manuelem *tom. 1. ſumm. in ſecunda editione cap. 195. num. 2.* Aragonem *2. 2. quæſt. 11. art. 3. fol. 350. col. 2. verſ. Ad aliud de ſtatutis,* Salonem *2. 2. quæſt. 63. art. 4. in fine*; Ipſe tamen inquit: *At ſatis probabile eſt, exigi ſententiam Iudicis declarantis crimen. Quia ea particula* Eo ipſo *id tantum importat, vt non exigatur ſententia condemnans, vt diximus hoc 2. libro cap. 22. num. 26. Deinde, quia non omnes ſententiæ priuatiuæ nullam Iudicis ſententiam petentes incurruntur abſque vlla ſententia: ſed id peculiare eſt in excommunicatione, ſuſpenſione, & interdicto, vt probaui lib. 9. de matrim. diſput. 30. n. 2. Tandē, quia eſt pœna valde acerba, & ita per epikeiam excipienda eſt à regula pœnarum priuatiuarum. Et quamuis irregularitas ſit rigidior; vſu tamen receptum eſt vt nullam Iudicis ſententiam requirat: quod non ita receptum reperitur in pœna inhabilitatis ad officia & beneficia.* Poſtque Nauarri, & Molinæ ſic tenentium allegationem ſubdit: *Atque in ſimili de inhabilitate incurſa ob aliquod delictum ab ſcholaſticis ad ſuffragium præſtandum, tradunt Sotus lib. 4. de iuſtit. q. 6. art. 3. ad finem, Ledeſm. 2. p. 4. quæſt. 18. art. 2. dub. vlt.* Ita etiam in hoc vltimo Molina *d. tom. 1. diſput. 96. num. 9.* & alij *præcedenti paragrapho, hocque ſupra, numer. 13.* laudati.

Inde ſic probabili opinione hac exiſten-
te, probabilem quoque ſatis eſſe deſcen-
19 dit, † ad prouentuum, fructuumque officij
aut beneficij reſtitutionem ante ſenten-
tiam Iudicis criminis declaratoriam non te-
neri eum, qui ad illa ob crimen, etiam ipſo
iure, à lege inhabilis factus eſt: veluti ac-
ceſſorium naturam ſequatur principalis,
ex vulgari regula *capitis Acceſſorium, 42.*
de regul. iur. lib. 6. & ſimilium congeſto-
rum à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit. A. nu-*
mer. 29. & ab eo tempore quis teneatur re-
ſtituere prouentus, vel fructus, à quo te-
netur reſtituere rem, non verò antea, vt
(ex *l. Si ſtipulatus, 4. D. de vſur. l. 1. l. Ex*
diuerſo, alias incipiente. Et ex diuerſo,
36. & l. Fructus, 45. D. de rei vendic.) ob-
ſeruat Rebuffus *in l. Plus eſt in reſtitutio-*
ne, 22. D. de verbor. ſignific. col. 4. ſuper verb.
Fructuſque reddere. Abſurdum eſſe dicens,
ad fructus prouentuſque rei, prius quàm
ad reſtitutionem obligari, ex *l. Cum fun-*
dus, 31. D. de reb. credit. ſi cert. pet. & ibi
Decio.

Idque maxime cum officiorum prouen-
tus ob induſtriam, † laboremque con- 20
tingant, eaque ſint ratione conſtituti:
quæ efficit, vt ſi alias vtiliter laborem im-
penderit Iudex munus ſuum exercens ſic
priuatus vel inhabilis à lege redditus, eos
lucri faciat: cum & poſſeſſor malæ fidei mer-
cedem laboris in vtilitatem rei impenſi per-
cipiat, iureque deducat, iuxta *legem ſi à do-*
mino, 39. §. fin. & l. Plane, 41. D. de petit.
hæredit. Qua quidem etiam Canonicum ex-
communicatum & ſuſpenſum canonis horis
aſſiſtentem miniſterij ſtipendium percipere,
tametſi intereſſendo adeo grauiter peccet:
docent Petrus Nauarra *de reſtitut. lib. 2. cap. 2.*
difficult. 4. numer. 243. in noua editione,
Enriquez *de excommunic. lib. 13. capit. 3.*
numer. 3. cap. 14. numer. 3. in fine, & cap.
23. num. 3. in comment. lit. X. Quorum
ſatis probabilem ſententiam dicit Sanchez
de matrimon. lib. 3. diſput. 51. numer. 12. Bo-
nacin. *de cenſur. diſput. 2. quæſt. 2. punct.*
4. paragrapho 2. num. 2. Cumque aliis Trul-
lench. *oper. moral. lib. 1. cap. 8. dub. 11. n. 1.*

Quando itaque prouentus non à re ipſa,
† hoc eſt, à munere, ſed à labore, adminiſtra- 21
tione, induſtriaque proueniunt: communis
Theologorum reſolutio habet, etiam malæ
fidei poſſeſſorem fructus ſeu prouentus ſuos
facere, neque ad eorum reſtitutionem te-
neri, etſi rem ipſam debeat reſtituere. Sic, ex
communi, Palud. *in 4. diſt. 15. quæſt. 2. art.*
5. Nauar. *in manual. cap. 17. num. 25.* Mo-
lin. *de iuſt. & iure, tom. 3. tract. 2. diſput. 719.*
num. 4. & diſput. 720. n. 2. Leſſius *de iuſtit. &*
iure lib. 2. c. 12. dub. 17. num. 111. Paul. Laym.
Theolog. moral. lib. 3. de iuſtit. tract. 2. cap. 3.
num. 3.

Multo ergo fortius concluſio hæc aſtrin-
get in eo, † qui ad officia ipſo iure inhabilis 22
redditus, ante ſententiam Iudicis declarato-
riam, criminis ad minus (ſecundum præfatam
probabilem opinionem) inhabilitatem non
contrahit, neque munus poſt inhabilitatem
adeptum, ante dictam ſententiam dimittere
obligatus eſt: ad fructuum ſeu prouentuum,
conſequenter, reſtitutionem ante eam non
tenebitur: à quo veluti interim non ſolum
mala fides adeſt (quod ad fructus lucrandos
ſufficit, ſententia Bartholi *in l. Sed ſi lege,*
paragrapho Scire, D. de petit. hæred. Ale-
xandri, & aliorum, cum quibus ſic tenet
Rebuffus *in l. Bonæ fidei, 110. D. de verbor.*
ſignific. columna ſecunda, verſ. Sed bonæ

fidei emptor) ſed etiam bonam adeſſe, ex prædictis deducitur, vt & iam expendimus ſupra.

Hæc quidem, ſuppoſitione habita, verbum *Ipſo facto* in dicta lege adiectum non ſolum ad clauſulam cui adhæret referri (vt nempe eius tranſgreſſor pro periuro ipſo facto habeatur) ſed etiam ad ſubſequentes alias: *Y pierdan el iuzgado, y oficios, y ſean y finquen inhabiles dende adelante para auer iuzgado, ni officios publicos; y ſean echados de conſejo, y Audiencias: y tornen loque aſi llebaren, con el doblo.* Quod an verum ſit, ſequens paragraphus indicabit.

AN VERBVM, IPSO FActo, in dicta lege 56. cæteriſque Regiis pœnas in Iudices munera recipientes imponentibus adiectum, clauſula cui opponitur contineatur, vel referatur ad ſequentes omnes?

SVMMARIVM.

1 *Affirmatiua pars fulcitur*, à numero 1. cum ſeqq. vſque ad numerum 9. Contraria *exinde.*

Vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare. ibi.

2 *Clauſula in principio appoſita ad ſe trahit ſequentes, eiſque ſuam naturam & qualitatem tribuit.*

3 *Sequentia ex præcedentibus declarantur, & quæ dicuntur in præcedentibus, tacitè in ſequentibus repetita creduntur.*

4 *Præcedens clauſula fortius in ſequentia influit, quàm è contra.*

5 *Dictio* Et *copulatiua eſt, eandem naturam & qualitatem cum præcedentibus tribuens.*

6 *Eſt repetitiua præcedentium qualitatum, non ſolum cum verba, aut rationes cohærent; ſed etiam ſi ſint ſeparata.* & numer. 7.

Limitatur numero 8. *cum de contraria mente diſponentis manifeſtè apparet.*

10 *Oratio diuerſa, perfecta, & per ſe ſtans (ea enim perfecta dicitur) an ad alias extendatur, referaturve? Et quid ſi poſt dictam clauſulam copulatiua dictio in cæteris apponatur?* & numero 15.

11 *Humanior, benigniorque interpretatio in diſpoſitione qualibet, facienda eſt.*

12 *Quoties pro ſententia ferenda interpretatio fieri poteſt, canon latæ ſententiæ non inducitur.*

13 *Pœnæ caſum proprium non excedunt, vtque pœna euitetur, non fit de capitulo ad capitulum relatio.*

14 *Idem in odioſis & exorbitantibus à iure communi.*

Lex noſtra 56. ab antiqui iuris regulis exorbitat. ibi.

16 *Verbum* Perdant *an ſententiam latam ſignificet, vel ferendam?* & numero ſeq.

17 *Intellectus textus* in cap. Inolita, 42. in ord. 11. quæſt. 1.

Clericus ad ſeculare iudicium clericum trahens an ipſo iure cauſam perdat, vel ſententia deſideretur? ibi.

18 *Verbum* Expellantur *ſententiam ferendam denotat, etiam ſi ei dictio* Omnino, Penitus, *ſimileſvè, latam ſententiam ſignificantes, inſerantur. Quamque tunc dictiones iſtæ vim habeant?*

19 *Lex verbis futuri temporis vtens (licet eaſdem ſimul, dictiones latam ſententiam ſignificantes adiiciat) non ipſo iure diſponere intelliguntur.*

20 *Eandem habent naturam verba* Arceantur, *&* Excludantur. *Et an eandem retineat verbum* Reddat, *ſeu* Reſtituat? *& numero 22.*

21 *Verba futuri temporis ad Iudicem, vel partem relata an latam ſententiam inducant.*

22 *In materia relationis clauſularum impoſſibile eſt certam conſtituere regulam.*

§. V.

1 PRo affirmatiua ſententia † primo facit vulgare axioma *legis Iam hoc iure*, 4. *& legis Lutius*, 45. *D. de vulgar. & pupil. ſubſtit. legis Si legatarius*, 8. *paragrapho* 1. *D. de legat.* 3. *legis quamuis*, 4. *C. de impuber. & aliis ſubſtitutionib.* Quod nempe vna determinatio reſpiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare. De quo *in noſtris, lit. D. numer.* 8. *& ſeqq.*

2 Secundo, † quia clauſula in principio appoſita ad ſe trahit ſequentes, eiſque ſuam naturam, & qualitatem tribuit, *capit. Secundo requiris*, 41. *de appellation.* Hyppolit. de Marſil. *conſil.* 75. *numer.* 8. *cum ſeqq.* Bernard. Diaz *regula* 84. Ioſeph. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 301. *num.* 5. Marius Alter. *de cenſur. eccleſiaſtic. tom.* 1. *lib.* 5. *diſput.* 14. *cap.* 1. *lit. B.* Auguſtin. Barboſ. *de clauſul. clauſul.* 117.

3 Sequentia enim † ex præcedentibus declarantur, inque ſequentium interpretationem & intellectum præcedentia influunt, *l. fin. §. Cui dulcia*, vbi id quoque notat Gloſſa finalis, *D. de tritic. vino & oleo legat.* Alexand. *conſil.* 47. *num.* 18. *lib.* 1. *& conſil.* 51. *num.* 2. *lib.* 3. vbi plene eius Additio *verbo Sequentia*, Tiraquel. *de retract. lignag. §.* 1. *gloſſa* 14. *num.* 25. Surd. *conſil.* 139. *num.* 56.

*conſil.*331.*num.*52.*conſil.*455.*num.* 7. *& ſeqq. conſil.*456. *num.* 39. *& duobus ſeqq.* Etenim quæ in præcedentibus dicuntur, tacitè in ſequentibus repetita creduntur, vt formaliter inquit Baldus *conſil.* 153. *num.* 2. *libro* 5. *ex lege Titia, de verbor. obligationib. & l. Item quia, §. Idem Iuliano, D. de pact.*

Potentiuſquè præcedens clauſula in ſequentia influit, quam è contra, *l. Quiſquis,* 93. *D. de legat.* 3. *l. Filium,* 27. *D. quando dies legat. cedat,* Bart. *in l. Auia, in princip. verſ. Item oppono, D. de condition. & demonſtr.* Curt. Iun. *conſil.* 14. *num.* 1. *conſil.* 22. *n.* 23. *& conſil.* 58. *num.* 8. eo, multiſquè relatis, Quintilian. Mandoſ. *in regul. Cancel. Apoſtol. regul.* 7. *quæſt.* 3. *num.* 5 Iacob. Menoch. *de præſumptionib. lib.* 1. *quæſt.* 28. *num.* 24. *& de arbitr. lib.* 2. *centur.* 1. *caſu* 64. *num.* 19. *&* 20. Marc. Anton. Peregrin. *de fideicommiſ. art.* 16. *n.* 13. *&* 104. vbi: *quod naturaliter præcedentia influunt in ſequentibus: ſequentia autem non refluunt.*

Tertio † ſententia hæc probatur dictionis *Et* natura. Quæ in omnibus clauſulis poſt 5 primam, pœnam ipſo iure imponentem, ſic in dicta lege adiicitur, & repetitur: *So pena que por el miſmo hecho ſean auidos por quebrantadores del Iuramento que tienen hecho por el officio. Y pierdan el Iuzgado, y officios. Y ſean echados del Conſejo y Audienciar. Y tornen lo que a ſi llebaren, con el doblo.* Dictio enim iſta copulatiua eſt, naturam & qualitatem eandem copulatis cum precedentibus tribuens, iuxta Pomponij reſponſum *in l. Titiæ textores,* 36. *§. Nihil, D. de legat.* 1. dicentis: *Nil differt vtrum ita legetur:* Titio & Mæuio, *an ita:* Titio cum Mæuio. *Vtrumque enim coniunctim legatum videtur.* Pauli *in l. Si hæredi plures,* 5. *D. de condit. inſtit.* inquientis: *Si hæredi plures conditiones coniunctim datæ ſint: omnibus parendum eſt, quia vnius loco habentur.* Pomponij eiuſdem *in l. Si mihi & Titio,* 110. Scæuolæ *in l. Si quis ita ſtipulatus,* 129. *D. de verbor. obligationib.* Ipſius item *in l. Seia,* 20. *§. Caio, D. de fund. inſtruct. vel inſtrum. legat.* quæſtionem è teſtatoris diſponendi formula ſic proponens: *Caio Seio alumno meo fundos meos illum & illum, ita vt inſtructi ſunt, & domum ſuperiorem dari volo: Quæſitum eſt, an etiam domum inſtructam dari voluerit?* Solutionem ſic *Reſpondi ſecundum ea quæ proponerentur, ita videri dediſſe.* Quam & ſic bene Bartholus ſummat: *Virtus copulatiuæ qualitatem præcedentis legati repetit in ſequenti.* Vlpiani *in l. Reos,* 11. *§. Cum in tabulis, alias Cum tabulis, D. de duobus reis.*

6 Nec ſolum continuatiua, † ſeu repetitiua præcedentium qualitatum eſt (vt dictus paragraphus Caio, dictaquè iura habent, & præter Clauſuliſtas, nempe Octauianum Vulpellium, *de prepoſition. & aduerbior. ſignific. dictione Et, num.* 1. Petrum Cenedo *ſingul.* 97. & Auguſtinum Barboſam *dict.* 93. *num.* 12. plenè tradit Marc. Anton. Peregrin. *de fideicommiſ. d. art.* 16 *num.* 15. *& ſeqq. & num.* 29. vbi ex Baldo *in repet. legis Omnes populi, D. de inſtit. & iure, num.* 21. *& in l.* 1. *§. Offilius, ad finem, D. ne quis eum qui & c*æfert, in illa: *Quod coniunctio eſt repetitiua qualitatum præcedentium,* in hac: *Quod copula exæquat copulata per omnia, & inducit plenam repetitionem.* Quod & relata iura manifeſtant) Non ſolum, inquam, dictio *Et* continuatiua ſeu repetitiua eſt in ſequentibus præcedentium qualitatum, cum verba aut orationes cohærent; ſed etiam † ſi ſint ſeparatæ: cum 7 præcedentibus enim & tunc ſequentia iungit, vt bene probat, quinimo monſtrat textus *in l. Et quia,* 6. *iuncta lege præcedenti, D. de iuriſd. omn. iudic.* & obſeruant Maſcardus *de probationib. concluſ.* 1265. *num.* 32. Pariſ. Flamin. *de reſign. benefic. tom.* 2. *lib.* 11. *quæſt.* 11. *n.* 25. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 147. *num.* 16. Neceſſumquè habebit contrarium tentans, † prætendenſquè præcedentis clauſulæ 8 qualitatem ad cœteras ſequentes dictioni *Et* connexas non extendi, de manifeſta contraria diſponentis voluntate docere, vt *in d. l. Seia,* 20. *§. Caio,* poſt iam eius relata verba, inſtruens hunc) Scæuola nectit: *Niſi is a quo peteretur, aliud teſtatorem ſenſiſſe manifeſtè doceret.*

Contra præfatam verò aſſertionem † (qua- 9 litatem ſcilicet verbi *Ipſo iure* in prima clauſula, pœnaquè dictæ legis 56. adiectam ad ſequentes non extendi, neque in eis repetitam videri, non leuia argumenta ſuadent, aut leuiter vrgent.

Primo, † quia vnaquæque pœnarum in 10 dicta lege contentarum oratione diuerſa, ſeparata; & perfecta continetur: nam (ſecundùm Ariſtotelem lib. 1. de interpretatione) *Orationes plures ſunt, quæ ſignificant plura, & non vnum:* Oratio autem perfecta, & per ſe ſtans (ea enim perfecta dicitur oratio, ſecundum Bartholum, & Caſtrenſem *in l. fin. D. de reb. dub.* Baldum *in l.* 1 *num.* 12. eundemquè Caſtrenſem *oppoſit. vlt. C. de liber. præterit.* & Iaſonem *in l.* 3. *§. Filius, n.* 29. *D. de liber. & poſthum.*) ad alias non extenditur, aut refertur, ſed quæque in ſuo caſu operatur, ſuumquè præcipuum ſortitur effectum. Ita Caſtrenſis idem *conſil.* 10. (*incip. Si vera ſunt quæ in themate*) *num.* 5 *lib.* 1. Aymon Crauet. *conſil.* 34. *num.* 7. *verſ. Quarto reſpondeo,* Stephan. Gratian. *diſceptation. forenſ. tom.* 3. *cap.* 447. *num.* 12. *&* 13. qui & *numero* 11. prædixerat, id quoque procedere etſi maioritas rationis ad comprehenſionem adeſſet, Stephan. Bertrand. *conſil.* 72. *num.* 8. *volum.* 7. ex *lege Si quis legata,* 53. *D. de conditionib. & demonſtration. cap. Cum dilecta,* 6. *de donationib.* Panormitan. *in d. cap. Secundo requiris, de appellationib. verſ. Si vero clauſula ponitur in principio vel fine,* & Romano *conſil.* 112.

Secundo, † quia benignior & humanior 11 in diſpoſitione qualibet interpretatio facienda eſt, *l. In his,* 16. *D. de conditionib. & demonſtr. l. Semper in dubiis benigniora proferenda ſunt,* 57. *D. de regul. iuris, l. Sancimus,* 34. *§. Si quis autem per diuerſa in fine, C. de donationib. cap.* 2. *de regul. iuris, lib.* 5. *Decretal.* Quæque minus præiudicet, aut grauet, *l.* 4. *D. de ſuſpect. tutor.* Crauet. *conſil.* 35. *num.* 4. Ioan. Anton. Mangil. *de imputationib. quæſt.* 135. *num.* 10. Vincent. Fuſar. *de ſubſtitutionib. quæſt.* 242. *num.* 4. *&* 5. Idque maxime in pœnis, *l.*

penult. D. de pœnis, l. Factum cuique, 198. §. fin. D. de regul. iuris, capite In pœnis, 49. eodem titulo lib.6.cap. Ex litteris, 11. de conſtitutionib.

12 Tertio, † quia quoties interpretatio fieri poteſt pro ſententia ferenda, & ad eam legis intellectus reduci; latæ ſententiæ canon non inducitur, vt proxime tradita ratione affirmat *Gloſſa prima ad finem, verſ. Item vbi eſt tale verbum, in d.cap. In pœnis*, poſt innumeros penè, Tiraquellus *in l. Si vnquam, verbo Reuertatur, num. 246.C.de reuocand.donationib.* & Farinac.*fragmentor.criminal. 2. part. verbo Lex,num.59.*

13 Quarto, † quia eſto in aliis clauſula qualitasve præcedens ad ſequentia referatur: non tamen in pœnis, quæ caſum proprium non excedunt, *cap. Pœnæ, de pœnit. diſt. 1. Gloſſa 1.in d.regula in pœnis,ad finem.* Vtque pœna euitetur, non fit de capitulo ad capitulum relatio, Gloſſa *verbo Sanctioni, in Clement.2.de vita & honeſt.clericor. Gloſſa final.in Clement.fin. de pœnis*, Decius *in d. l. Factum cuique,198.§.fin.num.5.* & *ibi* eius Addit. Iacob.Mandel.de Alba *conſil.455.n.10.* Idem-
14 que in odioſis, † & exorbitantibus à iure communi, ex *l.Vxori,32.§.Vxori ſuæ,D.de legat.3.* vbi Bartholus ſummat: *Verbum præteritum licet alias porrigatur ad futura; non tamen porrigitur ad ea, quæ à iure communi exorbitant.* Docentquè ſcribentes *in l. Talis ſcriptura,30.D.de legat. 1.* aduertitquè nominatim *ibi* Bartholus *oppoſit.1.* Marc.Anton.Peregrin. *de fideicommiſ.d.art. 16. num. 107.* Eſſequè à iure communi exorbitantem legis huius 56. ſimiliumquè diſpoſitionem, conſtat ex *lege Solent,9.§.Non verò,D.de offic.Proconſul. cap. Statutum.11.§. Inſuper,de reſcript.lib.6.* latequè traditis *ſupra hac ipſa Rubrica Annotatione 5.*

15 Quinto, † quia nec copulatiua dictio in ſequenti oratione poſita præcedentis qualitatem inducit, ſi quælibet perfecta eſt, & abſque alterius poteſt adiutorio exiſtere. Sic Bartholus *in l.Item quod Sabinus,§.1.D.de hæredib.inſtituend. & in l.Mæuio, D. de legat.2.* quem refert, & ſequitur Stephan. Gratian. *diſceptation.forenſ.tom.3.cap.521.num.7.* Bart. item *conſil. 27. (incip. Viſa facti) quem* Peregrinus approbat *dicto art. 16. num. 12.* dicentemquè refert: *Quod cum per dictionem Item* (quam dictioni *Et* numero ſequenti exæquat) *adiicitur præcedenti aliqua oratio omnino perfecta; tunc non repetuntur qualitates alterius præcedentis orationis.* Ita pariter in dictione *Et* obſeruant Alexander *conſil.66.n.6. lib.3.* Petr.Paul.Pariſ.*conſil.38.num. 26. lib.2.* Tuncque dictio ea non tam copulat, quam diſiungit, ſumiturquè pro dictione *Vel*, ſeu *Aut*, vt (cum Bartholo *in d.l.Seiæ,§.Caio,D. de fundo inſtruct.* & aliis) notat Franciſc. Molin. *de ſacra immunit. cap. 4. num. 27. & ſeqq* vbi idipſum (cum Valla *lib. 2. Elegantiar.cap. 38.* probatiſſimiſquè latinitatis Auctoribus) tradit *numero 30.* Et Græcè dictionem *Et* pro *Vel*, ſeu *Aut* vſurpari, oſtendit *numero 31.* necnon in Scriptura Sacra, apudquè illius Profeſſores, & multorum eius locorum relatione confirmat, validos ſibi conſocios adiungens P. Salmeronem *in prologo ad Euangelia,prolog.16.* & Emmanuelem Sa *in Annotationib.ad vniuerſam Scripturam, tabula idiotiſmorum,lit. C.* Coniunctiuaquè dictio tunc operatur, qualitatumquè repetitionem inducit, cum vel in eadem oratione adiicitur; vel in diuerſis etiam ab aliis dependentibus, à verboquè in præcedentibus appoſito rectis. *Nam aliud eſt plura eſſe coniuncta & copulata in eadem oratione; aliud verò in diuerſis orationibus continuatis, quarum vna ſit imperfecta ratione verbi: nam duæ ſunt, & non eſt tanta coniunctio ſicut cum vna eſt oratio. Nec diſtinguo inter dictionem* Item, *& dictionem Et.* verba ſunt Peregrini *dicto proximè loco,num.13.* contrariis reſpondens: vt & ſupra oppoſitis à prædictis reſponſio ſumitur.

Caſui legis noſtræ 56. ad amuſſim conueniunt omnia, priore clauſula ipſo facto pœnam ita imponentis transgreſſoribus: *So pena que por el miſmo hecho ſean auidos por quebrantadores del Iuramento que tienen hecho por el oficio.* pœnas deinde, non illa qualitate repetita, coniunctiua licet interpoſita, ac clauſulis, ſeu orationibus ſeparatis, ſic adiicientis: *Y pierdan el iuzgado, y oficios, y ſean y finquen inhabiles dende en adelante para auer Iuzgados, ni oficios publicos. Y ſean hechados del Conſejo y Audiencias. Y tornen lo que aſi llebaren, con el doblo.* Quælibet enim harum per ſe ſtat, neque à verbo prioris clauſulæ poſteriores reguntur, neque, per conſequens, ex præfata doctrina, qualitas illa *Por el miſmo hecho* repetita in cæteris cenſebitur, ſed vnaquæque ſecundum litteram, naturamquè ſuam, qualitate illa dempta, operabitur. Quarum non eſſe naturam vt ipſo facto illarum pœnæ incurrantur; ſequentia monſtrant.

16 Nam verbum *Perdant* † in ſequenti proxima clauſula adiectum: *Y pierdam el iuzgado, y oficios*, non *ipſo iure*, ſed *per ſententiam* priuationem denotat, ſecundum veriorem, quam profitentur opinionem Ioan. Anan. *conſil.32.in princip.* communem dicens, & *ibi* Bolognet.*in apoſtil.* Geminian.*conſil.23.num. 3.* Iaſ.*in l.2.nu.13.C.de iure emphyt.* Tiraquellus, multis aliis relatis, *in d.l.Si vnquam, verb. Reuertatur, num.156.* Cardinal.Tuſch. *practicar.concluſ.lit.P.verbo Pœna,concluſ.238.n. 6. & verbo Priuatio,concluſ.719.n.8.* Farinac. *d. lit.L.num.128.*

17 Vnde † dum textus *in cap. Inolita, 42. 11. quæſt.1.* Clericum cauſam perdere, qui ad ſecularia iudicia clericum trahit, eo modo decernit: *Cauſam perdat*; Gloſſa prima, in fine: *Per ſententiam* interpretatur, veriuſquè id ſe credere ait. Cumquè ea ſic tenent Roman. *conſil.369.* Roland. à Valle *conſil.23.num.14. vol.2.* Villalob.*commun.opinion.verbo Clericus, num.97.* Sayr.*in Claui Regia,lib.3.cap.8. num. 21.* Ferdinand.Rebell.*de obligationib. inſtit.p. 1.lib.1.ſect.6.quæſt.6. num. 44.* quos refert, & ſequetur Auguſtin. Barboſ. in *collectan. ad dict.cap.Inolita,num.3.*

18 Similiter verbum *Expellantur* † ſequenti

clauſula contentum: *Y ſean hechados del Conſejo, y Audiencias*, ſententiam ferendam indicare, aſſerit Felinus *in cap. Rodulphus de reſcript.* vt ex illius, aliorumquè relatione, tradit Tiraquellus *d. verbo Reuertatur*, *num.* 175. adeo verbum iſtud ferendam ſententiam denotare, exercitium & miniſterium hominis requirere dicens; vt etiamſi dictio *Omnino*, aut *Penitus*, aliæve ſimiles (quæ latæ ſententiæ ſunt) iungantur, vim ſuam amittant: idque tunc operari, vt executionem accelerent.

Quibus auxiliatur communis regula, quæ
19 habet: † *Legem verbo futuri temporis vtentem non ipſo iure diſponere, ſed deſiderare ſententiam*, vt; cum multis, reſoluit Tiraquellus *d. verbo Reuertatur*, *num.* 39. 40. *&* 41. neminem huic contradicentem, præter Barbatiam (leuis, & inconſtantis ingenij) legiſſe dicens. Ita & Cardin. Tuſch. *practicar. concluſ. d. verbo Priuatio, concluſ.* 719. *num.* 8. *&* 11. Farinac. *d. lit. L. num.* 63. qui *numero* 60. cum Tiraquello *dicto proximè loco, n.* 23. *&* 112. ait, id quoque procedere etiamſi prædictis ſimul tunc dictionibus latam ſententiam ſignificantibus vtatur.

20 Quam & verbo *Arceantur* † (parum aut nihil à relato diſtanti) naturam inditam profitetur Tiraquellus *ibidem, n.* 175. cum Gloſſa *in cap. Cum infirmitas. verb. Arceatur. de pœnit. & remiſſionib. ibidemquè*, Hoſtienſe Ioanne Andrea, & Panormitano. Similiter item *verbo Excludantur*, per textum *in cap. Apoſtolicæ, 9. de donationib.* in verbis illis: *Niſi præſcriptione, vel alia exceptione legitima actio huiuſmodi excludatur*. Idem in verbis *Expellatur*, *Priuetur*, ſimilibuſquè etiam imperatiui præſentis temporis, aſſirmat Salas *de legib. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 15. ſect. 6. n. 78. verſ. Dico tertio.*

21 Ex quibus idem in verbo *Reddat*, † ſeu *Reſtituat* (quo dicta noſtra lex 56. poſtmodum vtitur) dicendum, ne impedimento ſit, quòd ad partem per huiuſmodi verba diſpoſitio dirigatur. Licet & in hoc adeò varij Doctores exiſtant; vt nihil firmum ex eis valeat deprehendi, vt conſtat ex Tiraquello *dicto loco, num.* 58. *cum tribus ſeqq.* & Farinacio *vbi ſupra num.* 67. Veluti & in materia relationis
22 clauſularum † certam dari regulam impoſſibile eſſe, profitentur Ioannes Andre. & Anton. de Butr. relati à Felino *in cap. Cauſam quæ, 18. de reſcript. n.* 4. quibus nec ipſe repugnat.

Vſque adhuc diſcuſſa, argumenta diluta, & perpenſæ rationes non modo ſatis probabilem poſteriorem iſtam opinionem, ſed primam probabiliorem non obſcurè reddere videntur. Si quod dubium huic adhuc, cæteriſquè dictæ legis clauſulis ineſt, poſtquè præfata ſupereſt: de declaratoriæ ſententiæ neceſſitate (vt obligatio in conſcientia ad pœnam vrgeat, eſto clauſula *Ipſo facto* in omnibus vel repetita cenſeretur; vel eandem, virtute ſua, ſequentes continetet) non ambigitur, iuxta tradita *paragrapho præcedenti*, ſæpequè repetita.

DE ALIIS HVIC CORRVptionis Iudicum materiæ conuenientibus, perfunctoriè & remiſſiuè peractis.

SVMMARIVM.

1 *De pœnis Iudicem corrumpentis, qui plenè egerint? Deque etiam tentante, nec adimplente corruptionem, remiſſiuè.*

2 *Proxenetæ, complices, participes, & conſocij repetundarum tenentur.*

3 *Proxenetæ ſeu mediatores in obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam pretio, vel muneris datione, an vt principales dantes excommunicationem incurrant?*

4 *An & quando qui Iudicem corrupit, corruptionis particeps, conſcius, aut proxeneta extitit, corruptionem reuelauit, contra ſe pœnas ſancitas euitet?*

5 *An liberetur reuelans ſi non probet?*

6 *Quæ deſideretur, ſufficiatvè in corruptione, ſeu barattaria probatio?*

ANNOTATIO XIII.

DE pœnis Iudicem corrumpentis, † 1
iam ſupra diximus, aguntquè (vt breui relatione longam paginam & allegationem compleamus) Bobadilla *in Politica lib. 2. cap. 11. num. 28. & ſeqq.* Paul. Xamar *de offic. Iudic. & Aduoc. p. 1. quæſt. 20. num. 50. & ſequenti*, vbi de tentante ſolummodo, tametſi non perfecerit corruptionem. Pleniſſime Farinacius (integrè materiam complexus, & eruditè explicans) *praxis crimin. 3. p. quæſt. 12. à numero 98. vſque ad numerum 137. incluſiuè.*

Proxenetas, † comites, ſeu participes cri- 2
minis huius, repetundarum quoque teneri, probant textus *in l. In comites, 5. D. ad legem Iuliam repetund.* Quam breuibus his verbis Marcellus præſtrinxit: *In comites quoque iudicum ex hac lege iudicium datur.* & *in leg. prima, paragrapho* 1. *in fine*, *D. ad legem Cornel. de falſis*, hiſce: *Et qui Iudicem corruperit, corrumpendumvè curauerit.* Sentitquè ita *Gloſſa vnica in d. l. 5.* & cum eo Bartholus *ibi*, firmantquè Angelus *in l. Si ab eo, in princip. D. de calumniator.* Neuizan. *in Sylua nuptial. lib. 5. rubric. Quomodo iudicandum, ampliat.* 8. Farinac. *quæſt. 111. num. 139. & ſeq.* In quam venit etiam ſententiam Quintilianus *Orator. inſtit. lib. 5. cap. 7.* dum ait: *In cauſis repetundarum, qui ſe reo numeraſſe pecunias iurant, litigatorum, non teſtium habendos loco.*

Eoſquè proxenetas, † comites, ſeu media- 3
tores in obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam pretio vel muneris datione, vt principales ipſos dantes excommunicationem incurrere, colligitur ex textu *in Extrauag. prima inter communes, de ſentent. excommunic.* in verbis illis: *Pro ſe, aut pro alio.* Dicuntquè ſic Martin. Nauar. *in conſtit.*

Gregorij X I I I. de datis & promiſſis pro gratia vel iuſtitia obtinenda , notab. 30. num. 20. verſ.Tertio dico,& verſ.Ex quo infertur, Virgin. Vocat. *in tract.de pactis,p.1.num.40.41.& 79.& cap.3.num.94.in fine,* Farinac. *d. quæſt. 111.num.308.*

4 An , & quandoquè Iudicem corrupit , † corruptioniſve particeps,conſcius, aut proxeneta extitit, corruptionem reuelauit , pœnas euitet in tales ſancitas ? videndus textus in *auth.Nouo iure,in princip. C. de pœn.iudic. qui male iudic & ibi* Gloſſa *verbo Meretur,& in l.1.verbo Amittat,C.eodem tit.* Gloſſa *in l.1.§.Sed & conſtitutio,verbo Litem perire , D. de calumniator.* Gloſſa final. *in fine , verſ.Sed hoc in l.Qui explicandi,C.de accuſationib.* Scribentes communiter *in d.auth.Nouo iure,* Butr. *in princip.verſ.Oppono quod in delictis,* Bellapert. *etiam in princip. verſ. Dicit Authentica iſta,* Cynus *notab.*1.Odofred.*in princip.& n.*1. Bald. *in princip. & num.* 1. *in figur.caſus , & num.3.in prima oppoſit.* Paul.Caſtrenſ. *in l.1.§. Ob rem,num.6.D.de condict.ob turpem cauſ.*& innumeri propè alij , quos recenſet Farinacius *d.quæſt.*111.*num.* 191. *& ſequentibus vſque ad numerum* 197. Apud quos communis ſententia eſt *: Reuelantem vitare pœnas , imo præmium reuelatione conſequi.*

An verò liberetur reuelans ſi non probet ?
5 † videndus etiam textus *in d.auth. Nouo iure, §.Sed ſi litigatur,C.de pœn.iudic. qui male iudic.* Cynus *notab.*4.Bald.*in princip.* Grammatic. Amadæ. Bertazol.& alij à Farinacio laudati,materiam iſtam ſimul proſequente *dicto loco,num.*193.*& ſeqq.*

6 De probatione corruptionis, † ſeu barattariæ,qualiſquè deſideretur,& ſufficiat, actum agere foret diſputationem inſtituere , cum pleniſſimè id effecerint (præter antiquiores) Bobadilla *in Politica lib.5.cap.1.num.220.& ſeqq.* Maſcard. *de probationib. concluſ.* 165.& 166.Farinac.*repetita quæſt.*111.*à numero* 261. *vſque ad numerum* 279. Sitquè apud nos *lex 6.tit.9.lib.3. nouæ Regiæ collectionis* probationis formam præfiniens , ſufficientemquè demonſtrans.

INADVLABILEM.

RVBRICA X.

QVATENVS IVDEX FVgere, vitarequè Adulationem debeat , & in ſui cognitionem laborare ?

SVMMARIVM.

1 *Præmittuntur qui de Adulatione egerint , eiuſquè recenſerint damna.*

*Actum de Republica,cum is qui illi præeſt, adulatoribus aures præbet.*ibi.

*Adulatio infatuat, & à propria cognitione auertit.*ibid.

Cognitio propria quantum cuique , Iudicibuſquè præmaximè neceſſaria. ibi,& numeris ſeqq.

Quæ tutiſſima via conſequendi fælicitatem? d.num.1.

2 *Rector aduerſus aſſentatorum ictus propriæ cognitionis clypeo ſe defendat ; ſibi plus quam aliis credat.*

Blanditiæ etiam cum reiiciuntur , placent. ibi.

3 *Falſo laudatus obligatur ad non credendum id quod de ſe dicitur , cum ſcit eſſe falſum.*

4 *An,& qualiter peccet,qui falſo panegyrico aſſentitur,& gaudet?remiſſiuè.*

5 *Quæ ad gloriam , & laudes , ſine crimine plana & compendioſa via?*

6 *Adulantium,& eorum,qui gratiam,commodumve prætendunt, nullatenus expectandum iudicium eſt.*

7 *Quos debeat vitare Rector? Quibuſquè obſequi?*

*Iouis effigies apud Cretenſes cum oculis, & ſine auriculis pingebatur. Et cur?*ibi.

*Nulla Principibus peſtis adulatoribus pernicioſior.*ibid.

8 *Mendacibus laudatoribus non ſolum credere non debet Iudex; ſed nec ſibi ipſi ex integro ; cum mens blanditur : quia ſæpè ſibi de ſe mens ipſa mentitur.*

9 *Quot pericula & damna adulatoribus immineant? Quibus modis adulatio contingat? Quodquè peccatum ſit?remiſſiuè.*

*Longe præſtat veris offendere,quam placere adulando. Pro veritate pati,quam de adulatione gratulari. A ſapiente corrigi, quam ſtultorum adulatione decipi. Tamquè triſte iudicari debet laudari à turpibus;quam laudari ob turpia.*ibid.

ANNOTATIO vnic.

Non hic te carmine longo
Atque per ambages, & longa exorſa tenebo.

NOn vulgari materia vulgaribus quoque locis implenda pagina;non id noſtrum patitur inſtitutum. Egerunt quippe de ea P. Ribadeneyra *de Principe Chriſtiano.* Mariana *de Rege & Regis inſtitutione lib. 2. cap. 11.* Oroſcius item *de Regis inſtit. lib.2.* Matthæ. Timp.*in ſpeculo Principum, ſigno* 2.Iacob.Simanc.*de Republica lib.3.cap.13.& 14.*Ioan.à Sancta Maria *in Politic.Chriſtian.cap.29.§.4.* Marquez *de Gubern.Chriſt.lib.2.cap.31. §. 3.* & alij paſſim adulationis damna recenſentes,quos perdiderit Principes,quæ Regna vaſtarit.

Id nunc (turbam fugientes) breuiter oſtendemus: Actum de Republica eſſe , cum is qui illi præeſt (ſui immemor , ſibi incognitus) adulatoribus aures præbet: non aliter quam ſi à fatuo , inſipientiquè gubernetur. Namque *Adulatio infatuat,* aſſertore Seneca *epiſt.* 59. Huic enim vicio ſubiecti, ſe prauos norunt , & probos ab aſſentatoribus nominari ſatis eſſe ſibi,inſipienter, ſtolidequè infatuati perſuadent. Imò quiſque horum (vt

Moralium lib.26.cap.19. Gregorius plangit) *oblitus ſui, in voces ſe ſpargit alienas, talemquè ſe credit, qualem, foris audit, non qualem intus decernere deberet*, & naturæ obſequens, & Chilonis præcepto (quod illi Oraculorum ſocietatem dediſſe Plinius tradit *naturalis hiſtor .libro 7.capite 37.* Cuius tamen, aut Apollinis Pythij, cui id alij tribuere, negat eſſe Ambroſius *Hexamer.lib. 6. capite 6.* ſed Moyſis eſſe oſtendit, *in Deuteronomio* dicentis: *Attende tibi ô homo.* & Salomonis: *Niſi ſcias te formoſa in mulieribus*) monituiquè Magni Baſilij, efficaciter id perſuadentis celebratiſſimo illo ſermone: *Attende tibi*, & Zenonis Veronenſis, altero eiuſdem theſis. *Tutiſſima enim conuerſandi ratio eſt, ſeipſum non ignorare*, vt Nyſſenus inquit Homil. 1. in Cantica, conſequendiquè fœlicitatem: Quam optanti Cræſo, propria aſſequi cognitione, ſic ab Oraculo reſponſum accepit:

Ipſum te noſcens, ô fœlix Cræſe, futurus.

Referente Xenophonte *de Pedia Cyri, lib. 7.* Quin ſupremam illam, & longe multo fœliciorem, de qua *in Meditationibus, ſeu lib.de Anima, cap.1.* dicit Bernardus: *Quanto in cognitione mei proficio; tanto ad cognitionem Dei accedo.* Etenim (vt ipſe ibi:) *Multi multa ſciunt, & ſe ipſos neſciunt.* & de interiori domo cap.29. in principio: *Multæ ſunt ſcientiæ hominum, ſed nulla melior eſt illa, qua cognocit homo ſe ipſum.* Pleniſſime in id diſcurrit, comprobat, & exornat Marcus Antonius Muretus *Oratione* 8.& Matth. Tymp. *in ſpeculo Princip.ſigno 33.* Cum Chilone ſupra: *diſciplinam omnium pulcherrimam, & maximam, ſe ipſum noſſe*, dixit Clemens Alexandrinus *Pedagog.lib.3.cap.1.*

Hanc tamen haud quiſquam qui non agnouerit ante
Se met, & incertos animi placauerit æſtus
Inueniet.

Vt & Claudianus *Panegyr. in 4. conſulat. Honorij* agnoſcit. *Etſi ſapiens ſis, deeſt tibi ad ſapientiam, ſi tibi non fueris. Noueris licet omnia myſteria, noueris lata terræ, alta cœli, profunda maris: ſi te neſcieris, eris ſimilis ædificanti ſene fundamento, ruinam, non ſtructuram faciens. Quidquid inſtruxeris extra te, erit inſtar congeſti pulueris ventis obnoxium. Non ergo ſapiens, qui ſibi non eſt. Sapiens ſibi ſapiens erit, & viuet de fonte putei ſui primus ipſe.* vt *de Conſider.ad Eugenium libro 2. capite 3.* Bernardus inquit. Noſſe enim te, conſummata *iuſtitia eſt: & ſcire iuſtitiam, & virtutem tuam, radix eſt immortalitatis*, ſapientiæ ipſius teſtimonio *cap. 15.v.6.* Quare *relinque cætera, & teipſum diſcute, per te curre, & in te conſiſte. A te incipiat cogitatio tua, & in te finiatur, nec fruſtra in alia diſtendaris te neglecto. Hæc porta, hæc ſcala, hic introitus, iſte aſcenſus: hac intratur ad intima, hac leuatur ad ſumma. Vides quantum valeat homini plena cognitio ſui. Ex hac ſiquidem proficit ad cognitionem omnium cæleſtium, terreſtrium, & infernorum*, aſſertione Bernardi *de Interiori domo, cap.65.*

Contra, inſipientiæ, & *prauitatis eſt cauſa, ignoratio ſui*, vt Lactantius aſſirmat *ad finem proam. Diuinar. inſtit.* Quam Adulatio ſollicitat. Omnibus ideo longè, Rectoribus longiſſime hoc fugiendum vitium, *cauendumquè ne aſſentatoribus patefaciamus aures, nec adulari nos ſinamus. In quo falli, facile eſt: tales enim nos eſſe putamus, vt iure laudemur.* velut Cicero inquit *libro 1. Officior. pagina mihi 33.* & *dicta epiſtola 59.* Seneca: *Cito nobis placemus, ſi inuenimus qui nos bonos viros dicat, agnoſcimus: nec ſumus modica laudationε contenti. Quidquid in nos Adulatio ſine pudore congeſſit, tanquam debitum prendimus. Optimos nos eſſe, ſapientiſſimos aſſirmantibus aſſentimur, cum ſciamus illos ſæpè mentiri. Adeoquè indulgemus nobis, vt laudari velimus in id cui contraria cum maxime facimus. Mitiſſimum ille ſe in ipſis ſuppliciis audit; in rapinis liberaliſſimum; in ebrietatibus, & libidinibus temperatiſſimum. Sequitur itaque vt ideo mutari nolimus, quia nos optimos eſſe credimus. Quem enim* (vt S. Bernardus arguit Sermone 42. ſuper Cantica, columna tertia, ad principium) *pœniteat ſuper bono quod putat?* Quod & ipſe *Homil. 4. in illud: Miſſus eſt Angelus Gabriel*, ſic deplorat: *Si me, miſerum homuntionem, meis decepta ſimulationibus, ad aliquam vel mediocrem honorem prouexerit Eccleſia (Deo nimirum hoc vel propter mea, vel propter ſubditorum peccata permittente) nonne ſtatim oblitus qui fuerim, talem me puto, qualis ab hominibus (qui cor non vident) putatus ſum? Credo ſane, conſcientiam non attendo, & reputans non honorem virtutibus, ſed virtutes honori; eo ſanctiorem, quo ſuperiorem me exiſtimo.*

1 Quid ſtultius *quam qui oblitus ſui, in voces ſe ſpargit alienas, talemquè ſe credit, qualem ſe foris audit, non qualem intus decernere debuit?* vt & iam ſupra ex D. Gregorio retulimus, & *Cura Paſtoralis parte 2. capite 6.* repetit idem. *Quid abſurdius quam neſcire qui ſis, & affectare quod non ſis?* vt *lib. de fide reſurrectionis, ad principium, ſanctus exprobrat Ambroſius. Quæ hæc tanta eſt leuitas animi, quæ tanta vanitas, vt relicta propria conſcientia, alienam opinionem ſequi, & quidem fictam, atque ſimulatam? Rapi vento falſæ laudationis, gaudere ad circumuentionem ſuam, & illuſionem pro beneficio accipere?* vt D. Hieronymus *epiſtolar.lib.2. epiſt. 20. ad Celantiam.* Quid dementius quam ſe quærere extra ſe? Quod & Perſius reprehendit *Satyra 1.*

Nec te quæſieris extra

Sic & ſuas erat Cato *lib.1.apud Eraſmum:*

Cum te quis laudat, Iudex tuus eſſe memento,
Plus aliis de te quam tibi credere noli.

Sed *diſcerne te tuo iudicio, non alieno. Nemo magis ſcire poteſt qui ſis, ſicut tu, qui conſcius es tibi. Quid enim prodeſt dum malus es, ſi bonus prædiceris?* vt Bernardus quoque *de interiori domo cap.43.*

2 Credens ergo tibi, † *Si te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis, noli credere omni ſpiritui.*

Sunt tibi multi neceſſarij, vnus autem ſit tibi conſiliarius de mille. Tolle occaſiones, reſpue blandimenta, adulationibus claude aures, te interroga de te, quia tu melius noſti quam alius. Attende cor tuum, diſcute intentionem, conſule veritatem; tua tibi conſcientia reſpondeat. Fidem Bernardo adhibe, hæc ſæpè dicenti *epiſt. 1. ad Robertum nepotem ſuum.* In te inimiciſſimos adulatores reputa. *Quia tales ideo adulantur, vt decipiant, & oculum tollant rationis*, vt firmat Incognitus *ſup. Pſalm. 92. v.* 1592. *Quoniam ecce inimici tui Domine &c.* Ex Eccleſiaſtico cap. 21. *In labiis ſuis adulatur inimicus: & quaſi adiuuans, ſuffodit plantas tuas.* Etenim *abſcondunt odium labia mendacia. Prouerbior. 10. v. 18.* &

Aſtutam tacito ſeruant ſub pectore vulpem.

Tantoque maiores hoſtes credendi ſunt; quanto magis laudibus adulantur, vt Gregorius inquit *epiſtolar. libro quarto, epiſtola* 38. Proinde.

Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.

Et in hoc maxime cautos nos expedit eſſe, *quia naturali ducimur malo: adulatoribus noſtris libenter fauemus; ad laudem ſuam intrinſecus anima lætatur.* Experimur natura: aduertit Hieronymus *epiſtolar. libro ſecundo, epiſtola 17. ad Euſtochium.* Cui, *de ieiunio & tentationib. col. 7. ante medium*, conuenit Cyprianus, dum ait: *Cognatum propinquum eſſe virtutibus malum, Adulationem: nec facile quemquam poſſe euadere, quin libenter aſſentatorum canticis porrigat aures, & laudatorum adulationibus delectetur. Et ſicut rarus eſt, aut nullus, qui de ſe male dici æquanimiter ferat: ita rarus eſt, qui non bene de ſe velit ſentiri.* Imò *habent hoc naturale blanditiæ* etiam cum reiiciuntur, placent, teſtimonio Senecæ *in principio libri quarti naturalium quæſtionum.* Cornelij Taciti, *Hiſtor. lib. 1. cap. 5.* propinant venenum, probos etiam corrumpens affectus. *Adulatio* (inquit) *blandiciæ peſſimum veri affectus venenum.* Non abſimiliter, eodem potius nomine, & ſimilitudine, Cyprianus ad Donatum: *Malorum blandientium virus occultum eſt, & arridentis nequitia facies quidem læta; ſed calamitatis obſtruſa illecebroſa fallacia, inſtar quodam veneni, vbi in lætales ſuccos dulcedine aſperſa, caliditate fallendi ſapore medicato, poculum videtur eſſe quod ſumitur: vbi epotaueris; pernicies hauſta graſſatur.* Quaſi namque ſub quadam ſpecie dulcedinis infunditur virus peſtiferæ perſuaſionis: *Sepè enim infirma mens cum de bonis actibus aura humani fauoris excipitur, ad gaudia exteriora deriuatur, vt poſtponat quod intus appetit, & in hoc libenter reſoluta iaceat, quod foris audit: ita ut beatum non tam fieri, quam dici ſe gaudeat,* vt Gregorius perpendit *Moralium lib. 10. cap. 15.*

Exiſtimationi ideo ſuæ ſuoquè decori, & Reipublicæ ſaluti intentus, qui illius gubernacula tenet, aduerſus aſſentatores, impoſtores & ſycophantas, eorumquè penè ineuitabiles ictus tutiſſimo propriæ cognitionis clypeo ſe defendat, intus ſeipſum conſiderans, non qualis ſit aliis credens, à Seneca etiam admonitus *epiſt.* 77. & à Magno Alexandro, qui adulatores (Deum, Iouisquè filium illum conclamantes, vulnerum dolorem, & hominem ſe eſſe ſentiens) publicauit fallaces. *Idem nos faciamus* (eiuſdem Senecæ hortatu dicta epiſtola 59.) *cum pro ſua quemquè portione adulatio infatuat; dicamus: Vos quidem me dicitis prudentem eſſe: ego autem video quam multa inutilia concupiſcam, nocitura optem.* Vtque apud Virgilium *Eclog. 9.*

Me quoque dicunt
Vatem paſtores: ſed non ego credulus illis.

Præueniat periculum cautio. *Superba enim mens etiam cum de ſe falſa bona dicuntur*, exultat, aſſertore Gregorio *Moral. libro 22. cap. 4. col. 4. poſt medium.* Inter laudantium, ſeu adulantium ineptas voces recurramus ad mentem, dolentes de falſis, ipſius Gregorij monitu *epiſtolar. lib. 8. epiſt.* 45. tranſlati ad *caput Inter verba, 55. in ord. 11. quæſt.* 3. In cuius expoſitione † Martinus Nauarrus *concluſ.* 3
1. num. 23. corol. 18. inquit: *Quod huiuſmodi falſo laudatus obligatur ad non credendum id quod de ſe dicitur, cum ſciat eſſe falſum* (Qua de re, eruditiſſime, vt aſſolet, P. Thom. Sanchez *in præcept. decalog. lib. 1. cap. 3. per totum.*) Rationes deſignat Nauarrus: Tum propter mala, quæ inde naſcuntur. Quæ *libro primo Officior. pagin. mihi* 33. innumerabilia eſſe verbis hiſce Cicero dicit: *Ex quo naſcuntur innumerabilia peccata, cum homines inflati opinionibus, turpiter irridentur, & in maximis verſantur erroribus. Grande re vera periculum* (vt epiſtol. 78. ad Ogerium, col. 4. circa finem Bernardus expendit) *audire quemquam de ſe ſupra quam ſentit in ſe.* Inde enim *fit, vt inceſſanter creſcat culpa fauoribus nutrita. Curari vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur*, vt ſubtiliter Gregorius *Moral. lib. 4. cap. 25. longè ante finem.* Grande malum. *Hæc eſt enim magna ira Dei*, vt deſit correctio peccati, & adſit adulatio, vt, ex Magiſtro, refert Incognitus *Pſalm. 9. v.* 114. *Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ.*

Tum (proſequitur Nauarrus) quia contrarium facere, ſpecies ſtultitiæ eſt, maiorem adhibere fidem de ſe aliis quam ſibi ipſi, &
ſuæ conſcientiæ: Vbi pariter docet † an & 4
qualiter peccet, qui falſo panegyrico aſſentitur & gaudet. Dixeratquè *eadem ipſa concluſione, verſ. Peccat autem Princeps,* & Sanchez *vbi ſupra.*

Gloriæ appetens es? *Sapiens non glorio-* 5
ſus, ſed clari nominis, frueturquè laude non adulterata per blandicias; ſed ſtabilita per virtutem, vt inclytè Philo *ſuper verbis: Euigilauit Noe.* Equidem *Glorioſum virtus facit*, teſtante Ambroſio *Pſalm.* 118. *Octonar.* 10. *ſuper illud: Manus tuæ fecerunt me &c. columna ſecunda, poſt medium. Nam* (vt Tertullianus de cultu fœminarum, capite tertio,) *& ſi gloriandum eſt, in ſpiritu bono, non in carnis placere velle debemus, quia ſpiritualium ſectatores ſumus.* Quare *Opus ſuum probet vnuſquique, & ſic in ſemetipſo tantum Gloriam habebit, & non*

in altero , Pauli doctrina *ad Galat. capite 6.v. 4.* Sapientis item *Prouerbior. 21.v.21.* dicentis: *Qui ſequitur iuſtitiam & miſericordiam , inueniet vitam, iuſtitiam , & Gloriam.*

Laudis amore tumes?

Veluti *epiſtolar. lib. 1.epiſt.1.ad Mecenatem* Horatius rogat: *Bonum fac , & habebis Laudem* , eiuſdem Pauli *ad Roman. 13. v. 3.* documento. *Bonum eſt , non laudari , & eſſe laudabilem* , Senecæ de Moribus. *Satis prolixa laudatio eſt , quæ non quæritur , ſed tenetur* , Diui Ambroſij *de Virginib. ad Marcellam ſororem , poſt principium.* Non tam ex gratia , quam ex iuſtitia venit iſtæc. *Quia merentem laudare , iuſtitia eſt* , ſententia Senecæ epiſtola 102. *Tu ergo ſi verè laudabilis eſſe cupis , Laudem hominum ne requiras : illiquè præpara conſcientiam tuam , qui & illuminabit abſcondita tenebrarum , & manifeſtabit conſilia cordium : & tunc Laus tibi erit à Deo*, cum Paulo 1.*Corint.4.* expromiſſore Hieronymo *epiſtolar.lib.2.epiſt.20.ad Celantiam.*

Gratiam aucuparis? Plana, & compendiaria ad eam patet via. Quam *Prouerbior.cap.3.v.3.* tibi Sapiens monſtrat: *Miſericordia & Veritas te non deſerant , circunda eas gutturi tuo , & deſcribe in tabulis cordis tui : & inuenies Gratiam , & diſciplinam bonam coram Deo & hominibus.* Ex Gentilitio quoque Socrates, qui (vt Cicero *lib. 2.de Offic.*& Valer.Maximus *lib. 7.cap. 2.* relatores ſunt) *expedita & compendiaria via eos ad Gloriam peruenire dicebat, qui id agerent, vt quales videri vellent , tales etiam eſſent.* Conueniunt textus *in c.Si cupis eſſe quod diceris,5.16.q.1.*

Si famam ſeruare cupis dum viuis honeſtam,
Fac fugias, aio, quæ ſunt mala gaudia vitæ.

Ex Catone *lib.1.*apud Eraſmum. *Et quod eſſe debes eſſe ſtudeas.* conſultore quoque Auguſtino *in Manuali cap.26.*Aliter

Quod non es , ne videare caue.

Etiam Ouidij cautione *Triſtium lib.5.Eleg.13.* Bene audire apud homines optas? Audi & Horatium *epiſtolar.lib.2.epiſt.16.ad Quintium:*

Tu rectè viuis, ſi cupis eſſe quod audis.
Iactamus iam pridẽ omnis te Roma beatum:
Sed vereor ne cuide te plus quam tibi credas.
Neuè putes alium ſapiente, bonoquè beatum,
Neu ſi te populus ſanum, rectequè valentem
Dictitet; occultam febrem poſt tempus edendi
Diſſimules donec manibus tremor incidat vnctis.
Stultorũ incurata pudor malus vlcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat aures:

Strenuum te ducem credes , qui nec prælia noſti? Alienove præconio vera indigebunt facinora : Facta tua te modulante buccinabunt , & linguato ſilentio prodent. *Nam vera bona ex ſe ipſis naturaliter vocem mittunt etiamſi ſileant. Nec Sol nec Luna opus habent interprete, qui nos doceat, ab altero, interdiù ab altera , nocte mundum vniuerſum illuſtrari: ſed ipſi ſuo ſplendore fidem vel abſque teſte faciunt oculis* , aptiſſima Philonis comprobatione, *de Sacrificio Abel.* Quam & ibidem *de Sacrificio Abel & Cain, lib.1.cap.6.* reſumpſit, belliſſimequè ſic protraxit Ambroſius: *Neque enim Sol & Luna interprete indigent: habent Fulgorem interpretem ſui luminis, quo totus repletus orbis eſt. Illis illuminatio eſt fides ſine indice, quædam, vt ita dicam, inteſtata teſtis, quæ alieno non indiget teſtimonio , vt ſubito ſe vniuerſorum oculis effundat. Non ergo nunciantur opera noſtra; ſed clamant, & ſe ipſa nunciant.*

Tua te bona cognita produnt.

Vt etiam Ouidius *Triſtium lib.4.Eleg. 4.* vtque Horatius *Caminum lib. 3.*

Eſt fideli tuta ſilentio
Merces.

Quid falſis laudatoribus eges? Quid dicendum , quid audiendum ab eo ſperas , quem
conditionis tuæ agnitio † ad laudes etiam immeritas, 6
ad blandicias prouocat , commodi hortatur ſpes, gratiæ confidentia allicit? Cum *laudetur peccator in deſideriis animæ ſuæ , & Potentibus omnes adulentur* , vt *Sermone 4.de Aſcenſione Domini* Bernadus inquit, *Dum omnes ſubditi ſi qua bene geſta ſunt, laudibus efferunt: male geſtis autem nulla auctoritate contradicunt*, vt D.Gregor *Moral.lib.26.cap. 19.* Cum & *ſemper augeat aſſentatio id quod is cuius ad voluntatem dicitur, vult eſſe Magnum* , vt Cicero *de Amicitia.* Cogita quod *qui te Beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum tuorum diſſipant* aſſertore Iſaia c.3.v.12. *Nec animus illis attendendus , qui fruſtra inflant: qui enim laudant, flagellant*, D. Ignatio Martyre *epiſtola 5.ad Trallianos.* Proinde

Tu ſeu donaris, ſeu quid donare voles cui,
Nolito ad verſus tibi factos ducere plenum
Lætitiæ. Clamabit enim: Pulchre, Bene, Recte,
Palleſcet ſuper his: etiam ſtillabit amicis
Ex oculis rorem: ſaliet, tundet pede terram.
Vt qui conducti plorant in funere, dicunt,
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo.

Crede Horatio *de Arte Poetica*, Iuuenalique *Satyra 3.* experta narrantibus. Is namque,

Rides? maiores chachinno
Concutitur: flet, ſi lacrymas conſpexit amici
Nec dolet. Igniculũ brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromidẽ: Si dixeris: Æſtuo, ſudat.

Nec non Terentio, à Cicerone etiam *de Amicitia* memorato, in Gnatonis perſona dicenti:

Negat quiſquis: Nego : Ait? Aio. Poſtremo imperaui
Egomet mihi
Omnia aſſentari.

Similia adducit, proſequiturquè eleganter D. Petrus Damianus, cuius *ſupra Rubrica 1.Annotatione 3.numero 13.* verba retulimus.

Concilient ergo Rectori † Merita laudem,
non Adulatio fingat. *Neque adulantem ſe, neque* 7
adulandum cuiquam exhibeat. Alterum enim calliditatis eſt; vanitatis alterum. vt *lib.1. de Officiis c.47.*D. Ambr. docet. *Aſſentatio, vitiorum adiutrix, procul amoueatur.* vt Cicero *in Lælio* ſuadet. *Omnes illos euitet Iudex, qui quæcumque fecerit , aut dixerit , laudant : illis autem auscultet, atque obtemperet, qui eum monere audent , & errata placidè , ac ſine contumelia caſtigare. Hi enim amici ſunt ,*

illi autem aſſentatores, atque adulatores, qui mendacij præmium expectant, vt Franciſcus Patricius *de Regno lib. 4. tit.* 2. Memor *quoniam omnes in correptione ſumus*, teſte Eccleſiaſtico *capite* 8. *v.* 7. Quòd *nemo eſt, qui ita viuat, vt aliquatenus non delinquat*, vt ad correptionis amplexum Prælatos Diuus Gregorius hortans inquit *Curæ Paſtoral. parte 2. capite* 8. Supra quoque diximus *Rubrica* 1. *Annot.* 1. *numero* 9. *& Rubric.* 7. *Annot.* 3. *numero* 13. Illiuſquè Prouerbior 2. v. 13. *Auris quæ audit increpationem vitæ, in medio ſapientum commorabitur: qui verò abiicit diſciplinam, deſpicit animam ſuam.* cap. 10. v. 17. *Qui increpationes relinquit, errat.* Cap. 15. v. 10. *Qui increpationes odit, morietur.* Eccleſiaſtici capite 7. v. 6. *Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi.* Ciceronis *in Lælio*, ex Catone aſſerentis: *Melius de quibuſdam acerbos inimicos, qui dulces videntur. Illos verum ſæpè dicere; hos nunquam.* Veriſſimæquè illius Iſocratis ſententiæ: *Nullam Principibus peſtem adulatores pernicioſorum eſſe*, in libello de Regno ad Nicoclem vbi ſupra memoratæ. Quam per eadem fere verba, & Cicero *de Amicitia* protulit: *Nullam peſtem eſſe maiorem quam adulationem, blanditiam, aſſertationem.*

Corripientem itaque ama, vt habearis ſapiens, vt ſtultitiam vites. Cum Sapiens idem *Prouerbior.* 9. *v.* 8. dicat: *Argue ſapientem, & diliget te.* Vt ſpecimen boni teneas; peſſimi vites. Quia *admoneri bonus gaudet: peſſimus quiſque correctionem aſperrime patitur*, vt *de Ira, libro tertio, capite* 37. aſſertor eſt Seneca. Secundum quem etiam *de benefic. libro quinto, cap. fin.* ad finem: *Admoneri velle, ac poſſe, ſecunda virtus eſt. Non ergo* (vt deducit Bernardus Sermone 57. ſuper Cantica, col. 3. poſt principium) *contemnenda increpatio iuſti, quæ ruina peccati, cordis ſanitas eſt, nec non & Dei via ad animam. Hinc etenim* (vt Curæ Paſtoralis 2. p. cap. 8. Gregorius expendit) *Petrus increpationem Pauli libenter accepit. Hinc Dauid increpationem ſubditi libenter audiuit. Quia Rectores boni dum priuato diligere amore ſe neſciunt, libera puritatis verbum à ſubditis obſequium humilitatis credunt.* Sic & Nazianzenus *Carmine Iambico vigeſimoprimo, aduerſus iram*, Petrum quoque extollit.

Petrum ipſe miris laudibus ſane effero,
Qui mente placida, pectore & magno admodum,
Fortiquè Pauli liberam vocem tulit.
(Atque hoc in vrbe Maxima, & laudantium,
Fidei Magiſterquè is erat magno in grege)
Quòd veſceretur improbè cum Gentibus,
Fidei quod iſtud crederet fore commodum.
Nam quod mouebat, ſolum erat motus Dei,
Verbiquè Sacri fulgor ex præconio.

Hinc, & meritò, Imperatorem Theodoſium noſtrum Ambroſius, *in eius obitu*, laudat: *qui magis arguentem, quàm adulantem probaret.* Quorum exemplo, qui ad Perfectionem tendit Iudex nequaquam meritam aſpernetur, ſed placido accipiat animo, expetat imò increpationem: falſis laudibus, blandiciis, fallaciiſque obturet aures. Sine quibus (vt id ipſum quod ſuademus, Cretenſes denotarent) Iouem (ſummum quem fingebant Rectorem) pingebant, veluti Cælius Rodiginius prodit *lib. 6. lection. antiquar.*

Nec mendacibus ſolum laudatoribus non credat; † ſed nec ſibi metipſi ex integro, 8 cum mens blanditur, adhibeat fidem. Quia *non bene creditur carni*, vt *in expoſit. Pſalmi* 38. *v.* 1. *Dixi: cuſtodiam vias meas &c. in principio* Ambroſius inquit. *Nam ſæpè ſibi de ſe mens ipſa mentitur, & fingit ſe de bonoopere amare quod non amat: de mundi autem gloria non amare quod amat*, vt Diuus Gregorius notanter aduertit 1. *parte Curæ Paſtoralis capite* 9. Sui quiſque peſſimus ſeductor. *Quandoquidem nihil facilius eſt quàm vt ſeipſum quis fallat, ac ſe aliquid eſſe putet, cum nihil ſit, inani videlicet opinione inflatus*, vt cautè *Oratione* 27. *in principio* introproſpicit Nazianzenus, *non eſt enim quod magis nos aliena iudicis adulatione perire, quam noſtra*, ex Seneca *de tranquillit. animi, cap.* 1.

Tibimet igitur prudenter infidus, dequè hominum laudibus prouide ſuſpicioſus, qui ad Perfectionem tendis: *Iuſtitiam pro ſola æterna retributione diſtribue. Qui enim præſentia dona affectat, futuram gloriam non quærit, vel ſperat*, doctrina, pharmacoque Ambroſij *epiſtolar. lib. 4. epiſt. 29. Floriano.* Neque enim humana vanitas inter parua dona laudes imputat.

Pauca hæc prælibaſſe, eiſque Rectores admonuiſſe ſufficiat, vt ab hac dulcis ſaporis, ſed venenata eſca abſtineant, ſibi & Reipublicæ conſulentes.

Sibi quoque adulatores conſulant, & prouideant, † quibus tot pericula & damna 9 imminent, quæ monſtrant Summiſtæ *verbo Adulatio*, D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 115. *art.* 1. *&* 2. Gloſſa *in cap. Vnum orarium*, 3. §. *Quæ autem ſint minuta*, 25. *diſt. verb. Adulari*, Nauar. *in d. cap. Inter verba*, 11. *quæſt.* 3. *concluſ.* 1. *per tot.* Petr. à Ledeſm. 2. *parte ſumm. tract.* 19. *capite* 2. Leornard. Leſſius *de iuſtit. & iure, lib. 2. cap. 4. dub. 7. numero* 52. Thom. Sanchez *in præcept. Decalog. d. lib. 1. cap.* 3. Ioan. Sanchez *in ſelect. practic. diſput. 5. num. 11. & ſeqq.* Per quos videre licet quibus modis adulatio contingat; quod peccatum ſit, cæteraquè huc ſpectantia. Præter quos multa inadulationis deteſtationem apud Incognitum *Pſalmo 9. v.* 114. *Pſal.* 34. *v.* 806. *Pſalm.* 61. *v.* 931. *Pſalm.* 87. *v.* 1491. *Pſalm.* 91. *v.* 1594. & aliis ſæpè Nobis non omittēda grauiſſima Gregorij ſententia *Moral. lib. 4. c. 25. ad finem*, in adulatoremquè cēſura. *De quo bene dicitur* (ait) *Sine mortuos ſepelire mortuos. Mortui enim mortuos ſepeliunt,* *cum peccatores peccatorem fauoribus premunt.* Nam *qui peccantem laudibus proſequuntur, extinctum ſub verborum ſuorum aggere abſcondunt.* In quos maledictio irruet. *Prouerbior. 24.v.* 24. à Sapiente propoſita: *Qui dicunt impio: Iuſtus es: maledicent ei populi, & deteſtabuntur eos Tribus. Qui arguunt eum, laudabuntur, & ſuper ipſos veniet benedictio.*

Ego quidem (ſi me mea mens non fallit) *maluerim veris offendere, quam placere adulando*, cum Seneca *de clement. lib.* 2. *cap.* 2. Maluerim pro veritate pati, quam de adulatione gratulari. *Melius enim eſt, pro veritate pati ſupplicium, quam pro adulatione recipere beneficium,* vt textus inquit *in cap. Nemo,* 81. *in ord.* 11. *quaeſt.* 3. ex D. Ambroſio *in expoſit. Pſalmi* 118. *Octonar.* 12. *in illud: Niſi quia lex tua meditatio mea eſt, ad finem.* Maluerim item *à ſapiente corripi, quam ſtultorum adulatione decipi*, iuxta Eccleſiaſticum *dicto cap.* 7. *v.* 6. Poſſeque dicere verè: *Mihi durum eſt bonum quod non habeo, de me æſtimari. Tametſi quidem haberem, expediret forſitam ignorare,* cum Bernardo *de charitate, cap.* 1. Vellemque mihi tam triſte eſſe laudari à turpibus, quam ſi laudarer ob turpia.

Bono probari malo, quam multis malis.

cum Pittaco *apud Eraſmum.*

CONTRAQVE IMprobos, nocenteſque immiſericordem.

RVBRICA XI.

AN, ET QVATENVS IVdex Miſericors eſſe debeat, aut poſſit, & legum ſeueritatem lenire?

SVMMARIVM.

1 *Nihil magis Principem quam Miſericordia decet.*
Miſericordia prima dos eſt à Principum; Regnum confirmat, Thronum exaltat; Imperium tenet: ei cateræ virtutes honorabiliter cedere non recuſant. ibi. *Multa præterea alia de virtutis huius excellentia.*
2 *Iudices* Principes *appellantur in iure. Dei Miniſtri ſunt, ad eiuſque ſimilitudinem exercere iudicium debent, qui non vult mortem peccatoris.*
3 *Miſericordia vti, quatenus Iudicibus iura permittant, ſeu iubeant?* & num. ſeqq. num. 21. & ſeqq.
5 *Quod inter ſupremum Principem & Iudicem, quoad hoc, diſcrimen ſit?* & numer. ſeqq. & 10.
Iuſtitia quaſi anima Principis eſt. ibi.
6 *Princeps, ſiue legiſlator an præcisè teneatur pœnam imponere lege præfinitam, vel poſſit remittere, & arbitrari?* & num. ſeq.
8 *Princeps abſque legitima cauſa pœnam, legem violando, remittens, an, & qualiter peccet? Et ad remiſſionem legitimæ ſint in Principe cauſa?* & num. ſeqq.
11 *Miſericors Iudex eſſe debet, cum per leges licet: contra legem iniuſta Miſericordia eſt.*
12 *Non ſe debet clementiorem lege oſtendere Iudex, nec de legibus iudicare, ſed ſecundum eas, legalis ſeueritatis executor, fidelis Dei Miniſter, vindex in iram ei qui male agit; ſtateram in manu habens; ad dexteram vel ſiniſtram non declinans: nihil ex arbitrio ſuo faciens, neque propriæ indulgens voluntati.* & numer. ſeqq. & 36.
14 *Iuramenti religione ad id arctantur Iudices.*
15 *Inſcij iuriſque ignari Iudices pleraque ad æquitatem referunt. Quam debeant ſeruare?* & numer. ſeqq.
16 *Qualiter iura puniunt Iudices, qui vel pœnas legibus deſignatas remittunt; vel leuiores imponunt?* & numer. ſeqq.
20 *Facientis culpam habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare: nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare: maiorique etiam quam committens facinus pœna dignus.*
22 *Inordinata pietas meretur iram Dei: nutrit impietatem; ad inſolentiam effrænat, eſt confuſio plebis. Nimia Iuſtitia nutrit peccatum: temperata facit perfectos. Summum ius, ſumma iniquitas.*
23 *Delictum eiuſque pœna ex quibus cauſis minui, temperarique poſſit?*
24 *Iudex curare debet vt minus quantum fieri poteſt de lege pereat: etſi in aliquam partem inclinandum eſt; in benigniorem inclinatio fiat. Quia iudicium ſine miſericordia illi, qui non facit miſericordiam: & melius eſt, propter Miſericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem,* & numer. 33. & 39.
25 *Ita cum Miſericordia Iuſtitia temperanda eſt, vt nunquam à Miſericordia Iuſtitia abſit: à Iuſtitia Miſericordia nunquam. Æquitas ſine bonitate ſæuitia eſt; Iuſtitia ſine pietate, Crudelitas. Qualiterque Rector ad punitionem habeat deuenire? Iudicium diligat, & Miſericordiam.* & num. 37.
26 *In dubiis benigniora proferenda ſunt: debetque promptior eſſe Iudex ad abſoluendum, quam ad condemnandum.*
27 *Cum pœna ex legis præfinitione imponenda eſt dolenter eam Iudex imponat, qua parte poteſt miſericordiam exercens,*

exoſa habens maleficia, non hominem: non tam pœnæ, quam emendationis cupidus, paternam oſtendens pietatem.

Titi Veſpaſiani, clementis Principis, in pœnarum inflictione pientiſſima conſuetudo:

Domitiani, atrox & fraudulenta. ibi.

28 *Qui iuſtè ſecundum leges iudicat & punit; gaudet tamen ex odio, culpa non vacat. Quamque contrahat?* & numer. 30.

An vindictæ animo licitè pœnas à delinquentibus ſumat? ibi, & numero 31.

29 *Au poſſit odiſſe malefactorem, pœnam ſolum volendo?*

30 *Quæ ad iuſtum rectumque iudicium deſiderentur? Quemque ad iuſtitiam debeat affectum habere Iudex?*

32 *Maleficia ſecundum leges, iuſtitiaque affectu Iudex vindicans, Clementiam & Miſericordiam exercet; eo potiorem in paucorum coërcitione; quo in plures, & bonos exiſteret nociua remiſſio.* & tribus numeris ſeqq.

34 *Tormenta paucorum ſunt omnium exemplum. Non quia peccatum eſt (quia delictum commiſſum, infectum eſſe non poteſt) ſed ne peccetur, iura puniunt.*

36 *Omnes qui leges violant, correctione digni; ſed Magiſtratus maximè.*

39 *Crudelitas eſt inclinatio animi ad aſperiora.*

ANNOTATIO I.

1 MISERICORDES Iudices eſſe debere, † legumque ſeueritatem lenire, prope innumera comprobant teſtimonia & auctoritates ad Miſericordiam eos, Principes & ſuperiores hortantes, hancque, præ cæteris, in eis maximè collaudantes virtutem: quæ veluti *prima dos eſt Imperatorum ac Principum*, vt Voſpicus *in Aureliano* inquit. *Principatus enim proprium eſt, Miſereri*, vt Chryſoſtomus *Homil. 4. in epiſt. ad Philippenſ.* ideo Reges oleo (quod Miſericordiæ ſymbolum eſt) vngi ſolitos, aduertens. Qua ſine virtute (Leo Papa *in ſermone de Apparit.* affirmat) *cæteræ etſi ſint; prodeſſe non poſſunt.* Eique (ſecundum Caſſiodorũ *in epiſt.*) *omnes virtutes honorabiliter cedere non recuſant.* Secundumque Chryſoſtomum ſuper Matthæum: *Hæc eſt ſalutis præſidium, fidei ornamentum, propitiatio peccatorum. Hæc eſt, quæ iuſtos probat, ſanctos roborat, Dei cultores oſtentat.* Hæc Regnum confirmat, Thronum exaltat. Quia *Miſericordia & Veritas cuſtodiunt Regem: & roboratur Clementia Toronus eius. Prouerbior. cap. 20. v. 28.* Imperium tenet, vt fatentur Imperatores Gratianus, Valent. & Theodoſius *in l. 1. C. de ſumma Trinit. & fide catholic.* Qua propter *in explic. Pſalmi 37. verſ. 1. Domine ne in ira tua arguas me, ad finem*, ſic Principes hortatur Ambroſius: *Imitamini ergo Imperatores exemplum Diuinum, vt ſitis in ſtatuendis legibus, ſeueriores: in exigendis ſuppliciis, miſericordes. Seueritas legum inſolentem reſtringat audaciam: Miſericordia Principum reos ſubtrahat pœna.* Iratum Præſidem, *Oratione decima ſeptima*, D. Gregorius Nazianzenus: *Dei Humanitatem & Miſericordiam æmulare. Nihil tam Diuinum homo habet quam Benignitatem, & Beneficientiam. Licet tibi, nullo labore, Deum fieri: noli Diuinitatis conſequendæ occaſionem abiicere.* Simili ratione etiam Claudianus Honorium, *Panegyri in eius quarto Conſulatu*:

Sis pius in primis: nam cum vincamur in omni
Munere, ſola Deos æquat Clementia nobis.

Super omniaque, Miſericordiam in Principe excellere; & illud *Pſalmi* 144. *v.* 9. oſtendit: *Miſerationes eius ſuper omnia opera eius.* Etenim *Omnipotens Deus etſi æquitate iuſtus eſt; abundantior tamen creditur Miſeratione Pius.* vt D. Gregorius inquit 1. *Regum lib.* 2. *cap.* 3. in illud: *Et ille reſpondit: Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis, faciat ad finem.* Vnde *cum ad Miſericordiam, promptior quam ad ſeueritatem ſit Spiritus Dei* (vt Ambroſius docet *lib. 1. de pœnitentia, cap. 2. longe ante medium*, & *Oratione* 32. Nazianzenus dicens: *Maior eſt menſura Benignitatis, quam menſura correptionis:*) ſic Principum, eius in terris vices gerentium, eſſe debet. De quo merito Cæſarem laudauit Ouidius *Triſtium lib. 5. Eleg. 2.*

Sed tua peccato lenior ira meo eſt.

2 Miſericordes ergo omnino adſtringuntur Iudices eſſe, & ſeueritatem legum temperare. Principibus enim dicta, † Iudicibus dicta iudicanda ſunt, cum & leges eos Principes appellent, *l. Sciant Principes, 3. C. de offic. diuerſor. iudic. l. Spadonem, 15. §. ſi ciuitatis, D. de excuſationib. tutor. l. Scire oportet, 21. §. Si Præfectorum, D. de tutor. & curator. datis ab his*, vt iam *de priuileg. pauper. p. 1. quæſt. 6. num.* 19. notauimus. *Princeps enim eſt qui regit*, vt affirmat Ambroſius *de Iacob & vita beata, lib. 2. cap. 3. poſt medium.* Duces, & Imperatores Iudicij nominet Baldus *in Rubric. C. ſi à non compet. iudic.* ex eoque Vantius *de nullitatib. ſententiar. tit. de nullit. ex defect. iuriſdiction. num.* 2. Deique Miniſtri ſint, ad cuius debent ſimilitudinem iudicare, iuxta latè ſupra deducta *Rubrica 7. Annot. 1. & 2.* Deus autem pœnitentibus pœnam relaxat, nec vult mortem impij, *ſed vt conuertatur à via ſua, & viuat*, Ezechielis 18. *v.* 32. *& cap.* 33. *v.* 11. vt & D. Thom. pro hac ſententia arguit 2. 2. *quæſt. 67. art.* 4. Quod & arguendi genus (Cæſaris clementiam exorans) ſumpſit Ouidius *Triſtium libr. 2. Eleg. 1.*

Tu quoque cum patriæ Rector dicare, Paterque
Vtere more Dei, nomen habentis idem.

3 Denique Miſericordes Iudices, † legalis ſeueritatis moderatores, & lenitatis amantes humana iura deſiderant, Sancti Patres requirunt, Sacra eloquia confirmant. Prodeat in

primis è Gentilitio Marcelli Conſulti placitum *in l. Reſpiciendum, 11. §. 1. D. de pœnis*, Iudices ita adſtruentis: *Planè in leuioribus cauſis proniores ad lenitatem Iudices eſſe debent: in grauioribus pœnis, ſeueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi.* A Pontificio culmine, Leonis Papæ teſtimonium *epiſtola 82. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonicenſem, cap. 1.* relatum *in cap. Licet nonnunquam, 6. diſt. 45.* Sic errata corrigendi modum Superioribus præfinientis: *Plus erga corrigendos agat Beneuolentia, quam ſeueritas.* Diui Gregorij *Moralium lib. 27. cap. 6.* tranſlatum ad *caput. Diſciplina, 9. eadem 45. diſt.* ſic: *Circa ſubditos ſuos ineſſe Rectoribus debet & iuſtè conſolans Miſericordia; & piè ſæuiens Diſciplina. Hinc eſt quod ſemiuiui illius vulneribus, qui à Samaritano in ſtabulo ductus eſt, & vinum adhibetur, & oleum: vt per vinum mordeantur vulnera: per oleum, foueantur: quatenus vnuſquiſque qui ſanandis vulneribus præeſt, in vino morſum diſtrictionis adhibeat; in oleo, molliciem Pietatis: per vinum, mundentur putrida: per oleum, ſananda foueantur. Miſcenda eſt ergo lenitas cum ſeueritate, faciendumque quoddam ex vtraque temperamentum, vt neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi: neque nimia benignitate ſoluantur.* Aliis deinde pulcherrimis Sacræ Scripturæ locis id probantis, cuius iam *Rubrica 8. Annot. vnic. num. 3.* mentionem fecimus. Repetit ſententiam eandem, etſi non verbis iiſdem, Gregorius idem *lib. 19. Moralium, cap. 23.* relatus *in cap. Sunt namque, 14. ipſa 45. diſt. & in cap. ſequenti*, vbi *Vera Iuſtitia* (inquit) *compaſſionem habet.* Ambroſius *in lib. de Paradiſo, c. 4.* tractus ad *caput Serpens, 47. de pœnit. diſt. 1.* poſt verba illa Salamonis relata: *Noli eſſe nimis iuſtus*: ſubdit: *Debet enim Iuſtitiam temperare Moderatio.*

4 In contrarium nihilominus † ſe veritas habet, firma, receptiſſimaque à Theologis & Iuriſtis concluſio: *Non poſſe Iudicem à legis determinatione, ſeueraque illiuſque diſciplina diſcedere, aut eius rigorem pro arbitrio temperare.* Sic, ex Theologis, D. Thom. 2. 2. *quæſt. 67. art. 4.* ibidem Arag. Salon, & Summiſtæ, Sotus *de iuſtit. & iure, lib. 5. quæſt. 4. art. 4.* Clauis Regia *lib. 12. cap. 12. num. 2.* pleniſſimè Caſtro *de poteſtat. legis pœnal. lib. 2. cap. 12.* Martin. Bonacin. *in octau. Decalog. præcept. diſput. 10. quæſt. 2. puncto 9. num. 1.* Tolet. *in ſumm. lib. 5. cap. 56. num. 11.* Molin. *de iuſtit. & iure, lib. 5. tract. 3. diſput. 48.* Sanchez *conſilior. moral. lib. 6. cap. 1.* Salas *de legib. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 15. ſect. 8. num. 106.* Suar. *de legib. lib. 5. cap. 11. num. 2.* Dominic. Bañez 2. 2. *quæſt. 60. art. 5.* in ſupræmis etiam Senatoribus idem dicens. In quod videnda alia ſubiicienda inferius *Rubrica 14. Annot. 3. num. 1. cum quatuor ſeqq.* Caſtro Palao *in opere morali, d. tract. 3. de lege pœnali & irritante, diſput. 2. puncto 5. num. 2.* Villalob. *in ſumm. 2. p. tract. 14. difficult. 17. per tot.* Petr. à Ledeſm. *in ſumm. 2. p. tract. 8. cap. 12. col. 7. verſ. quinta concluſion. pag. 459.* Valer. Reginald. *2. p. praxis fori pœnitential. lib. 25. cap. 54. ſect. 4. num. 654.* nouiſſime Thomæ del Bene *de Parlamentis, dubit. 4. ſect. 5. per tot.* Et Cardin. Lugo *de iuſtit. & iure 2. p. diſput. 37. ſect. 8. num. 89.* Ex Iuriſtis (poſt antiquiores, quos, ſuo more, plenè congeſſit) Tiraquellus *de pœnis temperand. in præfation. num. 1. cum ſeqq. & de nobilit. cap. 10. num. 10. cum ſeqq.* Albert de Gandin. *in tract. de maleſic. rubric. Vtrum pœna poſſit augeri? pagin. mihi 243.* Franciſc. Viui. *commun. opinion. lib. 1. verbo Iudex vbicunque &c. num. 1.* Iacob. Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæſt. 96. num. 10. & ſeqq.* Farinac. *praxis crimin. quæſt. 17. num. 6.* Sarmient. *ſelectar. interpet. lib. 1. cap. 1. num. 3.* Paul. Fuſc. *in ſingularib. ſuis, lib. 1. num. 62.* Bobadill. *in Politic. lib. 2. cap. 2. num. 55. & ſeqq.* Ludouic. Peguer. *deciſ. 7. num. 14.* Anguia. *de legib. lib. 2. controuerſ. 10. per tot. & lib. 4. controuerſ. 5. num. 3. & 4.* Sigiſmund. Scacc. *de re iudic. gloſſa 14. quæſt. 8. num. 21.* Peregrin. *de iure fiſci, lib. 4. cap. 8. numer. 22. & 23.* Ioan. Hieronym. Epiſcop. Campanil. *in Diuerſor. iuris Canonic. rubric. 3. à numero 8. cum ſeqq.* Simanc. *de Republic. lib. 9. capit. 7. & 8.* Philoſophorum quoque dictis, exempliſque confirmans.

Alia enim cauſa eſt Supremi Principis † (in quo relatæ auctoritates numero primo loquuntur) inferioris Iudicis alia. 5 Namque *eſt quod Principes deceat; aliis non conceſſeris*, vt quintilianus diſcriminat *orator. inſtit. lib. 11. cap. 1.* Legum enim famulus executorque inferior Iudex exiſtit, *cui non licet in plurimis à gladio temperare, quia legibus ſeruit*, vt Ambroſius inquit *in expoſit. Pſalmi 37. verſ. quoniam in te Domine ſperaui &c. col. 2. circa princip.* Princeps ſupremus, cōditor, ſancitor, & Diſpenſator, *l. fin. C. de legib.* Legibus quidem Princeps viuit (*cap. iuſtum eſt 2. in ord. diſt. 9.* eiuſque tanquam anima Iuſtitia eſt: *Ca aſi como iaze el alma en el corazon del ome, e por ella viue el cuerpo, e ſe mantiene: aſi en el Rey iaze la Iuſticia*, Sapientiſſimi Alphonſi diſcurſu *in l. 5. tit. 1. part. 2.*) legibus tamen ſolutus eſt, *l. Princeps legibus, 30. D. de legib.* cum adductis à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit. P. num. 153.* iuxta modum ſaltem ſuperius præfinitum *Rubric. 1. Annot. 3. §. 3. num. 5. & ſeqq.*

Vnde ſupremum Principem, † ſeu Legiſlatorem non præciſè teneri pœnam imponere à lege præfinitam, 6 ſed quandoque poſſe remittere, & arbitrari, cenſet D. Thom. *d. quæſt. 67. art. 4.* præfato in id diſcrimine inter ſupremum Principem, cui plenarie publica poteſtas commiſſa eſt, & inferiorem Iudicem legum miniſtrum & executorem, conſtituto. Quod communiter receptum dicit Caſtro Palao *in opere morali, tract. 3. de lege pœnali & irritante, diſput. 2. puncto 5. num. 1.* & conſentire Iuriſtas *in l. Nulla iuris ratio, D. de legib.* Plurimos huius ſententiæ referens, abſolutum teſtatur Marcus Antonius Peregrinus *de iure fiſci lib. 4. tit. 8. num. 15.* Dum tamen † aut pars, aut Reſpublica 7 non lædatur, vt temperant D. Thom. *ſupra*, Stephan. Fagundez *in octauo Decalogi præcepto, lib. 8. cap. 25. num. 3. verſ. Dixi.* Ni cauſa

remiſſionem ſuadeat: abſque nec Principi quidem tunc licere, dicunt Sylueſter, *verbo Iudex, num.*16. Emman. Sa *eodem verbo num.* 8. Peregrin. *vbi proximè num.*16. *& ſeqq.* Sarmient. *ſelectar. interpret. lib.*1. *cap.*8. *num.* 15. *verſ. quoniam Princeps*, Ludouic. Rodolphin. *de ſuprema, ſeu abſoluta Principis poteſtate, cap.*4. *num.*6. Valer. Reginald. 2. *p. ſumm. lib.* 25. *cap.*54. *ſect.*4. *num.*655. Fagundez, *ſupra, num.*11. Nec in pręiudicium alicuius alterius fauore, legem tollere, vel iuris diſpoſitionem mutare, niſi exiſtat cauſa. Quamuis enim *lex ciuilis per aliam legem generalem tolli, & mutari poſſit Principis voluntate, vel in fauorem alicuius ſine præiudicio alterius, vt l.*1. *D. de conſtit. Princip. & §. ſed quod Principi placuit, inſtit. de iure natur. gent. & ciuili: ſed ſpecialiter in præiudicium alicuius, ſine cauſa id Princeps facere non poteſt*, vt formaliter ſcribit Sarmiento *d. num.*15. *in principio.* Et
8 abſque legitima cauſa † legem violando peccare, dicunt Abbas *in cap. quæ in Eccleſiarum, num.*17. *verſ. Circa tertium, de conſtitutionib.* Angel. de Mattheac. *de legat. & fideicommiſ. num.*12. *&* 23. *lib.*3. Rodolphin. *ſupra.* Et ſic rigorem legis temperando, ad minus venialiter peccare, inquit Caſtro Palao *dicto proximè loco.* Legitimas in Principe
9 cauſas ad remiſſionem † ſeu temperamentum, has deſignat: Benignitatis, & liberalitatis oſtenſio: Interceſſio alicuius Magnatis: Gratificatio & remuneratio obſequiorum delinquentis, vel eius progenitorum, & ſimiles. Iiſdem greſſibus Fagundez *dicto lib.* 8. *cap.* 25. *num.* 12. Eaſdem, aliaſque remiſſionis enumerat cauſas elegans quidem *lex prima, tit.*32. *part.*7. cuius nullam hac de re Doctores agentes huc vſque adducti mentionem faciunt. *Aliqua enim ex his cauſis interueniente, cedit remiſſio in commune bonum, ac proinde licita eſt*, ait Palao, ſicque dicentes adducit Salas *de legib. quæſt.*96. *tract.*14. *diſput.*15. *ſect.* 8. *num.*109. & Suarez *eodem tract. lib.*5. *c.* 12. *num.*9. quod nominatim dicta lex partitæ declarat.

10 Hæc autem in inferiore Iudice † locum non habent, vt Palao, cæterique relati prænotant. *Alia eſt enim* (vt diximus) *conditio Magiſtratuum, quorum corruptæ videntur eſſe ſententiæ, ſi ſint legibus mitiores: alia Dominorum Principum poteſtas*, vt ait Simacus (iuris ipſe conſultus, & Iudex, *lib.* 10. *epiſt.* 63. Vt *de Clementia* Seneca *lib.*2. *cap.*7. Princeps *liberum arbitrium habet; non ſub formula; ſed ex æquo & bono iudicat. Et abſoluere licet, & quanti vult æſtimare licet.* Hancque æquitatis interpretationem ſibi ſoli Imperator reſeruat *in l.*1. *C. de legibus*, inquiens: *Inter æquitatem, iuriſque interpoſitam interpretationem, Nobis ſolis & oportet, & licet inſpicere.* Inferioris autem Iudicis *officium eſt, vt reos puniat, & ex eorum manibus eripiat innocentes; vt vigorem rectitudinis & iuſtitiæ teneat, & zelo ſanctionum legalium non tepeſcat; vt ab æquitatis linea non declinet; vt legitimi vigoris genium non eneruet*, veluti D. Petrus Damianus inquit *epiſtolar. lib.* 7. *epiſt.*11. Iudex enim (qui *non fert iudicij ſententiam quaſi ex propria, ſed quaſi ex publica poteſtate* vt D. Thom. ait 2. 2. *d. quæſt.*67. *art.* 4.) ſibi conceſſam, legum ſanctioni, ſeueritatique inhærentem atque alligatam ſeruare omnino debet, nec tranſgredi valet.

Eſſe ſed iniuſtum fateor quodcunque negatur
Iuſtitiæ

cum Claudiano *Panegyri in Manlij Theodoſij conſulatu.*

Miſericors quidem Iudex eſſe debet: ſed
Iuſtitia † ſeueritateque legum ſalua. *Ille* 11
quippe benignè agit quæ pia ſunt, qui ſcit prius ſeruare quæ iuſta: vt collatus in proximis riuus Miſericordiæ, de Iuſtitiæ fonte ducatur, vt perbellè *Moralium lib.*19. *cap.*14. Gregorius ducit. *Lege ergo miſeretur, qui cum Iuſtitia, ſapientiaque miſeretur, vt ea dimittat, quæ ſcit iure poſſe dimitti: ne cum alterius miſeretur; ſe ipſum legi faciat obnoxium*, vt Ambroſius ait *in expoſit. Pſalm.* 118. *Octonar.*4. *in illud: Viam iniquitatis amoue à me, & lege tua miſerere mei.* Sic *qui per pietatis viſcera citius ad ignoſcendum flectitur; ſed nunquam pluſquam deceat ignoſcens, ab arce Rectitudinis inclinatur*, Diui Gregorij *Paſtor. p.*1. *c.* 10. ſententia. *Deus enim ſalua veritate miſeretur: qui ſic dat peccatis veniam, vt Iuſtitiam in ipſa Miſeratione, rationeque cuſtodiat*, vt D. Petrus Chryſolog. inquit *ſermone* 7. *in fine ſuper Pſalm.*99. Pietatem exerceat Iudex; ſed cum per leges licet. Tunc enim *Miſericordia ipſa Iuſtitia eſt*, vt D. Ambroſius *Concione in obitu Theodoſij Imperatoris, col.* 5. *ante medium.* Contra legem autem, iniuſtam Miſericordiam profitetur Ambroſius idem *ſermone* 8. *in Pſalm.*128. *v.* 2. reductus ad *Canonem eſt iniuſta Miſericordia*, 33. *in ord.*23. *quæſt.*4. Ex eo id confirmans: quòd *in lege ſcriptum eſt de quodam:* Non miſereberis illius. *Et in libris Regnorum legis, quia Saul poſtea* (vel vt alij legunt) *propterea contraxit offenſam, quia miſeratus eſt Agag hoſtium Regi, quem prohibuerat ſententia Diuina ſeruari.* Vindictam ideò ſecundùm legem ſine miſericordia à malefactoribus ſumere, ſcriptamque pœnam, miſeratione procul imponere, ſæpè Iudices Sacris in litteris iubentur, *Deuteronom.*13. *v.*8. in eos, qui Diis alienis alios ſeruire ſuadent: *Non acquieſcas ei, nec audias, nec parcat ei oculus tuus vt miſerearis, & occultes eum, ſed ſtatim interficies.* In homicidam, cap.19. v.18. *Morietur, non miſereberis eius.*

De ciuili quoque iure intempeſtiuam Miſericordiam, & dolo proximam, ſic elegans textus *in l. Si hominem*, 7. *D. depoſiti*, dixit: *Si hominem apud ſe depoſitum vt quæſtio de eo haberetur, ac propterea vinctum, vel ad malam manſionem extenſum ſequeſter ſoluerit, Miſericordia ductus: dolo proximum eſſe quod factum eſt, arbitror: quia cum ſciret cui rei pararetur intempeſtiuam Miſericordiam exercuit.* Similiter textus *in l. Et eleganter*, 7. *§. Idem Labeo, D. de dolo malo, & in §. fin. inſtit. de lege Aquil.* Excellens Miſericordiæ virtus; *virtus verò indiſcreta pro vitio habetur*, Diui

Ambroſij teſtimonio *epiſtolar. lib. 4. epiſtola* 29. *Floriano*. Grauiterque ineptam ſic contra leges Miſericordiam oſtentantes, & remiſſiores pœnas quam à legibus deſignatæ ſunt, imponentes puniunt ipſæ Iudices, vt *inferius à numero* 16. proſequemur.

Non enim aut ſuperioris legem inferior
12 tollere † (vt alibi iam diximus) poteſt: aut lege benigniorem, clementioremve ſe præbere, aut effingere Iudex debet, vt prudenter Imperator Iuſtinianus *in. auth. de Iudicib. §. oportet autem, col. 6.* Quod ſummopere exaltat, verbumque mirabile dicit Accurſius *ibi, verbo Neque videri. Nam ſemper lex* (inquit) *mitior eſt quam Iudex poſſit eſſe.* textum pariter in id allegans *legem Celſus,* 18. *D. de recept. arbitr.* vbi pœnam compromiſſi non euaneſcere, licet poſt diem deſignatum, quod in termino præſtandum erat, offeratur, nec eam remittere Iudicem poſſe; ſic Vlpianus (ex ſententia Celſi, quem probat) conſtituit: *Si arbiter intra Kalendas Septembris dare iuſſerit, nec datum erit; licet poſtea offeratur: attamen ſemel commiſſam pœnam compromiſſi non euaneſcere: quoniam ſemper verum eſt, intra Kalendas datum non eſſe.* Ad cuius pœnæ remiſſionem, iure tertio quæſito, nulla contra legem eſt Iudicis facultas. Nam *facti quidem quæſtio in arbitrio iudicantis eſt: pœna verò perſecutio non eius voluntati mandatur, ſed legis auctoritati reſeruatur,* vt Papinianus, relatus à Marcello, inquit *in l. 1. §. ſed non vtique, in fine, D. ad S. C. Turpil.* & repetit Paulus *in l. ordine,* 15. *D. ad municip. & de incol.* Etenim (vt *de vera Religione cap.* 13. Auguſtinus docet) *non licebit Iudici de legibus iudicare; ſed ſecundum ipſas.* tranſlatus ad *cap. In iſtis, 4. diſt. princip. inſtitut. de offic. iudic.* Velut qui *ſeruus herilis imperij, non cenſor eſt, ſed Miniſter,* vt eſt apud Marcum Senecam *controuerſiar. lib. 3. controuerſ. fin. in fine.* Exornat Paul. Xamar *de offic. Iudic. & Aduoc. 1. p. quæſt. 1. num. 37. & ſeqq.* Alter (vt bene, *lib. 4. de legibus,* Plato:) *Paratum exitium illi ciuitati video, in qua non lex Magiſtratibus; ſed legibus Magiſtratus præſunt.* Illuſtrat (cum Borello, de Magiſtratibus *lib. 3. cap. 4. num.* 2. Petro Gregorio, & aliis) Martius Giurba *conſil. 1. num.* 23. Conſcientia namque legis conſcientiam hominis vincit, vt cum multis, multaque adducens, notat Oſuvaldus Helliger. *in Donel. enucl. lib. 26. cap. 1. lit. D.* Quod & diſtrictè *in d. auth. de Iudicib. §. omnis autem, col.* 6. ſic præcipit Iuſtinianus: *omnis autem Iudex (ſiue cingulum habens, ſiue aliter iudicans) cuſtodiat leges, & ſecundum eas proferat ſententiam. Sæpe enim* (quod meritò Diuus Gregorius increpat Homil. 26. in Euangel. ante medium) *in ſoluendis, ac ligandis ſubditis conſtitutus, ſuæ voluntatis motus, non autem cauſarum merita ſequitur.* Rei-
13 publicæ euerſor, Iuſtitiæ deſtructor. † *Bonus enim Iudex nihil ex arbitrio ſuo facit, & domeſtica propoſito voluntatis; ſed iuxta leges & iura pronunciat: ſtatutis iuris obtemperat: non indulget propriæ voluntati: nihil paratum & meditatum domo defert: ſed ſicut audit, ita iudicat, & ſicut habet natura negotij decernit: obſequitur legibus, non aduertatur.* Diui Ambroſij ſententia *Pſalm. 118. Beati immaculati, ſuper verſ. 156. Miſerationes tuæ multæ,* tractus ad *caput Iudicet, 4. in ord. 3. quæſt. 7.*

Quem obſequendi, fortius exacti præſtitique iuramenti † obligatio adſtringit. *Cui* 14
enim non eſt cognitum, antiquos Iudices non aliter iudicialem calculum accipere; niſi prius ſacramentum præſtitiſſent, omnimodo ſe cum veritate, & legum obſeruatione iudicium eſſe diſpoſituros? Iuſtinianus profert *in l. Rem non nouam, 12. in princip. C. de iudic. & in auth. iuſiurand. quod præſtatur ab iis qui adminiſtr. accip. col. 1.* inter alia, in officij ſuſceptione ita Iudici iurare præcipiens: *Noxiis autem imponam ſupplicium ſecundum legem & omnem iuſtitiam.* Similiter *in d. authent. de Iudicib. §. omnis autem, col.* 6. Prouiſumque *in l. 6. tit. 4. part. 6. in l. 4. tit. 15. lib. 2. ordinam. & in l. 6. tit. 5. lib. 2. nouæ Regiæ collection.*

Nemo igitur) vt Diui Gregorij Nazianzeni oratione vigeſima ſexta verba vſurpem) *ſapientior ſit quam conueniat; nec lege exactior; nec luce ſplendidior; nec Norma rectior; nec præcepto Diuino ſublimior.* Ergo *Iudices, qui ex lege iurati iudicatis, legibus obtemperare debetis. Obtemperare autem legibus non poteſtis, niſi quod ſcriptum eſt in lege ſequamini. Quod enim certius legis ſcriptor teſtimonium voluntatis ſuæ relinquere potuit, quam quod ipſe, magna cum cura atque diligentia, ſcripſit?* vt & Ciceronis verbis vtar, *lib. 1. de inuentione pag. mihi* 170. Minutij Felicis: *Libram teneat æquiſſimi Iudicis, nec in alteram partem propenſus incumbat.* Diui Petri Damiani epiſtolar. lib. 7. epiſt. 12. *Tene ſtateram æqui libraminis, examen in trutinam cohibe, pariles legalium ſanctionum lances præ oculis ſemper appende,* liberandum abſoluens; damnandum condemnans: Miſericordia, vbi facultas eſt, vtens; ſeueritate, vbi lex præcipit. *Ne dum culpas incautè remittimus, non iam per charitatem compati; ſed per negligentiam concidiſſe videamur,* iuxta Diui Gregorij cautelam *Homil. 32. in euangelia, col. 3. ad medium,* textumque *in cap. omnis,* 10. *diſt.* 45. *& in cap. Si quem pœnituerit,* 8. *in ord.* 2. *quæſt.* 3. Iudex enim *Dei Miniſter eſt, vindex in ira ei, qui malum agit,* vt Paulus inquit *ad Roman.* 13. *v.* 4. Et ita violat leges abſoluendo reos; ſicut condemnando innocentes, vt (ex Diuo Hieronymo *in epiſtola Pauli ad Philippenſes*) tradit Farinacius *quæſt. 17. num.* 3. vbi & Diuum Gregorium *in expoſit. Pſalmi 57. in illud: Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam,* adducit dicentem: *Iudicem eſſe peſtem Reipublicæ, qui reos cum rigore non corripit.* Quia *acerbitas plerunque vlciſcendi maleficij, plene & caute viuendi diſciplina eſt,* Aulo Gellio teſte, *noct. Atticar. lib. 20. cap. 1. ad finem.* & Cicerone epiſtola ad Brutum: *ſalutaris ſeueritas vincit inanem ſpeciem clementiæ.* Quare

Nec fas eſt, ſontem abſoluere, ne dum
Criminis exortem dedere ſupplicio.

Salutatem itaque ſeueritatem legibus præſcriptam, vtilemque rigorem à iure præfinitum, & à pientiſſimis quoque tantopere commendatum, nullatenus remittere valet Iudex, qui, legum fidelis miniſter, eis tenetur adhærere, & obſequi, non de illis (vt diximus) iudicare. Vtque *de Republica lib. 4. cap. 18. num. 389.* Simanças: *Iudices leges cuſtodire debent tanquam pupillam oculi ſui: ab eis ſe auelli non patiantur, tametſi cœlum ruat.*

15 Cœcutiunt, errantque in luce, † qui aduerſus neceſſariam iſtam legum ſeueritatem, vtilemque rigorem, iuſta pariter miſericordia à Legiſlatore conditum, iuramentumque de legibus & omni iuſtitia ſeruanda præſtitum, inanis compaſſionis, aut iniuſtæ miſerationis prætextu (quo inſcientiam ſæpe ſuam tegi putant, & detegunt) pleraque ad Æquitatem referunt. *Conuerſi ſunt in vaniloquium, volentes eſſe legis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant*, iuxta Paulum *ad Timot. 1. v. 6.* Quamuis enim æquitatem attendere Iudices debeant, etiamque rigori præferre (ex *l. fin. D. de offic. Præſid. l. quod ſi Epheſi, 5. §. fin. D. de eo quod certo loco*, & aliis de quibus *in Axiomatib. noſtris lit. A. num. 181.*) debet tamen eſſe ſcripta: quæ Iuſtitia tunc exacta Æquitas eſt, *& Iuſtitiæ* nomine continetur, vt *infra Rubrica* 14. *Annotatione* 1. proſequemur. *Scimus autem quia bona eſt Lex, ſi quis ea legitime*] *vtatur*, iuxta eundem Apoſtolum *ſupra proxime v. 8.* Fruſtra verò aliter ſcriptæ forent leges, ſi ab illis ſuo cuique arbitrio recedere, & pro voluntate Æquitatem proponere (ne dicam effingere) liceret, vt (contra cerebrinam Æquitatem inuehentes) annotant Panormitanus *in cap. Ex parte*, 13. *de offic. & poteſt. iudic. deleg. num. 3. Illa enim* (inquiens) *non poteſt dici Æquitas, ſed Iniquitas.* Tiraquellus *de retract. lignag. §. 35. gloſ. 1. num. 31.* Anton. Monach. *deciſ. Bononienſ. 19. 65. & 66. & Florent. 70. num. 33.* Azeued. *conſil. 30. num. 8.* Oſuuald. *in Donel. Enu. lib. 18. cap. 2. lit. F.* Acerrime, ſed iure optimo, Ioan. Garzia, *de expenſis & meliorationib. cap. 18. num. 12.* & alij congeſti à Nobis *d. lit. A. num.* 182. Vtque *in epiſtola Sabaudiæ Duci dicata lib. error. pragmatic.* Antonius Faber: *Quid ad inducendos errores accommodatius quam ſi in reddendo iure propriam cuique animi ſententiam pro ratione ſequi; & neſcio quo Æquitatis commentitia obtentu legibus illudere paſſim concedatur? Mos enim ſolemnis ille eſt iſtinſmodi hominum, vt, ſiue delirent, ſiue recta ſentiant,) quod nonnunquam, ſed caſu euenire neceſſe eſt) omnia referunt ad Æquitatem; quam pro arbitrio ſibi fingunt, vt magni, non iuris tantum; ſed (quod etiam in iure præcipuum eſt) Æquitatis arbitri exiſtimentur.* Longius horum, qui ponunt ſcandalum in æquitate ſua (iuxta Eccleſiaſticum *cap. 7. v. 6.* inſcitiam, & errorem damnans. 16 Quem † (ſiue nequitiam, ſeu inſcitiam appelles, clementiores benignioreſque ſe legibus oſtendere volentium, vel remittentium pœnas, vel mitiores quam per leges ſtatutæ ſunt imponentium; paria enim hæc in propoſito eſſe, probant textus *in l. fin. in fine, C. ne ſacrum baptiſm. iteretur, in l. Sernos, 8. in fine, C. de vi public.* & notat Farinacius *d. quæſt. 17. num. 6.*) multiplici iura caſtigant, dedecore damnant.

17 Graui infamiæ nota † ſic iudicantem, legalemque pœnam remittentem, ſeu temperantem, Valentiniani & Theodoſij (clementiſſimorum quoque Principum) *in d. l. Sernos* 8. per hæc verba ſanctio afficit: *Iudicem verò noſſe oportet, quod graui infamia ſit notandus, ſi violentiæ crimen apud ſe probatum diſtulerit, ſeu omiſerit, vel impunitate donauerit, aut molliorem quam præſtitimus, pœnam protulerit.*

18 Graui huic infamiæ notæ † patrimonij pariter damnum accedit, Iuſtiniani Imperatoris conſtitutione *in l. 1. in fine, C. de deſertorib. & occultator. eor.* dicentis: *Sin autem Rector prouinciæ propoſitam ſeueritatem vel gratia, vel diſſimulatione diſtulerit: patrimonij, atque exiſtimationis damno ſubiiciatur.*

Eiſdem præterea pœnis, quibus puniretur delinquens 19 † Iudicem diſſimulantem, vel aliquatenus deſignatam pœnam remittentem ſubiicit *lex tertia C. ne ſanctum baptiſm. iteretur.* Vbi ſic Religioſiſſimus Imperator Theodoſius: *quæ omnia ita cuſtodire decernimus, vt nulli Iudicum liceat delatum ad ſe crimen minori, aut nulli coërtioni mandare: niſi ipſe id pati velit, quod aliis diſſimulando conceſſit.* Conſtantinus *in l. 1. C. de paganis*, in ſacrificantes idolis ſtatuens: *Quod ſi aliqui forte huiuſmodi perpetrauerint; gladio vltore ſternantur: facultates etiam peremptі Fiſco decernimus vindicari.* In Iudices hæc non exequentes, continuò: *Et ſimiliter puniri Rectores prouinciarum, ſi facinora vindicare neglexerint.* Honorius & Theodoſius idem *in l. Chriſtianis, 6. C. eodem tit.* pariliter: *Rectores etiam prouinciarum & officia, & Principales recognoſcant, ſe (ſi non ipſi talia vindicent, ſed fieri hæc à popularibus permiſerint) vt eos qui fecerint, puniendos.* Innocentius III. Pontifex Maximus *in cap. vt clericorum, 13. de vita & honeſt. clericor.* (poſtquam incontinentiæ vitium iuxta canonicas ſanctiones in clericis puniendum decreuit; ad Prælatos deueniens) ſancit: *Prælatos verò qui tales præſumpſerint in ſuis iniquitatibus ſuſtinere, maxime obtentu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis; pari ſubiiciantur vltioni.*

Per quæ, & ſimilia iura aſſertionem hanc ſuſtinent Hippolyt. Riminald. *conſil. 245. num. 22. & 23. lib. 3.* Tiraquel. *de pen. temperand. in præfation. num. 9. & ſeq.* Menoch. *de arbitrar. lib. 1. quæſt. 96. num. 11.* Farinac. *d. quæſt. decimoſeptimo, numer.* 6. vbi Regem Carolum Primum quendam Iudicem ſuſpendi feciſſe refert, quòd mortis reum ad manus tantum amputationem condemnaſſet. Cuius etiam facti meminit Peregrinus *de iure fiſci lib.4.tit.8.num.23.* Sanctum quoque Regem Ludouicum quibuſdam pro reo interceſſoribus aſſerentibus: *Clementiam rigori præferendam,* Franciſcus Belfores *lib. 4. Annal. Franc. cap.* 16.& Anton. Dauroult. *in Catechiſm. hiſtorial. cap. 7. tit. 39. §. 3.* reſpondiſſe tradunt: *Reum plectere, & merita pœna afficere, rigorem non eſſe iuſtitiæ; ſed verè beneficium Clementiæ: atque adeo, vt cui licet criminum auctores caſtigare, nec caſtigat perinde eſſe, ac ſi reum ſe ac auctorem ac ſcelerum protectorem & patronum conſtituat.*

20 Concluſionis iſtius ratio, † ſancitæque à prædictis iuribus pœnæ, & ex ſuperioribus deducitur, & ex textu apparet *in cap. 3. diſt. 86.* Quòd *facientis culpam, proculdubio, habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare. Scriptum quippe eſt: Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus participes iudicantur. Et negligere, cum poſſis deturbare peruerſos; nihil aliud eſt quam facere, Nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare, & probat odiſſe ſe vitia, qui condemnat errantes.* Tandem concludente: *Nil prodeſt alicui non puniri proprio, qui puniendus eſt alieno peccato.* Nam *qui obtemperat in malo ſimilis eſt ei, qui facit malum.* Ideo *facientem & conſentientem par pœna conſtringit*, vt Ambroſius inquit *epiſtolar. lib. 4. epiſt. 29. Floriano.* vtque *epiſtol. lib.7. epiſt.119 Siagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi,* Gregor *conſentire videtur erranti, qui corrigenda vt reſarciri debeant, non corrigit. Ea enim concedere* (veluti Cyprianus epiſt.11. ad Martyres) *quæ in perniciem vertant, decipere eſt: nec erigitur ſic lapſus; ſed per Dei offenſam magis impellitur ad ruinam.* Quæ ſæpe aliis in locis, & Canonibus verba, rationeſque referuntur, *in cap. Error, 3. diſt. 83. in cap. Sicut, 46. & in cap. Negligere, 55. 2. quæſt. 7. in cap. 1. de offic. & poteſt. iudic. deleg. in l. 2. C. de commerc. & mercator. in fine.* Vbi Gratianus Imperator: *Etſi id Iudex repertum non vindicat; tegere, vt conſcius, criminoſa feſtinat.* Propterea *in eum proculdubio, tota ſubditorum culpa redundat, qui eos ne præcipitanter excederent, ſub diſciplinæ loco cohibere debuerat.* vt D. Petrus Damian. *opuſc. 57. de Principis officio in coërcitione impiorum, cap. 1. & epiſtolar. lib. 1. epiſt. 6.* ad Nicolaum Secundum Romanum Pontificem: *Sicut benedictione digni ſunt, qui culpas corrigunt: ita nihilominus benedictioni obnoxii ſunt, qui peccantibus blandiuntur: ſicut per Prophetam dicitur:* Maledictus qui prohibet gladium ſuum à ſanguine. *A ſanguine quippe gladium ſuum prohibet* (explicans ſubdit) *qui ſe ab inferenda reprobis digne ſententiæ animaduerſione coërcet. Facti ſiquidem culpam habet, qui quod poteſt, negligit emendare.* Similiter D. Antoninus *2. p. ſumm. tit.9. cap.5. §. 3. col. 4. verſ. Tertio debet*, hunc eundem Ieremiæ locum *cap. 48.* expendit. Diuus item Ambroſius *in ſermonibus de ſanctis per annum, Sermone in feſto Sanctæ Luciæ* Virginis & Martyris: *Quiſquis fratrem non corrigit peccantem, quodammodo hortatur vt peccet.* Quod & Seneca agnouit *Troas actu 2.*

Qui non vetat peccare cum poſſit, iubet.

Grauius imo delinquere impunitum dimittentem facinus, cui emendandi ius, & neceſſitas eſt, quam illud committentem, grauiorique dignum pœna: ſic Apuleius *de Philoſophia* oſtendit & probat: *Cum nocere alteri malorum omnium maximum ſit: multo grauius eſt, ſi qui nocet, abeat impunè, grauiuſque & acerbius eſt omni ſupplicio, ſi noxio impunitas deferatur, nec hominum interim animaduerſione plectatur. Siquidem grauius eſt acerbiſſimorum morborum carere medicina, medentes fallere, nec vri, aut ſecari eas partes, quarum doloro incolumitati reſiduarum partium conſulatur.*

Generaliter, an, & quando obuiare delicto quis teneatur? tradunt Abbas, Felinus, & cæteri communiter Scribentes *in d. cap. 1. de offic. & poteſt. iudic. delegat.* & longam inſtituit, proſequiturque diſputationem Farinacius *quæſt. 51. per totam.* In Iudicibus, & Prælatis, *à numero* 47. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom. 4. cap. 625. num. 12. & ſeq.* & multi penès ipſos.

Num quòd ſuperiora ad ſeueram legum
obſeruantiam prouocent, ad exactam di-
ſtrictamque Iuſtitiæ diſciplinam incitent;
Miſericordiam relegant? † Clementiam 21
abigunt? Ita ne *Immiſericordem* propoſita
Iuſtitiæ effigies Iudicem deſiderat, vt trucem
velit? ferocem conquirat? Miſerationem
abhorrentem probet? Abſit. Eſſet enim Iuſtitiæ
officia depellere: quæ ſunt *Humanitas,*
Æquitas, Miſericordia, vt *Diuinar. inſtitu-*
tution. lib. 1. cap. 6. Lactantius docet. Impie-
tatem Iuſtitiæ velamine introduceret. Nam-
que *Impia iuſtitia eſt, humanæ fragilitati non*
parcere, vt (ad Miſericordiam Rectores ex-
citans *epiſtolar. lib. 4. epiſt. 29. Floriano*) te-
ſtatur Ambroſius. *Decet* ergo *Iudices Cle-*
mentiæ eſſe cultores, deteſtatores ſæuitiæ,
cunctis benignos, ad iram tardos, ad Miſe-
ricordiam feſtinos, vt Auguſtinus *Sermone*
35. fol. 452. tom. 10. Iniuſtam ſolum (vt di-
ximus) & contra legum ſancita, propria ef-
fictam voluntate, muliebri & inepta com-
paſſione formatam miſericordiam excludit;
Iuri conformem expetit; certis in caſibus
non tantum permittit, ſed optat. In leuio-
ribus nempe; in extraordinariis crimini-
bus, quæ præfinitam pœnam non habent,
quorumque vindicta & caſtigatio ex cir-
cunſtantiis, iudicantium arbitrio, modera-
mini adhærente committitur. Namque *ho-*
diè licet, ei qui extra ordinem de crimine co-
gnoſcit, quam vult ſententiam ferre, vel le-
niorem: ita tamen vt in vtraque moderatio-
nem non excludat. veluti Vlpianus inquit
in l. Hodie, decimatertia, D. de pœnis.
Non enim profuſa, † indiſcreta, ſeu 22
fatua eſſe remiſſio debet aut miſeratio,
ſed pro cuiuſque operibus, Eccleſiaſtici

regula menſurata *cap.16.v.15.* dicentis : *Omnis Miſericordia faciet locum vnicuique ſecundum meritum operum ſuorum.* Non ad eam per amplam voluntatis viam, ſed Sapientiæ gradiendum, deueniendum ad illam per ſemitas Æquitatis. Per quas *Prouerbior. c. 4. v.* 11. Sapiens ducit : *Viam ſapientiæ monſtrabo tibi : ducam te per ſemitas Æquitatis.* Quæ ponderans verba Diuus Antoninus *4. p. ſumm. tit. 5. cap. 19. §. 1.* ait: *Per ſemitas dicit, quæ ſunt viæ ſtrictæ: quia non ad beneplacitum, ſed ex neceſſitate, vel manifeſta ratione debet recedi à verbis legis.* Quibus etiam verbis *in cap. querenti, 26. de offic. & poteſt. iudic. deleg.* vſus eſt Innocentius Tertius, inquiens: *Nos tamen per Æquitatis ſemitas incedentes &c. Semitas enim anguſtior ſolet eſſe quam via,* vt etiam dictum, & illud Iobi cap.13.v.27. *Poſuiſti in neruo pedem meum, & obſeruaſti omnes ſemitas meas,* premens Gregorius *Moralium lib.11.cap.* 25. notat. Aliter *incompoſita Pietas proculdubio meretur iram Dei, dum non promulgat in reos ſub diſtricti iuris æquitate cenſuram,* Diuo Petro Damiano aſſertore *epiſtolar. lib. 1. d. epiſt. 6. ad Nicolaum Secundum.* Ex ea prouenientia mala *epiſtolar. lib. 7 epiſtola* 11. ſic belle depingit, & efficaciter probat : *Inordinata ſane Pietas nutrit impietatem ; & timida manus medici vulnus auget ægroti. Facit enim exuberare putredinem, dum non ſecando, ſed palpando, quoties ſuperducit vulnuſculo cicatricem. Farmacopola, qui mollibus vnguentis non permiſcet acredinem, tumoribus exſiccandis nullam poteſt adhibere virtutem.* Poſt ſimilia alia, illud Pauli *ad Romanos 13. v. 4. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum: Si autem malum feceris, time : non enim ſine cauſa gladium portat.* explicans ait : *Non ad hoc (præcingeris gladio, vt violentorum mala debeas palpare, vel vngere; ſed vt ea ſtudeas vibrati mucronis ictibus obtruncare. Hinc eſt quod ſequitur:* Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei, qui male agit. *Si ergo Dei miniſter eſt, qui male facientes in iram vindicat: diaboli, proculdubio, miniſter eſt, qui criminoſos ac reprobos ſuauitate palpat. Et ſicut Deo præbet obſequium, qui peruerſos vlciſcitur: ſic miniſter eſt aduerſarij, qui perpetrantibus iniqua blanditur.* Et paulo inferius: *Multi falſæ Pietatis errore decepti vnde ſe Deo placere inſipienter autumant; inde aduerſus eum crudeliter pugnant; & ex eo merentur iram, vnde ſe adepturos opinati ſunt gratiam : & dum aliis veniam falſæ Pietatis impertiunt : ipſi motum Diuinæ indignationis incurrunt.* Quod deinceps Sacræ Paginæ auctoritatibus & exemplis confirmat, ſubiungens : *Inordinata Pietas Principis quid aliud eſt quam confuſio plebis ?* Etenim *Rex debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terra perdere, parricidas, & peierantes viuere non ſinere,* vt, ex Cypriano, textus inquit *in capit. Rex,* 40. 23. *quæſtion.* 5.

Quare ſummopere attendendum ne fatua, profuſa, aut indiſcreta Pietas ſeu Miſeratio ſit. *Reſpiciendumque eſt Iudicanti ne quid aut durius, aut remiſſius conſtituat quam cauſa depoſcit. Nec enim aut Seueritatis, aut Clementiæ gloria affectanda eſt; ſed perpenſo iudicio, provt quæque res expoſtulat ſtatuendum. Plane in lenioribus cauſis proniores ad lenitatem Iudices eſſe debent : in grauioribus pœnis ſeueritatem legum cum aliquo temperamento benignitatis ſubſequi,* Marcelli admonitione *in l. Reſpiciendum,* 11. *D. de pœnis legis* 15. *tit. 2. part.* 1. dicentis : *E agrauamiento fazen otroſi quando ſon fuertes ecrueles ; omuy flacos endar Iuyzios. Mas para fazerlo como deben, deben tomar entre eſtas coſas vna manera de templamiento, anſi que en fazer Iuſticia no ſean muy fuertes ; nin la dejen otroſi de fazer del todo.*

Propterea *Eſto circa delinquentes quadam libraminis arte diſcreta, vt neque ad vindictam præcipitanter inferueat; nec ad parcendum ſis omnino remiſſa : quatenus nec ad vlciſcendum immoderatus zelus accendat : nec nimia Pietas ab exercendo te diſciplinæ vigore cohibeat.* vt Duciſſæ & Marchioniſſæ Alpium comitiarum ſcribens *epiſtolar. lib. 7. epiſt.* 16. Diuus Petrus Damianus conſuluit. vtque *epiſtolar. lib. 4. epiſt.* 55. Ioanni Epiſcopo Corinthorum Diuus Gregorius Magnus. *Exibeatur cum Manſuetudine diſciplina : ſit cum diſcretione correptio. Iram Benignitas mitiget : Benignitatem zelus exacuat : & ita alterum condiatur ex altero ; vt nec immoderata Vltio pluſquam opoeteat affligat : nec iterum frangat rectitudinem diſciplinæ Remiſſio.* Etenim *nimia Iuſtitia incurrit peccatum ; temperata Iuſtitia facit Perfectos,* vt Auguſtinus *de vera Religione* inquit. Summumque ius, ſumma iniquitas, iuxta illud Eccleſiaſtes cap.7. v. 16. & 17. *Iuſtus perit in iuſtitia ſua. Noli eſſe Iuſtus multum.* Meminit pariter & conſuluit textus *in capit. Plerunque,* 27. §. *Noli eſſe nimis iuſtus,* 2. *quæſt.* 7. *in cap. Non poteſt,* 32. §. *Sicut enim,* 23. *quæſt.* 4. cum adductis per Nos *in Axiomatib. iuris, lit. I. numer.* 181. Vt namque *lib.* 4. *Ethicor. pag. mihi* 103. affirmat Ariſtoteles : *Omne nimium graue, & odioſum eſt,* vt *oratoriar. inſtit. lib.* 8. *cap.* 3. Quintilianus: *Vitium eſt vbique quod Nimium eſt.* Similiter Gloſſa *in auth. de immenſ. donationib. col. 7. in princip. verbo Placet nobis,* per textum ibi, multaque alia iura, quæ recenſens dixit : *Omne quod eſt Nimium vertitur in vitium.* vtque *Annalium lib.* 15. *pag. mihi* 453. Cornelius Tacitus: *quædam virtutes odio ſunt: Seueritas obſtinata, inuitus aduerſus gratiam animus.* Ariſtoteles (vt Tuſculanar. quæſtionum lib. 5. Cicero prodit) *ob eam cauſam expulſus eſt patria, quòd præter modum iuſtus eſſet.* Quia *prope eſt vt iniquè puniat; qui Nimis,* Seneca Iudice, *de Clementia lib. 1. capit.* 14. Enimverò

Omne quod eſt Nimium, contra cadit: vnum operantur
Et calor & frigus; ſic hoc, ſic illud adurit.

Sic tenebræ viſum , ſic ſol contrarius aufert:
Et pariter lædunt gelidum feruenſquè lauacrum.
Eſca alitur corpus;corpus corrumpitur eſcâ:
Vimquè ſuam minuit,ſi quid protenditur vltra.
Denique ſi ſedeas , requies eſt magna laboris.
Si multum ſedeas , labor eſt. Maro namquè Poeta
Pro pœna poſuit:Sedet , æternumquè ſedebit
Infœlix Theſeus. Semper nocet vtile longum.
Prandia longa nocent ; ieiunia longa fatigant.
Sic nimium ſapere , ſtultum facit improba ſecta.

Vt modulatus eſt Tertullianus *in Carmine ad Senatorem ex Chriſtiana Religione ad idolorum ſeruitutem conuerſum , cap.* 2. Merito ideo *celeberrimus ac potentiſſimus* ille *Alphonſus Aragonum Rex dicebat : Eos denique magnificandos Principes , qui Pietatem atque Iuſtitiam probe excolerent ,* vt(ex Panormitano *de rebus eius geſtis* , tradit Antonius Dauraultius *in Catechiſm. Hiſtorial. 2.p.cap. 3.tit.*91.§.5.Legum nempe temperamento in vtraque adhibito. Namque *Si illud Salomonis obiicias:*Noli eſſe nimium iuſtus *: Et ego tibiècontra reſpondeo :* Noli eſſe nimium Pius.*Sicut enim ſub immoderata Iuſtitia puſillanimitas frangitur : ita ſub Pietate nimium malè liber animus ad inſolentiam procaciter effrenatur*,cum Diuo Petro Damiano , cuius hæc ſunt,*epiſtolar.d.lib.7.epiſt.*12.

Iuxta legum itaque ſancita in caſibus proximè deſignatis , ex concurrentibus circunſtantiis , non tam pro voluntate , quam pro ratione,pœnam valebit, imo debebit temperare Iudex. In quod Theologorum & Iuriſtarum frequens concurrit aſſenſus.D.Thom.2. *2.d.quæſt. 67. art. 4. ad primum argumentum.* D. Antonin.*d.2.p.ſumm.tit.9.cap.5.§.3.col.4. in fine , & col.ſeqq.* Alfonſ.è Caſtro *de lege pœnali,lib.2.cap.13. concluſ.* 2. Clauis Regia *lib.2.cap.12.num.3.*Thom. Sanchez *conſilior. moral. d. lib. 6.cap.1. dub. 21.cap.*10.Iuriſtis quoque relatis,Molina *de iuſtit. & iure tom. 4. tract. 3.diſput.48.num.3.& diſput.49.num.* 2. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitential. lib.25.cap.54.ſect.4.num.* 656. Martin.Bonacin.(poſt cæteros à ſe laudatos)*ſuper octau. Decalog.præcept.diſput.*10.*quæſt. 2.puncto 7. num.*4. Farinac. (ad ſaturitatem Iuriſtis relatis)*quæſt. 17.num. 7.& ſeqq.* Bartholom. Cæpola *de pœna furum,lib. 5.ſuorum tractatuum,cap.144.num.39 & duobus ſeqq.*Optimè Paulus Grilland. *de relaxation. carcerator.* §. *6.per tot.* Plaza *de delict.cap.33.numer. 5. & ſeq.*

23 Circunſtantias autem † ex quibus minui, tenuatiuè delictum poteſt, pœnaquè temperari;longum eſſet recenſere,& penè impoſſibile omnes,cum ſint accidentibus, caſibusquè ſubiectæ.*Neque leges, neque ſenatus conſulta ita ſcribi poſſunt , vt omnes caſus , qui quandoquè inciderint , comprehendantur* , Iulianus ait *in l.Neque leges,9.D.de legib.*Plurimas retulere præcipuè copioſiſſimi duo, Tiraquellus,& Farinacius , que tractatus integros de pœnis temperandis edidere.Ille,ſeparatum;hic,*praxis criminalis quæſt.87.& ſeqq.* Prædixerat etiam, & temperandarum pœnarum cauſas recenſuerat *quæſt.17.num.9.&* 10. capitalis textus *in l. Aut facta,16. D.de pœnis*, ſuntquè mille ad id in iure ſparſæ leges: ſed eſt vna pro mille de iure noſtro Regio, cæteras complexa,*lex* 8.*tit.*31.*part.*7. Cuius longa ſeries,& facilis copia tranſlationis defectum excuſat,& optimæ Gloſſæ *in l.Quid ergo,13.§.Pœna grauior,verbo Onerasset,D.de iis qui not. infam.* tranſitum ad Senecam relinquens , hæc eadem indicantem *de Ira lib. 1.cap.*16.Iudicemquè ſic inſtruentem:*Dimittet ſapè eum cuius peccatum deprehendit , ſi pœnitentia facti ſpem boni pollicetur;ſi intelligit non ex alto venire nequitiam , ſed ſummo (quod aiunt) animo inhærere. Dabit immunitatem nec accipientibus nocituram , nec dantibus. Nonnunquam magna ſcelera leuius quam minora compeſcet , ſi illa lapſu,non crudelitate commiſſa ſunt:his ineſt latens , & operta , & inueterata calliditas. Idem delictum in duobus non eodem modo afficiet , ſi alter per negligentiam admiſit;alter curauit vt nocens eſſet. Hoc ſemper in omni aduerſione ſeruabit,vt ſciat, alteram adhiberi vt emendet malos ; alteram vt tollat.*Nam *& ſemel peccaſſe,& per errorem,& leuius quam obiiciatur ; abſolutioni nonnunquam ſufficit* , Quintiliani iudicio *Oratoriar. inſtitut.lib.7.cap.*5.Diuis item Gregorij,ſæpè hæc diſcriminantis , & *Cura Paſtoralis p.* 2. *cap.*10. dicentis : *Nonnulla ſunt leniter arguenda. Nam cum non malitia , ſed ſola ignorantia,vel infirmitate delinquitur, profectò neceſſe eſt vt magno moderamine ipſa delicti correptio moderetur.*Et iterum p.3. ibidem , cap. 23.*Qui mala ex iudicio faciunt,diſtrictius contra ſe iudicium accendunt , vt tanto eos durior ſententia feriat ; quanto illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Quia ergo* (inferius ſubdit) *à peccatis aliis differunt peccata;quæ per conſilium perpetrantur , non tam praua facta Dominus, quam ſtudia prauitatis inſequitur. In factis enim ſæpè negligentia ; in ſtudiis verò malicioſa ſemper interpretatione peccatur.Tribus namque modis* (ipſius doctrina, in expoſitione tertij Pſalmi pœnitentialis,in illud : Et qui inquirebant mala mihi &c.)*peccatum committitur : aut ignorantiâ incurritur;aut infirmitate committitur;aut ſtudio perpetratur.Sed ſicut grauius eſt , infirmitate quam ignorantia delinquere:ita peius eſt , ſtudio quam infirmitate peccare.* Quæ peccati diuerſitas diuerſitatem,pœnæ exigit. Inde Iſidorus Peluſiota *lib. 2. epiſtola* 86. Eudæmon quærenti:*Quidnam ſit quamobrem multi perſæpè iiſdem flagitiis admiſſis, non iiſdem pœnis affecti fuerint?*multa nectit ſimilia dictis,quæſitoquè reſpondet:*Id hinc fieri, quòd magna ſit Iudicis integritas,& ſinceritas.Etenim in peccatis non ipſa tantum peccati ſpecies quæritur ; verum etiam eius qui peccauit animi ſententia,& dignitas,& tempus , & locus , & ſexus;& poſt admiſſum ſcelus,an ex ſcelere vo-*

luptatem acceperit; an omnis doloris ſenſu caruerit; an in ſcelere perſtiterit; an pœnitentia ductus ſit; an caſu aliquo peccauit; an ex amore; an de induſtria. Ac multa itē alia ſunt, per quæ hoc examen graſſatur. Nam & temporis diſcrimen expenditur, & vitæ degendæ ſtatus. Non enim is qui ante legem, & poſt gratiam idem peccatum admiſit, eadem pœna mulctabitur, verum ille mitiore; alter grauiore: poſtremus acerbiſſima. Nihil enim tam inæquale, quam ſine diſcrimine ſexus, ætatis, conditionis, caſuumquè, æqualitas ipſa, vt *Annotatione ſequenti, num.*8. confirmabimus.

24 Omnia contemplari Iudicem oportet, † cuius arbitrio, ex occurrentibus circunſtantiis, pœnam lex reliquit, vt vel aggrauet, vel temperet eam. Non enim *quidquid Iudicis poteſtati permittitur, id ſubiicitur iuris neceſſitati*, vt Papinianus ait *in l. Non quidquid*, 40. *D. de iudic.* Multaquè dicunt ſimilia iura congeſta à Paulo Grillando *de relaxatione carcerator. §. Sexto, num.*1. Farinac. *d. quæſt.*17. *num.*7. *& ſeqq.* & Didac. Perez *in l.* 1. *tit.*7. *lib.* 3. *Ordinam. verbo Sean bien guardados, ad finem, pag.*585. Hacquè de re, *infra ſub iſta Rubrica, Annotatione* 3. *num.* 22. At non exiſtimans quidquam ideo eius abſolutæ, & omnino liberæ (vt diximus) voluntati relictum; ſed rationi, ſed legis diſpoſitioni, cui debet adhærere, *l.* 1. *ff. de vſur. cap. Iudicet*, 3. *quæſt.*7. cum plurimis Farinacius *quæſt.* 37. *num.*194. Et curare, tum vt quantum minus fieri poteſt, ex lege pereat (à Quintiliano *declamatione* 276. ſic admonitus: *Illud Iudices, ante omnia intueri oportet, ſi quid ex lege inclinandum ſit, ſpectare vt quam minimum ex eadem pereat:*) tum vt ſi in aliquam partem inclinandum ſit; in benigniorem inclinatio fiat, iuxta *dictam legem Reſpiciendum, cap. Veniam*, 5. 35. *quæſt.*9. *& Gloſſam finalem ibi*, concordantia iura afferentem, multoſquè relatos à Farinacio *d. quæſt.*37. *num.*195. Equidem *modum tenere debemus: ſed quia difficile eſt temperamentum; quidquid æquo plus futurum eſt, in partem humaniorem præponderet*, Humanitate ipſa & Seneca *de Clementia lib.* 1. *cap.*2. ſuaſore. *Iudicium enim ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam: ſuperexaltat autem Miſericordia iudicium*, vt *epiſt. Cathol. cap.*2. *v.*13. D. Iacobus ait. *Quoniam iudicium Dei ſicut immitibus vehemens: ita erit Miſericordibus clemens*, vt S. Leo *epiſtola* 7. *in fine, de quadrageſima.* Propterea *benefacit animæ ſuæ Miſericors. Prouerbior.* 11. *v.* 7. Melius enim eſt, de Miſericordia, quam de crudelitate rationem reddere, vt *in huiuſce Annotationis finali numero* comprobamus. *Vbi enim Paterfamilias largus eſt; diſpenſator non debet eſſe tenax*, vt textus adſtruit *in cap. Alligant*, 12. 26. *quæſt.* 8. Strenueque ſe geret,

Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coërcet,
Et iacit inuita fulmina rara manu.

Iuxta Ouidium *lib.* 2. *de Ponto Eleg.* 3. *ad Maximum.*

25 Ita autem cum Miſericordia † Iuſtitia temperanda eſt, vt nunquam à Miſericordia Iuſtitia abſit: à Iuſtitia Miſericordia nunquam. *Diſciplina enim vel Miſericordia multum deſtituitur, ſi vna ſine altera teneatur*, Diuo Gregorio teſte *Moralium lib.*20. *cap.* 8. Vtrumquè diligit *Miſericordiam & Iudicium* Deus. *Pſalm.* 32. *v.* 5. Vere quidem *Miſericordiarum plenus eſt; & Miſericordia eius cum Iudicio, & Iudicium cum Miſericordia. Neque enim ſine Iudicio Miſeretur; neque ſine Miſericordia iudicat*, vt Ambroſius inquit *Pſalmo* 118. *Octonar.*20. *in illud: Miſerationes tuæ multæ nimis, Domine, ſecundum iudicium tuum viuifica me, col.* 3. *ad med.* pulchris ſacræ Paginæ auctoritatibus deinceps comprobans. Sicque *Miſericordiam & Iudicium* ipſe quoque Pſalmiſta Domino cecinit *Pſalmo* 100. In quem Rupertus *lib.*6. *in Geneſ. cap.* 5. ait: *Cantabilem Miſericordiam decet illum facere, talem ſcilicet, quæ non diſcrepet à Iuſtitiæ veritate.* Quia *Miſericordia & Veritas, pulchra coniunctio. Neque enim ſine Iudicio Miſericordia eſt: neque Veritas ſine Miſericordia*, Diuo Gregorio Nyſſeno *tract.* 2. *in Pſalm.* teſte. *Oportet quippe vt omnia quæ agit moderatrix Ratio diſponat, & ſic ſuis locis aptet Miſericordiam & Iudicium; vt cum iudicet, Seueritas non excludat Clementiam: & cum miſeretur; Iuſtitiam Pietas non relinquat*, vt Arnoldus Abbas docet *in tract. de ſeptem verbis Domini* vtque *ſermone* 145. *de Veneratione Chriſti*, D. Petrus Chryſologus: *Penes Deum neque Pietas ſine Iuſtitia eſt: neque ſine Pietate Iuſtitia. Cœleſti ſenſu ſine Bonitate Æquitas; ſine Æquitate Bonitas non habetur. Virtutes ſi ſeparatæ fuerint, dilabuntur. Æquitas ſine Bonitate Sæuitia eſt: & Iuſtitia ſine Bonitate Crudelitas.* Dominus enim *ponderat Miſericordiam, ponderat vltionem: in vtroque certum pondus, habiliſquè menſura eſt*, vt D. Ambroſius inquit *in expoſit. dicti Pſalmi* 188. *Octonar.*10. *in illud: Miſerationes tuæ &c. col.* 3. *poſt medium.* Itaque *Miſericordem te Miſericordia; Iuſtum vult eſſe Iuſtitia*, vt S. Leo *Homil. ſuper illud: Videns Ieſus turbas &c.* & *epiſt.* 92. ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopum: *Conſtanter tenenda eſt Iuſtitia; & benigne præſtanda Clementia. Vt nec Diſciplina nimia* (veluti D. Gregorius aduertit libro 2. Homil. 21. in Ezechielem col. mihi 10.) *nec ipſa quoque Miſericordia ſic remiſſa: ne ſi inordinate culpa remittitur, is qui eſt culpabilis, in reatu grauius adſtringatur: & rurſus ſi culpa immoderate retinetur, tanto qui corrigitur deterior fiat, quanto erga ſe nihil ex benignitatis gratia agi conſiderat. Exhibenda itaque prauis eſt Aſperitas in oſtenſione; Charitas in mente: vt & dura oſtenſio delinquentem coërceat; & Charitatis cuſtodia mercedem Manſuetudinis non amittat.* Quod, latius proſequutus, acutè & eleganter comprobat. Conducentia ſimilia adducimus *de priuileg. pauper. & miſerab. perſonar. p.*1. *quæſt.*55. *num.* 8. adducitquè Ioan. Velazquez *in expoſit. dicti Pſalmi* 100. *v.*1. *expoſit. litter. lectur.*6. *per tot.* Nos itidem *ſupra Rubrica* 8. *Annotatione vnica, ante finem.* Sic etiam *in cap. A nobis*, 28. *§. Vt autem, de ſentent. excommunic.* ab Inocentio III. Pontifice Maximo inſtruimur: *Vt in vno pariter & eodem negotio & ſeruemus*

Rigorem , & Manſuetudinem oſtendamus. A Regia vere lege 46. *ſummarij Indici , libr.* 2. *c.*14. præcipiente: *Que las Audiencias (particularmente en vacante de Virey) procedan con mayor blandura , ſin faltar a la ſeueridad dela Iuſtitia.* Vno verbo in prologo tertiæ partitæ: *Con Piedad, e con Reziedumbre.* Quia (vt *de Ira lib.*1*.cap.*5 Seneca:) *Legum Præſidem , ciuitatiſque Rectorem decet , quandiu poteſt, verbis, & his mollioribus, ingenia curare, vt facienda ſuadeat, cupiditatemquè honeſti & æqui conciliet animis , faciatquè vitiorum odium , pretium virtutum : tranſeat deinde ad triſtiorem orationem, qua moneat adhuc & exprobret: nouiſſimè ad pœnas , & has adhuc leues, & reuocabiles recurrat. Vltima ſupplicia ſceleribus vltimis ponat ; vt nemo pereat , niſi quem perire etiam pereuntis interſit.* Parile prorſus documentum , pharmacumquè ſalubre *ſermone* 44. *ſuper Cantica* componit Bernardus: Quòd *ſi viderit illum, qui vulneratus eſt, ideſt, qui peccauit, blandis & lenibus hortamentis , quæ in eum prærogata ſunt , minime emendatum , magis autem forte etiam abutentem ſua Manſuetudine, & patientia negligentiorem fieri , & in peccato ſuo ſecurius obdormire, fruſtrato tam ſuaui oleo monitorum; oportebit ſane mordacioribus vti medicamentis , & vinum compunctionis infundere, duris videlicet cum eo increpationibus atque inuectionibus agere; & ſi cauſa requirit, & duritia tanta eſt, etiam cenſura Eccleſiaſtica baculo percellere contemptorem.* Vt quemadmodum *optimi medici conclamatis, deſperatiſquè corporibus non adhibent medentis manus ne nihil profutura curatio doloribus ſpacia promulget: ita eos quorum animæ vitiis imbutæ ſunt, nec curari queunt medicina Sapientiæ: eos mori præſtat. Namque eum cui neque ex natura , neque ex induſtria recte viuendi ſtudium conciliari poteſt ; vita exiſtimat Plato eſſe pellendum ,* & cum eo Apuleius *de Philoſophia.* Quibus per omnia conueniunt textus *in cap. Ecce,*18. *in ord.* 24. *quæſt.* 3. *in cap. Qualiter & quando* 24. *de accuſationib.* Sacrum tandem Concilium Tridentinum *ſeſſione* 13. *de reformat. cap.* 1. hæc omnia mirabiliter complectens , monendos cenſes Rectores, *vt ſe Paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere , vt non in eis dominentur ; ſed illos tanquam filios & fratres diligant, elaborentquè vt hortando & monendo, ab illicitis deterreant; ne, vbi deliquerint , debitis eos pœnis coërcere cogantur , Quos tamen , ſi quid per humanam fragilitatem , peccare contigerit ; illa Apoſtoli eſt ab eis ſeruanda præceptio, vt illos arguant , obſecrent , increpent in omni bonitate & patientia : cum ſæpè plus erga corrigendos agat Beneuolentia, quam Auſteritas, plus exhortatio, quam comminatio, plus Charitas , quàm Poteſtas. Sin autem ob delicti grauitatem Virga opus fuerit; tunc cum Manſuetudine Rigor, cum Miſericordia Iudicium , cum Lenitate Seueritas adhibenda eſt , vt ſine Aſperitate Diſciplina populis ſalutaris ac neceſſaria ſeruetur , & qui correcti fuerint, emendentur ; aut ſi reſipiſcere noluerint, cæteri, ſalubri in eos animaduerſionis exemplo, à vitiis deterreantur. Cum ſit diligentis & pij ſimul Paſtoris officium, morbis enim leuia primum adhibere fomenta; poſt, vbi morbi grauitas ita poſtulet, ad acriora & grauiora remedia deſcendere: ſin autem nec ea quidem proficiant; illis ſubmouendis cæteras ſaltem oues à contagionis periculo liberare.* Hunc optima regendi ratio , hunc temperata exigit Iuſtitia modum. *Sunt namque nonnulli ita diſtricti, vt omnem etiam manſuetudinem benignitatis amittant: & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdant diſtricti iura regiminis. Vnde cunctis Rectoribus vtraque ſummopere ſunt tenenda , vt nec in diſciplinæ vigore benignitatem manſuetudinis, nec rurſum Manſuetudine Diſtrictionem deſerant diciplinæ : quatenus nec à Compaſſione Pietatis obdureſcant, cum contumaces corrigunt ; nec Diſciplinæ vigorem molliant , cum infirmorum animos conſolantur. Regat ergo Diſciplinæ vigor Manſuetudinem; & Manſuetudo ornet vigorem, & ſic alterum commendetur ex altero ; vt nec vigor ſit rigidus ; nec Manſuetudo diſſoluta ,* Diui Gregorij documento *Moralium lib.*19.*cap.* 12. tranſlati ad *caput Sunt namque,*14.*dist.*45. Pietas & Poteſtas æquo libramento penſandæ: *Sed gratius eſt nomen Pietatis , quam poteſtatis ,* arbitro Tertulliano *in Apolog. aduerſus Gentes c.*34. Cum per (leges vt diximus) licet.

26 Tunc verò per eas , maxime Benignitati † & Clementiæ patet aditus, cum in iure , aut facto dubium extat. Namque *Dubium Æquitatis regula examinandum eſt,* vt eam præſtat Quintilianus *Oratoriar. inſtit. lib.* 12. *cap.*3. Et in eo Benigniora proferenda eſſe , inque meliorem atque mitiorem partem interpretationem faciendam iura proclamant *in cap. In obſcuris,*30. *cap. In pœnis* 49. (vbi multipliciter explicat Gloſſa prima) *de regul. iuris, lib.* 6. *cap. Eſtote miſericordes, eodem tit. lib.*5. aliaque relata à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit, D. num.* 221. Debereque Iudicem in dubio eſſe ad abſoluendum quàm ad condemnandum promptiorem *in l. Arianus ,* 47. *D. de obligation. & actionib. in l. Semper in obſcuris,* 9. *D. de regul. iuris ,* & aliis citatis *dictis Axiomatibus, lit. A. num.* 18. Eſſequè melius nocentem impunitum relinquere , quam innocentem punire, *in l. Abſentem ,* 5. *D. de pœnis. Semper enim quidquid dubium eſt , Humanitas inclinat in melius.* Cum item caſus non eſt à lege prouiſus, aut pœna ſpecifice conſtituta. *In his enim ſuper quibus ius non inuenitur expreſſum, procedas Æquitate ſeruata, ſemper in humaniorem partem declinando , ſecundum quod perſonas, & cauſas, loca, & tempora videris poſtulare ,* vt textus iubet *in cap. fin. ad finem , de tranſactionib.*

27 Cum dubietas abeſt , † & ad ſeueritatem lege conſtitutam deueniendum neceſſario eſt, ſuppliciumquè à delinquentibus ſumendum : pœnas dolenter Iudex imponat. *Et ſi verberandus eſt pro peccato, non vlciſcendi libido præualeat; ſed Æquitas Chriſtiana potius illi clementer conſulat quem flagellat : ac ſi & quando Iuſtitia proſequitur culpam , non deſerat Miſericordiam quæ modeſte nouit temperare vindictam,* vt S. Fulgentius *de coniugali debito ad Gallam, epiſt.* 1. *cap.*10. admonet *Et ſi*

*quando zelus rectitudinis exigit vt erga ſubiectos ſæuiat;furor ipſe de amore ſit,non de crudelitate: quatenus & iura diſciplinæ foris exhibeat;& intus paterna charitate diligat, quæ foris quaſi inſequendo caſtigat,*vt *Homil.*17.*in Euangel.*Diuus Gregorius.*Bonum eſt cum puniuntur peccantes:quis hoc niſi nocens negabit? Et tamen innocens de ſupplicio alterius lætari non poteſt:cum magis competat innocentiæ dolere, cum homo par eius tam nocens factus eſt, vt tam crudeliter impendatur.*quemadmodum expendit Tertullianus *lib.de ſpectaculis,c.*19. Puniat cum opus eſt, Iudex (*ne dum culpas incaute remittimus, non iam per charitatem compati;ſed per negligentiam concidiſſe videamur,*iuxta D.Gregorium *Homil.*32.*in Euangelia:*)

Sed doleat quoties cogitur eſſe ferox.

Ex Ouidio etiam *de Ponto lib.* 1. *Eleg.* 3. *ad Maximum.*Et

Cum triſte aliquid ſtatuit,ſit triſtis & ipſe.

Ex ipſo pariter *ibid.lib.*2.*Eleg.*2.*ad Theſſalinum.*Nam (vt bellè Claudianus *in Panegyri Manlij Theodoſij* :)

Qui fruetur pœna ferus eſt:legumquè videtur
Vindictam præſtare ſibi, quem viſcera felle
Canduerunt, ardet ſtimulis,fereturquè nocendi
Prodigus.

Etenim bonorum cordibus *in odium non venit perſona,ſed culpa,* ex D. Gregorio *Moral. lib.*9.*cap.* 1. Et *vera Iuſtitia compaſſionem habet,*vt textus inquit *in cap.Vera Iuſtitia,*15. *diſt.* 45. A quo eadem ſumpſit verba *lex* 41. *tit.*5.*part.*1.inquiens:*Que la verdadera Iuſticia con duelo ſe debe hazer.*Quaque parte Iudex poteſt,Miſericordiam exerceat,iuxta Tobiæ conſilium cap.4.v. 8. *Quomodo potueris eſto Miſericors.* Saltem *odio habeantur peccata,non homines,*textus *in cap.Odio,*86.*diſt.* Vt enim *de Ira lib.* 1.*cap.*14. Seneca bene: *Non eſt prudentis errantes odiſſe.Neque eſt*(vt idem ipſe epiſt.19.) *quare cuique, quem dignum pœna putaueris, optes vt infeſtos Deos habeat.*Vt *Oratoriar.inſtitution.lib.*12.*cap.*7. Quintilianus:*Non pœnæ nocentium cupidus: ſed emendandi vitia, corrigendiquè mores.* Vt textus *in cap.Duo iſta,*35.*in ord.*23.*quæſt.*4.ex Diuo Auguſtino: *Quia peccator eſt,corripe; quia homo eſt,miſerere.*Quemadmodum enim *ſummus locus bene regitur, cum is qui præeſt, vitiis potius quam fratribus dominatur,* Diuo Gregorio teſte *Moralium lib.* 26. *cap.*19. *poſt medium*: ſic cum vitia potius quam perſonas perſequitur. Tuncque cum *Iuſti ſeuerè corrigunt,internæ dulcedinis gratiam non amittunt. Nam ſæpè pro inquietudine refrænanda prauorum duritiam ſtricti rigoris aſſumunt;ſed intus charitatis igne liqueſiunt, atque eorum amore ardent,in quos aſpera correptione ſæuiunt,*eodem ipſo Gregorio aſſertore *ibidem, lib.* 24. *cap.* 10. *in principio.* Diximuſque iam ex eo *ſupra,num.* 25. In id ipſum Incognitus illud *Pſalmi* 44. *v.* 8. *Dilexiſti Iuſtitiam, & odiſti iniquitatem* explicans,ait:*Non Homines, ſed Iniquitatem. Aliter non perfectè diligitur Iuſtitia,niſi odiatur Iniquitas. Si ergo homo iniquitatem in ſe odit;cum Deo facit.Odit Deus iniquitatem, oderis & tu, vt vnam rem ambo oderitis.Eris enim Deo amicus, ſi diſpliceat in te ipſo iniquitas tua,& placeat creatura ipſius. Opus quippe Dei* (Gregorius inquit libr. 4. epiſtolar.epiſt.36.Eulogio Epiſcopo Alexandrino,& Anaſtaſio Epiſcopo Antiocheno) *homo eſt;ſed opus hominis vitium.Nos ergo diſcernamus quid Deus, quid item homo fecerit: & neque propter errorem odio habeamus hominem; neque propter hominem diligamus errorem. Sed* (vt ipſe lib.9.epiſt.8.Bononi Abbati Monaſterij Litinenſis) *perſonas diligas,& vitia perſequaris. Compaſſio quippe* (vt ipſemet Homil.32.in Euangelia, col. 3. ad medium) *homini,& rectitudo vitiis debetur, vt in vno eodemquè homine & diligamus bonum quod factus eſt; & perſequamur mala quæ fecit. Namque aliud eſt crimen amare,aliud hominem diligere:qui homines,creaturam Dei diligit; qui crimina diligit; diaboli ſectatur inuenta.Qui ergo perfecti ſunt,hoc ipſum quo oderunt crimina,homines amant, & odio habentes in eis illud quod peccant; illud quod Deus creauit,amare non deſinant,*vt appoſite Sedulius *cap.*12.*in epiſt.ad Roman.* Enimvero (vt *lib.*2.*in Ionam Prophetam,cap.*4.verbaquè illa:*Et dixit Dominus ad Ionam:Putas ne bene iraſceris tu?*Rupertus Abbas:*Quod ad vnum Ionam dicit Dominus hoc ad omnes dicit, qui pro officio ſuo de hominibus curantes, iraſcuntur. In ipſa namque ira ſua reuocandi ſunt intus, vt cauſam ſiue intentionem ſuam reſpiciant,& attenta diſcretione perpendant vtrum bene iraſcuntur an non.Nam ſi non hominibus, ſed hominum peccatis iraſcuntur, ſi non homines,ſed hominum vitia oderunt, & proſequuntur:benè iraſcuntur, & bonus eſt in eis zelus. Si autem non peccatis,ſed hominibus iraſcuntur ſi non vitia,ſed homines oderunt,& proſequuntur:male iraſcuntur:& malus eſt in eis zelus.* Similia textus *in cap.Non poteſt,*32. §. *In hoc, in cap.Nimium*, 39. *in cap. Qui peccat,*40. *in cap.Si eccleſia,*42.*& in cap.Ea vindicta*, 51. *eadem* 23. *quæſt.* 4. vbi hæc ex Auguſtino: *Non ergo quæritur niſi vt ille vindicet, cui rerum ordine poteſtas data eſt; & ea voluntate vindicet,qua pater paruulum filium flagellat; quem per ætatem odiſſe nondum poteſt. Hinc enim aptiſſimum exemplar datur,quo ſatis apparet, poſſe peccatum amore potius vindicari, quam impunitum relinqui, vt illum in quem vindicat, non pœna miſerum; ſed correctione beatum velit. Quia* (ex Diuo Gregorio Homil.33.in Euangelia,col.2.poſt principium) *diſtrictionem debemus vitiis;compaſſionem naturæ.*Eâdem in id Paſtoris, Patris,Fratriſquè comparatione Sacrum Concilium Tridentinum vtitur *ſeſſione* 31.*cap.*1.*de reformatione*, proſequiturquè eleganter Aloyſius Nouarinus *in Adagiis Sanctorum Patrum, excuſu* 164.& 167. Conuenit Seneca *de Clementia lib.*1.*cap.*14.Rectorum officium eſſe dicens, *quod bonorum Parentum, qui obiurgare liberos nonnunquam blandè, nonnunquam minaciter ſolent: aliquando admonent etiam verberibus.* poſt alia, ſimilitudinem comprobantia belle: *Tarde pater membra ſua abſcindat:etiam cum abſciderit,*

abſciderit, reponere cupiat , & in abſcindendo gemat. Et de Ira lib.1.cap. 15. *Tollantur è cætu mortalium facturi peiora , quæ contingunt , & quo vno modo poſſunt , deſinant mali eſſe. Sed hoc ſine odio.* Quia (eiuſdem teſtimonio ibi,cap. 16.) *Bonus Iudex damnat improbanda , non odit.* Vtrumque Auguſtinus , cuius *in cap.1. 23. quæſt. 5.* refertur auctoritas : *Imple, Chriſtiane Iudex , Pij Patris Officium. Sic ſuccenſe iniquitati , vt conſulere humanitati memineris : nec in peccatorum atrocitatibus exerceas vlciſcendi libidinem ; ſed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem.* Et in cap. Prodeſt , eàdem cauſa & quæſtione : *Sine ſeueritate, ſine lenitate , non niſi officium dilectionis impleatur.* Denique, *ſanguinem nec ſine cauſa , nec libenter effundas. Dole quoties illum etiam effuderis , quem lex iudicat effundendum,* Hildeberti Cœnoman. Epiſcopi *epiſtola* 59. Sanctiquè Leonis , & ex eo textus *in cap.Odio, 86. diſt.* auctoritate edoctus,dicentis: *Quod in peccatis ſeuerius caſtigari neceſſe eſt , non ſæuientis plectatur animo, ſed medentis.*

In quo meritò Veſpaſianum *in eius vita,cap.15.in fine,* Suetonius laudat , quod *neque cæde cuiuſquam vnquam lætatus; iuſtis ſuppliciis illàcrymauit , etiam & ingemuit.* Non affectate quidem(vt de ſæuo,fraudulentoquè ſimulatore Domitiano *in eius quoque vita capite* 11. ipſe Suetonius prodit) *Qui nunquam triſtiorem ſententiam ſine præfatione Clementiæ pronunciauit : vt non aliud iam certius atrocis exitus ſignum eſſet , quam principij Lenitas.*

Doleat ergo & cum iuſte punit , ex animo Iudex,nihil odio,aut crudelitati,vt diximus, relinquens. Aliter enim etiam ſi iuſte ſecundum leges puniat : gaudeat tamen ex odio : 28 † Operabitur *Rectum,* ſed non *Rectè* , ſecundum Gregorium Moralium *lib. 12. cap. 16.* Sicquè culpa non vacabit omnino,ſed contrahet eam : talem quidem qualis affectus , quo mouetur,ſententia Dominici Soti *de iuſtitia & iure lib.3.quæſt.4.art.2.col.3.verſ.Tertius denique ſenſus.* Quam probat Sigiſmund. Scacc. *de ſentent. & re iudic. capite 1. gloſſa 4.quæſt.1.num. 19. & ſeqq.* & ad litteram penè transferentes, Valerius Reginald. *2. part. praxis fori pœnitential.lib.25.tract. vlt. capit. 54. ſect. 5. numero 657. verſ. Quintum* ; & Saytus *libro* 12.*capite* 12.*numero* 2.eſſe apud omnes in confeſſo , addens. Etenim *ad inquirendum , & puniendum exceſſus non ex odij fomite , ſed charitatis procedatur affectu ,* Innocentij Tertij decreto *in capit. Qualiter & quando , 24. verſ. Sed cum ſuper,de accuſationib. Nec* (ſecundum Ambroſium lib. 1. de Officiis,cap. 30. ad caput Non ſatis , 14. diſt. 86. tranſlatum) *ſatis eſt bene facere ; niſi ex bono fonte , hoc eſt , ex bona voluntate proficiſcatur. Oportet enim* (vt & S. Baſilius ait Pſalmo 14.in illud : Qui ambulat ſine macula , & operatur iuſtitiam) *non ſolum facere iuſtam operationem ; ſed etiam ex affectu iuſto operari.* Quia *iuſtitia Domini , Recte,* vt Pſalmiſta decantat *Pſalmo 18.v.9.* Sicquè ſententiam etiam iuſtè ſecundùm leges latam , iniuſtam dicit *ex animo* textus *in capit. Epiſcopus , 65. §. Si ergo , poſt medium , 11. quæſtio. 3.* verbis hiſce : *Ex animo eſt iniuſta , cum aliquis ſeruata integritate iudiciarij ordinis in adulterum , vel in quemlibet criminoſum , non amore iuſtitiæ , ſed liuore odij , vel pretio , aut fauore aduerſariorum inductus , ſententiam profert.* Propterea *Pſalmo quadrageſimoquarto* , Iuſtitiæ amor , & iniquitatis odium , & vtriuſquè ſimul laus iungitur, vt ſupra diximus & *Pſalmo 118. v. 137.* Iuſti , & Recti Dominum Pſalmiſta collaudat: *Iuſtus es Domine , & Rectum iudicium tuum.* Quia non ſufficit ad Perfectionem Iuſtum eſſe (leges nempe , iudiciariumque ordinem ſeruare :) ſed & *Rectum* , id eſt , virtutem directò ſequentem , vitiorum non tangentem confinia. Idcirco *Pſalm. 7. v. 10. Conſumetur iniquitas peccatorum , & diriges iuſtum ,* Pſalmiſta *precatur , vt is qui iam Rectitudinem habet , Dirigatur. Neque enim quis dixerit eſſe quid in Iuſto obliquum , aut diſtortum , aut tortuoſum,* vt inibi expendit Baſilius Magnus. Sic & proximo verſu : *Iuſtum adiutorium meum à Domino , qui ſaluos facit Rectos corde.* Rectum demonſtrans : *Rectus corde eſt* , inquit , *qui non habet cognitionem vergentem ad exceſſum,aut defectum ; ſed qui ad medium virtutis dirigitur.* Id enim *Rectum eſt , quod cum virtute , & officio fit* , vt definit Cicero *libro tertio , Rethoric. pagina mihi* 90. Id eſt : *Officium perfectum , omnes virtutis numeros complens ,* vt verbum *Rectum* Ambroſius Calepinus deſcribit. Seu *Conformitas cum ratione & lege æterna* , vt *Rectitudinem* definit Fagundez *in præcept. Decalog. 2.parte libro nono,cap. nono, numero ſecundo* , Inde ſapiens non ſimpliciter Iuſta cuſtodientes iuſtificari dixit *Sapient. 6. verſu vndecimo,* Sed : *Qui cuſtodierint iuſta iuſtè , iuſtificabuntur.* Et *Deuteronom. decimoſexto , verſu vigeſimo.* Dominus in id ipſum præcipit : *Iuſte quod iuſtum eſt perſequeris , vt viuas.* Nempe *ex Iuſtitiæ amore , ex interno habitu virtutis , propoſito fine honeſto , iuris ordine ſeruato , abſque perſonarum reſpectu ; non prece , non pretio , non odio , vel amore inordinato , non metu* , vt locum iſtum explicat Ioannes Lorinus *in Comment. lib. Sapientiæ , capite ſexto , verſu quinto , ſuper verb. Non Rectè iudicaſtis.* Multa eruditè Gabriel Paleotus *de Sacri Conſiſtor. conſult. in concluſionibus poſt tractatum , membro* 1. & Guillelm. le Rouille *de iuſtitia & iniuſtitia, libro primo capite* 12. Vnde Auguſtinus *in quæſtionib. Exodi , quæſt. 39. ad capit.11.* (cuius *in cap. Cum miniſter , 14. in ord.23.quæſt. 5.* refertur auctoritas) iure aduertit : *Cum miniſter Iudicis occidit eum , quem Iudex iuſſit occidi ; profecto ſi id ſponte facit , homicida eſt , etiam ſi eum occidat , quem ſcit à Iudice debuiſſe occidi.* Ex neceſſitate namque , affectu Iuſtitiæ , & Rectitudine (cui peccatum opponitur , iuxta prædicta , & docet Fagundez *ſupra , dict. capite 9. numero 6.*) non alio id facere debet.

29 Si autem Iuſtitiæ affectu ductus, † peccatori malum velit, id eſt, Pœnam: *poteſt profectò & Iudex imperando, & carnifex exequendo, & priuata perſona deſiderando, odiſſe malefactorem, cum ei vult pœnam, Et ſic Deus odit peccatores, volendo eis pœnam.* Ita Petrus Nauarra *de reſtit. lib. 2. cap. 3. num. 222. verſ. De odio.* Et D. Thom. *lib. 1. contra Gentiles, cap. 97.* prædixerat, quòd *in quantum Deus vult bonum iuſtitiæ, vel ordinis vniuerſi, quod eſſe non poteſt ſine punitioue; vel correptione aliquorum: dicitur illa odire, quorum punitionem vult, vel correptionem ſecundum illud Malachiæ primo: Eſau odio habui, & illud Pſalmi: Odicti omnes qui operantur iniquitantem; perdas omnes qui loquuntur mendacium. Virum ſanguinum, & doloſum abominabitur Dominus. Si verò* (proſequitur Nauarra ſupra) *Odium ſumatur propriè, & vti dici ſolet, Formaliter; id eſt, velle alicui malum, prout malum illius eſt, ibi ſiſtendo: tunc nec priuato, nec Iudici liceret vel facere, vel deſiderare.* Rationem reddit *num. 223.* Quia eſſet actus crudelitatis, & inimicitiæ veræ charitatis. *Vnde* (ſubdit) *nec Deus ipſe, qui eſt Dominus omnium, ſic odit etiam maximum peccatorem, vt illi velit malum, vt malum illius eſt; ſed ob maius bonum, vel ipſorum, vt reſipiſcant; vel Reipublicæ, vt tranquille viuatur; vel honoris, & iuſtitiæ Diuinæ.* Quod & D. Thom. (de quo mentionem non facit) *citato loco* manifeſtat.

30 Quod autem peccatum † contineat iudicium, quod licet iniuſtitiam non contineat, non tamen omnino ex affectu, amore, ſeu inclinatione iuſtitiæ fluxerit, ſed particularis amoris, vel odij aliquid habeat admixtum? Dominicus Bañez *in 2.2. Diui Thomæ, quæſt. 60. art. 2.* (cum prædixiſſet hæc in Iudice deſiderari: *Primo, quòd non iudicet contra iuſtitiam: Secundo, quod iudicet ex amore Iuſtitiæ: Tertiò, quod non iudicet ex aliqua affectione priuata, ex ira, odio, auaritia, aut alia paſſione;* multa de affectu Iudicis ad Iuſtitiam, præfatus: nec qualemcumquè eſſe debere, ſed auidiſſimum, qualem cibi, vel potus in eo, qui fame, vel ſiti laborat) addit: *Notandum, quod iſta prima conditio ex ſuo genere obligat ſub culpa mortali, quoniam, vt diximus, ſumitur ex fine: Cæterum in particulari, non ſemper erit peccatum mortale iudicium non procedens ex inclinatione Iuſtitiæ: ſatis fuerit ad euitandum peccatum mortale, quod iudicium ſecundum ſubſtantiam procedat quaſi ex affectu Iuſtitiæ. V. G. quod Iudex reddat vnicuique quod ſuum eſt, & hoc intendat, quamuis admiſceatur ibi aliquis amoris affectus, vel odij: in quo caſu tantum erit culpa venialis, ob leuitatem paſſionis, quæ non tanta fuit, vt perturbaret rationẽ Iudicis & Iuſtitiæ.* Inſequamur Perfectionẽ, quam Iuſtitiæ ſibi vindicat amor. Namque *parum eſt Iuſtitiam tenere, niſi & diligas,* D. Bernardi ſententia, de Conſideratione ad Eugenium, *lib. 3. cap. 2.* illud in id expendens: *Diligite Iuſtitiam, qui iudicatis terram.* Quæ prima in Iudice qualitas in prologo tertiæ Partitæ requiritur: *La primera, que ayan voluntad de quererla, e de amarla de corazon.*

31 Quo fit, † vt amore Iuſtitiæ, inclinatione ad eam, illiuſquè vindicatæ affectu, licitè à delinquentibus ſumat pœnas meritas Iudex. Siquidem *qui derelinquunt legem, laudant impium: qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum. Prouerbior. 28. v. 4.* Sic tenent D. Thom. *2.2. quæſt. 108. art. 1. & ibi* Caiet. Petr. Nauar. *de reſtitut. libro 2. capit. 3. à num. 217. cum ſeqq.* concluſionem aſſignans: *Eſſe licitum Iudici animo vindictæ reo mortem infligere.* Iudex enim Dei miniſter eſt, ad vindictam malorum. *ad Roman. 13. v. 4.* Inque Sanctorum manibus gladios ancipites eſſe *ad faciendam vindictam,* cecinit Pſalmiſta *pſalmo 149.* Pauloquè *ad Romanos 12. v. 19.* referente: *Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus.* Conſultus quoque Paulus *in l. Quod Reipublicæ, 33. D. de iniuriis,* in id ipſum: *Quod Reipublicæ vindicandæ cauſa ſecundum bonos mores fit: etiamſi ad contumeliam alicuius pertinet: quia tamen non ea mente Magiſtratus facit vt iniuriam faciat, ſed ad vindictam Maieſtatis publicæ reſpiciat: actione iniuriarum non tenetur.* Vindictamquè tunc propriè & directè virtutis actum importare, & *ad Iuſtitiam ſpectare legalem, vtentem commutatiua, dum æquale debitum alicui ſecundum quantitatem reddit, propter commune bonum;* aſſerunt Caietanus *dicto art. 1.* Nauarra *ſupra num. 221.* idem ſæpè repetens, Dominic. Bañez *in 2.2. quæſt. 61. art. 1.* vbi quod *ſecundum quod eſt in Iudice, eſt actus Iuſtitiæ commutatiuæ, non tantum qua ratione ordinatur Vindicatio ad bonum Reipublicæ: verum etiam qua ratione ordinatur ad bonum particulare, cui illata eſt iniuria, ad ſeruandam ſcilicet illius immunitatem.*

32 Cum autem iuxta præſcriptum à legibus modum † Iudex crimina vindicat; non tam *Seuerus*, quam *Miſericors* dici debet, Clementiæquè Pietatis, & Miſericordiæ officium exercere. *Magna eſt enim Pietas prodere latebras impiorum,* vt S. Leo inquit *Sermone 4. de Collectis, & Eleemoſynis, pag. mihi 14. Et quando caſtigatur qui diligitur, tunc circa eum Pietas exercetur,* vt D. Ambroſius *ſerm. 84.* & ex eo textus *in cap. Non oſculatur, 3. q. 5.* Ideo *ea Vindicta, quæ valet ad correctionem, non prohibetur. Quæ etiam ad Miſericordiam pertinet,* vt textus ait *in cap. Ea vindicta, 51. in ord. 23. quæſt. 4.* vt textus *in cap. Et qui emendat, 11. diſt. 45.* ex Auguſtino in Enchiridio, cap. 72. *Et qui emendat verbere, in quem poteſtas datur, vel coercet aliqua diſciplina; tamen peccatum eius, qui ab illo læſus, aut offenſus eſt, dimittit ex corde, vel orat vt ei dimittatur; non ſolum in eo quod dimittit, atque orat; verum etiam in eo quod corripit, & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemoſynam dat, quia Miſericordiam præſtat.* Etenim *Diſciplina Cuſtos ſpei, Retinaculum fidei, Fomes, ac Nutrimentum bonæ indolis, Magiſtra virtutis,* vt eam Cyprianus deſcribit *de Diſciplina & habitu virginis,* in principio. *Magiſtra eſt Religionis, Magiſtra veræ Pietatis: quæ nec ideo increpat vt lædat, nec ideo caſtigat, vt noceat,* vt Diuus docet Aurelianus *Homil. 1. de bono Diſciplinæ.* Et tunc *non*

parcens parcit, & in eo quod correxit pepercit, vt Diuus Gregorius *Moral. libr.* 13. *capite* 3.

Ex oppoſito verò, *Impunitas Incuriæ ſoboles, Inſolentiæ Mater, Radix Impudentiæ, Transgreſſionum nutrix*, vt eam Bernardus appellat *de Conſider. ad Eugenium, lib.* 3. *cap.* 5. *lib.* 4. *cap.* 6. *Impunitas Auſum parit; Auſus exceſſum*. & lib. de Conſcient. capite 3. in fine: *Impunitas ſecuritatis, & Negligentiæ Mater; Nouerca virtutum; Religionis virus; Tinea Sanctitatis*. Namque *Vſu, atque exercitatione improbitas augetur, & Impunitate nutritur Audacia*, vt *libro de Noe & Arca, capite* 10. Diuus Ambroſius inquit. Enimvero *Tria ſunt genera Eleemoſynarum: vna corporalis, egenti dare quidquid poteris: altera Spiritualis; dimittere à quo laſus fueris: Tertia, delinquentes corrigere*, vt textus *in capite Tria ſunt*, 12. *eadem diſt.* 45. definit. Et cum ita Iuſtitia in correctione Miſericordiam exercet:

Impietate Pia eſt.

Vt etiam profitetur Ouidius, *Metamorphoſ. lib.* 8. *Fab.* 4. *Et puniẽs, miſericorditer ſanit*, Diui Auguſtini *lib.* 2. *Confeſſionum cap.* 2. loquela. Quia *omnibus, re vera, benefit, qui dant pœnas. Iuuantur enim dum eis punitis, melior euadit anima*, vt ex Platone, prodit Clemens Alexandrinus *Pedagog. lib.* 1. *cap.* 8. Quo & Senecam *de Ira lib.* 1. *cap.* 16. reſpexiſſe oportet, cum dixit: *Optimum genus Miſericordiæ eſt, Occidere.* Alterumquè, *Troas actu* 2.

Mortem Miſericors ſæpè pro vita dabit.

Vt ob belli calamitates *ſæuiſſe quoſdam in coniuges ac liberos, tanquam Misererentur*, Cornelius Tacitus tradit *in vita Agricolæ*.

Quapropter *circa ſubditos ſuos ineſſe Rectoribus debet & iuſtè conſolans Miſericordia, & piè ſæuiens diſciplina*, ex Diuo Gregorio *Moral. lib.* 20. *cap.* 8 Quid plura? *Dei eſt Miſerentis, quod operatur finem peccantis*, vt (ex Auguſtino *lib. de pœnitent. cap.* 17.) textus inquit *in cap. Nullus expectet*, 6. *ad finem, de pœnit. diſt.* 7. Et vt Clementiam in ſupplicio eſſe, conceſſit etiam Apuleius, *lib.* 4. *Metamorphoſ.* (inquiens: *Pugnis mala eius clementer obtundens &c.*) ſic in indebita remiſſione in clementiam exiſtere: Diuus Auguſtinus *lib. de bono perſeuerantiæ capite* 14. ex eoque textus *in capite Ipſa pietas*, 24. 34. *quæſt.* 4. oſtendit ſimilitudine iſta: *Moleſtus eſt medicus furenti phrenetico, & pater indiſciplinato filio, ſed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, iſta potius manſuetudo Crudelitas eſt.* Et id ipſum D. Petrus Damianus *epiſtolar. lib.* 7. *epiſt.* 7. hac narratione profeſſus eſt: *Heli Sacerdotij dignitate detruditur, dum non intentat filiis verbera, ſed blanditur: vtcumque tamen corripuit illos; ſed Lenitate Patris, non auctoritate Pontificis. Atque idcirco ceruicibus effractis occubuit, quia peccantibus, Inclementer indulſit.* Ita prorſus Diuus Antonius *dict.* 2. *part. ſumm. tit.* 9. *cap.* 5. §. 3. *col.* 4. *poſt medium.* Nec diſſentiunt ciuilia iura *in l. Portiones*, 21. *D. de his quibus vt indign.* verbis illis: *Qui debitum officium pietatis ſcienter omiſerint.* & Imperatores Valent. & Theodoſius *in l.* 3. *C. de offic. Præfecti prætor. Orient.* (cum Manſuetudinis & Clementiæ titulo Maieſtatem ſuam induant, & decorent:) adeo criminum vindictam inſtanter exigunt; vt dicant: *Ad noſtræ Manſuetudinis ſententiam non crimina, ſed Vindicta referatur.* Neque enim *ſemper Benignius illud habendum, quod extrinſecus Lenius, aut Mitius eſſe videatur: ſed quod in communi ſit vtilius, & per ſe magis Iuſtum*, vt contrario argumento de inclinatione ad partem benigniorem reſpondens, ait Cardinalis Gabriel Paleotus *de Sacri Conſiſtorij conſultationib. part. quinta, quæſtione* 18. *in fine*, naturali, & Ciceronis id ratione comprobans. Tunc imo Miſericordiam exerceri, *reumquè plectere, & merita pœna afficere, Rigorem non eſſe Iuſtitiæ, ſed beneficium Clementiæ*; & ſancti Regis Ludouici reſponſum *ſupra numero* 19. memoratum, & relatæ auctoritates manifeſtant. *Et cum nocere alteri malorum omnium maximum ſit; multo grauius eſt, ſi qui nocet abeat impunè*, vt iam ſupra ex Apuleio diximus. Nec tunc Clementia; ſed inſignis crudelitas erit appellanda remiſſio Cardinalis Pauli ſententia *de Romano Pontifice, capite* 26. Adeoquè neceſſarium ſeueræ iſtius Clementiæ beneficium: vt *de Abel & Cain lib.* 2. *capite quarto*, Ambroſius dicat: *Cum interficitur impius, Chriſtus infunditur; & vbi abominatio aboletur, ſanctificatio cumulatur.*

Eo autem potior in paucorum coërcitione
Miſericordia; † quod in plures, & bonos 35
exiſteret nociua remiſſio. *Nonne innocentius tradit exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem?* vt, ex Diuo Ambroſio, quærit textus *in cap. Et iniuſta*, 33. *in ord.* 23. *quæſtio.* 4. Aut *quæ iſta Bonitas? quæ iſta Miſericordia, vni parcere, & omnes in diſcrimen adducere?* vt textus *in capite fin. ad finem, dict.* 45. Siquidem (vt Seneca *in Prouerbiis* inquit:) *Bonis nocet, qui malis parcit.* Cum *malorum condemnatio, laus bonorum ſit.* veluti *epiſtolar. lib.* 2. *epiſt. ad Nepotianum, de vita Clericorum* affirmat Hieronymus. Et *qui publicis ſceleratis parcunt; bonos omnes perditos eunt*, vt Saluſtius in Catilina. Deumquè *inſurgere ad vltionem ſceleratorum, & peſtiferos nocenteſquè delere, vt bonis omnibus conſulat*; Lactantius dixit *de Ira Dei, capite* 16. & repetit eo tractatu ſæpè, Chryſoſtomus Homil. 6. de paſſione, tomo tertio: *Irrita videtur bonorum promiſſio, quæ à Deo, velut ex pacto, bonis facta eſt, ſi quæ ab ipſo malis conſtituta ſunt pœna euaneſcant.* Vt Diuus Pacianus in Paræneſi ad pœnitentiam: *Facinoris viam monſtrat innoxiis, qui nocentibus poſt ſcelera blanditur.* Vt *libro primo, Officior.* Ambroſius idem: *Si quis filiis deprecantibus motus, & lachrymis coniugis eius inflexus latronem abſoluendum duxerit: innocentes tradit exitio.* Quæ reaſſumit verba textus *in dict. capit. Eſt iniuſta*, inſimul proſequens: *Nonne cum vni indulget indigno,*

plurimos facit ad prolapſionis contagium prouocari? Facilitas enim veniæ incentiuum tribuit delinquendi. Quæ & repetit *in expoſit. Pſalmi* 118. *Octonar.*8. in illud: *Deprecabor vultum tuum, Domine in toto corde meo, col.* 3. *ad finem.* Vtque *Oratoriar inſtitut.lib.*12 *cap.*7. Quintilianus: *Si pœnas ſcelerum expetere fas non eſt; prope eſt vt ſcelera ipſa permiſſa ſint: & licentiam malis dare certe contra bonos mores eſt.* Præterea *conſideremus etiam ne & ipſum deteriorem faciamus cuius miſeremur iniuſtè. Plerumque enim non coërcere delinquentes, maioris auſteritatis eſt, quam ſi vlciſcaris. Traduntur enim in paſſiones ignominiæ, qui cum aliquid inhoneſtum commiſerint, nullum culpæ pretium ferunt,* vt D. Ambroſius expendit *in expoſit. dicti Pſalmi* 118. *Octonar.*4. in illud: *Viam iniquitatis amoue à me, & lege tua miſerere mei.* Inde *Iſaia* 26.*v.*10. dicitur: *Miſereamur impio, & non diſcet Iuſtitiam.*

Ex aduerſo autem, non modo delinquenti ipſi proficua, vtiliſque correptio iuſta; ſed & 34 cæteris. †Namque Vindicta vnius multorum compeſcit audaciam, vt dicunt textus *in l. Bona fides* 31. *in princip. D. depoſit. in l. Aut facta,* 16. *in fine, D. de pœn. in l.* 1. *C. ad legem Iuliam repetund. in l. Quoniam,* 6. *C. ad legem Flauiam, de plagiar. in c. Quapropter,* 47. *in ord.* 2. *q.* 7. *& in cap. Relegentes,* 45. 23. *q.* 5. Eaque ratione *Deuteronom. c.* 13. poſt mortis pœnam ſeductori impoſitam, verſiculo vndecimo additur: *Vt omnis Iſrael audiens, timeat, & nequaquam vltra faciat quippiam huius rei ſimile.* Imperatores Arcadius & Honorius *in l. Prouinciam,* 9. *C. de feriis,* nullos feſtos dies in Dei honorem à ſceleratorum punitione exceptos eſſe volentes, hanc præſtitere rationem: *Quia facillime in hoc Summi Numinis ſperetur venia, per quod multorum ſalus & incolumitas procuratur.* Concors Regia *lex* 35. *tit.* 2. *part.* 3. *verſ. Otroſi dezimos.* Quæ etſi aliam exprimat: *(Porque, ſegun dixeron los ſabios Antiguos: Amigo de Dios es quien enemigo de Dios mata en quaquier tiempo,* iuxta & illud Iuuenalis *Satyra* 13.

Quæ tam feſta dies vt ceſſet prodere furem?)

At concordantis rationem continet ipſam. *Ea enim de cauſa factæ ſunt leges, vt earum metu humana coërceatur audacia, tutaquè ſit inter improbos innocentia, & in ipſis improbis formidato ſupplicio, refrænetur nocendi facultas,* vt inquit textus *in cap.* 1. *diſt.* 4.

Pœnamquè luat formidine pœnæ,

Vt eſt apud Claudianum *in Ruffinum lib.* 2. aut ſaltem auertatur ſupplicio. *Nam qua ratione traduci ad meliora non poſſunt; ſolo metu coërcentur,* vt Quintilianus *Oratoriar. inſtit. lib.* 12. *cap.*7. Etenim

Quid triſtes querimoniæ
Si non ſupplicio culpa reciditur?

Vt *Carmin. lib.* 3. Horatius rogat. *Quid adultero caſtum? Quid furi eſſet tutum? Quid latroni non prauium? Quis non expaueſceret concaua littorum, ſecreta Syluarum? Quid non præſumptio poſſideret, niſi furorem animorum ſub metu pœnæ diſciplina compeſceret?* vt D. Aurelianus expendit *Homil.* 1. *de bono diſciplinæ.* Pœnaquè legis (vt ipſe ibidem:) *non ſolum præſentibus, ſed etiam futuris manum porrigit. Quia peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior erit.* Ac ideo (vt *ſermone* 5. *de lapſis,* Cyprianus: *plectuntur quidam, quo cæteri corrigantur. Exempla ſunt omnium tormenta paucorum.* Veluti *fulmina paucorum periculo cadunt; omnium metu,* vt Seneca *de Clementia lib.* 1. *cap.*8. Nam.

Cum feriant vnum, non vnũ fulmina terrent;
Iunctaquè percuſſo turba pauere ſolet.

Vt Ouidius de Ponto lib. 3. Eleg. 2. ad Cottam. Propterea non facilè remitti pœnam, publicè intereſſe, *ne ad maleficia quiſquam proſiliat,* conſulto dixere Imperatores Dioclet. & Maxim. *in l. Si operis,* 14. *C. de pœnis.* Et ne *per impunitatis audaciam fiant qui nequam fuerant, nequiores,* prouidentia textus *in cap. Vt famæ,* 35. *verſ. Reſpondetur, de ſentent. excommunic.* Namque *Impunitate nutritur audacia,* aſſertore Ambroſio *de Noe & Arca cap.*6. *parum ante medium,* iamquè ſupra ex Bernardo, aliiſquè notamus. *Omniaquè ſub metu diſciplinæ vitia iacent,* Diuo item, Aureliano *Homil.* 1. *de bono diſciplinæ.* Ob cuius defectum, ſuorum temporum calamitatem *lib.* 2. *de Officiis* ſic Cicero plorat: *Niſi multorum impunita ſcelera tuliſſemus; nunquam ad vnum tanta perueniret licentia.*

Infectum delictum reddere pœna non poteſt: cohibere nequitiam audaciamquè deinceps, exemplo & timore poteſt. *Sequitur vltio extinctum: ſed magis proſunt iſta victuris. Nam quoties homicida punitur, non eſt remedium, ſed ſolatium vindicari,* vt Sidonius Apollinarius inquit *lib.*8. *epiſt.*12. *ad Lupum.* Proinde *Magni & ſancti viri quamquam optime ſcirent mortem iſtam, quæ animam diſſoluit à corpore, formidandam non eſſe: ſecundum eorum tamen animum, qui illam timerent; nonnulla peccata morte punierunt. Quo & viuentibus metus incuteretur: & illis, qui morte puniebantur, non ipſa mors noceret, ſed peccatum quod augeri poſſet ſi viueret, diminueretur,* vt ex Auguſtino, textus *in d. cap. Ea vindicta,* 51. *verſ. Magni autem,* 23. *quæſt.* 4. prodit. *In Anania autem Petrus auaritiam ſi potuiſſet corrigere, non puniſſet: ſed dum illum punit, alios corrigit. Voluit enim vt pœna ad vnum; metus autem ad plurimos perueniret* vt *ſermone* 13. *in feſto ſancti Alexij* pandit Ambroſius. Eandemquè iſtius punitionis cauſam, *vt pœna duorum hominum ſit doctrina multorum, lib.* 2. *epiſtolar. epiſt.*18. *ad Demetriadem, de ſeruanda Virginitate,* Hieronymus reddit. *Ideo enim* (vt Clemens Alexandrinus Pedagog. lib.3.c. 8.) *ſunt minæ ac ſupplicia, vt timentes pœnas, à peccatis abſtineamus.* Vt *vnde alius ad tormenta ducitur; à tormento inde alius liberetur,* vt D. Gregorius Moral. lib. 18. cap. 13. *Sicque fit* (poſt pauca ſubdens) *vt qui iniquus viuens multos ad culpam traxerat delectatione peccati: quoſdam moriens à culpa reuocet terrore tormenti.* Præfataquè ratione, *nemo prudens punit quia peccatum eſt; ſed ne peccetur,* Seneca profitetur *de Ira libr.* 1. *cap.* 16. *& libr.* 2. *capite* 31. *in fine* repetit: *Ne homini quidem nocebimus quia peccauit; ſed ne peccet. Neque vnquam ad præteritum,* *ſed ad futurum pœna refertur. Non enim iraſcitur, ſed cauet.* Et ſic *pœna conſtituitur in emendationem hominum*, vt conſultus Paulus ait *in l.Si pœna,10.D.de pœnis.* vt Quintilianus declamat. 174. *Omnis pœna non tam ad delictum pertinet, quam ad exemplum*, futurorumque medelam, & remedij loco,vt Seneca *proxime* inquit:*Omne pœna genus remedij loco admoneo.*Fuitque in *Ethicis* Ariſtotelis ſententia : *Supplicia eſſe medicamenta malorum.*Pœnam, *medicinam quandam improbitatis*; Platonis,cuius mentionem facit Solorzanus *de crimine parricidij cap. 1.col. 3.* 35 Qua † & mali reſipiſcant; & tuta bonorum innocentia ſit, ad meliora excitetur, habeatque in punitione ſolatium, iuxta illud *Pſalmi 57.v.11.Letabitur iuſtus cum viderit vindictam:manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.*Quippe *in peccatorum morientium ſanguine Iuſti lauantur manus:quia dum eorum pœna conſpicitur,conſpicientis vita mundatur*, vt *Moral. lib.18. cap. 13.* D. Gregorius explicat.Illud item:*Vindica ſanguinem ſanctorum tuorum,qui effuſus eſt*,ex Pſalmo 78. *In quo nimirum & nocentibus præſtatur,& patientibus. Illis ſcilicet vt violentiæ piaculum non incurrant:iſtis autem vt diſcrimen ingerendæ calamitatis euadant. Illis, vt contenti propriis, aliena non rapiant:iſtis, vt defenſi pia tuitionis vmbraculo,propria non amittant. Illis, ne lædendo proximo Diuini fauoris in ſe gloriam prouocent:iſtis,vt nefandorum nequitia liberati ſemper gratias agentes, in iubilo Diuinæ laudis exultent.*vt D.Petrus Damianus *epiſtolar.lib.1.epiſt.12.*eleganter ponderat. Vt pacata ſimul Reſpublica exiſtat,ſpinis tribuliſque purgata vireſcat. *Nam punire nocentes, auxilium ferre oppreſſis,optimam ad prohibenda mala facinora viam*;prudenter etiam *rerum Antiquarum lib.2.c.3.*Diodorus Siculus dixit. *Eo enim ſtudio, quo crimen excluditur, innocentia copulatur.* Diuo Ambroſio cenſore *de Abel & Cain. lib.2.c.4.*

Igitur *Diuina & humana lex reuoluatur, & ſecundum quod ibi definitum eſt, feratur ſententia*, vt textus præcipit *in cap.Summopere,11.queſt.3.*Delinquens *pœnam accipiat legibus conſtitutam*, vt textus in cap. Si quem pœnituerit,8.in ord. 2. quæſt. 3. *Iniquitatis vltionem inter ſplendidiores triumphos enumeret* Iudex,ex Hildeberto Cœnoman. Epiſcopo,*d.epiſtola 59.*Iuramenti forma ſeruata:*eos quidem qui innoxij ſunt, vndique innoxios illeſoſque conſeruet : noxiis autem imponat ſupplicium ſecundum legem, & omnem iuſtitiam*, iuris executor fidelis, *in auth. iuſiurandum quod præſtatur ab iis, §.Iuro quoque, coll. 2.* Conſcius *omnes qui legum ſancita violant coërceri debere:ſed grauiſſimè illos, qui publico Magiſtratu in Republica funguntur*,decreto Demoſtenis *Orat.2.contra Ariſt.* Cæteris namque paribus,grauiora ſuperiorum peccata eſſe(ex eo Ieremiæ 5.v.5.*Ecce hi ſimul confregerunt iugum*, cum Diuo Bonauentura) probat Martinus del Rio,cuius latior *Rubric. 15.Annot.fin.n.10.*facienda mentio. 36 Miſericordiam † & iudiciũ cuſtodiat,Oſee monitioni obtemperans *cap.12.v.6.*Bonum operans, quod Dominus requirit, & ſuper victimas extollit.*vtique facere Iudicium, & diligere Miſericordiam Mich.6.v. 7. & 8.* vtriuſque ſectator indeficiens. Quoniam *qui ſequitur Iuſtitiam & Miſericordiam, inueniet vitam, iuſtitiam & gloriam.*Quam pollicetur Sapiens *Prouerbior. 21. v. 21.* Miſericordiæ maximè attentus. *Potes & officio iuriſdictionis tuæ fungi,& Humanitatis meminiſſe*,iuxta Tertullianum *ad Scapulam cap.3.* in eam, quoties per ius licet,inclinans. *Melius* enim *eſt,propter Miſericordiam rationem reddere; quam propter Crudelitatem*, vt textus inquit *in cap. Alligant,12. 26.queſt.7.* & D.Ioan.Chryſoſtomus *Homil.43.in cap.23. Matthæi.*Quod eueniet ni in Miſericordiam inclinatio fiat. *Iuſtitia namque dum ſuum modum excedit, crudelitatis vitium gignit*, Diui Bernardi ſententia, *Meditationum cap.11.*Atque *plerunque Iuſtitia ſi modum non habet, in Crudelitatem cadit*,Diui quoque Gregorij aſſertione *lib. 1.in Ezechielem,Homil.3.col. 2.ad finem.* Quæ videlicet *eſt inclinatio ad aſperiora*, Senecæ definitione,*de Clementia lib.2.c. 4.* Ob quam ab officio remoueri Iudicem poſſe, eoque priuari(cum Puteo de ſyndic. *verb. Crudelitas officialis,cap.1.*)obſeruat Didac. de Matio *in additionib.ad deciſ. Thom Grammat.deciſ. 28. ad num. 26.dict.deciſionis ex numeris ipſius additionis*, 28. Diximuſque *ſupra,Rubrica 6. num. 3.* nimiam id quoque ſeueritatem mereri, quæ iuxta prædicta, crudelitati accedit.

Modus itaque deſignatus tenendus:*ne ſi aliter agere fortaſſe volueris, tranſeat in crudelitatem correctio, & perdas quos emendare deſideras. Sic enim vulnus debes abſcindere, vt non poſſis vlcerare, quod ſanum eſt : ne ſi plus quam res exigit,ferrum impreſſeris, noceas cum prodeſſe feſtinas. Ipſa enim in te dulcedo cauta,non remiſſa ſit : correctio verò diligens ſit,non ſeuera. Sed ſic alterum condiatur ab altero; vt & boni habeant amando, quod caueant; & praui metuendo, quod diligant.* Gregorij inſtructione *epiſtolar.lib.9.epiſt. 8.* Bononi Abbati monaſterij Lirinenſis. *Ipſa ergo Iuſtitia verè Iuſtitia eſt,quæ ſe temperantiæ fræno moderatur, vt in zelo quo quiſque feruet, ſit etiam temperans, ne ſi plus ferueat,perdat Iuſtitiam, cuius ſeruare moderamina ignorat*,ipſiuſmet documento,*lib. 1.in Ezechielem,d.Homil.3.col.1.*in fine.*Hinc inde* (ex ipſo pariter, Moral.lib.24.cap.15.)*ſe qui præſunt,circumſpiciant,vt quædam leuiter correpta tolerent, nec tamen diſciplinæ vincula eadem lenitate diſſoluant:vt quædam tolerando diſſimulent,nec tamen ea creſcere diſſimulando permittant. Laborioſa ſunt iſta, & niſi Diuina Gratia fulciat, ad cuſtodiendum difficilia.*

Hanc ad Pietatem inclinationem (etiam dum *Immiſericordem* Iuſtitiæ effigies Iudicem repreſentat)nullatenus excludit, ſed expetit, omne ius deſiderat : indiſcretam iniuſtamvè Miſericordiam (vt Sacri Canones vocant) excludit,damnat, vt latè comprobatum eſt, contrariiſquè ſatis argumentis factum.

VTRVM AMICITIÆ SALtem ratione pœnam minuere Iudicibus liceat?

SVMMARIVM.

1 *Affirmatina ſententia proponitur.* & numero 2. 3. & 4. *Contraria* ex numero 5. vſque ad numerum 14. excluſiuè. *Temperatur, & intelligitur exinde.*

2 *Amicorum rogatus an minuendarum pœnarum cauſa præſtet? Et an ad id ſæpe Sancti interpoſuerint preces?*

3 *Propter conſanguinitatem à rigore iuris quandoque recedere licet.*

4 *Amicitiæ vinculum prævalidum, neque vlla ex parte ſanguinis viribus inferius, imo ſæpe potentius.*

5 *Nec odio pœnas exaſperare, nec gratia temperare licet.*

6 *Per gratiam vel amorem iudicans, vt pretio corruptus, per ſordes dicitur iudicare.*

Quot ſint munerum acceptiones? ibi.

7 *In iudicio non ad perſonam, ſed ad cauſam reſpiciendum eſt. Gratia abeſſe, cauſæ merita diſcerni debent.*

8 *Eadem res, idemvè delictum amore, vel gratia diverſo iure cenſeri non debet.*

Multa quibuſdam proſunt, quæ aliis nocent. ibi.

Vbi ius diſcriminat, ſumma æqualitas æquitaſvè, ſumma iniquitas. ibidem.

Areopagitæ quare nocte iudicarint? ibid.

9 *Amicitiam & frequentem cum ſubditis familiaritatem, cur iura prohibeant, quem quamvè eorum inuiſere?*

10 *Nullus in ea provincia cuius exiſtit provincialis, vel oriundus eſt, aut in qua larem, ſeu domicilium habet, vxoremvè duxerit, Magiſtratum gerere valet. Et quare? Quid apud Chinenſes?* & num. 12.

11 *Ab officio fiſcali originarij arcendi. Et quare?*

13 *Ex familiaritate veniens affectio, veritatem impedire ſolet.*

14 *Intellectus textus* in cap. 3. de offic. legat. In cap. clerico, diſt. 50. in cap. Miror, 17. quæſt. 4. In cap. veniam, 35. quæſt. 9. *& numeris ſeqq. vſque ad numerum* 20.

Princeps an pœnas pro arbitrio, vel qualiter temperare, & remittere poſſit? ibidem & num. 15.

16 *Amicitia ex virtute, meritiſque proveniens an pœnæ remiſſioni locum faciat?*

17 *Prælatorum exceſſus, & mors caſualis extra ordinem, proque Iudicantis arbitrio puniuntur.*

18 *In arbitrariis licet Iudici iuxta rationabilem animi ſui motum pœnas temperare.*

Importunitas ſæpe rogantis ad extorquendum quod poſtulat, vicem tenet meriti. ibi.

19 *In criminalibus arbitrariis aliquid gratificationi ob amicitiam intra iuſtitiæ limites locus eſt; & intra eos, amicorum rogatibus licet Iudici ſe inclinare: in non arbitrariis periculoſum eſt preces interponere. Quid in civilibus arbitrariis?* ibidem *remiſſiuè.*

Sententiam ex falſis actis, falſiſque allegationibus latam non ſolum ſupremus Princeps, ſed etiam inferior ordinarius Iudex revocare valet. ibid.

20 *Vt gratificationi locus ſit, deſideratur ne reus ſit ſolitus delinquere, aut incorrigibilis videatur: quia tunc augeri pœna potius debet.*

21 *Ne ſit delictum atrox, cuius vindicta ad partis, vel Reipublicæ inſtantiam facienda ſit.*

22 *Ne remiſſio aut extenuatio pœnæ pecuniariæ parti vel fiſco applicandæ fiat; arbitrium licet amplum habeat Iudex.*

23 *Ne in arbitrio à ſolito Iudex recedat; ſeu recedat quantum minus fieri poteſt.*

24 *Pœnam temperaturus de maioribus Magiſtratibus eſſe debet.* & numer. 25. & 26.

27 *Quæ ad id inter maiores minoreſque Magiſtratus differentia extet?*

28 *Poſt ſententiam pœnam non valet temperare Iudex. An & quando Princeps?*

29 *Indicta ab ordinario Iudice multa poterit ex cauſa remitti.*

30 *Præfinitam à lege pœnam an mutare, vel minuere Iudici liceat?* remiſſiuè.

Charondæ & Zaleuci memorabilia facta ne legum pœnæ aliqua etiam ex parte deciderent. ibi.

ANNOTATIO II.

RESTRICTIONEM proxime dictis † Amicitiam præſtare, 1 & in quæſtionis huius affirmatiuam partem trahere; primo probat textus *in cap. 3. de officio legati*, vbi pœnam exceſſus à delegato commiſſi, condignamque pro eo imponendam, ob illius Pontifex dilectionem remiſit; remiſſionis cauſam his verbis exprimere non dedignatus: *Niſi ſpecialis illa dilectio quam ad perſonam tuam habuimus, & habemus, iuſtum motum animi noſtri temperaret; pœna docente, cognoſceres quantum exceſſeris.* Ex quo ſimpliciter *Gloſſa prima* deducit: *Amicitiæ ratione pœnam remittere Iudicem poſſe.* Quam ſequuntur, ſingularem & notabilem prædicantes, Innocentius, Baldus, & Antonius de Butrio *ibi*, Ioannes Faber, Iaſo, Romanus, & alij, quos refert Tiraquellus *de pœnis temperand. cauſa 16. num. 1. & 2.* Iulius Clar. *ſententiar. lib. 5. §. fin. quæſt. 6. num. 35. verſ.*

Legitur etiam, Petr. Rebuff. *de priuileg. ſcholaſtic. priuilegio* 104. *numer.* 23. & Matienzius *in Dialogo Relator.* 3. *part. cap.* 19. *num.* 1.

2 Secundo † probat textus *in cap. Clerico*, 37. *diſt.* 50. Vbi ſic Vrbanus Secundus: *Clerico iaciente lapidem, puer dicitur interemptus: Nos pro Amore tuo in ſuo ordine eum permanere permittimus.* Similes textus *in cap. Miror*, 8. *in ord.* 17. *quæſt.* 4. ſumptus ex Diuo Auguſtino *epiſtola* 187. *ad Bonifacium*, dicente: *Quo inſtigante facere auſus es? Hominem de eccleſia rapuiſti? tuus ſi de tuo amico forte præſumeret fugitiuus, poſſet proculdubio interceſſoris cauſa veniam promereri.* & textus *in cap. Veniamus*, 5. *in ord.* 35. *quæſt.* 9. Ex quibus apparet, non modo amicitiam delinquentis cum Iudice id operari; ſed & cum aliis, qui pro delinquentibus intercedunt. Hancque vnam minuendarum pœnarũ cauſam amicorum rogatus præſtare, tradit Tiraquellus *de pœnis temperandis, cauſa* 17. Ad idque ſæpe eos interpoſuiſſe Sanctos, Ambroſium, Auguſtinum, Antonium &c. produnt Salas *de legib. quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 8. *in principio*, & Suarez *eodem tract. lib.* 5. *cap.* 11. *in princip.* & pulchris adductis auctoritatibus, *de Religione tom.* 4. *lib.* 9. *cap.* 9. *de cura iuuandi proximos in articulo mortis, num.* 10. & 11. Quibus non poſſum non addere Sancti Ambroſij ab ipſis non tractam; *epiſtolar. lib.* 8. *epiſtola* 62. Euſebio Epiſcopo in id ſic factum recenſentis: *Apparitor præfecturæ, qui propter operas portuenſes offenſam contraxerat, iam in portum nauigat; opportunè autem aduenit. Nam ſimul vt accepi litteras tuas, vidi Præfectum, rogaui pro eo, ignouit illico, iuſſit retrahi epiſtolam, quam de facultatibus eius publicandis dictauerat.* Quod quidem non facerent (dicunt, arguuntque citati) ſi Iudices temperare rigorem ad eorum interceſſiones iure non valerent.

3 Tertio, † quia propter conſanguinitatem à rigore iuris licet quandoque recedere, eiuſque pœnam temperare, ex *lege* 1. & 2. *D. de receptatorib. l. qui cum vno*, 4. *§. fin. D. de re milit.* cum ſimilibus adductis à Nobis *in repetit. legis Miles ad ſororem*, 77. *D. de legat.* 2. *verbo Miles ad ſororem, num.* 63. *cum ſequentibus*: & ſic pariter propter amicitiam: 4 † *cuius eſt vinculum potens & prævalidum; nec vlla ex parte ſanguinis viribus inferius*, vt Valerius Maximus inquit *lib.* 4. *cap.* 7. *in principio.* Imo ſæpe potentius: De vnoque ad aliud procedit argumentum, & vtrumque iiſdem regulis metitur, vt eſt frequens Doctorum aſſertio, multis iuribus comprobata, ornataque à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit. A. num.* 246. & *ſeqq. dictaque repetitione*, & *verbo Miles ad ſororem, num.* 32. 33. & 74. Quo quidem argumento, Amicitiam locum pœnæ facere temperamento, Auileſius dixit *in cap. primo Prætorum, num.* 10. *verſ. quid ergo, pag.* 41. *col.* 2. *in princip.* Et ſuadent alia, quæ dicenda ſuperſunt *Rubrica* 14. *Annot.* 8.

Contraria verior ſententia eſt, & ex late deductis Annotatione præcedenti, & ex ſequentibus.

Primo, † quia vt odio pœnas exaſperare vel augere non licet: ita nec propter amicitiam à legum ſeueritate diſcedere, præſcriptaſque ab eis pœnas temperare, *cap.* 1. 15. *quæſt.* 7. *cap. De Eccleſiaſticis*, 8. *in ord.* 25. *quæſt.* 2. *cap. quatuor*, 78. 11. *quæſt.* 3. *cap.* 1. *de re iudic. lib.* 6. Proſequuntur latè Simancas *de Republica lib.* 6. *cap.* 7. Cabreros *de metu lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 25. & 26. Maſtril. *de Magiſtratib. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 100. & *ſeqq.* aliique penès ipſos. Mihi pro multis Ambroſius *de officiis lib.* 3. *cap.* 16. iſto in caſu hanc Amicitiæ præfiniens legem: *Amicus neque noxio gratificare debet; neque innocenti inſidiari.* Sic 5

Iuſtique tenorem
Flectere non odium cogit, non gratia ſuadet.

vt eſt apud Claudianum *Panegyri in Manlij Theodoſij Conſulatu.*

Pari inde modo † per gratiam, vel amorem 6 iudicans, vt pretio corruptus, per Sordes dicitur iudicare. *Tres enim ſunt acceptiones munerum, ad quas ex fraude feſtinatur. Munus namque à corde eſt, captata gratia à cogitatione: Munus ab ore eſt, gloria per fauorem: Munus ex Manu eſt, præmium per dationem.* Vt illud Iſaiæ 33. *Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere*, Diuus Gregorius explicat *Moralium lib.* 9. *cap.* 17. continuo iungens: *Sed Iuſtus quiſque ab omni munere manus excutit, quia in eo quod recte agit, nec ab humano corde inanem gloriam, nec ab ore laudem, nec à manu recipere donationem quærit.* Prædictaque aſſertio Diocletiani & Maximiani Imperatorum reſponſo comprobatur *in l.* 3. *C. de recep. arbitr.* dicentium: *Arbitrorum ex compromiſſo ſententiæ non obtemperans, ſi Sordes, vel euidens Gratia eorum, qui arbitrati ſunt, interceſſit: aduerſus filiam tuam agentem ex ſtipulatu, exceptione doli mali vti poteris.* Probamuſque latius *infra Rubrica* 12. *Annot. vnic. num.* 5. & *Rubrica* 14. *Annot.* 8. *num.* 10. Nam & *Pecunia perſuadet, & Gratia*, vt ait Quintilianus *oratoriar. inſtit. lib.* 2. *cap.* 16. Etſi malitiam addat pecuniæ receptio, vt *dicta Rubrica* 12. *num.* 11. & 12. aduertimus. *Non enim ad perſonam*, † 7 *ſed ad cauſam reſpiciendum Iudici eſt*, *cap. fin. de offic. legat.* Recta enim ratio exigit vt *in iudicio Gratia abſit, cauſæ merita diſcernantur*, Diuuſque Ambroſius exigit *libro primo officiorum.* Et ſic *an diues, an pauper ſit, cauſam reſpice, non perſonam*, eiuſdem monitu *epiſtolar. lib.* 4. *epiſtola* 29. *Floriano*, Etenim *vnuſquiſque non hominum, ſed rerum pondere iudicandus eſt*, vt Diuus Hieronymus inquit *epiſtolar. lib.* 3. *epiſt. ad Saluinam.* Ne Amicitia vel Gratia eadem res, idemve delictum † diuerſo iure cenſeatur, contra vul- 8 garia iura relata à Nobis *in Axiomatib. iuris, lit. F. numer.* 44. & *lit. I, n.* 159. Ne (vt *officior. lib.* 1. inconueniens Cicero repreſentat) *iiſdem de cauſis alij plectantur; alij nec appellentur quidem.* Et vt apud Senecam de Ira lib. 1. cap. 15. *Non paria patiuntur, qui*

qui paria commiſeram. Vt apud Iuuenalem *Satyra* 13.

Ille crucem pretium ſceleris tulit, hic diadema.

apud Terentium *in Adelph.*

Huic licet impune facere: illi non licet.
Non quòd diſſimilis res ſit; ſed quod qui facit.

Cum eiuſdem noxiæ eadem tractatio deberet interuenire, vt *in Apologet. aduerſus Gentes, cap. 2. in princip.* Tertullianus arguit. Et iterum *lib. de Patientia c. 10. Par factum par habet meritum.*

An commotæ crimine mentis
Abſolues hominem, & ſceleris damnabis eundem.

vt percontatur Horatius *ſermonum lib. 2. Satyr. 3.* Etſi enim diſſimilis perſonarū conditio diſſimilitudinem pœnæ ſæpè inducat (*l. Aut facta, 16. §. Perſona, D. de pœnis, l. 8. tit. 31. part. 7. Sæpe namque*, vt in prologo tertiæ partis curæ Paſtoralis Diuus Gregorius exorditur; *aliis officiunt, quæ aliis proſunt. Quia & plerumque herbæ quæ hæc animalia enutriunt, alia occidunt; & lenis ſibilus equos mitigat, catulos inſtigat: & medicamentum quod hunc morbum imminuit; alteri vires iungit: & panis qui vitam fortium roborat; paruulorum necat.*) Summaque inde æqualitas ſumma inæqualitas, ſeu iniquitas ſit, non ſeruato diſcrimine; tuncque *nihil ſit tam inæquale quam æqualitas ipſa*, Plinij problemate *lib. 2. epiſt. 12. Ariano ſuo*: & inæqualitas æqualitatis genus eſſe ſolet, eiuſque tenet vices, vt *elapſa Annotatione* prædiximus *numero* 23. & ex eo *Canticorum 2. v. 4. Ordinauit in me charitatem*, comprobat Celada *in Iudith cap. 15. §. 29. num.* 136. At non pro voluntate, ſed pro iure, proque ratione: quæ non diſcrimen priuato tribuit amori, vel gratiæ, ſed cauſæ. Æquum enim ſeruari & conſtitui vult, niſi inæqualitatis cauſa à iure approbata exiſtat. Quæ & ratio quondam C. Claudio exſtitit ſalutaris. Eodem enim crimine C. Claudio & Ti. Graccho impetitis; alium damnare, alium abſoluere in votis fuerat, & obtineret, niſi Gracchus idem egregia & libera voce, cumque iuramento profeſſus eſſet: *Collega ſuo damnato, eandem ipſum fore pœnam ſubiturum.* Succeſſum ita *lib. 6. c. 5. §. 3.* Valerius Maximus prodit: *Cum Ti. Gracchus & C. Claudius ob nimis ſeuerè geſtam cenſuram cum C. Claudio, maiorem ciuitatis partem exaſperaſſent: diem his P. Rutilius Tribunus plebis perduellionis ad populum dixit, præter communem conſternationem, priuata etiam ira accenſus, quia neceſſarium eius ex publico loco parietem demoliri iuſſerant. Quo in iudicio primæ claſſis Centuriæ Claudium apertè damnabant: de Gracchi abſolutione vniuerſæ conſentire videbantur. Qui clara voce iurauit:* Si de collega ſuo grauius eſſet iudicatum in factis paribus, ſe eandem cum illo pœnam ſubiturum. *Ea que Iuſtitia tota illa tempeſtas ab vtriuſque fortunis & capite depulſa eſt.*

Dictaque ratione, vt cauſis potius quam perſonis intenderent; Areopagitas noctu, inque tenebris iudicare ſolitos; & iam *de priuilegiis pauper. 1. p. quæſt. 55. numero tertio* notaſſe recordamur; & Iuſtitiæ effigies *oculis ſubclauſis* depicta oſtendit. Ab Alciato *Emblemate* 144. ſolis auribus abſque oculis formata, ea ſignificatione:

Cæcus at eſt Princeps, quod ſolis auribus abſque
Affectu, conſtans iuſſa Senatus agit.

Ægyptij quoque ea de cauſa cum Iuſtitiam pingebant, illius abſcondebant in cælo faciem. Thebani eam oculis in cœlum eleuatis referebant, vt Plutarchus auctor eſt *Moral. lib.* 1. Id ipſum inſequens, ex eo *Geneſis* 19. *v. 1. Venerunt duo Angeli ſodomam veſpere*, nouiter ſic *ibidem* comprobat Ioannes de la Haye: *Ecce dum it perditum Sodomitas, ſub noctem venit: cum benefacturus Abrahæ, veniat ſub meridiem: apparuit enim ei ſedenti in oſtio Tabernaculi ſub ipſo feruore diei. Cur circa nocturnum tempus ingreditur Deus in Angelis Sodomam? Nonne vt Iudex ad puniendos ſontes acceſſerat? Bene ergo dicitur, quod tempore veſpertino venit. Quia oportet, qui punit, aſpectum cohibere, ne miſericordia nocentium ſpecie moueatur, vt affectus hominum, qui puniendi ſunt, non videat, nec moueatur eorum miſeria, & à ſupplicio ferendo deſiſtat.* Confirmatque hoc idem ipſemet iterum *Exodi 3. v. 6. Ego ſum Deus patris tui* &c. *Abſcondit Moyſes faciem ſuam. Conceptu* 138. Iudici enim expedit, neſcire reum, ſcire reatum. Nam *qui cognoſcit* in iudicio faciem, non bene facit: iſte & pro bucella panis deſerit veritatem, aſſertione Sapientis *Prouerbior. c. 28. v. 21.*

9 Ea quoque de cauſa † amicitiam & frequentem familiaritatem Iudicibus cum ſubditis vetat *lex obſeruandum, 19. D. de offic. Præſid.* & *lex 58. lib. 2. tit. 15. in ſummario collectionis Indiarum*, præcipiens: *Que los Oydores en el gouierno de ſus perſonas guarden la moderacion que ſon obligados, atendiendo a lo que deben a rectos y buenos Iuezes y Miniſtros: eſcuſando amiſtades, conuerſaciones, y correſpondencias.* Quo & prohibitio reſpicit inuiſendi quemquam, Auditoribus impoſita à *lege 38. tit. 15. eiuſdem ſummarij Indicæ collectionis.*

10 Prohibitio pariter communis & Regij iuris, † ne quis in ea prouincia cuius exiſtit prouincialis, vel oriundus eſt, Magiſtratum gerat, contenta *in lege Si cui*, 38. *D. ex quib. cauſ. maiores, in l. fin. D. de crimin. ſacrileg. in l. 11. tit. 18. part. 1. in l. 4. tit. 6. lib. 3. nouæ Reg. collection.* eam ad Iudicum vicarios, ſatellites, ſeu Alguacellos extendens. Apudque Chinenſes idipſum, eademque ratione *ſecunda parte hiſtoriæ orientalis* his verbis Ioann. Hugen. ſancitum prodit: *Lege cautum eſt apud illos, ne quis in patria ſua officium procuret, neuè eam Regis nomine gubernet, aut Magiſtratum ibi obeat. Quod Rex hanc ob cauſam*

ſam fieri voluit, ne ſcilicet amicorum affectibus indulgentes, vel à Iuſtitia deflectant, aut Regi rebelles fiant.

11 Ipſa quoque de cauſa † ab officio Fiſcali originarium arcendum: *Ne aut gratioſus, aut calamitoſus apud ſuos eſſe appareat*, Paulus reſpondit, cuius meminimus *tertia parte de priuileg. miſerabil. perſonar. quæſt.* 15. *num.* 54. latius hypotheſis huius diſcurſu protenſo.

12 Neque ex prouincia ſolum oriundi à dictorum munerum adminiſtratione inibi gerenda arcentur : ſed etiam ſi larem ſolum † in ea conſtituerint, ea ſimul ratione, Imperatoris Conſtantini decreto *in l.* 3. *C. de diuerſ. offici. & apparitor. indic. lib.* 12. Vel ſi vxorem inde oriundam, vel ibi domicilium habentem matrimonio copularint: quod dum in prouincia adminiſtrant, facere prohibentur, & præſumptam concuſſionem, ſeu metum principaliter tollendi ratione; & hac, quam proſequimur, ex *lege ſi quis officium*, 38. *l. Præfectus*, 63. *D. de ritu nuptiar. l. Etſi contra*, 6. *C. de nuptiis*, *l. vnica C. ſi Rector prouinciæ*, *l.* 6. *tit.* 7. *part.* 3. *l.* 2. *tit.* 14. *part.* 4. *verſ. E eſtos ſon*, *l.* 25. *tit.* 4. *lib.* 2. *noua Reg. collection. l.* 66. *tit.* 15. *lib.* 2. *ſummarij Indici.* Quæ filios quoque matrimonio locare cum ſubditis, Senatores vetant, vt & de iure communi prohibitio extabat *in l. qui in prouincia*, 57. *D. de ritu nuptiar.* Ex duplici proxime deſignata cauſa, quam pariter cum multis à ſe relatis deſignat Solorzanus *de Indiarum gubernatione tomo* 2. *lib.* 4. *cap.* 4. *numer.* 57. *& ſequentibus*, alios etiam enumerans Cabreros *de metu lib.* 2. *cap.* 29. *numero* 87. *&* 88.

Adeo Iudicum cum ſubditis familiarita-
13 tem lex auertit, † amicitiæ potentes vere-
tur affectus; viciſſitudinis nexu liberos; ſan-
guinis vinculis deſiderat expeditos; ex fa-
miliaritate fluentem affectionem veritatem
impedire ſolere cognoſcens, vt profert textus
in cap. Accuſatores, 3. *in ord.* 12. 3. *quæſt.* 5.
cum cæteris iam relatis, aliiſque reponendis
Rubrica 14. *Annotatione* 8. ſententiam iſtam
reddentibus firmiorem : cum temperamento
tamen, quod ex contrariorum ſolutione con-
ſtabit.

14 Non itaque aduerſus eam obſtant primum & ſecundum argumentum † ex *cap.* 3. *de officio legati*, *cap. Clerico*, 50. *diſt. cap. Miror*, 17. *quæſt.* 4. *& c. Veniam*, 35. *quæſt.* 9. formatum. Quæ iura multi in Principe intelligi voluerunt, cui veluti legis condendæ, & abrogandæ ius eſt, cuiuſque arbitrio pœnæ relictæ ſunt, *l.* 1. *C. de Summa Trinit.* vt (ex Andræa Barbatia *in c. Riminaldus*, *de teſtament.*) obſeruat Tiraquellus *de pœnis temperandis, d. cauſa* 16. *num.* 3. & Iulius Clarus *ſententiar. d. lib.* 5. *§. fin. quæſt.* 60. *num.* 35. *verſ. Legitur etiam.*

Cui tamen ſolutioni & intellectui neque Iuriſtæ omnino, neque Theologi aſſentiunt. De Iuriſtis conſtat apud Tiraquellum eundem *dicto loco, num.* 4. de Theologis, apud Ioannem de Salas *de legibus*, *d. quæſt.* 96. *tract.* 14. *diſput.* 15. *ſect.* 8. *num.* 108. Vbi cum de diſcrimine iſto inter Supremum Principem, & inferiorem Iudicem hac in ſpecie mentionem feciſſet; adiecit : *At in foro conſcientiæ videtur difficilis illa differentia. Et ita Sotus ſuprà indifferenter de vtroque loquitur. Quia vel eſt ſermo de ſola voluntate ſine cauſa, vel ex cauſa iuſta: Prior etiam Principi non licet, quia lege iuſta obligatur quoad vim directiuam: poſteriori autem modo etiam inferior Iudex poterit interdum remittere pœnam.* Hæc à Suarez, vt videtur, mutuatus, *eodem tractatu, lib.* 5. *c.* 11. *n.* 8.

Quamuis autem neque Princeps pro ar-
bitrio ſeu libito *legum pœnas remittere, aut*
temperare, regulariter, ſalua conſcientia poſ-
ſit : facilius tamen † poteſt facere Princeps 15
quam Iudex inferior. Nam hic ſolum poteſt in
caſibus expreſſis, vel conſuetudine receptis, aut
per modum epicheiæ, quando non eſt facilis re-
curſus ad ſuperiorem: Princeps verò habet ſu-
premam poteſtatem & ad interpretandum le-
gem, & ad diſpenſandum ex cauſa rationabi-
li. Vnde inferior vix poteſt minuere pœnam,
niſi quando tenetur: Princeps autem poteſt di-
ſpenſare etiam ſi non teneatur. Vnde aliquan-
do poteſt iuſte id facere in gratiam ſubdito-
rum, vt ſe illis oſtendat benignum, & liberalem
&c. Hæc pariter Salas *vbi proxime, num.* 109.
ex eodemmet Suarez *eodem ipſo loco, num.* 9.
Cum quibus conuenit Martinus Bonacin.
in octauo Decalogi præcepto, diſput. 10. *quæſt.*
2. *punct.* 7. *num.* 3. aliis quoque relatis. Simili-
ter (Diui Thomæ auctoritate, 2. 2. *quæſt.* 67.
art. 4.) Ioan. Azorius *inſtitution. moral.* 3. *p.*
lib. 13. *cap.* 23. *dub.* 3. Petr. à Ledeſm. 2. *p.*
ſumm. tit. 8. *Iuſtitia commutatiua, cap.* 22. *col.*
7. *concluſ.* 6. *pag. mihi* 459. Diximuſque latius
Annotatione præcedenti, num. 5. *& ſeqq.* Quod
elegans comprobat textus (à nemine, quem
viderim, memoratus) *in capit. fin. §. fin.* 22.
quæſt. 2. Saulis mortis pœnam deſtina-
tam in filium ob edicti iurati in tranſ-
greſſorem comminantis mortem; ad po-
puli preces condonatam enarrans. Qui
nec periuri; nec iniuſti reprehenditur :
quia pœnam *non carnali affectu, ſed po-*
puli ſupplicatione reuocauit. Conuenit etiam
Diui Gregorij proxime referenda Aucto-
ritas.

16 Alij indiſtinctè † non modo in Principe, ſed etiam in Iudicibus quoque inferioribus prædicta iura intelligunt. Quia textus *in d. capit. Miror*, non in Supremo Principe loquitur : temperareque inferiores iſtos pœnam ob amicitiam aliquatenus poſſe dicunt, ſi non tam ex particulari affectione, quam ex virtute, meritiſque amicitia prouenerit : tuncque nec perſonarum acceptionem committi, cum id ſibi merita poſcant, id illis ius concedat *in l. Non omnis*, 5. *D. de re milit.* Tradit plene Tiraquellus *de pœnis temperandis d. cauſa* 16. *num.* 5. *cauſa* 49. *&* 51. Maximeque huic aſſertioni conducit, & auxiliatur Diui Gregorij ſententia *Moral. lib.* 5. *cap.* 10. dicentis : *Nonnunquam etiam qui bene præeſt, dum ſubiectorum populorum confuſione concutitur, ad*

diſpenſationis condeſcenſionem ex ſola dilectione promouetur. Quodque *Prouerbior. capit. 25. v. 10.* Sapiens dixit : *Gratia & Amicitia liberant:quas tibi ſerua , ne exprobrabilis fias.*

Alia item ratio (à nemine pariter quem viderim, tacta)in hanc ſententiam trahit, & oppoſitis iuribus præbet intellectum. Quia 17 † in eorum ſpecie non pœna aliqua determinata exiſtit,ſed arbitraria. Prælatorum enim exceſſus,de quibus *in cap. 3. de officio legati,* hanc naturã induunt,extra ordinemque puniri dicunt textus *in cap.1.& ibi Gloſſa verbo Puniemus,de exceſſib.Prælator.in auth.de ſanctiſſim.Epiſcop.§.omnibus autem,coll.9.* Ita & in caſu *dicti capitis Clerico*,cuius delicti pœnam arbitrariam eſſe,oſtendit textus *in c. ſignificaſti,16.de homicid. voluntar. vel caſuali, & ibi Gloſſa verbo competentem*.Quem ſimiliter textus *in d.c.Miror*,recipit intellectum.

18 In arbitrariis autem†licet Iudicibus iuxta animi ſui rationabilem motum pœnas temperare. Nam *quibus nulla ſpecialis pœna reſcriptis Principalibus impoſita eſt ; idcirco , cauſa cognita,liberum erit arbitrium ſtatuendi ei qui cognoſcit*, vt textus ait *in l. 1. §.Expilatores,D. de effractorib. & expilatorib.* Similitèr *in l. 1.§. Ait Prætor, De de iure deliber. & in l.Si quis reum , D.de cuſtod. & exhibit.reor.*Egimuſque latius *Annotatione præcedenti*.Quamuis enim iniuſtum nihil amicitiæ intuitu faciendum ſit:at *ſunt quæ neceſſario à nobis rogantium aut extorquentium importunitas aut neceſſitas meretur*.Diui Bernardi iudicio *de conſideratione,ad Eugenium lib. 4.cap.4.*In iſtis quidem ſine diſcrimine Iuſti- 19 tiæ.Aliquali enim gratificationi † intra eius limites Amicitiam locum in criminalibus arbitrariis facere,poſſeque Iudices eo modo, ſeu moderamine , aliquatenus mitius cum amico tunc agere , ſeu amicorum rogatibus inclinati ; & amicos licitè in id interponere preces(iuxta honeſtum licitumque rogandi modum,quem à Maioribus ſeruatum Cicero refert *de officiis lib. 3. pag. mihi* 103.nempe : *quæ ſalua fide facere poſſit* :) Iuriſtarum , & Theologorum aſſertio eſt.Sic Iulius Clar.*ſententiar.d.lib.5.quæſt. 60. num.* 35. Sebaſtian. de Medic. *in repetit. cap. Erit autem , 4. diſt. num.* 113.Carol.de Graſ. *in tract. de effectib. amicit. num.* 238. Ioan.de Salas *d. quæſt. 96. tract.14.diſput.15.ſect.8.in fine*, verba hæc proferens:*Generatim peti poteſt,vt tantundem de pœna remittat, quantum intra latitudinem Iuſtitiæ fieri potuerit,ſiue in modo , aut tempore,eis,vel aliis circunſtantiis,quæ frequenter ex Iudicis voluntate pendent*.formaliter, pro more,à Suarez deſumpta,*dicto lib. 5. cap. 11. num.10. in fine*. Recentius Cardinalis à Lugo *de iuſtit.& iure,2.p.diſput.37.ſect.8.num.* 96.Bonacin. *circa octau. Decalog.præceptum, d.diſput.10.quæſt.2.puncto 7.num.7*.Qui(cum Valentia *to.3.diſput.5.quæſt.11.ad finem*,Soto *de iuſtit.& iure,q.4.art.4.ad primum*, Claui Regia *lib. 2.c.12.n.3*.Salone *2.2.q.67.art. 4. concluſ.* 2.Reginaldo , & aliis)periculoſum eſſe aduertit apud Iudices intercedere in his quæ ab eorum arbitrio non dependent,vt & Lugo *ſupra*. Quia

Vincuntur molli pectora dura prece.

vt Tibullus inquit *lib.3.Eleg. 4.*In his quæ dependent,& peti,& fieri aliquam gratificationem amicitiæ reſpectu poſſe,intra limites, vt diximus iuſtitiæ.Ita pariliter Dominicus Bañez *in 2.2.Diui Thomæ,quæſt.67.art. 4. in princip.verſ.Tertio nota.ad finem*,vbi ſic : *Et in huiuſmodi pœnis habent locum preces proborum virorum,vt Iudex minuat pœnam , quæ in eius arbitrio ponitur.Hoc enim conforme eſt legi quid ergo,§.Pœna , D. de his qui not. infamia,& cap.At ſi clerici,de iudic.* Sic in effectu Thom. Sanchez *conſilior. moral.6.cap. 1. dub.22. per totum*,nemine alio præter Caſtrum *de lege pœnali* (pleniſſime hac de re agentem,lateque eam diſputantem *lib.2.cap. 13.per totum*)relato.De qua etiam apud Ioannem Paulum Xamar *de offic.Iudic.& Aduoc. p.1.quæſt.18.num.82*.(nullo quoque alio præter Morlam *in empor.iuris p.1.quæſt.10. num.* 20.adducto)Martinum Nauarrum *de datis & promiſſis pro iuſtitia vel gratia , notabili 12. num.27.verſ.A quo vitio,& ſequenti* , Petrum à Ledeſma *2.p. ſumm.tract.8.Iuſtitia commutatiua,cap. 22.col.7.concluſ.6. pag. mihi 459*. aduertentem:*Que quando no es licito al Iuez remitir la pena del Derecho: tambien es pecado que otro qualquiera lepida que la relaje*.in arbitrariis conſequenter excuſat. Eſtque pro aſſertione præfata textus *in cap.Prodeſt, 4.in ord.23. quæſt. 5.* ex D. Auguſtino deductus *epiſt.54. ad Macedonium* , dicente : *Prodeſt & ſeueritas veſtra,cuius miniſterio quies adiuuatur & noſtra : prodeſt & interceſſio noſtra , cuius miniſterio ſeueritas temperatur & veſtra.* Et ſic *vbicunque iuris clementia eſt, habet locum precatio*,vt optimè Quintilianus *Oratoriarum inſtitution.lib.7.c.5*.Claudianus etiam *Panegyri in Manlij Theodoſij Conſulatu* vult vt ſit Rector

Perdurus iniquas
Accepiſſe preces : rurſus quæ digna petita,
Largitor facilis.
Iniuſtaque nunquam
Largiri ſociis,

prædicat iuſtum,*in laudes Stiliconis Panegyri* 2.Quamque periculoſum ſit aut preces pro litigantibus aliter interponere; aut Iudicibus eas recipere,& exequi,iam diximus,& maxime in Eccleſiaſticis ordinibus , aut beneficiis,dicemus *Annotatione ſequenti.* Quidque in ciuilibus etiam arbitrariis *Rubrica* 14.*Annotatione* 8.

Nunc pro relato in criminalibus placito non poſſum non Sancti Annonis Archiepiſcopi Coloniæ Agrippinenſis,& ſeuerum iudicium,& ob amorem,in eo gratificationem & temperamentum referre , quod *in Cathechiſmo hiſtoriali p.2.cap.3.tit.115.§. 3.* Antonius Dauroult.ſic litteris mandauit. *Contigit Iudices Alti Iudicij Colonenſis,pauperculæ cuidam mulieri iniquam ferre ſententiam. Mulier queſtum Archiepiſcopo de iniuria ſibi à Scabinis illata Sigebergium venit : Præſul mox illos ad ſe cum ſuis iudiciariis libellis venire iubet : rogat cur ſic tam iniuſtè viduam iudicaſſent.*

iudicaſſent. Non habentibus quo ſe excuſarent; mandat omnium oculos effodi. Vni interim cuius filium è fonte Præſul ſuſceperat, ſic parcens: quod huic vnus tantum oculus erueretur, vt eſſet qui alios ſex reduceret domum.

Ex dictis apertior remanet dictorum capitum intellectus. Supereſt adhuc ex diuerſa eius ratione diuerſa quoque alia *dicto capiti Veniam* ſolutio. In cuius veluti caſu id amori rogantium tribuit Pontifex, quod etiam non rogatus, veritate cognita, rectiuſque instructus tribuiſſet, falſi rumoris errore detecto, perque obreptionem obtentum, ac prouiſum, reuocans, & in melius commutans, iuxta textum *in cap. Sententiam, ipſa 35. quæſt. 9.* eidem capiti Veniam inhærentem. Quod non ſolum ſupremum Principem facere poſſe; ſed etiam inferiorem ordinarium Iudicem (cuius officium ſententia lata expirauit, *l. Iudex poſtea quàm, 55. D. de re iudic.*) aduertit *Gloſſa prima in fine, in eodem cap. Veniam,* ex textu *in l. ſi Prætor, 75. §. 1. D. de iudic.* & notat Abbas *in cap. Cum Bartholdus, num. 33. de ſentent. & re iudic.* Eſto quod ex falſis allegationibus, ſeu actis ſententia lata teneat, vt aliqui firmarunt, relati à Nobis *de priuileg. miſerabil. perſonar. 3. p. quæſt. 3. num. 121.* ſeu nulla ſit, vt voluere plures, quos recenſet, & ſequitur Sebaſtianus Vantius *de nullit. ſententiar. tit. de nullit. ex defect. proces. num. 129. pag. mihi 696.* Probatis viris falſo rumore damnatum affirmantibus, & intercedentibus ibi Pontifex credidit, in priſtinum ſtatum, attenta veritate, repoſuit, longas iudicij reſecauit ambages; gratiam ſine iniuria fecit, quam iuſtè ſimpliciter faceret emendato.

Vt autem aliquali gratificationi locus
ſit, qualitates & circunſtantiæ quædam de-
20 ſiderantur. Primo, † ei quam nunc præ-
miſimus, coniuncta, vt reus non ſit ſo-
litus delinquere, incorrigibiliſque videa-
tur: tunc enim augenda potius pœna quam
temperanda eſt, iuxta tradita à Nobis *in
Axiomatib. iuris, lit. D. n. 51. & lit. P. n. 42.* Id-
que etiam in arbitrariis, vt in ſpecie aduer-
tunt Suarez Ioan. à Salas, & alij ſupra ci-
tati.

21 Secundo, † ne ſit delictum atrox, cuius vindicta ad partis, vel Reipublicæ inſtantiam facienda ſit, cui veluti intereſt ne delicta maneant impunita, vel minus quàm ratio poſtulat, punita. Cuius indebita remiſſio iniuriam iniuſtitiamque contineret, contraque ius partis, & bonum commune peccaret, pœnam molliendo Iudex, moralemque multiplicationi delictorum occaſionem præbendo. Ita Salas *d. diſput. 15. ſect. 8. num. 107. verſ. Circa diminutionem,* & Suarez *d. capit. 11. num. 6.* huiuſmodi enim delictorum conditio gratiam auertit, amoris veſtigia delet; lenitatem fugit, expetit ſeueritatem, in Miſeratione facit periclitari Bonitatem, penitus vires eneruat precum. *Exorari in perniciem rogantium, ſæua Bonitas eſt. Quemadmodum pulcherrimum opus eſt, etiam inuitos nolenteſque ſeruare: ita rogantibus peſtifera largiri; blandum & affabile odium eſt,* vt *de benefic. lib. 2. cap. 14.* prudentiſſime & eleganter Seneca. *Heli in ſe bonus* (textus ait *in cap. licèt Heli, 31. de ſimonia,* à libro primo Regum, cap. 2. v. 23. deductus) *de exceſſibus filios & quidem redarguit, & quidem corripuit: ſed lenitate & manſuetudine patris, non ſeueritate, vel authoritate Pontificis,* (vt in eum locum Diuus Petrus Damianus aduertit *epiſtolar. lib. 1. epiſt. 6. ad Nicolaum Pontificem Romanum.*) Et quia *quos ferire hoſtili gladio debuit; paternæ blanditiæ lenitate palpauit* (vt ſubiungit) *in ſe pariter & in ipſis animaduerſionis Diuinæ vindictam excepit,* vt *in dicto capit. Licet Heli* textus proſequitur.

Tertio, † ne remiſſio aut extenuatio pecuniariæ pœnæ parti vel Fiſco applicandæ fiat, licet arbitrium, amplum quoque habeat Iudex, ex *lege 2. & ibi Gloſſa finali,* & communiter Scribentibus, *C. de in ius vocando, vbi* Decius notat *num. 9. & conſil. 529. num. 2.* Ruin. *conſil. 167. num. 20. lib. 1. conſil. 13. num. 2. conſil. 66. num. 7. & conſil. 153. num. 2. lib. 5.* Grammat. *conſil. 34. num. 1. & 2.* Menoch. (aliis relatis) *de arbitrar. lib. 1. quæſt. 96. numero 1.* Quos reſumpſit Farinacius *quæſt. 17. num. 71.* Salas & Suarez *vbi proxime,* idem dicentes ſiue ipſo iure impoſita pœna ſit; ſiue imponenda veniat, Martin. Bonacina *circa octauum Decalogi præceptum d. diſput. 10. quæſt. 2. puncto 7. numer. 2.* 22

Quarto, † ne in arbitrio à ſolito recedat Iudex, ſeu quantum minus fieri poteſt recedat, iuxta *legem ſi quis reum, 4. D. de cuſtod. & exhibit. reor. auth. Iubemus, C. de iudic. princip. inſtitut. de offic. Iudic.* cum citatis à Farinacio *dicta quæſtione 17. num. 54.* 23

Quinto, † vt pœnam temperaturus de 24
Maioribus ſit Magiſtratibus, vt poſt Bal-
dum; Romanum, Iaſonem, Decium Hip-
polytum, Riminaldum, Marſilum, &
alios, annotat Farinacius *eadem ipſa quæſt.
17. num. 67.* In quam quidem aſſertionem
etſi Doctores conſentiant; non ita pariter in
Maioribus Magiſtratibus deſignandis, diſcri-
minandiſque minoribus. Maiores etenim in
propoſito Magiſtratus, † Senatores exiſti- 25
mant Roland. à Valle *conſil. 7. à num. 17. cum
ſeqq. lib. 1.* Minores Aſſeſſores arbitratur Iaſo
in l. 1. num. 8. C. de precib. Imperatori offerend.
eiuſque relatione, Menoch. *de arbitrar. lib. 1.
quæſt. 96. num. 18.*

Neutri verò harum ego opinionum aſſentior, Maiores enim olim Magiſtratus dicebantur Conſul, Prætor, Cenſor, Ædilis, Quæſtor, Tribunus militum, Tribunus plebis, Dictator, Magiſter equitum: reliquis pro minoribus habitis, vt tradit Marcus Varro *de lingua Latina, lib. 5.* eiuſdemque mentione facta, Petrus Gregorius *in prælud. optimi iuriſconſult. lib. 2. cap. 12. num. 26.* Quæ deſignatio non à iuris deſignatione, ſeu determinatione deuiat: in quo Maiores Magiſtratus dicuntur quibus publici iudicij adminiſtratio data eſt, vtque noſtri loquuntur, merum mixtumque Imperium conceſſum, *l. 1. D. de offic. Præfecti prætor. & l. 1. D. de offic. eius cui mandata eſt iuriſdictio*: Minores, quibus minus imperium datum eſt, quale *in l. fin. C. de pedane. iudicib.* vt & notant Petrus Gregor. *d. loco num.* 5. Paulus Montan. *de tutore & curatore, cap. 35. num.* 101. & 102. confusè licet & inuolutè, ne dicam ineptè. Quoſque minores Magiſtratus *dicto numero* 67. Farinacius vocat: Pedaneos *in Indice ſummario-vè* appellat. Conuenit, licèt non ita diſtinctè diſcriminet, Petrus Barboſ. *in l. Cum Prætor, 12. §. 1. D. de iudic. numer.* 247. *& ſeqq.*

26 Vnde † à Iaſone, Rolando, & ſequacibus merito diſſentimus, neque Senatores, vel Auditores ſolum Maiores reputantes Magiſtratus: neque Aſſeſſores minores (de noſtri ſaltem temporis Aſſeſſoribus loquentes) ſiue enim in vniuerſum ordinariorum merum mixtumque Imperium habentium locum tenent (hi namque Aſſeſſores dicuntur, Iaſo *in rubric. D. de aſſeſſorib. num.* 1.) ordinariique per conſequens & ipſi ſunt, merum mixtumque imperium habentes (vt pluſquam notum eſt, & vſu & iure comprobatum *in cap. 2. de offic. vicar. lib. 6.* notant Iaſo *vbi proxime, num.* 2. Paz *in praxi, tom. 1. cap. 1. num. 8. & 9.* lateque proſequitur Bobadilla *in Politic. lib. 1. cap. 12. à num. 1. cum ſeqq. præcipuè num. 6. cap. 16. num. 44. & lib. 5. cap. 1. num.* 141.) & inter Maiores Magiſtratus computandos, ex prædicta iuris determinatione deſcendit. Siue ad aliquam peculiarem cauſam ab huiuſmodi ordinariis aſſumpti ſunt: & tunc non tam iuriſdictionem aliquam hos exercere, quam ordinarios ipſos, qui de eorum conſilio iudicant, apparet, neque Magiſtratus nomen Aſſeſſores iſtos mereri ex ratione *legis Item eorum, 6. paragrapho Decuriones, D. quod cuiuſque vniuerſitatis nomine, legis Vnum ex familia, 69. paragrapho Si de falcidia, D. de legat. 2. legis Appertiſſimi, 14. ad finem, & ibidem Gloſſæ finalis, C. de iudiciis, legis Pater ex prouincia 22. D. de manumiſ. vindicta*: poſſe autem (eadem ipſa ratione, quod de eorum conſilio ſententia lata, ordinariorum cenſenda ſit, eiſque, non Aſſeſſoribus tribuatur, vt lex *lege Metum, §. ſed quod Prætor, D. quod metus cauſa*, Iaſone *in rubric. D. de offic. aſſeſſor.* & Morla *in empor. iuris, tit. 2. de iuriſdict. quæſt. 6. num.* 18. tradit Giurba *conſil. 31. num. 1. & ſequentibus*, id exornans, præcipuè *à numero* 3.) pœnam temperare, cum inter Maiores Magiſtratus ordinarij habeantur, merum ſcilicet & mixtum imperium habentes. Sic in effectu ſuſtinet Menochius *dicta quæſtione 96. num. 10. 14. & ſequentibus.*

27 Hanc vnam inter Maiores † minoreſque Magiſtratus (Senatores videlicet & alios quoſlibet ordinarios (ad hos enim quod ſequitur referendum eſſe ſuperiora ſuadent) differentiam conſtituit Iulius Clarus *ſententiar. lib. 5. §. fin. quæſt. 85. num. 10. verſ. ſed hæc quidem concluſio*, ex mente Baldi, Decij, Blanc. & aliorum, quem Farinacius probat *dict. quæſt. 17. num.* 67.) vt illi ex cauſa, etiam extrinſeca, pœnam valeant temperare: hi ex cauſa ſolum delicto cohærenti. Quod tamen iudicium, Senatoribus etiam facultatem præfatam adeſſe exiſtimantium, ex dicendis *Rubrica 14. Annot. 3. num.* 6. dubitationem recipit.

Sexto, † requiritur vt ante ſententiam, 28
vel ſententiæ tempore pœnam Iudex temperet: poſt eam namque functus officio ſuo eſt. Obſeruant, cum multis, Farinacius *d. quæſt. 17. n.* 61. Couar. *variar. lib. 2. c. 9. n.* 8. Suarez *de legib. d. lib. 5. cap. 11. n.* 9. Qui id interdum Principi licere dicit, *dummodo non redundet contra ius alteri quæſitum, ſeu in damnum tertij. Nam hoc non poteſt iuſte Princeps inferre, niſi tantum interſit bono communi, vt propter illud priuari poſſit particularis perſona iure ſuo.*

Mulctam † à Iudice quoque ordinario 29
indictam, rationabili cauſa excipias, Vlpiani placito *in l. Illicitas, 6. §. fin. D. de offic. Præſid.* dicentis: *Præſes prouinciæ ſi mulctam quam irrogauit, ex præſentibus facultatibus eorum, quibus eam indixit, redigi non poſſe deprehenderit: neceſſitatem ſolutionis moderetur, reprehenſa exactorum illicita auaritia.* Addentis inſuper: *Remiſſa propter inopiam mulcta, à prouincias regentibus exigi non debet.* Similiter *lex fin. in fine, C. de modo mulctar. & l. 4. tit. 22. part.* 3. Sumuſque id latius proſequuti *de priuileg. pauper. 2. p. quæſt. 65. num. 54. & duobus ſeqq.* proſequiturque etiam, aliis quoque relatis, Maſtrill. *in comment. ad indult. general. cap. 18. num.* 13. Quod Regiæ partitæ *lex 4. tit. 2. part.* 3. ad pœnam etiam Fiſco applicatam, paupertatis condemnati ratione, extendit, contra communis iuris prouiſionem, vt ibidem aduertit Gregorius Lopez *gloſſa 4. verbo Pœna*, mentique ob id tenendum admonet.

Vltimo requiritur, † ne ſpecifice præfi- 30
nitam à lege pœnam Iudex immutet, vel gratificatione temperet, quam mutari, aut temperari vetant *lex fin. C. ne ſanct. baptiſm. reiteretur*, ſimileſque recenſitæ ad longum *proxima Annotatione elapſa*, legitima non exiſtente cauſa, vt & ibi diximus, & notat Farinacius *d. quæſt. 17. num.* 68. Quod & Antiquorum exempla efficaciter perſuadent. Charondæ præcipuè, & Zaleuci. Quorum alter in ſe ipſo legis rigorem (tametſi lenimen caſus occaſioque præberet) & ad mortem vſque exequutus eſt: alter in ſe, filioque ſimul; ne leges aliqua ex parte labarent. Charodas *ad vim & cruorem vſque ſeditioſas conciones ciuium pacauerat, lege cauendo: vt ſi quis eas cum ferro intraſſet; continuò interficeretur. Interiecto deinde tempore, ex longinquorum gladio cinctus repetens, ſubito indicta concione ſicut erat, in eam proceſſit: ab eoque qui proximè conſtiterat, ſoluta à ſe legis ſuæ monitus*: Illam ego, inquit, ſanciam.

Ac protinus ferro, quod habebat, diſtricto incubuit. Cumque liceret culpam vel diſſimulare, vel errore defendere: pœnam tamen repræſentare maluit, ne qua fraus Iuſtitiæ fieret. vt Valerius Maximus auctor eſt *lib.6 cap.5.§.4.* de externis. *Zeleucus* (eodem ipſo *ibi* §. 5. referente) *vrbe Locrenſium ſaluberrimis atque vtiliſſimis legibus munita, cum filius eius adulterij crimine damnatus, ſecundum ius ab ipſo conſtitutum, vtroque oculo carere deberet; ac tota ciuitas, in honorem patris, pœnæ neceſſitatem adoleſcentulo remitteret; aliquandiu repugnauit. Ad vltimum precibus populi victus; ſuo prius, deinde filij oculo eruto, vſum videndi vtrique reliquit. Ita debiti ſupplicij modum legi reddidit, æquitatis admirabili temperamento, ſe inter miſericordem patrem & iuſtum Legiſlatorem partitus.* Aliorum exemplis, hanc ipſam theſim proſequens, eam comprobat & exornat Matthæus Tympius *in priore parte ſpeculi Principum, ſigno* 93. Similiter & Guillielm. Benedictus *in repetit. cap. Raynutius, de teſtament. verb. In eodem teſtamento, primo, num.* 71. *&* 72.

VTRVM IVDEX VEL POENAM non imponens, vel mitiorem aut rigidiorem quam Lex præfinit infligens, ad reſtitutionem teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtionis huius difficultas, pondus, & varietas opinionum proponitur.*

2 *Qui affirmatiuam partem ſuſtinuerint?*

3 *Princeps ſupremus an ad reſtitutionem omiſſæ condemnationis parti læſæ applicandæ teneatur?*

4 *Iudex qui ad partis victricis petitionem victum in expenſis non condemnat, an & quando ad reſtitutionem teneatur?*

5 *Qui negatiuam partem defendunt, & quæ eius ſint rationes?* & numeris ſeqq.

6 *Pœna non debetur Fiſco, aut alteri antequam reus condemnetur.* & num. ſeq.

8 *Iudex non tenetur ex iuſtitia commutatiua contra delinquentem procedere, ſed ex iuſtitia legali.*

Iuſtitia legalis an obliget ad reſtitutionem? Et an reſtitutionis obligatio ſolummodo ex iuſtitia commutatiua violatione naſcatur? ibi & num. 11. 13. & 19.

9 *Impugnat Vazquez ſententiæ negatiuæ rationes.* & num. 10. & 11.

12 *Impugnatur ipſe.* & num. 13. & 14.

15 *An damnum ſit non condemnare reum in pœna pecuniaria applicanda Fiſco?* & n. 16. & 17.

18 *Præfectus cuſtodiæ vrbis, qui iurauit ſe accuſaturum quos poſt campanæ ſonum inuenerit; an non accuſando ad reſtitutionem teneatur?*

Quid ſi damnum facere videat, neque ei cui damnum illatum eſt denunciat? Quidque de Præfectis confinium Regnorum, prouinciarum, aut ciuitatum, qui permittunt exportari res vetitas? ibi.

19 *Quæ ratio ſit cur ſemper ex iuſtitia commutatiua reſtitutionis, ſeu compenſationis damni illati obligatio oriatur?*

20 *Fur criminaliter pro furto damnatus & punitus ad rei ablatæ nihilominus reſtitutionem, ſatisfactionemuè erit condemnandus: nec ante eam à carcere aliquatenus relaxandus. Et an cedendo bonis, ex Regia tunc conſtitutione ſatisfaciat?*

21 *Iudex qui plus iuſto, rigidioremquè pœnam, quam lex infligit, imponit, ad reſtitutionem pro exceſſu tenetur.*

22 *Niſi ex circunſtantiis, aut criminis immanitate, ob quam leges tranſgredi licet, id acciderit.*

23 *An Iuſtitia punitiua ſit ſpecies diſtincta à commutatiua, & diſtributiua? remiſſiuè?*

ANNOTATIO III.

1 QVÆSTIO hæc † maximè Theologos torſit, & in oppoſitas ſententias traxit. Alij namque affirmant; negant alij; obſcuritate aliorum difficilior reddita eſt, vt de Diuo Thoma, quoad obſcuritatem, 2.2. *quæſt.67.art. 4. ad 3.* & Dominico Soto *de iuſtit. & iure, libr.5. quæſt.4.* notat Azorius *inſtit. moral. 3. part. lib. 13. cap. 23. dubio 4.*

2 Affirmant † itaque Angelus *in ſumm. verbo Pœna, num.* 18. Sylueſter *verbo Iudex* 1. *quæſt.11. dicto* 5. Armilla *eodem verbo, num.* 34. Petr. à Ledeſma *in ſumm. p.2. tract.8. de Iuſtitia commutatiua, cap.22. poſt ſextam concluſionem, verſ. Digo lo ſegundo.* Quoad pœnam ſaltem pecuniariam parti vel Fiſco applicandam, Salon 2.2. *quæſt.62.art.4. & 7. & quæſt. 70.art.1. in fine,* Ioan. de la Cruz *in ſumm. ſuper octau. Decalogi præcept. de Iuſtitia Iudicis, dubio* 6. Rebell. *de obligat. iuſtit. 1. p. lib. 1. de præludiis Iuſtitiæ, q. 3. per tot.* Marcellus Megalius *inſtit. confeſſor.* 2.2. *lib. 2. cap. 2. q.* 8. *num.*62. Dominic. Bañez 2.2. *d. q.* 67. *artic.*4. *concluſ.* 1. Sentit etiam id ipſum ex Iuriſtis (aliis quoque relatis, & ad Supremum Principem, † illiuſquè reſtitutionis obligationem
3 pœnæ parti læſæ applicandæ extendens) Iacobus Menochius *de arbitrar. lib.1. quæſt.96. numer.1. & ſequentibus.* Quibus conducunt & dicta *Annotatione præcedenti, numero* 22.

4 Pariter & huic numero inſunt litis expenſæ, † in quibus victus victori ad eius petitionem condemnandus eſt, iuxta dicta à Nobis *de priuileg. pauper. & miſerabil. perſonar. p.1. quæſt.39. num. 65. & 66. & in Axiomatib. iuris, lit. R. num. 123. & ſeqq.* ad quarum reſtitutionem, earum condemnatione à parte, vt dictum eſt, petita, non facta, *lex Sancimus, 13. C. de iudic.* his verbis Iudicem damnat: *Sciturus Iudicibus noſtris, & executoribus, quòd ſi hoc prætermiſerint; ex ſua ſubſtantia huiuſmodi detrimentum læſis reſarcire compellentur.* Damnaueratquè textus *in l. Properandum, 11. §. Sine autem, C. eodem tit.* verbis hiſce: *Omnes Iudices, qui ſub Imperio noſtro conſtituti ſunt, ſciant victum in expenſarum*

cauſa victori eſſe condemnandum quantum pro ſolutis expenſis litium iurauerit: non ignorantes quòd ſi hoc prætermiſerint, ipſi de proprio huiuſmodi pœnæ ſubiacebunt, & reddere eam parti læſæ coarctabuntur. Et ſic tenet, ſi à parte petantur (cum Gloſſa *in cap.fin. verb.Expenſis,de reſcriptis*; Sylueſtro *verbo Iudex*, 1. *quæſt.*12.*verſ.Tertium*,& Nauarro *in Manual. cap.*23.*num.*14.) Saytus *lib.*12.*cap.*12.*num.* 8.Eman.Sa,*verbo De Iudice, num.* 9. In caſibus ſaltem non exceptis à *lege octaua,tit.*22. *part.*3.à Nobis *dictis proximis locis*,& à Rodriguez *de execution. cap.* 7. *ex num.* 1.*cum ſeqq.* materiam quoque plene diſcutiente.

Quorum præcipuus ille eſt, quem dicta lex 8. excipit (pœnitus ferè condemnationem expenſarum excludens) vbi ſcilicet de calumnia iuratum eſt. Quod ſemper itidem ferè accidit. Cum enim temeritas, vel malitia victi condemnationem exigat iſtam; illa ceſſante, introductaquè per iuramentum bonæ mentis præſumptione; condemnatio ceſſabit: ni euidens temeritas malitiavè adſit, facti euidentia præſumptionibus & coniecturis aditum præcludente; iuxta *legem Licet Imperator*,77.*D.de legat*.1. In Cathaloniæquè Senatibus fere nunquam regulariter hanc in prima inſtantia fieri condemnationem aſſerit Ioannes Petrus Fontanella *deciſ*. 95. *num*. 2. & 9. Rationem reddit: quod Senatus *in primis inſtantiis ſemper conſiderat, victum habuiſſe ius tam litigandi cauſam. Quia non eſſet pars tam temeraria, Aduocatusquè tam parum Deum timens, vt ſine vllo colore vel cauſam inſtitueret vt actor; vel inſtitutam contra ſe proſequeretur vt reus.*

Sed ad principale iam quæſtionis inſtitutum. 5 In qua † negant (pœnam ſcilicet remittentem vel temperantem, ad reſtitutionem teneri) Salas *de legib.quæſt.*96.*tract.*14.*diſput.* 15.*ſect.* 7. *à numero* 98. *præcipuè num.*101. cum Emanuele Sa *in ſumma, verbo Reſtitutio, numero* 46. pariterquè Azorius, Leonardus Leſſius, Tannerus,& Diana infra referendi.

6 Opinionis huius rationes præcipuæ ſunt: † Prima, quod pœna legis Fiſco aut alteri cui eſt applicanda, non debeatur antequam condemnetur reus. Ergo reſtituere non tenebitur Iudex ſi non condemnat.

7 Secunda † quia ſi aliquo iure ad reſtitutionem teneretur Iudex, maxime vt cauſa principalis: ſed vt cauſa minus principalis reſtituere non debet, niſi cum principalis debet: at principalis reus ante condemnationem non debet(vt ſuo diximus loco) Ergo neque Iudex.

8 Tertia † quia Iudex non tenetur ex iuſtitia commutatiua contra delinquentem procedere,& eum condemnare, ſed ex iuſtitia legali: at hæc non obligat ad reſtitutionem: Ergo.

Hancque iuſtitiam legalem non obligare ad reſtitutionem, probant: quia ad Rempublicam pertinet ipſa, & erga Rempublicam attenditur, auctore Diuo Thoma 2. 2. *quæſt.* 85.*art.*6. non erga aliquam priuatam perſonam: *Et ideo* (concludit Salas citata diſput. 15.ſect.7.num.98.verſ.De Miniſtris in fine,) *Non tenetur reſtituere pœnam. Obligatio enim reſtituendi, ſolum naſcitur ex violatione iuſtitiæ commutatiuæ.*

Quas quidem omnes rationes † impugnat 9 Vazquez 1.2.*quæſt.*96.*art.*5.*diſput.*175. *cap.*1. *à numero* 3. tametſi hanc eandem negatiuam partem fundamento alio, cumquè temperamento quodam ſuſtineat ipſe.

Primam expuit rationem; quia Iudex non vt reus iſtam patitur pœnam, ſed quia ex iuſtitia, munerisquè neceſſitate eam debet imponere, ob cuius omiſſionem reſtitutionis obligatio ſuccedit.

Secundam; † quia Iudices, ſeu Miniſtri, 10 qui deferre crimina, & condemnare nocentes debent, non cauſæ minus principales videantur. *Quia ipſi* (numero ſexto ait) *ſunt præcipuæ cauſæ, quæ conuenerunt ex pacto cum Republica: Iudex autem vt ſecundum leges iudicaret. Quare licet alij non debeant reſtituere pœnam: ipſi videntur obligati in primo loco.*

Tertiam † *numero ſeptimo* impugnat ex 11 eo, quòd ex peculiari iuſtitia ad criminis punitionem procedere debeat Iudex; quod ſi non faciat, contra publicam vtilitatem peccet, ac proinde ad reſtitutionem iure teneatur. Et quia quoties Fiſco reipublicæ aliqua pœna foret applicanda, ſi non applicetur; fieret iniuſtitia illi: omnis autem iuſtitia poſtulat ad æqualitatem per reſtitutionem reduci.

Quare oppoſitam ſententiam (Iudicem ſcilicet non condemnantem; eosve Miniſtros qui deferre crimina debent non deferentes, à reſtitutionis obligatione liberantem) tunc intelligi ſolum *numero nono* contendit, † 12 *quando Miniſtri non detulerunt crimen, quod ex officio deferre debebant, & Iudex non proceſſit ex officio cum deberet. Nam ſi ab aliquo delatum eſſet crimen, & petita in iudicio pœna, Iudex nollet procedere; tunc deberet reſtituere.* Rationem præſtat: *Quia quamuis Cuſtodes & Miniſtri debeant ex iuſtitia crimina deferre, & Iudex ex iuſtitia etiam debeat procedere contra delinquentem, eo quod ex pacto cum Republica conuenerunt: hæc tamen obligatio ex pacto illo non oritur erga priuatam perſonam cui pœna applicari debet, nec erga Fiſcum cui aliquando etiam emolumentum pœnæ defertur; ſed erga Rempublicam ad hoc tantum vt puniantur delicta, & pax publica hoc modo conſeruetur: & ad hoc tantum intelligitur præſtare fidem ſub iuramento, vt Reſpublica à peccatis purgetur. Quare niſi procedat Iudex, & Miniſtri deferant crimina, debebunt reſtituere damna, quæ ipſorum negligentia in Republica ſequuta ſunt; emolumentum verò pœnæ infligendæ, non item. Quod ſi crimen delatum ſit ad iudicium* (addit numero decimo) *& pœna pecuniaria petita ab eo cui applicari debet, vel ab alio nomine ipſius; & Iudex negligat ſententiam ferre, aut pœnam applicare; reſtituere illam debebit. Huius verò ratio eſt, quia Iudex ex officio & ex iuſtitia debet reddere vnicuique id quod iuſtè petit in iudicio: ſed quoties pœna eſt aſſignata per legem, pars cuius intereſt iuſtè petit pœnam illam ſibi applicari: Ergo*

Iudex ex officio & ex iuſtitia debet illam applicare petenti. Diuo Thomæ, oppoſitum inſinuanti, reſpondens. Cui adhærent, Valerius Reginaldus *tom. 1. praxis lib. 13. num.* 294. & Martinus Becanus *in ſumm. Theolog. ſcholaſt. 2. p. tract. 3. de legibus, cap. 7. quæſt. 9. num. 4. & 5.*

Iiſdem ferè verbis eadem argumenta rationes ſolutioneſquè transfert Salas *d. quæſt. 96. tract. 14. diſput. 15. sect. 7. ex numero 99.*
13 Diſcrimini tamen huic† à Gabriele Vazquez deſignato inter iudicem ex officio vel ad petitionem partis procedentem, nullatenus aſſentiens. *Nam in vtroque caſu* (ait) *eodem modo videtur teneri ad imponendam pœnam lege præſcriptam. Ergo ſi vno caſu tenetur reſtituere pœnam, etiam in alio: & ſi in vno non tenetur; nec in alio tenebitur. Et hoc videtur veriſimilius* (addit) *quia etiam ſi pars in iudicio pœnam petat lege ſibi applicandam; non magis debitam eam facit, donec ſententia pro illo proferatur, quam antea: Ergo ſi antea non debebatur ex iuſtitia, & ideo Iudex illam ipſi non applicans non tenetur reſtituere: idem erit in ſecundo euentu. Nec eſt verum quod quidquid iuſte petit ſibi quis in iudicio, ſit reddendum à Iudice ex iuſtitia commutatiua, ſi illud ei non tribuat.*

Itaque exploſo diſcrimine iſto, † abſque
14 limitatione dictam ſententiam à reſtitutione ſimpliciter Iudicem in propoſito caſu excuſantem, amplectitur cum Emanuele Sa *dicto verbo Reſtitutio, num. 46.* dicente: *Nec teſtis falſus tenetur de pœna, quæ alicui obueniſſet ſi verum dixiſſet: non enim debetur ante condemnationem: nec Iudex qui non condemnauit.* Petri Ledeſmæ contrariam in principio relatam opinionem improbabilem non eſſe dicens. Concludens tandem *numero* 103. ex dictis à ſe, ſine ſcrupulo poſſe non obligare Iudices negligentes ad reſtitutionem pœnarum. Idem repetens *numero* 107. etiamſi pœnæ huiuſmodi impoſitæ ſint *Ipſo iure.* Conſentitquè in id oppoſitæ quoque partis aſſertor Marcellus Megal. *inſtruct. confeſſor. d. lib. 2. cap. 2. quæſt. 8. num. 62. verſ. Hæc dicta ſint*, cum Salone à ſe relato. Sic & Bartholomæus à S. Fauſto in ſpecul. confeſſarior. diſput. 4. quæſt. 120. num. 5. Et hanc ſatis probabilem dicit Cardinalis à Lugo de iuſtit. & iure, 2. p. diſput. 37. sect. 8. num. 97.

Alia ratione † à reſtitutione in caſu hoc
15 generaliter & indiſtincte Iudicem excuſat Leonardus Leſſius *de iuſt. & iure lib. 2. cap. 13. dubitat. 10. num. 73.* vbi cuſtodes prædictos non deferentes crimina, quæ deferre debebant, & Iudices non condemnantes ex eo ad reſtitutionem non teneri dicit: *Quia cuſtodes huiuſmodi non tenentur ex iuſtitia accuſare, vt Dominus, vel Reſpublica ditentur mulctis; ſed ſolum vt damna impediantur, & vectigalia ſoluantur: officium enim illorum non eſt mulctas procurare; ſed vectigalia recipere, & res ſuæ cuſtodiæ creditas indemnes præſtare.* Ad Iudices, caſumque noſtrum deueniendo, continuò addens: *Leges quoque pœnales & commiſſoriæ non ſunt factæ vt Reſpublica ex pœnis locupletetur; ſed vt leges ſeruentur, & ſubditi officium præſtent. Vnde neque procurator fiſcalis non accuſans, neque Iudex non condemnans in tali caſu, tenetur ad pœnæ illius compenſationem.* Quam indiſtinctè ſententiam (contra Syluestrum, Salonem, Layman, & cæteros aduerſæ partis defenſores) probat Diana *p. 1. reſolut. moral. tract. 10. de legib. reſolut. 23. verſ. Ideo quæro, pag. mihi* 253. *& p. 3. tract. 5. miſcellan. reſolut. 52. verſ. Notandum eſt etiam*, cum Azorio *inſtitution. moral. tom. 1. lib. 5. cap. 8. quæſt. 5.* Tannero 2. 2. *diſput. 4. quæſt. 6. dub. 2. num.* 81. Granado, & aliis iam ſupra relatis. Quorum opinio, rationes & argumenta vt in Iudice non condemnante vbi lex condemnationem aſſignat, pœnamquè præfinit, vrgent: ſic, & fortius, in Iudice deſtinatam à lege pœnam temperante, vel remittente.

Quidam alij aduerſanti opinioni adhærentes, † ratione damni ad reſtitutionem Iudicem obligant, & damnum ex pœnæ pecuniariæ 16
remiſſione inſinuant. Sotus *de iuſtit. & iure, lib. 5. quæſt. 4. art. 4. col. 1. verſ. Quocirca*, Azorius *inſtit. moral. 3. p. lib. 13. cap. 23. dub. 4. verſ. Item ſi pœna ſit pecuniaria*, Martin. Bonacin. *circa octau. Decalog. præcept. diſput. 10. quæſt. 2. punct. 7. num.* 2. Emanuel Rodriguez *in ſumm. Hiſpan. cap.* 86. per hæc verba: *El Iuez que no condena en la ſententia con las penas deuidas al Fiſco, eſta obligado à reſtituyr las.* Quod damnum eſſe ſic exponit: *Y eſto no en caſtigo del delito (porque eſte no ſe debe ſino es dada la ſentencia:) ſino por el daño que hazen al fiſco aquellos que por razon de ſu oficio eſtan obligados a procurar que eſte daño no ſuceda.* Inter pœnæ deinde corporalis & pecuniariæ remiſſionem *numero ſeptimo* diſcrimen ad reſtitutionem conſtituens: quòd illa ad reſtitutionem non obliget; hæc obliget. Diſcriminis rationem conſtituit: *Porque ay gran diferencia de la pena pecuniaria a la corporal. Porque de la pecuniaria reſulta daño al fiſco: mas de la corporal, ſolamente hazo agrauio a la Republica no ſe poniendo.*

At vero *Damni* ſic explicati ratio † non 17
multum ad reſtitutionis obligationem aſtringit. Etenim ex pœnæ pecuniariæ tunc omiſſione vel remiſſione non tam damnum Fiſcus ſentit; quam lucrum non acquirit. Quod longe diuerſum in iure eſt (licet ſub quæſtione apud Quintilianum declamat. 13. *Quæritur*, inquit, *an damnum ſit perdere, quod lucrum eſt habere*) Damnum namque dicitur, quod de patrimonio perditur, minuiturvè, non quod non accreſcit eidem, iuxta *legem tertiam, & ibi Gloſſam verbo Diminutionem, D. de damno infecto.* In pœniſquè his de lucro captando fiſcus agens, non Damni regulis metiendus eſt, cui Iura potius quam aduentitio lucro ſuccurrunt, *in l. At ſi quis, 14. §. Sed et ſi, D. de religioſ. & ſumptib. funer. in l. fin. §. Licentia, C. de iure deliber.* Damnorum differentia omiſſa, caſui noſtro non conueniente. Quam proſequuntur Stephanus Gratian. *diſceptation. forenſ. capite* 883. *numero* 8. Antonin. Theſaur. *deciſ. 67. numero* 4. & 5. cumque multis aliis, Ioannes Petr.

Fontanel. *deciſ. Cathalon.* 97. *num.* 8. *& ſeqq.*

Quare meritò in præſenti differentiam hanc
inter Damnum & Lucrum, ad reſtitutionis
obligationem,excuſationemvè, conſtituere
Vazquez *ſupra numero* 12. tranſlatus Leſſius
*num.*5.Martin.Nauarrus *in Manual. cap.* 25.
num. 34. Qui agens de Præfecto cuſtodiæ
18 vrbis,† qui iurauit ſe accuſaturum quos poſt
ſonum campanæ inuenerit, nec tamen accu-
ſauit:eum quidem peccare ait, quia iuſtum
iuramentum frangit: ſed ad reſtitutionem
non teneri pœnarum, quas accuſati incur-
riſſent,neque eius,quod ne accuſaret recepit:
ſecus ſi videt aliquem damnum facientem,
neque ei, qui damnum accepit (contra id
quod iurauit, aut promiſit) indicat: quia
non ſolum mortaliter peccat; ſed & ad dam-
num reſarciendum tenetur. Idem videri dici
poſſe, addens, de Cuſtodibus, & Præfectis
confinium Regnorum,prouinciarum, aut ci-
uitatum, qui permittunt exportari res veti-
tas,vt periuri quidem ſint,mortaliterquè pec-
cent,nec abſolui poſſint ſine firmo propoſito
nunquam id amplius permittendi: non ta-
men teneantur ad reſtituendum pœnas, quas
ſoluiſſent tranſgreſſores ſi denunciati fuiſ-
ſent: ad reſtitutionem autem vectigalium,
quæ exportatores vel importatores debent
teneantur,quia hoc non eſt pœna,ſed inter-
eſſe. Ita etiam,diſcrimini huic inſiſtens, opi-
nionem præfatam manifeſtè ſuſtinet Azo-
rius *inſtitution. moral. p.* 1. *lib.*5.*cap.*8.*quæſt.*
5. *verſ. Altera opinio.* Quantumuis eum in
contrarium inclinantem retulerimus.

19 Damnum verò,aut intereſſe † ad iuſtitiam diſtributiuam pertinet, quæ ſemper damni illati ſatisfactionem exigit, ad intereſſequè & eius reſtitutionem obligat. *Quia tali caſu ſemper detrahitur alicui,quod iam ſuum, eique appropriatum erat,ſeu (quod idem eſt) læditur alterius ius in re,ſeu ius ad rem, ipſi iuri, in re ſaltem, ſecundum quandam proportionem æquiualens*,vt communi Theologorum aſſenſu, tradit Adamus Tannerus *Theolog. Scholaſt.*2.2.*diſput.*4.*de Iuſtitia,quæſt.*6.*dub.*1.*num.* 14.notauimuſquè *proxima Annotatione elapſa num.* 22. & pertingimus *infra Rubric.* 14. *Annot.*8.*num.*19. Eâdem è conuerſo ratione prædixerat Tannerus idem *num.* 12. *&* 13.ex violatione iuſtitiæ legalis obligationem non oriri,niſi quandoquè per accidens,& ob violatam iuſtitiam commutatiuam,ſeu diſtributiuam. *Quia reſtitutionis obligatio locum habere non poteſt vbi nullum ſuum (quod nimirum ipſi iam aliquo modo appropriatum erat) adimitur*,vt nectit *ibidem*. Cum autem adimitur, non ſufficit reum criminaliter damnari; ſed & reſtitutionem,ſatisfactionemvè damni,ſeu rei ablatæ fieri.

20 Si enim pro furto † ſit reus criminaliter condemnatus & punitus,ad rei ablatæ reſtitutionem,ſatisfactionemvè erit nihilominus condemnandus, nec ante eam à carcere aliquatenus relaxandus,vt notant Bartholus *in l.Interdum fur*,58.*num.*4.*& ſeq. D.de furtis*, Alberic.*ibi,num.*4.Angel.*num.*3.Aretin. *in* §. *Ex maleficiis,num.*9.*verſ.Ac etiam dixi, inſtitut.de actionib.& ibi* etiam Iaſo *num.*76. *& ſeqq.*Petr. Gregor. *Syntagm. iuris vniuerſ. lib.* 37.*cap.*1.*rubric.de furtis, num.* 36. Baiard. ad Iulium Clarum *in* §.*Furtum,num.*31.*& ſeqq.* cumquè multis aliis,Farinac.*de furtis, quæſt.* 165.*num.*29. *&* 30. Tametſi apud nos cedendo bonis,poſt executionem in perſona,reum carcere relaxandum,ex Regia pragmatica ab eo memorata Auileſius dicat *in cap.*1.*Prætor verbo Fiel,num.*31.

Eâdem quoque damni ratio efficit, † vt 21
cum plus iuſto rigidiorem pœnam Iudex
infligit, ad reſtitutionem exceſſus teneatur,
circa quod iuſtitia commutatiua verſatur;
ſecundum quam à nemine extorquendum eſt
plus quam debeat: poſitaquè lege pœnam ta-
xante,non fit reus debitor maioris: ideo quid-
quid vltra infertur mali, non eſt pœna, ſed
iniuria,tenebiturquè Iudex ad damni vel no-
cumenti exceſſus reſtitutionem,ad quam iu-
ſtitia commutatiua obligat,vt dicunt in ſpe-
cie Salas *de legib.d.quæſt.*96.*tract.* 14. *diſput.*
15.*ſect.*8.*num.*106.Suarez *lib.*5.*cap.*11. *num.*
4.Stephan.Fagundez *in octau. Decalog. præ-
cept.lib.*8.*cap.*25.*num.*7.Niſi ex circunſtantiis,
22 † aut criminis immanitate, ob quam leges
tranſgredi licet, id accideret,*l. Famoſi*,7.*in fi-
ne,D.ad legem Iul.Maieſtat.l.Aut facta*, 16.
§.*fin.D.de pœn.vbi* & alias citat Gloſſa *verbo
Supplicia,& in l.Quid ergo*, 13. §. *Pœna gra-
uior,D.de his qui not.infam.verbo Oneraſſet*,
*l.*8.*tit.*31.*p.*7.*verb.Otroſi deben catar los Juz-
gadores*, pleniſſime (vt alios omittam) Fa-
rinacius *quæſt.*17.*numer.* 7. *cum ſequentibus*,
& Cenedo *in collect. ad Decretal.collect.* 84.
*num.*3.

23 An verò Iuſtitia punitiua ſit ſpecies diſtincta à commutatiua,& diſtributiua? videre licet (præter alios ſupra relatos) plenè diſcutientes Adamum Tannerum *Theolog. Scholaſtic.d.diſput.*4.*quæſt.*2.*dub.*5.*per totum*, Rebellum *de obligationib. inſtit. d. lib.* 1. *de prælud. inſtit.quæſt.* 4.& Cardinalem à Lugo *de inſtit.& iure*,1.*p.diſput.*1.*ſect.*4.*num.* 69.

INEXORABILEM, Erectum & Arduum.

RVBRICA XII.

SVMMARIVM.

1 *Iudex vultum legis induere debet, quæ res ſurda & Inexorabilis eſt.*

2 *M.Cato ad Cenſuram obtinendam,* Inexorabilis nomine, *tituloquè ſe præmuniuit. Quo ante omnes Cenſor creatus eſt.*

3 *Theophilus Imperator* Inexorabilis *in delinquentes, laudem aſſequutus.*

4 *Precibus calamitoſorum lachymari, aut moueri Iudices non oportet. Fraudes enim hypochritarum multos à recto,veroquè iudicio auertunt.*

5 *An ita precibus vt muneribus Iudex corrumpi dicatur,per Sordes iudicare,pretijque*

què loco ſuccedant preces? Et an vtrumquè eandem vel diſſimilem malitiæ ſpeciem contineat?& num. 8. & 11.

6 *Simoniæ vitium an & quando in Ordinum, aut beneficij Eccleſiaſtici poſtulatione, ſeu conceſſione ita precibus vt pretio contrahatur?*

7 *Nil per gratiam, aut odium facturos Iudices, iurare præcipit Iuſtinianus.*

9 *Qui Principes neque poſtulati, ad Iudices,* etiam vt iuſtitiam facerent, *epiſtolas concedere noluerunt?*

10 *Quibus Regiæ leges tales conſcribere epiſtolas prohibeant? Quidquè de eis efficere iubeant? Et an eadem communi iure prohibitio extiterit?*

11 *Sententia Iudicis pretio corrupti nulla eſt ipſo iure.*

12 *Ob preces lata reſcindenda venit.*

13 *Inuectiua Innocentij Tertij Pontificis Maximi contra eos, qui prece, vel pretio corrupti iudicant.*

14 *Iudex quatenus* Exorabilis *eſſe debeat, aut poſſit? An arbitrium habeat? Quandoque habeat?*& num. 15.

ANNOTATIO vnic.

INEXORABILEM, Erectum, & Arduum Iudicem eſſe debere, ſat vſque adhuc *tribus proximis Annotationibus* dicta manifeſtant. Quibus pauca ad propoſiti verbi ornatum maioremquè comprobationem adiicienda.

1 Illud in primis, † quod cum omnino ſimilem ſe legibus præſtare debeat Iudex, eius vultum induere, geſtatequè Iuſtitiæ formam: *Inexorabilis* conſequenter eſſe debet. Namquè *Legem rem Surdam, &* Inexorabilem *eſſe*, dixit Titus Liuius *lib. 2.* Iuſtitiamquè *Inexorabilem*, Demoſtenes *contra Ariſtogetonem*, cuius facit mentionem Simancas *de Republica lib. 5. cap. 6. num. 442.*

2 Quo ſe *Inexorabilis* nomine † ad Cenſuram obtinendam M. Cato præmuniuit, eamque petens, *cum cæteros competitores videret ſupplices populoquè blandientes: ipſe clamabat populo*: Opus eſſe Medico Auſtero, validiſquè remediis: proin eligendum non qui iucundiſſimus eſſet, ſed qui Inexorabilis. *Atque hæc dicens, ante omnes Cenſor creatus eſt*, vt Plutarchus refert *in Roman. Apophtegmat.* Ioan. Zonat. *tom. 3. Annal. in Toephil.* ſic de hoc †
3 ipſum collaudat: *Theophilus Imperator quia iuſtitiæ cultor erat, Grauem ſe, &* Inexorabilem *delinquentibus præbebat.* Cuius meminit Antoni. Dautoult. *in Catechiſm. hiſtorial. cap. 7. tit.*
4 *19. §. 4* Enim verò † *neque precibus calamitoſorum illacrymari Iudicem oportet*, aut moneri, vt eum Calliſtratus monet *in l. Obſeruandum, 19. §. 1. D. de offic. Præſid.* ſed conſtantem præbere ad iuſtitiam animum, vt conſtans eadem ipſa eſt. *Anus, & mulierculæ ſunt, quæ lacrymis nocentiſſimorum mouentur, quæ, ſi liceret, carcerem effringerent*, ait Seneca *de Clementia lib. 2. capit. 5.* Iudex vtili, neceſſariæquè legum ſeueritati deſeruit, fallaces nocentium, & intercedentium preces animosè contemnens, prudenter deſpiciens: aduerſus quas, ex Ambroſio Iudicem textus armat *in cap. Eſt iniuſta, 33. in ord. 23. quæſt. 4.* & Diodorus Siculus *rerum antiquar. lib. 2. cap. 3.* aduertens, quòd *hypocritarum fraudes lacrymæ periclitantium, multos à vero rectoquè iudicio auertunt.*

Non decet flecti precibus, non cedere fletu.

5 Qua ratione, † ita pretio, amore, vel gratia vt muneribus corrumpi Iudex dicitur, perque *Sordes* pariter iudicare, vt ex Vlpiano deducitur *in l. Si filius familias, 15. D. de iudic. in fine*, dum ait: *Dolo autem malo hoc facere videtur, ſi euidens arguatur eius vel Gratia, vel Inimicitia, vel etiam Sordes, vt veram æſtimationem litis præſtare cogatur.* Ex Iuliano *in l. Qui repertorium, 8. §. Competit, D. de adminiſtr. tutor.* dicente: *Competit aduerſus tutores tutelæ actio, ſi male contraxerunt; hoc eſt, ſi prædia non idonea comparauerunt per Sordes, aut Gratiam.* Ex Innocentio IV. *in capite 1. de ſentent. & re iudic. libro ſexto*, ſic Iudices adſtruente: *Caueant Eccleſiaſtici Iudices, & prudenter attendant, vt in cauſarum proceſſibus nihil vindicet Odium, vel Fauor vſurpet.* vbi notat Gloſſa *verbo Odium, & verbo Non euertat*, & (cum Hoſtienſe *ibi, numero 7. & 13.* Franciſco Marco *deciſ. 686. numero 2.* Deciano *tract. criminal. lib. 8. capit. 33. numero 3. & ſeqq.* Virginio Voccacio *tract. de pactis, p. 3. n. 80. cum ſeqq.* & aliis) Farinacius *quæſt. 111. num. 361.* Adduco in id præterea textum (ab omnibus, quos viderim, prætermiſſum) *in cap. Epiſcopus, 65. §. Si ergo iniuſtè, proximè poſt medium, 11. quæſt. 3.* Odium, Pretium, Gratiamquè ad iniuſtitiam exæquantem.

6 Et non ſolum pretio, ſed precibus quoque † ſimoniæ vitium in Ordinum aut beneficij Eccleſiaſtici poſtulatione, ſeu conceſſione, vbi ſaltem pro indigno ſit poſtulatio; eſt ſententia Gloſſæ *in cap. Tuam, 10. de ætate & qualit.* quam approbat *lex tertia tit. 17. part. 1. verſ. La tercera manera que ſe faze por palabra, es quando ruegan a los Prelados los omes que ordenen o den beneficios algunos: Ca en tal ruego como eſte acaeſe muchas vegadas ſimonia. E de parte ſe aſi: que a quel porquien ruegan que le den beneficio, o que le ordenen, quier el ruego ſea por ſi miſmo, o otro por el, podia ſer que ſeria tal que le merecia: e ſi lo merece, e eſ digno para auerlo; no ay ſimonia en tal ruego: mas ſi nolo mereciеſe, ni era digno para recibir el beneficio, nin para las ordenes: ſi gelo duſen, ganarloya en pecado, e ſeria ſimonia, porque el ruego non era derecho, nin guiſado.*

7 Vt Iudices ideo à Sordibus † alienos, affectu perſonatum vacuos, & Inexorabiles Iuſtinianus redderet *in auth. ius iurandum quod præſtatur ab iis &c. §. Iuro quoque, coll. 2.* eorum quemlibet cum ad muneris functionem recipitur, iurare præcipit: Nequaquam ſubinclinatus, neque ob hoc, lucrum ipſum conſiderans, aut per gratiam, vel odium exigens aliquem citra quam competit, aut concedat alicui.

8 Pretij enim loco † ſuccedunt Preces, vt dictis
iuribus deducitur, & aduertit in ſpecie
Gloſſa prima ante finem, in d.cap.Tuam, 10. *de*
ætate & qualit. vbi pariter notant Doctores.
Martin. Nauar. *de dotis, & promiſſis pro iuſtitia,*
vel gratia, notab. 12. *num.* 17. *verſ. A*
quo vitio: in Superiorum exemplum, & iuſtorum
9 Principum laudem † referens Carolum
Quintum Imperatorem, Philippum ſecundum
eius filium, & Ioannem Tertium Luſitaniæ
Regem, epiſtolas commendatitias ad
Iudices dirigendas, ſolummodo *vt iuſtitiam*
facerent, à familiaribus ſuis petitas denegaſſe.
Simile de Ageſilao Lacedæmoniorum
Rege prodit Eraſmus *lib.* 1. *Apophtegmat.*
pag. 34. *num.* 53. Prouidentiſſimequè *Regia*
lex 25. *tit.* 4. *lib.* 2. *nouæ Reg. collection.* in id
10 ſanciens: † *Mandamos a los del nueſtro Conſejo,*
y a los Preſidentes y Oydores de las nueſtras
Audiencias, y a los Alcaldes dellas que
no eſcriuan cartas a los Iuezes ſobre pleytos
que ante los tales Iuezes pendan, en fauor
de ninguna perſona de qualquier calidad
que ſea la tal perſona, o el pleyto ſobre que ſe
eſcriue. Item *l.* 17. *tit.* 6. *libro* 3. *eiuſdem nouæ*
Regiæ collectionis: Mandamos y defendemos
que los dichos nueſtros Aſiſtentes, o Gouernadores,
o Corregidores, ni algunos dellos
no accepten ruego, ni carta que le ſea
eſcrita en los caſos de Iuſticia por perſona de
nueſtra Corte, ni de fuera della: antes ſin
embargo della hagan y adminiſtren la Iuſticia
realmente y con efecto: y qualquiera carta de
ruego que ſe les eſcriuiere de nueſtra Corte en
caſo de Iuſtitia, nos la imbien. De communi
quoque iure adduci in id textus ſolet *in l.*
1. *C. ne liceat potentioribus,* vt eam allegat Bobadilla
in Politica libro 3. *cap.* 10. *numero* 3.
Quam tamen non in eo, ſed in rubricæ
ſuæ caſu loqui, conſideranti conſtabit attentè.

11 Non quidem eandem malitiæ ſpeciem † precibus vt pretio à Iudicibus geſta, tametſi vtraque improbata, ſupplicio ſubiecta; inutilia vtraque: eo licet diſcrimine, vt à Iudice pretio corrupti ſententia lata ſit ipſo iure nulla, ex *lege Venales,* 7. *C. quando prouoc. non eſt neceſſe,* concordequè *lege* 24. *in fine, tit.* 22. *part.* 3. *Gloſſa in l. Iubemus, verb. Sententiam, C. ad legem Iuliam repetundar. in l.* 1. *verbo Amittat, in princip. verſ. Dic ſecundum B. & in fine, verſ. Poſſet etiam dici, C. de pœna iudic. qui male iudic.* multiſquè congeſtis à Farinacio *quæſt.* 111. *num.* 197. Anton. Capic. *deciſ.* 155. *num.* 13. & Antonio Cabreros *de metu lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 38.

12 Ob preces verò lata † non eſt ipſo iure nulla, ſed reſcindenda venit ſecundum eandem Gloſſam *verbo amittat, in fine, & ibi* Bartholum *num.* 5. Baldum *num.* 9. Gloſſam *in l. fin. verb. Aut gratia, de pœna indic. qui male indic. & ibi* quoque Bartholum *num.* 1. & multos alios à Farinacio relatos *dicto loco, num.* 206. Eſtquè optimus pro hac ſententia textus *in l. Seruo inuito,* 65. *§. Cum Prætor, iuncta Gloſſa ibi, verbo Ambitioſè, D. ad S.C. Trebellian.* In quam etiam textum allegat Capicius ſupra, *in l. Non diſtinguimus,* 37. *§. Cum quidam, D. de recept. arbitr.* qui non nihil facit.

13 Liceat ergo mihi † (cum Innocentio Tertio Pontifice Maximo *de contemptu mundi, ſeu de miſeria conditionis humanæ lib.* 2. *cap.* 4.) exclamare: *Væ vobis, qui corrupit, Prece, vel pretio, qui fracti Amore, vel Odio, dicitis bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, mortificantes animas, quæ non moriuntur, & viuificantes animas, quæ non viuunt. Vos enim non attenditis merita cauſarum; ſed merita perſonarum; non quod ratio dictet, ſed quod voluntas affectet; non quod lex ſentiat; ſed quod mens cupiat. Non inclinatis animum ad iuſtitiam; ſed iuſtitiam inclinatis ad animum: non vt quod liceat, hoc libeat; ſed vt liceat hoc quod libet. Nunquam in vobis ita ſimplex eſt oculus, vt totum corpus ſit lucidum; ſed aliquid ſemper admiſcetis fermenti, quo totam maſſam corrumpitis.*

Rectè itaque † *Inexorabilem* Iudicem Iuſtitiæ 14
requirit effigies, vt non lacrymis nocentium,
aut calamitoſorum, ineptavè compaſſione
moueatur; vt non fauori, amori, aut
precibus, ſed meritis cauſarum attentus ſecundum
illa iudicet, iuſtitiam tribuat: quæ
non iuri conformem, ſed diſſonam repugnantemvè
& ineptam miſerationem excludit,
vt *præcedenti Rubrica Annotatione prima*
ſat oſtenſum: neque honeſtas funditus preces,
intraquè ipſius Iuſtitiæ limites, vt *eadem*
ipſa Rubrica, Annotatione 2. intra quos ſe debet
continere Iudex, nullatenus vltra ſibi
conceſſum arbitrium exiſtimans: nullum
enim nec in arbitrariis habet, quod non iuris
præfinitionibus, & cauſæ accidentibus ſit
alligatum, vt nominatim affirmat Tiraquellus
de nobilitate, cap. 10. *n.* 10. *& ſequentibus.*
Eſtquè bonus textus *in l.* 1. *§. fin. C. de dilationibus:*
tantummodoquè conceſſum vbi lex
deficit, cum Follerio & Menochio à ſe relatis,
tradit Franciſcus Burſatus *conſil.* 346. *n.*
36. *lib.* 4. Tametſi in hoc, immerito, ſinequè
efficaci ratione, laxiores Bobadilla concedat
habenas, *in Politic. lib.* 3. *d. cap.* 10. *præſertim*
à numero 8. *& ſequentibus.* Cum *bonus Iudex*
† *nihil ex arbitrio ſuo faciat, & domeſtica* 15
propoſito voluntatis: ſed iuxta leges & iura
pronunciat: ſtatutis iuris obtemperat; non indulget
propriæ voluntatis, nihil paratum & meditatum
de domo defert: ſed ſicut audit, ita
iudicat, & ſicut habet negotij natura decernit.
Qui iudicat, non voluntati ſuæ obtemperare
debet, ſed tenere quod legum eſt. In iudicando
magis cordi ſit veritatis cuſtodia, quam obedientia
voluntaris, vt Ambroſius monet
ſuper illud: Beati immaculati in
via, Sermone 10. & ex eo, textus
in capit. Iudicet ille, 3. *quæſtione* 7.

⁂

POTENTES VI, ET Maieſtate.

RVBRICA XIII.

QVAM POTENTIAM VI, & Maieſtate munitam præ ſe ferre debeat Iudex?

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitia vnde, & quare dicta? Vnde, & quare Iuſtum?*

Sola præſentia Iudicis, ſeu locus in quo Iuſtitia miniſtratur, metum excludit. ibi.

2 *Iudices non gloria vana inflata elatione, auſteritate, ſeu ferocia Potentes, ſed virtute, ingenio, fortitudine, legumquè obſeruantia ſe oſtendere debent.*

Nihil ex arbitrio Virium faciendum. Tyrannicum enim eſt, reſpicere quantum poſſis, non quantum liceat. ibi.

Lex eſt Virtus Armata, ſufficitquè per omnia ad perfectam Fortitudinem, ibi.

Fortitudo quæ cum Iuſtitia & Prudentia non eſt (quæ Fortitudinis Mater exiſtit) laudem non meretur. ibid. & num. 4.

3 *Iudex puſillus leuamen præſtet; ſuperbis incutiat timorem. Quod Magnanimi viri, imò Regium eſt.*

4 *Sine Fortitudine labaret Iuſtitia. Fortitudo ſine Iuſtitia & Prudentia, iniquitatem & temeritatem contineret.* & num. 6. & 14.

5 *Impotentem ad reſiſtendum Potentioribus ſe agnoſcens, & iudicandi muneri ſe ingerens, mortaliter peccat: præſtatquè illi aliis obedire quam imperare.*

6 *Pro Gloria is Contemptum; pro Amore reportabit Odium.*

7 *Qualiter Imperator Iuſtinianus puſillorum tutelam iuramento Iudicum roborarit?*

8 *Bonus Iudex metu vacet, potentiores non timeat: quia Iuſtitia Rectorum liberabit eos: Iuſtos exaltabit Dominus: & inſidiis ſuis capientur iniqui.*

9 *Qui Potentiorum metu, temporaliavè perdendi, à Iuſtitia recedit, corruet, cumquè temporalibus ſpiritualium iacturam faciet.*

Iudices, qui hominum metu iniuſtitiam operantur, contumelia Deum afficiunt, infirmiorem Deum quam homines habentes. ibi.

Dei Potentia Iuſtitia eſt. ibid.

10 *Humanus timor nunquam à miſera trepidatione vacat. Diuinus Fortitudinem comitem habet: cuſtos eſt virtutum: initium & plenitudo ſapientiæ* & num. 12.

11 *Stultitia eſt improuidi timoris mater; ad omnia pauet; imparata eſt, & ipſis terretur auxiliis.*

13 *Sapientia timorem humanorum caſuum expellit: aduerſus quos Sapiens munitus eſt.*

14 *Metus actus omnes vitiat. Et an ſententia metu prolata nulla ſit, aut exceptione egeat vt elidatur?*

An excuſetur Iudex, qui ad Tyranni minantis mortem iuſſum, iniuſtam protuli t ſententiam ibi.

15 *Naturale eſt homini timere homines. Quique hominum timor Iudices deceat, dedeceatvè?*

16 *Iudices & defendere tenuiores manifeſtè debent; & non fraudare occultè.*

17 *Iuſtitia, aliis potius quam ſibi nata, communem quærit vtilitatem; propriam negligit. Vt diſtant ſydera terra, vt aqua igne; ſic diſtat Vtile Recto.*

18 *Status ratio, Iuſtitiæ contraria, Iudicibus fugienda.*

ANNOTATIO vnic.

IVSTITIAM dictam eſſe † 1 *quòd vim ſiſtat, neque progredi patiatur* (cum Alciato *Parergon. lib. 1.*) tradit Frater Hermogenes Thorus *ad principium inſtit. de actionib. num.* 21. *Iuſtumquè* inde apud Antiquos ſignificare *id à quo omnis vis ſummota erat.* Solam ideo *Iuſti Animati*, Iudicis nempe, præſentiam metum excludere, monſtrat textus *in l. fin. D. de eo quod met. cauſa.* Quod etiam tribuit actui in Curia Principis, aut Republica geſto, vbi adminiſtratur Iuſtitia, intrepidequè exhibetur, & *ibidem* notat Bartholus *num.* 2. Iaſo *in l. Pacta nouiſſima, num.* 5. *& ſequentibus, C. de pactis*, multos præſentiæ Iudicis effectus enumerans, præcipuè *numero* 10. *& conſil.* 164. *num.* 16. Aym. crauet. *conſil.* 114. *num.* 11. *volum.* 1. *& conſil.* 253. *num.* 4. Ioſeph. Maſcard. *de probationib. concluſ.* 146. *num.* 8. *& concluſ.* 1055 *num.* 5. Paul. Xamar. *de offic. Iudic. & Aduoc. p.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 88. Stephan. Gratian. *diſceptation. forenſ. tom.* 3. *cap.* 421. *num.* 18. Anton. Cabret. *de metu lib.* 1. *cap.* 10, *num.* 7. Carol. de Graſ. *except.* 11. *num.* 69. *&* 77. *& except.* 22. *num.* 28. vbi idem in dolo dixit ex lege eadem, Polydor. Ripa *de nocturno tempore, cap.* 16. *num.* 86.

Per ſe quidem Iuſtitiæ vultus ad fugandum metum ſufficiens, ad Maieſtatem, Potentiam, Fortitudinemquè inducendam, quam Effigiei, deſcriptioniſque Iuſtitiæ verba deſiderant relata; nullatenus Ferocem, † 2 ſed Decoram (qualem *Pſalmo 92. in principio* Pſalmiſtes Domino canit: *Dominus regnauit, Decorem indutus eſt, indutus eſt Dominus Fortitudinem*) non Glorioſam, & Potentus oſtendendi deſiderio effrænem (quia æquus *non Gloria indicat; Principemquè ſe eſſe mauult, quam videri*, vt Cicero ait *Officior. lib.* 1. *pag. mihi* 24.) ſed Temperatam, à Legibus expetitam, ab Æquitate optatam, ab Imperio Iudicibus præſtitam: ita vt

Iuſtitia vires temperet ille ſuas,

Vt Ouidius inquit de Ponto lib. 2. Eleg. 6. Nihil pro earum arbitrio faciens, ſed rationis, iuxta documentum Catonis, ſeu libelli